

ՆԿԱՐԱԳԻՐ
ՕՇԻՆ ԹԱԳԱԽՈՐԻ
ՁԵՌԱԳԻՐ ԺԱՄԱԳԻՐՔԻՆ
1319

Հալէպի Ս. Քառասնից
եկեղեցւոյ
ձեռագիրներէն թիւ 6

Վ. Վ. Բարսեղյանի Գրադարան
Բ. Երևանի Գրադարան
Համար՝ 1000000

Հայկ. Գր. Գր. Գր.

ՆԱԽԱԳԻՐ ՕՇԻՆ ԹԱԳԱԿՈՐԻ ԺԱՄԱԳԻՐՔԻՆ

Description d'un Manuscrit

de l'an 1319 écrit pour Ochine

Roi de l'Armenie de Cilicie

CONTENANT
UN PSAUTIER, DES HYMNES, UN BREVIAIRE, ETC.

MANUSCRIT No. 6
DE LA BIBLIOTHEQUE DE L'EGLISE DES QUARANTE MARTYRS
D'ALEP

par
MGR. ARDAVAZT SURMEYAN
ARCHEVEQUE DU DIOCESE D'ALEP

Avant-propos
de
S. S. PAPKEN I., CATHOLICOS DE CILICIE

1933
ANTELIAS
Imprimerie du Seminaire
DU CATHOLICOSSAT ARMENIEN

Ն Կ Ա Ր Ա Գ Ի Ր

ՅԵՒՆ ԹԱԳԱԽՈՐԻ ՁԵՌԱԳԻՐ ԺԱՄԱԳԻՐՔԻՆ

1319

ՀԱՆՔՈՒ Խ. ԲԱՌԱՄՆԻՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՆԵՐ

ԹԻԻ 6

267
463

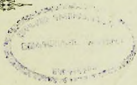
ՆՉԱՐԱԿՆԵՑ

ԱՐՑԱԽԱՅԻ ԱՐՑԵՊԻՍԿՈՍՈՍ

ԱԹԱՋՆՈՐԴ ՀԱՌՈՅ ԲԵՐԲՈՍ

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆՈՒ

Ն. Ս. ՅԵՌԵՄԻԱՆ Տ. ԲԱՐԳԵՆ Ս. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

1933

ՏՊԱՐԱՆ ԴՊՐԵՎԱՆՈՒՅ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՍԵԱՆ ԿԻՒԿՈՅ

ԱՆԹԻԼԻԱՍ - ԼԻԲԱՆԱՆ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԵԾ ԾՆՈՂԱՅՍ

ՕՇԱՆ ԵՒ ՏԻՐՈՒՀԻ ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ

ԵՐԵՎԱՆ

ԱՌԱՔԵԼ ԵՒ ՇԵՂԻՆԷ ԵԱՐՋԱՆԵԱՆԻ

Հայերէն Ձեռագիրներ բանկագին արձեկներու դանձաբան են՝ պատմական, բանասիրական, գեղաբանական եւ այլ դիտակետերէն:

Սակայն չոր եւ յաւառիչ աղիստութիւն մըն է այդ Ձեռագիրներու ցուցակագրութիւնը. եւ հակառակ այս իշողութեան, ուսումնասիրութիւնը այդ Ձեռագիրներուն՝ գիտութիւն մը եղաւ մեր մէջ, մա՛նաւանդ Տառնան ցուցակի հրատարակութենէն ի վեր:

Առանց վառանկաւ կարելի է րոնել քէ Նախնեաց Ձեռագիրներու վրայ կոտորուած ուռնեալստանք մեծարժէք նպաստ մը կ'ընծայէ հայագիտութեան բոլոր հիւղերուն:

Օճիք Քաղաքի գրիքը մէկն է այդ նպաստը բերող գործերէն:

Հարկաւ, Ասորիքի այս հին եւ հետաքրքրական հաղար, իբրեւ նամգրուան մը Հայ վանառականութեան, միջին դարուն, իբրեւ երկրորդ Ստոյգ Կիլիկիոյ Կարողիկոսութեան, հարուստ է իր պատմութեամբ եւ յիստականութեամբ: Իսկ տանը Ս. Փառապոստին իւ Ս. Աստուածածին Անդեղեցիներ իրենց ծոցը կը ծարեն ո՛չ միայն արձեւաւոր հետաքրքիր, այլ նաեւ պատմական տառապանքները: Եւ հաճաք Հայ եւ կարողիկոսական ՆԱԿԱՐԱՆ-Գիւրը եւ ուղեց առանձինն հրատարակել-պտտագրուելու զայն դիւրամտայնի բնիւստ համար բոլոր տնոցն որ կը հետաքրքրուին այսպիսի նիւթերով, եւ մեծ հաճելով՝ ազագոյցինք զայն մեր համեստ ազարանին մէջ:

Օճիքի Ձեռագրին գրչութեան ժամանակը, ԶԵՐ—1319, կարեւոր է մեր ազգային եւ հիւղեցական պատմութեան մէջ: — Պահ մը կենանք այդ քաղաքի առջեւ:

Կիլիկիոյ Հայ քաղաքութեան խոյունը եւ ձկար մէկ օրացին մէջ ենք: Ժամանակին քաղաքունն է Սեփ (1300—1320), իսկ Կարողիկոսը՝ Կոտառնդին Կեսարացի (1307—1322):

Օճիք դան հրաւ քաղաքական դժուարին պայմաններու մէջ: Ազգայնա մէկ կազմին իր տներէ յայտնադիւրեւում, Հռոմ միւս կողմէն՝ իր դուռնանքի եւ կարգուկանքի վերաբերեալ յաւանքաւ հեռումներով, շատ փափուկ կացութեան մը մէջ դրած էին Կիլիկիոյ Հայ Քաղաքութիւնը եւ Անդեղեցիք:

Խաչակիրներու իրաւագրութեան արդիւնքն էր Կիլիկիոյ Հայ Իսլամագրութեան քաղաքացւոյն Քաղաքութեան: Հռոմ, որ տարժիչ ողիքն էր Խաչակրութեան, իր բոլոր միջոցները գործածեց որպէս զի Կիլիկիոյ մէջ Մայրենի Անդեղեցիքն էր արեւելի իր ազդեցութեան, պարտողելով ամօր իր դաւաճանքը եւ իր կարգուկանքը, եւ այլն:

(*) Ուսումնական Ստոյգային քաղաք, Ս. Անդեղեցի Ստոյգի Ս. Կարողիկոսն ալ կազմած է այդ Ձեռագրաց ցուցակը եւ հոլիւստ իրաւագրութի Ստոյգ հոլիւստայն Վաճճի Մատենադարանին: — Այս Ձեռագիրները մեծ ալ ինքնեցին 1922-ին վերջը եւ 1923-ից ակնորը, առնոց մէջէն Կիլիկիոյ Կարողիկոսութեան պատմութեան վերաբերեալ նիւթեր առնելու: Այս տարի կ'ընենք Օճիքի այս Ձեռագրին վերաբերեալ զայն ժամանակ ինքնաւոր, ամօր քաղաքացւոյն եւ գրչական տնոցին կողմէն, հրատարակելով 10—15 էջ ձեռագրութիւններ, հրատարակութեան հարաւորելով քաղաքացւոյն մեծ ցուցին զայն:

Հայկայի իսլամ իշխանապետերինը, եւ մասնաւոր Աղիպօսօի մէլիօքիներ կը կատարէին՝ գլխով քրիստոնէայ Աւստայի ազդեցութիւնը Կիլիկիոյ վրայ:

Առաջադրեալն անապին յազդուքիւններ իսլամութեան նուաճումի մէջ, այնչափ կարճել չուէին Կիլիկիոյ թաղաւորներուն եւ Կարողիկոսներէն ռմանց քի քրիստոնէայ Աւստայ, մասնաւոր Պապը, Կարոզ էին մեծընտանոջ այդ յազդութիւններ Պաղեստինի եւ Ասորիի մէջ, եւ Կիլիկիոյ, իբրեւ դրացի երկիր ամեն եւ իբրեւ ճամապի յաշակոյթական սարմուծի, սիլիօ օքսոնէ քրիստոնէայ իշխանութեան մը բարեկամութիւնէ: Այս էր պահանջը որ Կիլիկիոյ մէջ մեակուեցաւ լատինական քաղաքականութիւնը:

Օթին ո՛չ միայն զգաւոր քաղաւոր մըն էր, այլ նաեւ բռնաւոր մը՝ իր գործունեութեան մէջ: Նա բոլորովին համոզուած էր լատինական եւ լատինական ուղղութեան իր նախորդներուն պէս, որոնք զօրավիշ կ'ընթերին իրենց՝ իրենց հաւանքի Կարողիկոսներ, որոնց մէջ նշանաւոր եղաւ Գրիգոր Անուարդեցի (1293—1307): Կոստանդին Կեօսաւաջի, որ հետադարձ ծառան էր Անուարդեցիին եւ անոր քաղաքականութիւնը ջառագողքելու նպատակով Կիլիկիայէն Հայաստան գրկուած էր, յազդեց տնոր: Օթին եւ Կոստանդին՝ զամբ զիրար. ամեն կերպով համարձակ եւ լատինական:

Գր. Անուարդեցիի վերջին տարին. Սիսի մէջ, ժողով մը գումարուած էր՝ զոմացում աւել համար Հռոմի պահանջներուն: Հայ ժողովուրդը, իր մեծ տարգոյրեամբ, ուր կ'անայի եւս ներկայացած, մերժեց այդ ժողովը:

Օթին եւ Կոստանդին չվնասեցան. եւ 1317-ին նոր ժողով մը գումարեցին միեւնոյն նպատակով, այս անգամ Ասանա, Ս. Մինաս Նիկիոյցւոյ մէջ: Քաղաւորական բռնութեան ռոգին առկ, կտամ ակամայ 17 նախկեղոսներ միայն գլուխ ձուցին:

Օթին գործածեց բռնութեան բոլոր միջոցներ — տառ, սպառնալիք, բռնա, անոր (Կիպրոս) եւ ման: Ասոր, սակայն, անգուտ եղան: Հայ ժողովուրդը մերժեց Սիսի եւ Ասանայի ժողովներ եւ լատինական քաղաքականութիւնը, որ, ինչպէս դիտել չուէին, կը կատարեցին Եղիպօսը: Վերջապէս պատմութիւնը կատարեց իր բնութեան: Առաջադրեալն Կիպրոսի իսլամ իշխան ջախջախեցաւ իրոյմի առջեւ, եւ քաղաքացիներն Կիլիկիոյ թաղաւորութիւնը կործանեցաւ. նգիպօսի անխնայ հարուածներուն առկ եւ յաւեւ մուրացան Միհն Լեւոնի միտդործութեան փառքեր Կիլիկիոյ մէջ: Մարաւաղաբ, Սիս, անխաղաղ եղեմներու մէջ, բնակչութիւնը տարագրուեցաւ, ջարդուեցաւ, եւ մեծեղ միայ բնկեալստ ու անբնայած Կարողիկոսութիւն մը:

Պատմութեան զտար ու՜ր Հոր Հռոմ (բնգարեալ առոււնով՝ Աւստայ) չկրցաւ փրկել Կիլիկիոյ Հայ քաղաւորութիւնը: Օթիններու եւ Կոստանդի Կոստանդիններու լատինական քաղաքականութիւնը քիւս եղաւ զուր ջանք եւ անգուտ փոսակ, բայց ամենց հեռեւոր մնային Հայ տարեւնի եւ Մայրիկի Նիկիոյցւոյ մէջ:

Օթինի սեպակական այս Պետայիբը կրած է լատինական մայրութեան հետեւը: Ջոր օրինակ Աստուածամկն երկրիսլ *Մեծադուցէ* շարանները, որոնք Հռոմի հանդէ պատնաս եղաւ համար շապան եւ բեռնեցան Գր. Անուարդեցիի ամեն, ուսուցում են այս քաղաքի մէջ:

Օթին մեռաւ 1320 Յուլիո 20-ին եւ քաղուեցաւ Կարօպար, յազդող բողոքի իրեն իր անստանալ որդին Լեւոնը: Իսկ այս Անուարդին զըրպիւնը ուստած է 1319-ին: Ասկէ կտուլի Լ. Նիսեոցի քի Օթին, իր քաղաւորութեան վերջին տարիներուն մէջ գրկ առած է այս հաստը ոյնման ճոխ բովանդակութեամբ եւ գլխաւորականութեան նախ հաւատով:

Հաւորիս բովանդակութիւնը եղական է. որովհետեւ միւր ծանօթութեան տարեանին մէջ զոմէ, չիպ ծխակտն մտածան մը. որ մէկ առօրի մէջ պարտական *ժամագիրք, Սոգրմ, Սոգրմ սմաւք, Բարակաւ, Տեղացոյց, եւ այլն, եւ այլն:*

Ի՛նչպէս այս չտարաբնակ Պետայիբը Օթինի տարեւնի ինկտն է: Հայկայ:

— Շուտ ցաւայի և ուր այս մասին ռեւէ յիշատակութիւն մը չենք գտներ Ձեռագրիս մէջ: Որովհետեւ, ընդհանրապէս, այսպիսի արժեքաւոր Ձեռագրաց մէջ կը յիշատակադրուին տոնոց զեւուրեան, ազատագրութեան եւ այլ պատու լաւները, այն պիտի մասնատարուի ինքներով, որ հետաքրքրական են պատմութեան համար:

Ձեռագրիս պատմութիւնը իր այսօրուան վիճակին մէջ շատ պարզ է:— Հաւեպի Քանաւաններէն Արաքմիսի մին. Տէր Աստուածատուր (=Ասրըլլայ) ստացած է զայն եւ յիշատակ դրած Ա. Քանաւանէն Ինկիլեցիին, 1671-ին. այսինքն՝ գրչութենէն 352 տարի յետոյ: Գարծեալ չենք գտեր թէ Ձեռագրիս վիճակը ի՞նչ էր 1671-ին՝ երբ ստացաւ զայն Տէր Աստուածատուր Քենյ: Որովհետեւ շատ տղբայի է անոր այսօրուան վիճակը: Անխրմամբ ու ամենոց զործածութեամբ բոլոր հեռերը խորապէս դրոշմուած են աստ վրայ: Մոմի-իւղի հակ կեղտոս, մասներու կտտ շփումներով մաւած: Աւելի ողբայի է Ձեռագրիս վրայ ի գործ դրուած սքաւաղծութիւնը.— թմխայտեմ կտտուած եղբ, մասնա-նկտներ, փոքրած գտրդեր, եւ արդէ, հեղեղուած եւ կողոպտուած պայտաի մը պաւտ-ութիւնը կը բողբուս մեր վրայ: Գլխաւոր յիշատակարանը, որ հետամտաբար կտր. խլուած է սմբոյլութեամբ(*):

Այս սքաւաղծումներու մէջ քերիւս դեր ունեցած է ճաւռ Հաւեպի Հայ եւ կարողի կռիւները լարւ կիւրբ:

Ամէն պատագայի մէջ այս Ձեռագիրը կրնայ իրական յորհրդանամբ նկատուիլ կործանեալ թաղաւորութեան մը շեղութիւններուն, թգհուած եւ բարբարական ժողովուրդի մը մնացորդներու կեանքին, ինչպէս ճաւռ. բաղաժանեան եւ կոտակցական ցր-պատկներու բոնորէն ճաւաւկ եղած նկնդեցւոյ մը առաջանքին:

Կարեւոր է կէս մըն այլ:

Օթինի Ձեռագիրը եզր մը կը կազմէ Հայաստանեայց նկնդեցւոյ ժամագրիին եւ ճարակամին բաղաժանեան ուսումնասիրութեան համար:

Երբ կրիկիոյ նկնդեցիներուն ժամագրիքը — բառին ընդդրծակ առումով — այն էր ժ.Գ. դարուն, այսօրուանին հայելով կը տեսնենք թէ շատ բան համառոտած, ամ-փոփոխած, կոկոտած եւ բարեփոխուած է արդէն մեր նկնդեցւոյ ժամակարգութեան մէջ:

Եւ ասիկա կը ճշտակէ որ մեր նկնդեցւոյ պատգամներին ձեւերուն մէջ բարեկարգ-ութիւն եւ բարեփոխութիւն՝ ճորութիւն մը չէ եղած ամենեւին, ո՛չ Օթինի Ձեռագրէն յետագ, ո՛չ ալ յետոյ:

Այս բոլորը նկատի առնելով, մասնաւոր զոնումակութեամբ կ'արձանագրենք հոս թէ Առաւազայ Սքաւան շատ թանկագին ծառայութիւն մը կ'ընէ՝ Օթինի Ձեռագիրը մանրամասն նկարագրելով եւ ներկայացնելով զայն Հայ բանասիրութեան եւ պատմա-գիտութեան սեղանին:

1933 Հիւն. 14, Եր.

Յոն Օրբը Թարգմանաց մերտը

Անքիթու

ՅԱՅԻՆԻՆԻ Ա. ԼԵՂ. ԿԵՂԵԿԵՑԻ

(*) Այս գլխաւոր յիշատակարանին մէջ նկարագրուած պիտի ըլլային Ձեռագրի գրչութեան պատգամն-եր, ժամանակին Կարողիկոսի տնօրէն, եւ այլն: Ասանկ կը պակսին.— Կասանդիին (Կեսարացի) Կարողի-կոսի տնօրէն յիշատակած է շաղկէտ եղի: Առաջագ. Թարգմանի աւարտին մէջ — Կէսան Հայ-րապետին մերջ հետոս Կոստանդնուպոլս կենաց եւ փրկութեան, զիւր աղաչանքովք (Էջ 480):

Հաշկայի Ս. Գառասաւն Մանկունք
նշարեայ եկեղեցւոյ Հայերէն Զեռագրաց
Մատենադարանը Թէն 156 հատոր գրչու-
գիր միայն կը պարունակէ, ըսյց ա-
նոնց մէջ կան մէկէ աւելի հատընտիր
գործեր, զորս կ'արժէր առանձինն
քննել, իրենց գրչութեան և գեղարուես-
տական արժէքներու կողմէն: Ասոնցմէ
մէկն է Թիւ 6 մագաղաթեայ պատկա-
ւելի հատորը, որ Ժամագիրքն է: Իր յա-
րակից մասերով մեր Ոչին քարեպաշտ
Թագաւորին, Բոլոր այս ձեռագիրները,
ինչպէս նաեւ Հաշկայի մէջ, մասնա-
ւորներու ջով գտնուածները, ցարդ
քառասուն հատորէ աւելի, անցան
ընդարձակ Յուցակի մը մէջ, որ այժմ կը
տպագրուի Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց
ապարանը: Իր մասնաւոր կարեւորութեա-
նը համար, պահպանեցանք այս Թիւ 6
Զեռագիրն քննութիւնը առանձինն
հրատարակել, նկատելով որ այդքան
բնդարձակութեամբ հատարուած բազդա-
տակուն քննութիւն մը՝ անկարելի էր
անցունել Զեռագրաց մեր ընդհանուր
Յուցակին մէջ:

Ներկայ հատորը իր այս ձեռք հրա-
տարակելու մեր փափաքին մէջ, նկատի
առած չենք միայն գաղաւթ, մագաղա-
թեայ, արժէքաւոր գրչութեան մը նկա-
րագիրը միայն: Հազարաւոր հայերէն
ձեռագրաց մէջ, ամէն տեղ, կան թիւրս
չառ աւելի նին և արժէքաւոր հատոր-
ներ, որոնք քննուած են ընդհանուր ցու-
ցակներու կարգին: Ըսյց առանձինն հր-
ատարուածներն թիւով չա՞ն քիչ են:
Ոչին Թագաւորի այս ժամագիրքը.
իր Մագնու, Նարեկան և Տոնացոյցով.
ուշագրու թուցացու մեզի գլխաւոր եր-
կու տեսնել տով:

Ա.— Զեռագիրս, իր ամբողջութեան
մէջ, կը պարունակէ նապարտուր մեծ ու
փոքր, աննշան կամ աչքառու տարե-
բակներ, որոնք թէ՛ թարգմանական,

թէ՛ լեզուական և թէ՛ ժամանակագրական
տեսակէտէն, կը ներկայացնեն քննա-
թեան արժանի պարագաներ: 1319ը, որ
գրչութեան թուականն է, կիլիկիոյ մեր
իշխանութեան համար, ըստ բաւականին
քաղաքական շրջան մըն է և Ոչին Թագա-
ւորի արքունիքը տակաւին ամէն զիւ-
րութիւն ունէր գտնելու յաւաքոյն և
հաւատարմ գրիչը, որ իր աշգրեւն
առին ունենար ամէնէն ընտիր և վառե-
րական որինակները կանոնական գրաց,
որոնց վրայ պիտի կապագործէր իր մա-
մադիրքը, ներկայանալի և կարելի եղաւ
թին լափ տեսլայ մասնան մը, արքունի
մատրան գրաւորակ վրայ գրուելու տը-
մանի, ուր Հայրապետ և Թագաւոր, ի-
րենց հետեւորդներով, կատարէին հաւա-
քով կամ կիրակնօրեայ ժամերգութիւն-
ները:

Գ.— Փառնի խորացու ձեռագրին ըն-
թերցումը, ա՛ն չքան մեր ուշագրութիւնը
գրաւեցին աշխարհաբարի ա՛ն ձեռքը,
պսակը կրնային մեր լեզուարան և քեր-
ականներուն պատկար ըլլալ: ԺԴ. դա-
րան մէջ և նախկին աւելի յառաջ, ար-
ցի աշխարհաբարի ձեռքուն մէկ մասը
գոյութիւն ունէր, առաւելապէս կիլիկիոյ
մէջ, որ եղաւ շոյն շտեմարան մը աշխար-
հաբարի առաջին կիրարկու ձեռքուն: Հա-
տարի մէջ մ'ը որ հանգիստեցանք նման
ձեռքուն, կարելի եղաւ ուշագրութեամբ
նկարագրելինք զանաւը:

Ասանք եղան, ընդհանրապէս, այս
հատորուն հրատարակման միջո՞՞ւ տապ
չարժատիքները: Զեռագիրն մէջ առան-
ձին ուշագրութեամբ քննեցինք Սուրբուի
և Նարեկանի մտաւոր, Սուրբուր բաղ-
գաւեցինք ցարդ մեր տեսած ապագիր
միջէ աւելի որինակներուն հետ, նիւ
ու նկատելով, գլխաւորապէս, 1853ի Վե-
նետիկեան առձեռն Մողմար և 1860ի
Վենետիկեան Աստուածաշուքը և դրանք
մեն ու փոքր, չաղամթիւ տարբերու-

ներ. Կր խոստովանենք որ թերևս ան-
նշան կործանած այս ասորերաբաններուն
մէկ մասը անուշադարձեալն արդիւնք
բլլայ, բայց չուստարիւմ մեր նպատա-
կին, յաջգինք գտնել յայդ աննշան
կործանանքին իսկ:

Բուն ժամագիրքի բաղդատեցինք Ա-
րատագիրն և Կ. Պալայ նին և նոր արա-
գիրներուն նեւ, և Շարտար որ պարտանե-
րու մէջ նշանագրենք ուղքառու ասոր-
երութիւնները: Խէ՛ Սազմասի և թէ՛
ժամագիրքի շննու թեան ասին ուղքի
ասին աննշանք նաեւ ձեռագիր նաեւ
գրիտիւնք ու, մեր արամագրութեան
ասկ գտնու աննշանք անշուշտ, բայց ըստ
որում աննշան արագիր հասարները լինին,
գրեանք նշանագիրն աննշան էլը կամ առ-
ջը:

Հասարին շննու թեան ամէնէն շան-
կան մասը եղաւ անոր լիակատար Ետ-
րակները, ժեմագրին մասով մարագր-
րու ամ: Ձեռագրին այդ մասին մէջ նաեւ
գրեանք յազմաթիւ շարտաններու,
պոնք նրբէք լիպլին արագիր ձեռնագր
նարտաններու մէջ, նին կամ նոր: Ետ-
րակնու ասկին նաեւ արագրութեան գտնու-
նքը գտնի արագրութեան գտնի ամ գտնի
գրինք իշմարմնայ մարտան նաեւ արագրայ
Սահակ վրդ. Սահառունիի Հին և նոր
Պարտաններ կամ ինքնուր Շարտանները
(Վարագրագրատ. 1911) գործին, և ան-
նանք որ նշանին նաեւ կը պարտան շատ
որ շարտանները՝ որոնք գոյաթիւն ու-
նին ռակուն Ոչինի Ձեռագրին մէջ, Հայր
Սահակ վրդ. իշմարմնայ մասանագր-
րանին 704 ասկին ձեռագիր Շարտան-
ները շննած և այլոր չնաեւգրպած մա-
սերը ասած և ունենալն տատառանած
է: Ասկէ կը հետեի ուրեմն որ Ոչինի ձե-
ռագրին մէջ կամ շարտանները ու աս-
գրը՝ որոնք կը պարտան իշմարմնի ձե-
ռագրայ նոր հասարքածունք մէջ: Մեր
Շարտանները շննու թեան արդիւնքը, իւ-
րաշննու թիւ անտիւց մասի յատուկ ասան-
նին ծանոթագրութեամբ, գրած ենք հա-
տարին մէջ, իւրաքանչիւրը իր տեղը,
Հո՛ւ, կարելի չէ անգամ մըն ալ շարա-
նագրել այն խորունկ գիրտը. զոր ունե-

ցած ենք, ամէն անգամ որ նաեւգրպած
ենք պարտաւար բայց շանկան շարտ-
աններու, պարտանագրութեան ձեռագր
կորած ու յարաւ աննաեւգրպած են:

Ձեռագրին Շարտառու իննագրայ
բաղդատու և 1785ին Պալայ տիւղ ձե-
նագրային նեւ. Կո՛ւ ալ կան ուշագրաւ
տարբերակներ: Գրեգոր վրդ. Սկահաքի
պատարայի տղաթը պարտաւարքանք
նշանագրութեան գտնի. շանի որ ալքի առ-
լն չունենք անոր ամագրական կամ
մասնակի: Իրտարակութիւնը, Ձեռագր-
րին գերի արանագրութեան ժամանա-
կագրութիւնը, Կոնիկոն տէր Պարոն Հե-
թումէն շարտագրութեան, բաղդատու և
1842ին Վեննայի տպագրութեան ձեռքով
Պալիլի ձեւ (էջ 77-86):

Ինչպէս որ գրիտի աննաեւք Ձեռագր-
րին շնագրութի յազմագրութեան, ամ-
բայց գործը թափանած է գտնագրուն մա-
սերու. Սողմոն, ժամագիրքի, Շարտան,
Տոնագրին, ևն.: Բոլոր ասոնք կ'ենթադ-
րենք որ ի սկզբն, ամբողջ աննշան գր-
չութիւններ եղած են և շատ գերի է
որ աննշան ի մի ամագրութեան են, կո-
րտառէ փրկելու և զարմանութիւնը
գիրտանելու մտադրութեամբ:

Թէն տեղայ մասին սեւ յիշատակու-
թիւն լիպլ, բայց որոշապէս յայտնի է
որ Ձեռագրին կարեւոր մասերը գրուած
են Սոյ իւրագրակ վաւերին մէջ:

Հատարին Սազմասի և ժամագիրքի
գրիտի և Ռուրը փոխման. իսկ Շարտան-
ցի գրիտի է Արշալուի դրան ասագրեց
Թորոն փոխման շարտան լիպլիպիցի: Ռակոր
քանակայի մասին սեւ անգրպութեան
շանկինք: Հատանական է որ առ՝ ալ Գր-
բագրակի մարտան գրիտներէն մէկը եղած
բլլայ և կարող ու փորձուած կրտաւոր,
շանի որ Գրագրակի հարտաւար գրիտն
ու արքունի գրուն կրտաւոր տապիրեցը,
Թորոն, անոր գրել կը յաննայտարէ Ոչին
թագրակի ասանին շննու թեան ծառ-
յելիք ժամագրութեան ու Սազմասը, սի յըզ-
գորդ ասրիտակէ ի Գահանգրայ: Ակիւն
տեսած չէ և ոչ ալ տեղեկութիւն ունի
մէկ կողքի ասկ ամագրութեան այս կո-

ընդ որդիութեան մասին, Սիսուանի մէջ: Դրազարկի նշանաւոր վանքի գլխաւոր գրչութիւնները թուած պահուել (Սիսուան, էջ 234):

Քորոս քահանայ, որքանից գրան աւագերէց, նանցուած է Դրազարկի միւս-րան, փխխափայ և նշանաւոր գրչի: Ելերկնանդէս անապատին մէջ, 1331ին գրած է զգեղեցկագիր և գեղա-նկարն աւետարանի մը: որ Դրազարկի մէջ գրուած վերջին յիշատակ և նշխարն է, քառալիւանի, և գրուած է Մարտիրոս և Մամոտ տիկնոջ որդի՝ Սարգիս քահա-նայի խնդրանքով և գրկուած Յարմիկ Ս. Առաքելոց վանքը, հոն իբր յիշատակ պահուելու համար: և որ գտար մը յետոյ Բաղէշ փոխադրուած է և որուն վրայէն եղած են աւելի ընդարձակութիւններ (Սիսուան, առջ): Այս աւետարանը, որ գրուած է յաւ որինակէ մը, աւարի մը վերջ հաւանարար Դրազարկի մէջ կազ-մուած է Պրիցարի ձեռքով և որ գրած է Աւետարանին Համարադրուած ու նախա-գրութիւնը: Քորոս, կոչուած Նան Թափ-րոնց, Դրազարկի վանքին երաժիշտն ու գաղտնիքան ու է, որ Հայոց Գաղտնիքին Բ. թագաւորի մարտնչութեամբ Պապականի հետ 1307ին գեղական գրկուած է Անգլիոյ Ա-ղուարդ Բ. թագաւորին մաս, և հան Գ. և անոր խնամակոյ Հեթումի Բ. ի կողմէ, որոնց մահուան յուրը գեղ. Անգլիոյ լաւ-սան, եղուարդ Բ. 1308 Մարտ Զինն կը գրէր թէ ընդունուած է իրենց նախակներն

ու գեղականները: Դրան աւագերէց Թու-րոս գրիչ, թէ և կրօնաւոր, բայց կիլիկի-եան արքունիքին մէջ ունեցած իր բար-ձրը պիտե՞ր գտնուած է քաղաքագէտ մարդ և անցած արքունի գիւտնագէտ-ներու ցանկին մէջ, և իր իշխանական ու ապետական գեղականիցներուն մէջ ի յայտ կու գայ իբր անոնց նախապար, Նարտար, հմուտ և վարչագէտ և գրան մէջ հեղինակութիւն ունեցող, անշուշտ պատուուած ու սիրուած կիլիկիոյ Հայ-րապետանցէն: Իր մահը անկի ունեցած է, ըստ արքունական Յայտաւորքի մը, 1342 Դեկտ. 27ին յետոյ աւուր հան-գեալ ի Պրիցարս խնամուած և հանձն-րեղ երաժիշտն Քորոս աւագերէցն Թափ-րոնց (Սիսուան, անց):

Մեղք որ հատորիս ի վերջ կը պակ-տի Քորոս քահանայի գրչի արգիւնք ըն-դարձակ Սիսուանիւրանը, որ անտու-րակոյս պիտի գտնուէր մեծ, գտնու ու-ռալին կիսուն յատուկ կիլիկիեան կարիս սր յուշեր:

Կը յաւանք որ ընթերցող բանասեր-ներ ներդրամտութեամբ կը նային մեր այս աշխատութեան: Մեր նպատակը և-ղած է բանասէրներուն ընծայել աւելի ընդարձակ պատկերութիւններ ու ստեղծա-տիւրութեան:

ԱՐՔԱՅԻՆԷՋԻՆՆԵՐ ԵՄԻՆԻՆԵՐ

Հաշիւ, 28 Յնգու. 1953

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ոչին Քաղաքի Զեռագիրը (Երբև. Յառաջարան) Բ. Ա. Կ. Կ.	Ն
Մեր բնիկերդներուն (Արտաւաղ Եղիսկապու)	Ը
Նկարագիր Զեռագրին	1ա
Ժամագիրք	3բ
Պաշտոն	4ա
Դրոյք Սաղմոսաց Դաւթի	15բ
Շարական Երկոտասանից Ս. Առաքելոցն	16ա
Գանձանակայինք	16ա
Նրդ երկից Ժանկանցն՝ որ ասի Հարցն յամենայնքեաց	16բ
Սկիզբն ա. ժամուն՝ որ է Արեւազարն	20բ
Առաւտեանն ժամերգութիւն	21բ
Մեծացուցէք Բարութեան	24բ
Ա. ժաշու	27ա
Հարցնափառէր Ազալխարութեան	32ա
Ժամանակէր Կարգու	35ա
Շարական Մերոց Առաւտարակացն	35բ
Անշուհայք	36ա
Առաջ Ս. Առաւտեմք	36ա
Սրբաւայնութիւնք Ս. Գառարացին	36ա
Ջինի Սրբաւայնութեանն	36ա
Ջինի առաջին աղօթիցն	36բ
Խնարկեցոյք Ազուհայցիցն	37ա
Ստղագիրք Ազուհայցիցն	38բ
Նրեկային փառէր՝ Կարգու	39ա
Մեհեղիք Մենեղեան Տեառն	40բ
Մեհեղիք Բարութեան Տեառն	40բ
Մեհեղիք Մարտիրոսաց	40բ
Մեհեղիք Ազալխարութեան	41ա
Կարգ Սեղեցեաց ժիւհամուս	41ա
Սկիզբն Պանաց Նրեկային ժամուն	41բ
Մեհեղի Պանաց	42ա
Սկիզբն ժամու Կիրակամտից	43ա
Սկիզբն Կիրակէի ժամու	43բ
Մեհեղիք Մենեղեան Տեառն	43բ
Քարոյ Մեղեցի է Առաւտեմանին	43բ
Նրաւք Ազոթից յազալաղանկին	44ա
Առաւտեմանութիւն	45բ
Մանկութիւն Շարափրոսաց Կանանկային	45բ
Տանացոյց է Առաւտարանեցոյց	46ա
Տաղ՝ Արթուս Կեդրուք	49ա
Տաղ՝ Առաւտեմանին Կրթ	50ա
Շարական Ազալմանէի	51ա
Շարական Հայաց Սրբաւ Քաղաքի	51ա
Շարակեաց	80ա
Մեհեղեան Ողբ է Տաղեր	82ա

րևոր գրչութեան մասին, Սիբուանի մէջ,
Դրագործի նշանաւոր վանքի գլխաւոր
գրչութիւնները թուած պահուել (Սիսուան,
էջ 234)։

Թորոս քառանայ, արքունի գրտն աւագերէն, նանչքուած է Դրագործի միա-
րան, փխիթոգիայ և նշանաւոր գրչի
սյերկնաշանգէս անապատին մէջ,
1331ին գրած է «գեղեցկագիր և գեղա-
նկարս աւետարան մը, որ Դրագործի
մէջ գրուած վերջին յիշատակ և նշխարն
է, ըստ Ալիւանի, և գրուած է Մարտիրոս
և Մամա տիկնոջ որդի՝ Սարգիս քահա-
նայի խնդրանքով և գրկուած Յարսնի
Ս. Առաքելոց վանքը, հոն իբր յիշատակ
պահուելու համար, և որ գործ մը յետոյ
Բաղէշ փոխադրուած է և որուն վրայէն
եղած են ուրիշ ընդգործակութիւններ
(Սիսուան, անդ)։ Այս աւետարանը, որ
գրուած է լուս օրինակէ մը, տարի մը
վերջ հուանաբար Դրագործի մէջ կազ-
մուած է Գրիգորի մեծքով և որ գրած է
Աւետարանին Համարաբարան ու նախա-
գրութիւնը։ Թորոս, կաշուած նաեւ Թափ-
րոնց, Դրագործի վանքին երաժիշտն ու
դասապետն այլ է, որ Հայոց հոռատեղին
Բ. թագաւորի մարտնչաւ Գաղաթին հետ
1307ին զեպան գրկուած է Անգլիոյ և-
ղուարդ Բ. թագաւորին մօտ, Լեոն Գ. ի
և անոր խնամակալ Հեթուր Բ. ի կողմէ,
որոնց մահուան յաւր Գեա Սեղգիս չնա-
սած, Եղսարդ Բ. 1308 Մարտ 8ին կը
գրէր թէ ընդունած է իրենց նամակները

ու զեպանները, Դրան աւագերէն թու-
րոս գրիչ, թէն կրօնաւոր, բայց կրկն-
եան արքունիքին մէջ ունեցած իր բար-
ձրը գիւշով գարնան է քաղաքագէտ
մարդ և անցած արքունի գիւնագէտ-
ներու ցանկին մէջ, և իր իշխանական
ու առաջնատեղեան զեպանակրցներուն մէջ
ի յայտ կու գայ իբր անոնց նախագար,
նարար, հմուտ և վարչագէտ և գրտն
մէջ հեղինակութիւն ունեցող, անուշա-
պատուուած ու սիրուած կրկնիկոյ Հայ-
րագետանոցէն։ Իր մահը տեղի ունեցած
է, բոս արքունիական Սայմաւարքի մը
1342 Դեկտ. 27ին սեպտմ աւուր հան-
դեաւ ի Գրիստոս իմաստուն և հանճա-
րեղ երաժիշտն Թորոս աւագերէն Թափ-
րոնցն (Սիսուան, անդ)։

Մեղք որ հատորի ի վերջ կը պահ-
տի Թորոս քառանայի գրչի արդիւնք թ-
ղարեակ Յիշատակարանը, ուր անոս-
րակոյս պիտի գտնուէր մի. զարու ա-
ռաջին կիսուն յատուկ կրկնեան կարեոր
յուշեր։

Կը յուսանք որ ընթերցող րանասեր-
ներ ներողամտութեամբ կը նային միւր
այս աշխատութեան։ Մեր նպատակը եւ-
զած է րանաւորներուն ընծայել աւելի
ընդարձակ պատեհութիւններ ուսումնա-
սիրութեան։

ԱՐԴԱՆԱՆԻՔԻ ՆՊԵՍԱՆՈՂՈՒՄ

Հ—ԼԵՂ, 28 Սեպտ. 1983

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Սին Թաղա որի Հեռագիրը (խրեւ. Թառախաւ) Բ-Ա-Գ-Գ.	15
Մեր բնիկերը շէնքերն (Արաւուսից Եղիշեղաւ)	15
Նկարագիր Ձեռագրին	30
Փամպիրք	30
Պաշտոն	40
Գրուիք Պաշտոնայ Գրութի	150
Եւրոպան Երկաւորութից Բ. Առաքելացն	160
Կանանկայ խք	160
Երկ Երկց ժամկանցն որ ասի Հարցն յամենայնիցայ	160
Սկիզբն ա. ժաման որ է Արեւադարն	200
Առաւանակն ժամկանքին	210
Մեհապիք Բարսեղեան	240
Ա. ժաման	270
Հարցնափառեր Աղայխարսթեան	320
Փամպիրք Կարգու	350
Եւրոպան Երկց Խաւարարութիցն	350
Աղայխարսթ	360
Առաւ Բ. Առաւանակք	360
Արաւուսիքին Բ. Գաւարարութիցն	360
Սկիզբն Արաւուսիքին	360
Սկիզբն առաջին աղայխարսթն	360
Խաւարարութիցն Աղայխարսթն	370
Պաշտոնայք Աղայխարսթն	380
Երկիցն փառեր Կարգու	390
Մեհապիք Մեհապիքն Տեառն	400
Մեհապիք Բարսեղեան Տեառն	400
Մեհապիք Բարսեղեան	400
Մեհապիք Աղայխարսթեան	410
Կարգ Աղայխարսթ յամենայնից	410
Սկիզբն Պաշտոն Երկիցն ժաման	410
Մեհապիք Պաշտոն	420
Սկիզբն ժաման Երկիցն	430
Սկիզբն Երկիցն ժաման	430
Մեհապիք Մեհապիքն Տեառն	430
Բարսեղ Մեհապիքն և Առաւանակն	430
Խաւարար Աղայխարսթն	440
Խաւարարութիցն	450
Մեհապիքին Բարսեղեան Կանանկային	450
Տեառնայք և Առաւարանկայք	460
Տաղ՝ Արթուր Լոգրուիք	490
Տաղ՝ Առաւանակն Կարգ	500
Եւրոպան Աղայխարսթն	510
Եւրոպան Հարցն Արաւուսիքն որի	510
Եւրոպան	800
Մեհապիքն Աղայ և Տաղեր	820

Գրիգորի Վարդապետի ստացեալ Աղաթք որ ի խորհրդեան ժամու	
Սրբոյ և մեղսաքաւից Գատարազին ժատու յանի	.
Հաւատով խոստովանիմ (Յ. Ներսէս Շնորհալոյ)	91ա
Աղաթք (Աստուած մարգարէր և տէր սղորմութեան)	92ա
Ժամանակագրութիւնք ըստ Յուսիսեանից Գարգմանութեան	93բ
Համառատ պատմութիւն ժամանակաց հաւաքեալ ի զանազան	
պատմութեանց. այսինքն՝ ի Հայ, ի Պրանկ, ի Յոյն և յԱսորի	
գրեանց, աշխատութեամբ իմոյ, ծառայիս Աստուծոյ Հեթ-	
մոյ, Տեսոն Կուռիկասոյ, ի թուականիս Հայոց ՇԻԵ.	93բ
Յիշատակագրութիւնք	101բ
Վերջին Յիշատակարան (Բարգէշ Սպիտակացոյ)	102բ
Վերջականեր	103

Ն Կ Ա Ր Ա Գ Ի Ր

ՕՇԻՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻ ԶԵՌԱԳԻՐ ԺԱՄԱԳԻՐՔԻՆ՝

ՍԱՂՍՈՍ - ԾԱՐԱԿԱՆ - ԺԱՄԱԳԻՐՔ

Հին, Թիւ՝ Ա.— ԶԿԸ=1319

ԹՈՒՂԹՔ՝ 597 (=1014 էջք).— Մե-
ծութիւն՝ 33×22×11.— Գրութիւն՝
բնիկաներայէս միասին.— էջ 517-538
(Տեւացոյց) երկուսն.— ՏՈՂԹՔ՝ առ հա-
սարակ 30, 32, 33 խակ Տեւացոյցի
մանրատու մասի տողերն են 60.—
Նիւթի՝ թաւանման, ազնիւ մազազարթ,
կիտովն փայլուն, թափունցիկ, մա-
սամբ թանկ, մասամբ նուրբ.— ԿԱՐՄ՝
որսկեան, բաց շագանակազօրն կաշե-
պատ խաւաքարտ, հաստատուն կողքով,
որ կը թափ անցած ըլլալ գանազան նա-
րողութիւններէ.— ՄԱՂԱՂԱՍԻՍՈՍ ՊԱՆ-
ՊԱՆԱԿ՝ լիւն.— ՀԱՆԿԱՄԱՐՔ՝ եղա-
ստար, հակառակ պատկանելի հնա-
թեան: Կազմը, նոր, մաշուր և սակուն-
ներքին մասը գործածութեամբ հինգան,
մաշած, բայց կարգաւած ու նորագույն:
Առաջին մասը որ Առեանի ժամագիրք
է, ունի երկու թերթի պակաս, որով կը
սկսի — Արմենա ունեն իմ գտէր — հա-
մալէն: Կորուած թերթերուն հետ ին-
կած է նաև սնդոր խորանայ ալ, հաւանա-
բար մազապակէն պահպանակներ ալ,
որոնք պէտք էին հնաթեան գրով ունե-
նայ: Բաւական էջեր կիտովն աւրուած
են և գծուոր կը կորագոցին: Թան-
նարակնոցի մասը աւելի մաշած և աղ-
տաւած է: Թաշտի է որ ձեռագիրը
17րդ դարէն սույնն գործածուած է եկե-
ղեցոյ մէջ, հասարակ ժամակարգու-
թեանց ընթացքին և այս պատճառաւ
հինգան. մինչդեռ հարկ էր խնամով
պահել գլան, իբր արքայական թանկա-

զին յիշատակ մը: 517րդ էջէն սկսեալ, որ
Տեւացոյցն է, չկարկտուած, մաշած
թերթ զերթէ չկայ: Դժբախտաբար գէշ
ալ գործածուած է, մեղրամոմը առատ-
օրէն հոսած ամէն էջի վրայ: Քանի մը
թերթ, պատուած, ծակած ու սեցած են,
Հատորին արտաքին շրթունքները թերեւ-
որէն ցեցակեր: այսու հանդերձ ընդհա-
նուր առմամբ ձեռագիրը մնացած է ան-
վթար և է մեր մատենագրութեան ամէ-
նէն հոյակապ գրչութիւնը, ըստով կի-
րիկոյ մեր բարեպաշտ թագաւորներուն
ազօթագիրքը, մայրաքանդի խորանին
առջեւ կիրիկոյ Հայրապետաց ժամա-
գիրքը, երէցներու գործածած շարակա-
նը, խաղաւոր, կիրիկոյ Հայ աւագանիին
ստամատաւառութիւնը, և նաեւ Տեւացոյ-
ցը մեր կիրիկեան սարկաւազներուն:
Մաշտոցիոյ հայագէտ Հանրի իշխան,
Հալէպ չայցելութեան առթիւ, 1910
հայ. 30-ին այլեւ անցանք է մեր ձե-
ռագրաց մատենագրութեան այս հնորոյ
կոթողը: յաւանդարտ է անկէ թուա-
կան էջեր, և սակաւն որոշ կարծիք մը
չէ յայտնի իր շուրջըներուն: Իշխանը
մանապէս էր մատաւառագրութեան և գե-
ղարուեստական թերթներու:

Հատորին Որդ թերթը ինքնուր և ազա-
կրկին գրուած է մազազարթի վրայ և խը-
նամով նորագույն: Բայց նախ էջին վը-
րայ գանուող — « — գրերէն, ինչպէս
նաեւ մազազարթէն ու գրէն յայտնի է որ
նորագութիւնը նոր ստամատակի է և Հա-
լէպի մէջ կատարուած: 249-252 զոյգ

(*) Պատուած Հալէպի հայերէն ձեռագրաց մեր մայր ցուցակէն:

թերթերը նախագետ ինկած ու կորուսած ըլլալուն, մագաղաթի վրայ նորը գրուած ու գեանդուած է իր տեղը, բայց յաջորդ թերթը գա՛րձեալ ինկած ու կորուսած է, առանց տեղը նորը գրուելու, այնպէս որ էջերը թաւորուած են ձեռագրին ներկայ գինահոգի:

255-56րդ թերթի ալ լուսանցքի մէջ-քին 10x7 հրդմէկը մեծութեամբ կտոր մը ալքած կամ Թաւառած է, ու տեղը կորցուած գրուած: Մկրատով իր արմատէն կորուսած ու իսպառ կորուսած է նաև 336 էջի յաջորդ թերթը, ամբողջովին, որ կը կրէր ԳՁ. Մեծացուցէները:

Դարձեալ, մկրատով իր արմատէն կորուսած ու իսպառ կորուսած է 348 էջի յաջորդ թերթը, որուն վրայ կ'սկսէր, անկասկած գեղեցիկ խորանի մը տակ, Առաքին ձալու ժամերգութիւնը. յաջորդ թերթին վերը կ'սկսի — Բարի արաւեր ի կանա լո սիրովնի... Դարձախաւար, մինչեւն ձեւով արմատէն կորուսած ու հանուած է 356րդ էջի յաջորդ թերթը որուն վրայ կ'սկսէր Բ-ձալու ժամերգութիւնը. թէ ինչո՞ւ երկու նաշուներու սկզբնական էջերու այս վերացումը, կարելի չեղաւ ցարդ ստուգել: Եւ յորդ էջը կ'սկսի — ուխտից պատարագս նանգեն: — սաղմոսի ստեղծով: Դարձեալ մինչեւն ձեւով կորուսած ու հանուած է 370րդ էջի յաջորդ թերթը, որով կ'սկստ Ձալան է սպառնալ որինսկներու մէջ պահպող ազոթքի մը վերջին մասը: Իններորդ ժամու վերջին նաշու սկիզբը: կրկին, կը գտնուի այս կորուստած թերթին վրայ, բայց փոխանակ Մ- սաղմոսին, առաջ տեղ սեպցած է (Գ- սաղմոսը, ինչ որ նորութիւն մը եղաւ, ուրիշ շատ շատերու կորցում, մեկի նամար: Առանցիկ պատ կան նաև ինկած ու կորուսած յաղմաթի թերթի, որոնց մասին պիտի խոսինք բովանդակութեան կարգին: ԴԱՅԱՄԻ ԹՈՒՂԹԻՔԻ կան երեք հաստ թերթ սկիզբը ու թերթ մըն ալ վերջը, իրը պահպանակ: — ՎԱՄԵԱՄԻՒՄԻՔԻ շատ կան, իւր յաջորդ թերթի մէկ խորանի տակ: ապա՛ն էջ i, մեծ խորանի տակ որով Սաղմոսը կը սկսի. վերնագիրը մէկ տող է միայն,

համակ թշնագիր, մանուակ, 2 մթ. բարձրութեամբ, նուրբ ու յաջող, էջ 541. երկրորդ մեծ խորանի տակ՝ որով նաւանցող կ'սկսի, վերնագիրը երկու տող են. առաջին տողը համակ շարքագիր է, երկ- տարրով. միշտ մանուակագիր կարմիր, բայց չունի 7րդ էջի վերնագր-րոց նորութիւնը, կ'երևայ անոնց թըռչ-նագիր ըլլալուն: Երկրորդ տողը շատ յաջող երկաթագիր է, արևնի գոյն: Այս վերջնաց յար ու նման են 720-ի մեծ խորանի վերնագիրը, որոնցմով կ'սկսի Յաւութեան շարքանգ: Այստեղ շարքաւ — ԳԻՄ՝ ու թանգով յաջող բոլորգիր: Եւ նաւորին, հասարկն ու որչաւ: Բացի Յաւորայցի մասէն, որ մանրատաւ յաջող բոլորգիր է, կարմրախառն ինչպէս նաև էջ 963-967 (Անձինք սրբոյն Դրկորդի կուսարդին Յովանէն շարքանգեւ աւաղեալ) որ նշանակա մանրատաւ սիրուն բոլորգիր է, իւրաքանչիւր սիւնակ 54 տալան, հասարկն մէկ մայրէն միայն նշան գիրն է որ կը տիրէ: Կարճէք ձալանայ նոյնատես տառեր զարդին: Եւ բակնայց ամբողջովին խալասու է: Բաւոր գլխակարգութիւնները կարմրագեղ բոլորգիր են, մինչեւն գրչէն, յանա մանուակագիր կարճով ալ խառն: — ՈՎՁԲՆԱՏԱՄԻՔԻ շատ առատ են, բոլորն ալ մանուակագոյն կարմիր, գարգաղիք ու թռչնագիր խառն: Մեծ խորաններու յաջորդող վերնագրոց սկզբնատառք, միշտ մանուակ, փառանգ են, 5-6 տեղ. երկարութեամբ ու շատ յաջող: Սաղմոսի բոլոր համարները կ'սկսին տե թանկ մէկուն երկաթագրով, յաջող ու սպասարիշ: Փոխաներու սկզբնատառերը միայն կարմրագեղ երկաթագիր են: Ժամագրքի համարները միշտ երկաթագիր են, ու կամ կարմրագեղ խառն: Նոյնը շարքանգին համար: Իսկ մանրատառ Տեծացուցի ներքին բոլոր սկզբնատառերը երկաթագիր են, կարմրագեղ: — ՂՈՒՍԱՆՈՍԱՄԻՒՄԻՔԻ բազմաթիւ են, 750է աւելի, միայնակ, միայնակ, հասարակ մատեններ, մանուակագոյն, որովհետեւ ա'յս է միայն տիրող գոյնը ձեռագրին գեղարուեստական բանին մէջ, ի յայ

առեալ տնայնոցը, որուն կիսախորան-
ներն և սկզբնատուները դռնադեղ են:
Թէև արժէքով համեալ, բայց բոլոր
լուսանցադարերու մէջ զձերու և ծաղ-
կու մի նորութիւն մը կը նշմարուի.—
նմուշակ՝ բազմաթիւ են և կը բաժնաւին
երկու զլիսուոր մասերու, մեծ և փոքր
խորաններ, անկախ կիսախորաններէն.—
Ձեռագրին սկզբնական խորանը, ժամա-
դրքի սկիզբը բնական է իր թերթին հետ:
Բոլորն ալ զոյնով և տարազով զրեթէ ի-
րարու նման են. կարծես մասնաւոր ու-
ղաղորթիւն ընծայուած է որ արքայա-
կան այս աղօթականոսներ ճոխ ու տղա-
ւորիչ ընկնով հանգերը, դարձնեն բոլո-
րովին պարզ: Եւ ի, առաջին խորանը,
համեմատական հակառակ, միապաշ-
տէն քառանկիւն մ'է մէկը հինգ նախա-
պիտ խաչանիչ վարդանանկով, վրան
զէն գիծաց չորս աղաներներ: Յաջորդ
խորանը, էջ 541, չափն ու ընդարձակ հա-
կառ ունի, կոնաւն: Մէկը թաղակեր
մարդագլխի երկու թռչուններ, կնի առ-
բազով: Վրան իրարու հակընդդէմ չորս
աղաներներ: Հետեւեալ գրութ և գծե-
լու նորութիւն նախ ալ, երրորդ մեծ
խորանը, էջ 720, անք չափն ու բարձր
անկիւննոր հակառակ: Առաջին խորանի
խաչանիչ քիչ մը փոքր վարդանանկերէն
ուրիշ հոտ կը զարդարեն այս խորանը,
որուն վերեւ կը պարեն չորս աղաներ-
ներ: Մնացեալ փոքր խորանները կը
զարդարեն 25. 46. 69. 89. 116. 140.
165. 384. 438. 554. 621. 679.
773. 832. 891. 916. 940 էջերը:
բոլորն ալ մեծ խորաններու տարազով և
զուշով, որստան, կոնաւն, և այլ մե-
տաւերու պարզ՝ բայց նախակար ծաղ-
կու մներով.— ԿԻՍԼԵՈՐԱՆՔԻ մասն եր-
կու հոտ են, էջ 517ա. և 526ր, երկու-
քնն ալ չափն և գուծակն.— ՄԱՆՄԱՆ-
ՆԱԼՔԻ՝ չկան:

ԴԻԶԵՐ Տէր Յակոբ Քահանայ և Թո-
րոս Քահանայ Հռոմէացիքն.— ՍՅԱ-
ՅՈՒՄ՝ Սիւնի թաղաւոր, երկրորդ ստացող՝
Տ. Առաւանտաւոր ՔՅՆՅ. Աղաւաղյան.—
ԺԱՐԱՆԱՎ՝ 24Ը (768+551)=1319.—
ՏԵՂԻ՝ ախյալ. հաւանաբար Միս.—
ԾԱՂԱՅՈՂ՝ անյայտ.— ԿՆԻՔ՝ լուսնի:

Մասնաւոր ամբողջութիւն մըն է ժա-
մադիրքի. Սարկոսի, Շարակնոցի և Ման-
ուսմուցիի, մեծագիր, առուար, համակ
մազադաթեայ հոյսապաշ և արքայական
ձեռագիր, որ աւելի յարգ և կարեւորու-
թիւն կ'ստանայ պատմական իր ընդար-
ձակ ժամանակագրութեամբը: Այս ըս-
տուար հատորին մէջ կան՝ էջ 1.—Աւր.— 1.—
Կես անձն իմ զՏէր և ամենայն ոսկերք
իմ գանձուն սուրբ նորա... Բ.—Սիւնիացուք
ի գիշերի գանձուն քո Տէր... Բըղխես-
ցեն սիրտք մեր բան (այլուր՝ գրան) բու-
րի, և լեզուք մեր պատմացեն զգործն
երկնաւոր թաղաւորիդ... Զարթիչ վա-
ռեալ (այլուր՝ վառեալ) լուսով ըստ իւ-
մասունն... լուսեւորաց զեւմ (այլուր՝
զլեւմ) արտասուս... Դիւանիք է որ կըլլայ.
Անբաւանիք և համազայ երբ... Փա՛ռք
քեզ: Ար յանարուհեալ յաթուս... Փա՛ռք
քեզ: Ար յանէլոց զոյացուցիր... Փա՛ռք
քեզ: Ար տեսլութեամբ խնամես... Տէր,
ժողովորդագոյացի եկեղեցւոյ՝ ի քէն
... մար երբք չկայ և կ'սկսի, ուղղու-
նի դ.— Զարթուցնայա ամենեքեան ի
հանգստեմէ քնոյ զոր շնորհաց մեզ
մարգաւէրն Առաւած միայնարութիւն
(ձեռագիր և ապագիր սրբանկար էջ 1
միտ)... և ի սփոփանս անարութեան
մերոյ (այլուր՝ մերում). և եկեա՛լքս միա-
բան հազար երգով ի փառարանութիւն
և ի պատիւ ամենասուրբ անուան
Տեսուն մերոյ Արաւոր Քրիստոսի (այլ-
ուր՝ եւ Քրիստի) ... երկնային հրեշտա-
կացն փառարանելու (այլուր՝ ի փառաւ)
Տեսուն Առաւածայ ամենեկուն (այլուր՝
եկն) մեզ լինել... հաւատով խնդրեցուք
ի նման զքառութիւն և զթաղութիւն
մեղաց (այլուր՝ յանցանաց) մերոց. խոս-
տովանելով (այլուր՝ խոստովան լինելով)
զգաղախն որոնք մերոց ծածկողաթիւն
Քրիստոսի (այլուր՝ Առաւածայ)... յուր-
անմական (այլուր՝ թի) երկնային խորա-
նացն զոր պատրաստաց (այլուր՝ խոստա-
ցաւ) սրբեկնաց իւրոց հմարիան Առա-
ւած Յիսուս Քրիստոս Տէրն ամենակալ
կեցուցե և ողորմեցի (այլուր՝ Տէր մեր
կեցո և ողորմեա)... Զհրեշտակ խաղա-
զութեան պատարան անմանց մերոց նա-

ԼԱՍՏՈՎ (այլու՝ պահակ) Ի Տեառն
խնայեալուք և յոյն հուստով յաջորդ հա-
մարին մէջ:

Գ- Զքէն գանձածք Տէր Աստուած
մեր... քնոյ յաշարութեամբ... կան-
խնայ յանձնարարութիւն... և զամենայն
մասնման պանդոխտութեան մերոյ (այլ-
ու՝ ժամանակս կենաց) ... յանքայր և
խաղաղ (այլու՝ Ի խաղաղ) հաւանա-
բնաւ Ի յարապարակ... Կենաց ընդ-
իւս և մարգարտութեամբ միանկի եւ
հետեւ մերոյ և փրկիչ յիսուսի քրիս-
տոսի. ընդ որում քեզ նաւ և հաւաք
որոյն փառք ի յանձնութիւն և պատիւ
արժեք և միշտ և յախճաճ յախճաճից
... հալիս տէր բարեբարութեամբ քով
յերկրագոյն և Ի փառաբանելու ա-
նուանց մեր որոյն խաղաղացոյ զան-
քնոյ մեր յամենայն ժամանակ խա-
ղապանութեանց և բարեաւելի զբաւանաց
տէր զաւրթութեանց (այլու՝ շահութեան) ...
յարթութեան և Ի ... արժանաւորու-
ման զնկ առ ծառայելով Ի կեանս ...
և ընդ նոսին միշտ զոնուրեամբ փառա-
ւորեալուք... Հոս կ'աւարտի և յաջորդ
էջքն կ'սկսի Սաղմոսը, որուն աչին հա-
մարները միայն կ'արտայայտենք նոյնու-
թեամբ, որոնք կը տարբերին 1860 թե-
նեական տարեկը Աստուածաշունչէն,
զիսմաղով թէ որքան զմեզակ աշխա-
տանք մը եղած կրնայ ըլլալ այս և նոյն-
որ յաջորդ մասերուն համար:

2- Էջ 7.- Երանելու է այր որ ոչ զնայ Ի
խորհուրդս ամապարտաց Ի նախապարհի
մեղաւորաց նա ոչ եկաց, և յաթոս
մանդից նա ոչ նստա:

ա- (կարմրով) Տունք. Զ. Ի հերբա-
յեցաց երկոքեանս ընդ մի համար են Զոր
խորհեցան և արարին առ տէրն: Ընդ էր
խաղեցան հիկանուք...

բ(կարմրով).- Տունք. Բ. Կանգնուի
Զ. Ի քնարու և Ի կարաւելով և Ի երբն
երբն ձայնիւ արհնէին: Եկեաց ք զփա-
պանս նոցա...

գ(կարմրով).- Տունք. Ժ. Սաղմոս Ի
Դաւիթի ժամանակի զի փախուցեալ էր
... ի յառաջագոյն յարիք Ի վերայ... և և

Տէր զի բազում եղև նեղիւք իմ.
և բազում յարեան Ի վերայ իմ... ...
զարթեալ և տէր ընդունելի իմ է ... որ
(այլու՝ պի) շարժանակի պատեալ պա-
նայ պաշարէին զիս:

դ(կարմրով).- Տունք. Ը. Գորգայր:
ԻԸ. Սաղմոս երգոյ Ի Դաւիթ Ի յերկար
և Ի բազում ժամանակս ապա կատարյալ
Ի կարգալ իմու՝ ... Ի Յիլուրեմի ինձ
անպար արարեր...

Կատարէք պատարալս արգարու-
թեան...

Բազումք տէրն թէ մ'յոցցեք մեզ
զարու բիւն:

Սաղապանութեամբ եւ (այլու՝ պահակ)
բայ և Ի այն նիշնացոյք և ... յու-
սով եւ յնախեցուցեր զմեզ:

ե(միշտ կարմրով).- Տունք. Ը. Ի կու-
տարած վասն զինակեցոյն Սաղմոս Ի
Դաւիթ. ժողովուրդս Գրիստու և:

Բանից իմոց ունին զիր տէր, և Ի
միտ առ...

Նայելու Ի ձայն աղօթից իմոց, թա-
ղաւոր իմ...

Ոչ թէ զու Աստուած կամիր գտաւ...
բնութիւնս ոչ ընդմէն առ քեզ շարք...
Ետեցեր զպիսակի որ ... ոչք խա-
ւէին...

Որպէս զերեզմանի բայ է...
Որպիւ լիցին ամենեքեան որ յուս-
ցեալ են...

զ.- Տունք. ԺԲ. Ի կատարած Ի վե-
րա Ընդորդացն որ յիս յարութեան յի-
նի զ:

Տէր մը սրտմտութեամբ ք... յի-
մաներ զիս...

Զի աչ ոք է... կամ Ի զմիտս՝ որ
խառնովան...

Խաղեցաւ Ի սրտմտութենէ ետմնի
տէն իմ...

և. Տունք. Ժ. Սաղմոս Ի Դաւիթ
զոր ասացաւ վասն քուստ որդւոյ յի-
մանս.- Տէր աստուած իմ Ի քեզ յուսա-
ռայ և փրկեալ զիս. յամենայն հալած-
ւոց իմոց...

Զարթիւր տէր աստուած իմ Ի հրա-
մանս (այլու՝ եւ)...

Կատարեցոյն շարիք Ի վերայ... և և

դ թիւաւ մշխտանք յոյ զտոն եզր հող
տեմ վն ի շնորհաւ մի ժառն ինչ Լուսնայ
շատ հաւատաւ դ աստեանի զվնմ մի զմ
Լուսն աստեանի մի Լուսնայեանի թիւաւն ինչ
զգտաւ դ զԹիւաւնի զտեմ աստեանի զվնմ
տեմաւում զԼուսնայեանի մի թիւաւն մշ
Լուսնայեանի յարմարի մի թիւաւն

... ինչպէս աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ

... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ

... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ

... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ

... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ

... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ

... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ

... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ

... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ

... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ

... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ

... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ

... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ

... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ

... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ
... աստեանի զտեմ աստեանի զտեմ

առեր.— Պաննա զիս ան. զի ես ի քեզ յուսացայ. առաջի ան. ար. իմ ես զու. եւ բարիք իմ ինձ ի քեզ եմ (այլուր՝ եւ բարիք իմ չեզ եզ ինչ պիտի)։

Ոչ ժողովեցիք զժողովս նոցա յառանց. . . :

Ժղ. Տունք. ԺԱ. ժամն նեղութեան որ յարեալ ի վերա նորա ի զիսացեացն զի եզին ուխտ ընդ սաւուդի տալ զգաւ. չիթ ի ձեռս նորա. աղաւթէր դաւիթն և.— Լուր ար. արդարութեան և նայեալ ի խնդրաւած իմ. . . :

Ես առ քեզ ար. կարգացի (այլուր՝ զի) յուր ինձ ած. . . :

Աքանչիւր արարեալ . . . որ յուսացեալ եւ . . . յի նախաւակ. . . :

Արի ար. ժամանեա . . . ի սրտ և ի ձեռաց թնաման. . . :

ԺԵ. Տունք. ԺԵ. Թորժամ սպան զաւիթ զգիրքին փղնայցին՝ զանունն ա՛յ առ զիրն. — յի զայս թէ կշիւս նիդակի նաւ. յ. սկիզ էր և ուստի ընդ մէջ իւր և կամէր նախանչ զգաւթ. և ազնեաց նմա տրեալս որդի շարունեա եւոր և ընկէց յերկիր զարարզին. Առ զսաղ. մասն դաւիթ — Սիրեցից զքեզ տէր զաւրութիւն իմ տէր նաւաստիք իմ. . . :

Արանչիւր զարգացից առ ար. և ի թիւամեաց լուրս աղբուրան. . . :

Վիւթ զմոխտց պաւարեցին զիս. ժամանելոյս ինձ. . . :

Ժամանեցին ինձ յաւուր. . . և եման զիս յանդպր. . . :

Ամենայն իրաւանք . . . ալ ի բացեալ արար ինձն. . . :

Դո՛ւ զմտազմարգա խնամեալ . . . զաւուստարտաւ տնայ. . . :

Դո՛ւ յուսուրդ առնեալ զիրաց իմ ար. ան. իմ լոյս առնեալ. . . :

Վասնցի ո՞վ է ած. բայց ի տէ. կամ ո՞վ է ած. բայց. . . :

Անդարեակեցեալ զգնացա իմ ի արտէ իմմէ. . . :

Նեղեցից գիտաւ և այլ մի կարացնեկաւ. . . :

Մ (այլուր՝ ուր) զգեցուցեալ ինձ դաւրութիւն ի պատկարացմ. . . :

Ժղ. Տունք. Մ. Կանոնաւ տունա. . . :

ՄՄԶ. Աւրանութեան մոգսէսի ն. որդեցն իզի — Աւրանութեան զար. զի փառաւ ի. . . — Գաւաց — Մարտիրոսաց — Թարութեան — Պարզ Սրանչիւր և իրրի զի բորոյ. եւ ես խաղաղու. . . : Տր. տարեկան և. . . :

ԺԵ. Կապուր Տունք. Մ. ի կատարած ազմուս ի գաւիթ. կանեալ. միւր — երկինք զաւամեն զփառաւ ալ. և. . . :

Աւր աւուր թղի՛ն զրան իւր և զիւրի զիւրի. . . :

Ի ծագաց երկինց . . . նախաւ նորա մինչ ի ծագաւ նորուն. . . :

Արդարութիւն տն. ու զիդ. . . երկինց տն. և մայ. . . :

Յանկալի է նա ջան զսկի . . . ջան կանգու խորիւ. . . :

Ժր. Տունք. ԺԵ. ի կատարած ազմուս ի գաւիթ —

Լուիցէ՛ քեզ ար. յաւուր յանձնութեան. . . :

Ժր. Տունք. ԺԵ. ի կատարած Սաղմուս ի գաւիթ — Տր. ի գաւարութեան ջամ ուրախ եղիցի թագաւոր. . . :

Ի. Տունք. ԺԵ. Գուրգայս ԼԼ. ի կատարած մասն առաւուսին ազմուսաւ նուրեց. Սաղմուս ի գաւիթ — Ած. ած. իմ նայեաց առ իս ընդէ՛ր թուր զիս. հեռի եզէ ի փրկութենէ իմմէ մասն բանից յանցանայ իմաց. . . :

Ես որպէս խոր հեղեալ և զրուեցան ամենայն. . . :

Ջորացաւ որպէս խնայ զաւրութիւն իմ. . . :

Շուրջ եղին զինեալ. . . և ժողովք չառեաց պաշա. . . :

Մակեցին գնեալ իմ և գաւա (այլուր՝ իմ) . . . և նոքա կայեցան և առնին իւր. . . :

Դու Տր. մի հեռի առնեալ զգրու իւր չոր յինէն. . . :

Սրկիցէ ի տէ. . . զաղաթաւ աղքատի (այլուր՝ աղքատիւ). և ոչ զարձայց զեղեալ իւր յինէն. . . :

Գիրքին առնեալք և յաղեցին . . . զար. յի խնդրեալ զեա. . . :

Կերան և երկիրազգին նմա. . . ամեն նեքան յի ինչանէն. . . :

Պատկեցից ան. յազգ որ զալոցն և. պատ-

մեանցն զարդաւորիքի. ժողովդեղեան որ ձնանելոց իցի զոր արաւ ար. (այլու՜ր պատմեցից զմեռանե ազգի որ զալոցն է. պատմեցան զարդաւորիւն նորա ժողովդեղեան որ ձնանելոցն իցե զոր արաւ Տեր)։

Իսկ- Տունք. ԸՐ. սաղմոս ի դաւիթ.—
Տը. հովուեացէ գիւ. և ինձ ինչ ոչ պահանջէ։

Ի գայրի դաւար ոչ անդ բնակեցոյց գիւս...։

Իբ.- Տունք. Ը. Սաղմոս Միաշարաթուց ի դաւիթ.— Տն. է երկիր լրիւ խաբով. այլապէ՜ և ամենայն...։

Ար սր. է ձեռաւ և ամբի՜ն ... զնան-
րաթիւնն և ոչ հրդուս ընդ ընկերի խաբով ենցողութիւն։

Աս՝ առցէ զաւգնութիւն (զօրհնութիւն՝
այլուր) ի տէ. զողորմութիւն յայ, փրկչէն իւրմէ։

Համարաբէք. իշխանք զգրունս ձեր ի
գիր. համարաբէքն գրունք յախանից և
մայէ թաղաւոր փառաց։

Ա՛յ է սա թաղաւոր փառաց ար. հըս
զար. զարտութեամբ խաբով. ար. հզար ի
պատկարագով...։

Իգ.- Տունք. ԺԳ. Գուրգայս ԽԸ. ի կա-
տարած Սաղմոս ի դաւիթ.— Աս. քեզ ար.
համարաբէք զանեմ իմ...։

Այք իմ յամենայն ժամ առ ար. են,
և ես հանեալ...։

Իգ.- Տունք. ԺԸ. Սաղմոս ի դաւիթ.—
Դաս արա ինձ ար...։

Լոն ինձ գմայն աւրմութեան քո ... և
պատմեյ իմն...։

ԻԷ. Տունք. ԺԹ. Սաղմոս ի դաւիթ
Խնչիւն աւծեալ էր.— Տը. լոյս իմ և
կեանք իմ ես յումնէ երկնայց...։

Լուր ար. ևայնի իմում ... ողջմեա և
լուր ինձ գի քեզ...։

Արգանաւն իմ լեր (այլուր՝ Տեր) և մի
անարգեբ...։

Իգ.- Տունք. ԺՁ. Գուրգայս ԽԾ. Սաղ-
մոս ի դաւիթ.— Աս. քեզ ար. կարգացի
ած. իմ մի լուր յինն, մի երբեք լուս-
ցես յինն նախնիցիմ ախոցիկ որ իշանն
ի զուր։

Այք խառնէին (այլուր՝ խոսիին) գիւս-
զաղութիւն...։

Իե.- Տունք. ԺԱ. Սաղմոս ի դաւիթ.—
Մատուցէք ան. որգիք...։

Մատուցէք ան. զփառ ... երկիրպա-
ղէք ի սրաւ արտաթեան նորա։

Ի ամենայն նորա. ամենայն որ անն
փառս նա։

Իբ.- Տունք. ԺԱ. Աւրմութիւն. Նաւա-
կատեաց ամենայն Սաղմոս ի դաւիթ.—
Ռարեք անեմ քեզ ար. գի ընկալար
գիւ. և ոչ ուրախ արարեք զթշմամբս
իմ յիւ։

Տը. ի կամս քո... և ես եղէչ խառ-
գեալ։

Աս. քեզ ար. կարգացի առ ան. իմ
ալաղակեցի (այլուր՝ աղաչեցի). զի՜նչ
աւգուս է...։

Իբ.- Տունք. ԺԲ. Գուրգայս ԼԳ. ի կա-
տարած Նաւատակութեան Սաղմոս ի
դաւիթ.— Ի քեզ ար. յուսացայ...։

Գախանցին ի ցառց կեանք իմ և
ամք իմ...։

Ի.- Տունք. ԻԸ. Խառնութիւն ի դա-
ւիթ.— Երանի ում թողութիւն...։

Ասացի թէ պատմեցից ինձն զմեզս
իմ...։ Հանգիստ։

Խա.- Տունք. ԺԴ. Սաղմոս ի դաւիթ
Անպարնագիր Յերրայեցոց.— Որո՞նցեք
արարք ի ար. ուղղոց գմայն է...։

Նա (այլուր՝ գի՜ ես) ասաց և եղին.
ինն նրամայեաց...։

Իբ.- Տունք. ԺԲ. Սաղմոս ի դաւիթ ի
ժամանակի գի ալաղակեաց գերեսս իւր
առաջի արթնէլքա. և ապա աղանկեաց
զնա և զնաց.— Աւրմեցից ցար. յամե-
նայն ժամ, յամենայն ժամ արմուս-
թիւն նորա ի բերան իմ։

Լոնցայ զիեզու ի հարութեանէ. և լըր-
թունք քո մի խառնեցին զանկութիւն։

Երեսք ան. ի գերայ շարացործաց ...
զիշտառակ նորա։

Ման մեղաւորին լա՛ւր է բայց որ առ-
անայ) ցարգարին) զլիւսացի։

Իգ.- Տունք. ԻԱ. Գուրգայս Խ. Սաղ-
մոս ի դաւիթ.— Դուռեմ՝ ար. զախոթիկ
այք զառախն գիւ. ժարարի քեզ ախոթիկ...։

Աս. զզնն և զասպար (այլուր՝ բո) և
արի...։

Ապրեան ի գերայ իմ գկայք ... հար-

ցանէին զիս (այլուր՝ ցիս)։
Որպէս զեղբայր և զընկեր այսպէս
(այլուր՝ այնպէս) նաեւ...
Ասացնէ յամենայն ժամ մեծ է ան.
և ոյք կամին խաղաղութիւն ընդ ծա-
ծայի քո (այլուր՝ զխաղաղութիւն ծա-
ածայի քո)։

Եղ.՝ Տաւնք ԻԸ. Ի կատարած Սաղմոս
ի դաւիթ. — Անէ անուրէնն մեղանչել
ընդ միտս իւր. Թէ չիք երկիւղ ալ...
Նենգեաց առաքի նորա գտանել զա-
նաւրէնութիւն իւր, ատենալ զնա։
Եկաց յամենայն ճանապարհի որ ոչ է
բարի...։

Անդ անկցին ամենեւեան ոյք ... մի
կորստցին նաւատակ։

Եղ.՝ Տաւնք. ԺԳ. Գութազայս. ԼԸ. Կա-
նոնս։ ՄԶԸ. Աւրենութիւն Մոգնէսի. —
Նայեցարուք երկին և խաւանցայց ...
Տաւնք. Լ. Կանոնք. ԲԺԸ. — Պահոց. —
Մարտիրոսաց. — յարութեան. — Փառք
յարութեան. — Եւ եւս խաղաղութեան
— ։ Ի գիրիբի և ի ստաշնիւն և յամե-
նայն ժամու ... ամենազաւր ազովիլ Բո
զուրացոյ զմեզ (այլուր՝ զեղ) զաւրութիւն.
ար. նաեւայց ... և ի փառարանիլս (այլ-
ուր՝ փառարանութիւն) անուանք քում
սրբոյ, Հովիւ. քաջ Հովիւ քարի և յաւի-
տեման, նայեաց և այց որա ի վերս
(այլուր՝ պահան) բանաւր նաւոր քո.
զոր ժողովցեցի առ քեզ զթութեամբ
քո. (այլուր՝ զի) քո առաքի ... զամե-
նեանս իմաստացո (այլուր՝ զամենեանս
իմաստեալ) և ամենեւեան պարգեւեա
վն երկնից արքայութիւն. ...։

Եղ.՝ Սաղմոս ի դաւիթ. — Մի Նախան-
ձիբ ընդ յարս ...։

Մի որպէս իտա վազմապետի ... իտա-
տայ վազմապետի անկցին։

Սուտ ի տր. Նորուացեա ի մեծու-
թեան նորա։

Պահալ զամբաստիւն և անս — Մա-
քաւնք յուն խաղաղարարի։

Ազնեաց Նոյա տր. և ի փրկեցէլ ըզ
նոսա. ապրեցաւց զնոսա ...։

Եղ.՝ Գութազայս Տաւնք ԼԸ. Սաղմոս ի
դաւիթ առ ի յիշատակ յարաթիւ. — Նք.
մի որամասութիւն քո. ...։

Եղ.՝ Տաւնք. ԻԱ. Ի կատարած ի դի-
թագմայ և Աւրենութի. ի դաւիթ Սաղ-
մոս. — Ասացի՛ Թէ պանեցի զճանապարհս
իմ ...։

Ան շափով եղեր զաւուրս իմ և
կոր ...։ Հանգիտ։

Եղ.՝ Տաւնք. ԺԵ. Ի կատարած ... —
Համբերելով նամբերի ան...։

Անտարանեցի զորդարութիւնս քո
յնկեցեցիս ...։

(Այ) Գու տր. մի կեռի առներ զգթու-
թիւնս քո ...։

Ամուխեցն և յամաթ լիցին ... որ
խորհէին ինչ շար։

Ես աղքատ և անանկ եմ ... պաշտ-
պան իմ (այլուր՝ ան)...

Եղ.՝ Տաւնք ԻԲ. Գութազայս Տաւնք.
ՄԸ. Ի կատարած. — Սրտի որ խորի
զաղքատն և զանակ, յաւուր շարի
փրկէ ...։

Միթէ որ ննկեցին և այլ մէ ևս յաւե-
լուցուն յաւեց ...։

Եղ.՝ Տաւնք. ԺԳ. Ի կատարած վառ
իմաստութեան որդւոցն կորխայ. — Որ-
պէս փափագէ եղիբու յաղիւրտ ջուրց.
անպէս փափագէ անին իմ առ քեզ ան։

Եղ.՝ Տաւնք. ԺԳ. Սաղմոս ի դաւիթ. —
Գաւա տրտ ինչ ան և ետա ...

Եղ.՝ Տաւնք Է. Գութազայս ԼԳ. Ի կա-
տարած որդւոցն կորխայ Սաղմոս իմա-
տութե. — Ան. անկցիւնս մերովք յուսք.
զոր հարքն մեր ...։

Մէ Թէ սրով իւրեանց ժողովեցեցին
գերկիր. և ոչ բազուկ ...։

Այլ զո՞ն փրկեցեր զմեզ ի ձեռաց
(այլուր՝ պահան) թիւանայ ...։

Թէ մոռացեալ իցէ մեր ... գծեա մեր
առ աստուածս նաւորս։

Սակարի ան. խնդրէ զայս, զի նա՞
քնէ զգաւան...։

Եղ.՝ Տաւնք ԻԸ. Ի կատարած զա-
մանցելոց ժամանակաց որդւոցն կորխա
իմաստութե. երգ վառն սիրելոյն...
Ողխեցէ՛ սիրտ իմ զպատգամս քո բա-
րիւ և ասացից (այլուր՝ անին) զգործս...

Ձմուռս և ստայնն և սկստի (այլուր՝
կասիւ) ի...։

Եղ.՝ Տաւնք ԺԸ. Ի կատարած որդ-

ոցն կորսաւ ի գերա զաղանեացն Սաղ-
մոս ի գաւիթ: — Ան, մեր ապագին և
չտարա: —

Խօսվեցան հիմանաւ և խոնարհե-
ցան թողաւորութիւք: —

Եղ. — Տունք ԺԱ. Գորգայա տունք
ԱՅ. ի կատարած վտան որդւոցն կորսաւ
Սաղմոս ի գաւիթ: — Մտախ նարք ա-
մենայն: —

Եւ. — Տունք. Թ. Սաղմոս արհնու-
թեան որդւոցն կորսաւ երկրորդի շարա-
թեան: — Մեն է ար. և արհնեալ: —

Ան. հիմուն արկ ի նմա յաւտեան
... շնորհիւս:

Իւր. — Տունք. ԺԳ. ի կատարած որդ-
ւոցն կորսաւ Սաղմոս ի գաւիթ: —
Լուսորդ գայա ամենայն աղղք. ունին
զիր լերտք: —

Ուսացեալ ի զաւուրք. իւրեանց,
ի բազմութիւն: —

Գեղեզմանք (այլուր՝ Սոքա) տունք նո-
ցա եղեցին: —

Եւր. — Տունք. Ի. գորգայա տունք ԱՅ.
Սաղմոս Յոսափ: — Ան, տառածոց ար.
խառնեցաւ կոչեաց զերկիր յարեւելից
մինչեւ: —

Եղտեալ զեղբարեք քուսմէ քուսմէ
չար խառնիր. և ի: —

Չայա ամենայն արարեր և լոցի քեզ
(այլուր՝ և եւ լոցի): —

Ե. — Տունք. ԻԲ. ի կատարած Սաղմոս
ի գաւիթ ի ժամանակի իրրե. եկն առ
նա նախման մարգարէ իրրե. զի մտեալ է
նա առ իրարսրէ: — Աղղբեա՛ ինն ան.
բառ մենի ողբորութեան քուսմ, բառ բու-
ցում զթաւթեան քուսմ ջնջեա (այլուր՝
քուսմ) քանաւթեալութեա իմ:

Անարեւութք. յղեցաւ, և ի մեղս
մնաւ զիս մայր: —

Մի ընկեմաւր զիս (ձեռ՝ այլուր) յերե-
սաց քոց և զհոգի: —

Տնէր ինն ցնծութիւն փրկութեան,
նաղւոյ պատարք. եւ խառնաւ զիս:
Թէ կամեցեալ էիր պատարազս, բայց
(զու՝ այլուր) ընդ: —

Բայր՝ արա ար. կամաւք եւ զսիրտի,
և շինեցին պարիսպ եւ ծի:

Եւ. — Տունք. Ի. ի կատարած իմա-

տութի. ի գաւիթ ի ժամանակի զի եկն
զաղեկ եղովմայեցի պատել աւաւդի և
տակ: Անաւարի գաւիթ եկեալ է ի տուն
արիւնեւքեա: — Զի պարեմցի ի շարա-
թեան նըգար: —

Վառն աշտրիկ ան. կորեանեաց զիս
... յարկաց (այլուր՝ իւրոց): —

Սոստալան եղէց քեզ աշ. յաւտեան
(այլուր՝ տէր պոկաւ): —

Եւ. — Տունք. Ը. գորգայա. ՄԲ. աղս.
ի գաւիթ. այս թերթը՝ 63-64 նախադէ.
ինկած, աղս տեղը նորը գրուած, մա-
լաղալիք վրայ և խնամով տեղը ան-
ցուած: Թէ մաղաղաթէն և թէ մանա-
ւանդ զրէն որոշապէս յայտնի է այս նո-
րողութիւնը: — Ասաց անզգամն ի սրտի
իւրում. Թէ ոչ գայ ան. աղսանեցան
և պղծեցան յանդիմութե. իւրց. և ոչ
աջ է որ տան զքաղցրութիւն (այս նա-
մարը ամբողջովն կարմաղեղ է):

Ոչք ուտէին զմողղուրք իմ աղ. կե-
րակուր հացի. և ան. ոչ կարգացին (այլ-
ուր ան ան): —

Եղ. — Տունք. Թ. Սաղմոս ի գաւիթ. —
Ան. յանուան քուսմ: —

Աւարտք տրեան (այլուր՝ յարեան) ի
գր. իմ: —

Եղ. — Տունք. Է. Սաղմոս ի գաւիթ. —
Ունին զիր ան: —

Ակն ունէի այ. որ փրկէր... ի կարե-
մաւթեանէ եւ ի զայրանալոյ, մրկեալ ի
նեղարտութեան (այլուր՝ ի մրկեալ նեղ-
արտութեան):

Ի տուն և ի զերեւի շուրջ եղեն ըզ
պարտաք նց. (այլուր՝ նոցա). անթեւու-
թիւն(ս) շարիք և մեղք են ի մէջ նց: —

Գաւեցի և ասացի: — Գաւեա իմ մեր-
նաւորաց (այլուր՝ իմոց): —

Կախուզ էին բանք նոցա, և ինքեանք
(այլուր՝ երկն) որդէս սւաք:

Եւ. — Տունք. ԻԲ. գորգայա. տունք
ԼԸ. կանեսա տունք. Եթէ. Մոգնեմ տան
այ. Սաղմոս աղմոս: — Զի նար բոր-

(*) Այ. Բերբէ վերին ժամանակներու
նորագոյն ընթաց անկ ալ յայտնի է որ
մենկ (ս) գիրք. կը պարտեմեմ բաժանազ
հասարակ մէկ: Միւրեքս միայն այս էրկն վը-
րայ երեք — — կայ:

բոքեցաւ ի րարկութենէ իմէ՛. աղբոսէ
 և իջէ՛ մինչ ի դժոխս ներքինս... —
 Պանոս՝ դու ես ար. մեր... — Մարտե-
 րասէ՛ րաբիխաւոսթիւր — Յարութեան՝
 փառք յարութեան քո ար... — Ան ես
 խաղա... Աղաթք՝ Տր. երկնի և երկրի
 արարելի ամենայն արարածոց... և փա-
 ռաւտրեալ և յամենեցունց... և արարեր
 զխաղաղութիւն... զնոր պարգևս էն
 քաւեաց, որում մեկի շնորհից քմեց ար-
 ածելի արարացն գաւեղով ընդ շնորհոս
 երկրպագուս քո... և փրկիչդ յս. քս...
 և ընդ հոգւոյդ սրբոյ այլմէ և միշտ... :

Յզ. ի կատարած վասն ժողովրդեանն
 որ ի սրբոցն նեոսացեալ էին ի գաւիթի
 յարձանադիր ի ժամանակի զի կալան ըզ
 նա ալ ազգիքն ի զեթ — Աղաթեա ինն
 ան. զի կոխ... :

Պանդուխտը եղիցին նոքա. և քա-
 րաֆ՝ ուրիշ(այլուր քաքախուրդ) շրջեցէն... :

Ան. զինանա իմ պատմեցի՛ քեզ և...
 զից զարտատուս... :

Դարձցին թշուաթք իմ... յաւուր
 յորում եւ կարդացուի առ էեզ:

Նե. Քունք թէ՛ ի կատարած մի
 ապականելի ի գաւիթի Յարձանադիր ի
 ժամանակի զի փախուցեալ թագուցեալ
 էր նա յերեսաց սաւուղի յայրի անդ —
 Աղաթեա ինն ան... :

Որդւոց մարդկան ատամունք... սո՛ւր
 սուսերի:

Ծր. Տունք ժԳ. ի կատարած մի ա-
 պականելի Յարձանադիր սաղմոս գաւ —
 թէ ազգաբն զարգացութիւն... :

Ծր. Տունք ժ. գուրդալոս Ա՛, ի կա-
 տարած Սաղմոս գաւթի Մի ապականելի
 յարձանադիր ի ժամանակի զի առաքեաց
 սաւուղ պաշարեաց դուռն նորա զի բս-
 պանցէ զնա — փրկեալ զիս ի թշուառաց
 իմոց ան. յանցանել որ յարուցեալ են...
 Յանձն և ի ստութիւն... ի կատա-
 րածի րաբիւ թիւ... :

(Չի) եկեր իմ պաշտպան և տուն ա-
 պականելի յաւուր... :

Կ. Տունք թէ՛ Սաղմոս գաւթի ար-
 ձանադիր ի կատարած գաւանցեալ ժա-
 մանակաց ի ժամանակի զի նրձիկ արար
 նա զմիջակեալս ասորոց և զատորեալսան

և զաւուր և ի գաւթի նորիսներ յաւուր
 զմերե ապաից յերէջ նորոյ և երկու նա-
 զար — Ան. մերձեցեր և աւերեցեր... :

Ան. խաւանցալ ի սրբութենէ իւրմէ -
 (ցնմացայց) քա՛րձը եղէջ քա՛մանեաց ըզ
 որեքմէ. և զմիջակեալ յարեաց շափեցին:
 Կա. Տունք ժԳ. ի կատարած ընդ
 աւրմութիւն. Սաղմոս գաւթի — Լո՛ւր
 ան. աղաթից իմոց. և նալեա ար. յա-
 զաւթս իմ:

Դու ան. լուր աղաթից իմոց. կտուր
 ժառանգութիւն... :

Անուր յաւուրս յաւերեր... մինչև
 յաղա (այլուր՝ նորա):

Կբ. Տունք Է. Գուրդալոս Ա՛, ի կա-
 տարած ի վերայ զմիջակեալ Սաղմոս ի գա-
 ւիթ — Բայց միտի ալ. նապանց յեր... :

Թերանալ և իւրեանց աւրմէլս... և
 սրբութ. (իւրեանց) անդ... :

Յուսացարեք ի նա... նորա պիմի-
 րուանն ձեր... :

Մի՛ յուսալք յանիւրաւութիւն... թէ
 առ ի՛ գայցէ:

Կզ. Տունք ժԳ. Աղաթք գաւթի
 մինչ էր նա յանապաւն նրեալսանի —
 Ան. ան. իմ ես առ քեզ սաւուրս առ-
 նեմ. ծաւալի է առ քեզ հոգի իմ քանի՛
 պապելի եւ մարմին իմ:

Կզ. Տունք թէ՛ ի կատարած սաղ-
 մոս ի գաւթի — Լո՛ւր ան... :

Մանկեացն զիս ի ժողովոց շարեաց:
 ի յաղմութենէ... :

Փննցցին գանձաբէնութի. պոստուակ-
 ցան ի քննել... :

Կե. Տունք ժԳ. Գուրդալոս սաւուր Է՛:
 ի նաւորսն... ան. գաւթի երջ երեւ-
 միտի եղեկիւնէ ի ժողովրդեանն յարձմէ
 ի պանդխտութենէն կամէին Էլանել. —
 Փնդ վալեյ և աւրմութիւն ան. ի սրմն-
 և քեզ տացին աղաթք յեմ:

Ի ցաւգիւ նորա գաւաթի եղիցին բայ
 նորա, աւրմանցի պատի տարալ ի Գաղ-
 րուք. Բաւ:

Կզ. Տունք ժԳ. ի կատարած սաղմոս
 ի գաւթի վասն յարութեան. — Աղաթա-
 կեցէք առ ան. ամենայն երկիր, սաղմոս
 սաւ... :

Մ՛ գարեալ զեմքն ի ցաւաթ. և ընդ

դիտու անցին...

Ան որ ես դառնեմ ի(ն) ի կնանւ...

Իտեղ ի առնէ քս... ապա քեզ գտնուտ
(յիմ) զոր խառնացան...

Ջողախէզս ուղլարեխալս (այսուր՝ ուղ-
արլայիս, չորսր ապագիր արմաղներուն
մէջ՝ այսպէս) մատուցից քեզ խոյովք և
խնկաւք...

Ան իմ՝ քերանով խնով ... և քարն
արարից գնա...

Ջմեզս թէ տեսունի... միք լսի
ինձ որ. (մի լուիցէ ինձ տէր, 1850) Վե-
նետիկի Սաղմոսաց մէջ միք լսե՛ր ինձ
և՛եր, էջ 135)։

Արճնեալ է ան. որ ոչ ի բացի արար
դադարես...

Կէ. ի կատարած ընդ աւրնուքի.
Սաղմոս երգաց... Ած. ողորմես մեզ և
աւրնես զմեզ, երեկոյ զերեսս քո ի
մեզ...

Ուրախ եղցին և ցնծացին աչիք
... երկրի (զու) առաջարկե... :

Կը. Տունք է. զարգայտ առնէք իմ,
ի կատարած գութի ապ. երգաց.— Յա-
րից ան՝ և ցրանցին ամենայն թշու-
միք...

Առո՛ց ար. ի խորաց անցնաց... և
մրկոչ մանկաց զայն ի...

Ան ապիւ ծայն իւր... և առք բղ
փուտ ան. (այսուր՝ առաւելոյ)։

Կը. Տունք Ա՛լ զարգայտ.— ի կատա-
րած գութն զատանցից մամանակաց
ապմոս գութի գութն փոփոխմանց.—
կեցոյ գրս տմ. զի հասին շուրք յանն
իմ...

Ջնիսցին ի դպրութենէ քուսմէ (այս-
ուր՝ քննացին նոխ)։

Ե. Տունք Ա՛լ. ի կատարած ապմոս
գութի առ ի յիշատակ փրկելոյն գնա
ար.— Ած. յապիւն ինձ նայեալ... :

Գնծացին և ուրախ լիցին... զքեզ
(ուր)։

Ասացին յամենայն մամ մեծ է ան...
և (ոյ՛) սիրեն...

Ան. Տունք Զ. զարգայտ առնէք իմ.
ի կատարած Սաղմոս ի գաւիթ, Որդւոցն
յովնադարայ, և առաջին զերութեանն
անլիւրմագիր ի ներայեղոյ.— ի քեզ

ար. յառաջս մի աճալեցից յախանան...

Ան. ի կատարած ապմոս ի գաւիթ —
Ած. զերեսուն...

Եր. Գարգայտ առնէք. իմ. Կանես
առնէք ՄԵԾ. — Ազաւթք անանիայի
Մարգարէէ.— Հաստատեցաւ սիրտ իմ ի
ար., և... Գաւոց.— Մարտիրոսաց.—
Յարութեան.— գութն զատանցից մեզ...
և ի սան հաստատեցից... Դո՛ւսմանք
դէն... շնորհւ ողորմաբեղ. ես... ան-
աւթից. քո... պատուական եղլայի ի գե-
րայ... և զմեզ զմտառլե քո... և զո-
նորեսար փառաւորել զքեզ ընդ ողլոյ
և ընդ ար.— Կոչարդ... քրիտոս (ան.)
փրկի մեր... զքեզ ար. (ան. մեր), և
(ընդ նորին) զանախով...

Բզ. Պակասեցին Աւրնուքիւնք ի
գաւթէ որդւոյ ետես Սաղմոս յառափ.—
Իբրեւ զի բարի է իդի. ան...

Ալ. Իմտատութի. Սառափ. ՀԳ. Դ.
չարաթ.— Ընդէ՛ր մերտեցիք ան. իտպա,
բարիացաւ արմատութիւն քո...

Դու հաստատեցիր զարուսթը. քով
գնով, զմէ խորտեցիք զզուրի վիշա-
պին ի գերայ շուրք։

Մի դարձան անանցն աճալեցեալ, (այլ)
աչքառն և...

Ան. ի կատարած մի ապմաներ,
Սաղմոս յառափ, աւրնութիւն. Մղ սոս.
ստորեսանեայս.— խոստովան եղիցուք...

Ասացի անաւրինաց... թէ մի՛ լուսն-
եւէ զեղիւրս մեր։

Սաղայի մրուր նորա... և արքեն
(զնա) ամենայն...

Բզ. Տունք. Ժ. ի կատարած ընդ
աւրնութիւն. Սաղմոս Սառափ, երգ առ
ստորեսանեան և տպ.— Յայտնի է ի հը-
րետա...

Եղև խաղաղուրբ. տնդի նորա, և բը-
նախութիւն. նորայ սիրին։

Լուստատու ես գու. քանչեւապէս ան.
(այսուր՝ պոխանէ) շնորհն յախանեց...
և ոչինչ ոչ գրին (այսուր՝ եւ ինչ ոչ գրին)։

Ան. Տունք. Ժ. ի կատարած գութն
յիդիգովմա. Սաղմոս Սառափ, ճինգ Եա-
րար ի.— Ջայիր խնով ես տա ար. կար-
դացի, մայրիւ... :

Ի ծագիւ եւ անապարէց քո... և

հետք քո ոչ (նու) երեխն:

Յր. Տունք, ժԲ. իմաստաբի. Յա-
սափ. — Նայեցարուք ժողովուրդք...:

Ուրեղ ծածկեցաւ յորդուց (նցաւ)
յազգ յաղ, գտա՞մեջ զարմեաւ...:

(Այ) ոչ հաստացին յան. և ոչ յա-
սափեալ...:

Յր. Սաղմոս իմաստաբիւն Յասափ.
— Ած. մօրն հեթանոսք...:

և. — Ի կատարած ի վերայ գտա՞նցե-
լոյ: Վկայեթի. Յասափ: Սաղմոս ի
վերայ եթէովպացոց. —

Յա. Տունք ժԸ. ի կատարած վառե
նեմանոց. Սաղմոս յասափ. Հիփիերոյ
շարաթուհ. — Մեծացէք առ ած. ապ-
հապեալ է...:

Մի քե (այսբ.՝ զի քե) ժողովրդեան
իմայ լուեալ էր ինձ...:

Յր. Տունք, ժԶ. Սաղմոս Յասափ. —
Ած. եկաք ի ժողովս...:

Յզ. Տունք, Ը. Արհնութի. Սաղմոս
Յասափ. — Ած. ա՛ ջեզ...:

Յզ. Տունք, ժԸ. ի կատարած վառե
նեմանոց. որդուքն կորխալ. Սաղմոս ի
գաւթի. — Արդեւ սիրելի են յարկ քո
ար...:

Ջաւրնութիւս. ուսցե որ զարէնս զեւ,
գնացեալ...:

Յն. — Ի կատարած որդուքն կորխալ
Սաղմոս. — Հանկար ագ...:

Օզ. Տունք, ժԲ. Աղաթք զաւթի.
Որդւոյ Անտեալ. — Խոնորհնցոյ՝ ար.
գտեցին քո ե յար ինձ զի ազքառ ե ար-
եանի...:

Յն. Տունք, ժԶ. Որդուքն կորխալ
Սաղմոս Արհնութի. — Հիմունք նորա ի
լուեալ ար. նորա, սիրէ ար. զգրան...:

Յր. Տունք, Ը. Արհնութիք. սաղ-
մոսոց. որդուքն կորխալ ի կատարած
վառե ժողովակիցալ. իմաստաբի. զի եւս
զատաստանի. նէ՛հման. իմաստաբի. ի-
զի. — Տր. ած. փրկ...:

Յր. Տունք Ի. իմաստաբի. նեմանս
իւրացալ. — Զողորմաթիւս...:

Պ. — Կանոնս սառն Յնի՛. Արհնութի.
Աստեա մարգարէի. — Ի գիշերաց կանխե
հզի իմ, առաւ. առաւեկ առ քեզ
առ...: Գանց՝ խաղաղութեանց սառն

...: Մարտիրոսոյ՝ Յարութեան...: Առ
եւ խաղաղութեան...: Վառե ի վերասա-
... Տր. առաւելեան ... տկարացեալ րեւա-
րեւ. միտմ. — յարմարեմութի. (սոն-
ւար է) փաստարեւալ. — Կանխեալ միտ-
կեալ ի պատուիրանի քուս...: ընդ հաւր
եւ ընդ հողովոյ...:

Պա. — Աղաթք ի մոգեւ. Յայն ալ. —
Տր. աղաւ. եւեր. միտմ. յերկնք հա-
տասեալ էին (միմիւ) անդծեցե՛ր զեր-
կիր...:

Պր. — Տունք, ժԶ. Արհնութի. զոգո-
թիւն ի դաւթի. — Որ քնակեալն է յազ-
նութի. քա՛ղծե[ոյ], ընդ հոգանեալ ալ.
յերկին...:

Ջրարձեալն արարեի քեզ ապաւեմ, ոչ
հաղեմ...:

Պզ. — Տունք, ժԶ. Սաղմոս արհնա-
թի. աւար Շարաթուց. ի գաւթի. — Բա-
րի՛ ե խաղաղութե լինել առ...: Սաղմոս ա-
սել...:

Աս ե բազումք եղիցին...: զիւր՝ և
փափուկք...:

Պզ. — Տունք, ժԲ. Գաւթայիս սառնք.
ԵԶ. — Յարե յատալին Շարաթու յար
հատաստեցաւ երկիր Արհնութի. զոգո-
թի. ի գաւթի. — Տր. խաղաղութե վա-
յելութիւն...:

Պն. — Տունք, Զ. Սաղմոս ի գաւթի Շա-
բարու. — Ած. փրկ...:

Բա՛ւնեալ որ զառօս զերկիր, հատոյ
գնատուցանեալ...:

Բարբառեալ խաւսին զանիրաւութի.,
խաւսեցին...:

Պզ. — Տունք, ԻԱ. Արհնութի. զոգո-
թեան ի գաւթի. — Եկա՛ք ցնեմացե՛ք ի
ար. ազգապնեցալ առ ած. փրկի
մեր...:

Պն. — Տունք, ժԸ. զաւթայիս սառնք.
ԸԸ. — Սաղմոս ի գաւթի ի մամանեցի զի
սառնար լինեցաւ. — Արհնեցէ՛ք զար...:

Պր. — Տունք, ժԲ. Սաղմոս ի գաւթի ի
մամանեցի զի երկիրն հատաստեցաւ...:

Տր. խաղաղութե ցնեմացէ երկիր...:

Պր. — Տունք, ժ. Սաղմոս ի գաւթի
Արհնութեան. — Արհնեցէ՛ք զար. յարհ-
նութի. նոր. զի ոքանելիս արար...:

Յ. — Տունք, ժ. Գաւթայիս Սաղմոս ունի:

Լէ՛ր: Սաղմոս ի գաւիթ:— Տը. Թաղաւոր:—
Կայ յազակեան ծագաւորը, որ նստաւոր...

Նաւ. Տունք. Ժ: Սաղմոս խառնաւոր:—
Նաւ. ի գաւիթ:— Ազգայնեղէք առ
Տը. առնեալն երկիր, ծառայեղէք:

Նը. Տունք. Զ: Սաղմոս ի գաւիթ:—
Ազգայնեղէք, և յիւս:

Նդ. Տունք. զարգալա առն ունի,
Ի՞նչ Ազգայնք ուրիշ իրեն ծանեցաւոր,
Առաջի առն ափեղէլ գինգրաւան իւր:
— Տը. յուր ազգայնից իմաց, ազգայն
իմ առ յեղ:...

Հարսէ՛ յիս (այլաւոր պոփոս)՝ արդէս
խառն:...

Կրքեցաւ ոսկը իմ ի մարմին իմ,
Նաւանցի եւ հաւալաւան յանապատի:

Նդ. Տունք, Ի՞նչ Սաղմոս ի գաւիթ.
— Արննեա՛ւ առնն իմ:...

Ոչ քա մեղաց մեղաց աւար մեղ ար,
(այլաւոր) ոչ քա մեղաց մեղ աւար մեղ:...

Որդէս դիւայ հայր... աշխղէս զրացաւ
ար:...

Տը. յերկինս (այլաւոր՝ զերկինս) պառ-
բառեղէք:...

Արննեղէք զար. առնեալն... որ առ-
նէք... լսել ծանր:...

Նն. Տունք իմ. զարգալա առնն իմ:
Սաղմոս ի գաւիթ ի գիրտ աշխարհա-
գործ արարեղէք:— Արննեա՛ւ առնն:...

Ի սասակ քուսմէ՛ ... որոտալոյ քուսմ-
մէ սարսեղեն:

Լերինք բարեւոք (նն) եղջերաց,
և գիւղ:...

Նդ. Տունք Լէ՛ր. Ալէլուիա.— Խոստո-
ման եղերաք առն:...

Դարմայ գիրտա շոցա առնալ զսո-
գոփուրդ իւր:...

Ջի պահեցնն զգիրտութիւնս նորա...
նորա ինդրեղէք:

Նն. Տունք իմ. զարգալա առն. Լէ՛ր.
— Ալէլուիա.— Խոստովան եղերաք առն.
գի քաղցր է...:

Ջուկեղն գրաստիւ և զգրաւոր իւր-
եանց (լիւսաց), և ...:

Բարացաւ սոսառաւոր, ի գիրտ ժո-
ղովրդեան իւր, և զարեղոյց զմառանգ
իւր յոյժ:...

Մասնեղ զմաստ ի ծնաւ... ի ներքոյ

օնի շոցա:...

Նը. Տունք զարգալա իմ:— Ազգայնք
եղեկեղ Արքայի.— Ես տապի ի գիրտ-
նայ իննէ առաջ իմաց, Թէ...: Պահեց...
մարտիրոսաց... Պարսեղան ... և ես...
Ազգայնք ի գիրտի և ի առնեղեան և...
(ի) զործ արարաւոր... տղոյն քա ... և ի
փառաբանիլս... և այց արա ի վերս բա-
նաւոր նաւոր քա ... (լիւ) քա առաջի
կամք:...

Նը. խառնման եղերաք առն. զի
քաղցր է, զի յաւիտեան է...:

Բաղեցան և ծարաւեղան ... ի նստին
նաւաղէլմա:

Ալէլուիայ առնեղին յաղքառութեան
... որդէս (խառն) աղգի:...

Նն. Տունք իմ. Արննութիւն Սաղմո-
սաց ի գաւիթ:— Պարսաւա է սիրտ իմ
առն, պարսաւա է սիրտ իմ արննեղ:...

Ջարթիք փառք իմ զարթիք ... զար-
թեղաւ առաւառաւ:

Ննա. Տունք իմ. ի կատարան սաղ-
մոս ի գաւիթ:— Ան. առնութիւն. իմոյ
մի լուր. զի բերան մեղաւորի բերան...:
Խառնեղան զինն լիզուաւ... և բանիւ
առնութեան:...

Եղեղեղն մեղք ետեղ նորա ... մի
լնեղեղի:

Ջի եկաց նա ընդ աշխղ առնեղին ...
որ հալածին զառնն իմ:...

Ննը. Տունք, Ի՞նչ ի կատարան սաղ-
մոս ի գաւիթ:— Առաջ ար. քոր. իմ
նիստ ընդ աշխղ իմէ, մինչև ...:

Ննդ. Տունք. Զ: զարգալա առնեք,
Խէ.— Ալէլուիա.— Խոստովան եղէք զեղ
ար. յաղքով պոփոս իմով ի խորհուրդ:...

Ննդ. Տունք, Լ.— Ալէլուիա ի վերս
սաղախարութեան Անգեա և զաղարեղայ.
— Երանեա՛ւ է աշր որ երկնիլ:...

Լերինք ցնծացեղ որդէս խոյք, և բը-
լուրք որդէս:...

Ո զարա՛ւայ զգէ՛նն ի վառակ ջուրց...
յաղբերականա:

Ննն.— Ալէլուիա.— Սիրեղի գի լուրեղ
ար. զմայն աղաթից:...

Ո՞ր ար. փրկեա՛ւ զառնն իմ ողորմած
(և արգաւտ է ար.) առ:...

Ննդ.— Ալէլուիա.— Հաւատացի զոր և

խաւսեցայ, և ես...

ՏձԷ.- Ալէլուիա.— Աւրնեցէք զտր.
ամենայն աղինք...

ՏձԲ.- Ալէլուիա.— Խոստովան եղե-
րուք տն. զի բարի է...

ի ճեղուծե. (խնում ես) կարգացի առ
տր...

Երեցան զինն որպէս մեղուք վառե-
ցան բորբոքեցան...

Խոստովան եղէք քեզ տր... և եղեր
ինձ ի փրկութեան:

ՏձԲ.- Ալէլուիա.— Երանեալ են ան-
րիժք ի նաեագործին...

Նի.- Բաժին իմ ես գաւ տր- ասացի
սրահել (ինձ) զաւրէնքս...

Հաստատոր զերկիր- կա՛յ եւ մնայ:
Հրամանի յամ ձեռ տես: զի ամե-

նայն նաւայ եւ է:
Աւստանն ո՛չ մտացայ զարդարու-

թիւ: քո...
Նիւմ (Հանգիստ).— Արարի իրաւան և

արդարութիւն...

Ընկա՛յ զմտայ քո ի քարի... զգոնեա-
ցին (զիս):

Ամենայն պատուիրանք քո: զի ասե-
ցի (ես) զնաեագործն չարեաց...

Նեղութիւն և վիս զտին զիս: և պա-
տուիրանք քո...

Նիւ.- Աւրնութիւն: Աստիւս Արդա-
րէի:— Աւրնեցէք գած. յաւրնութիւն.

նոր:— Ազաւթ Աստանու ժարգարէի:

— ի նեղութեան իմում ես առ տր.

կարգացի: յառա տե՛ յանցեաց... Գա-

նայ՝ Արեւոյն ազաւթ իմ տր- ի ասանոր

տր- քո... Արարիւնայ՝ բարեխաւսու-

թեանը և աղաւթիւք... Ատրութեան

փառք չարութեան քո տր... և ես...

Ազաւթ՝ Տր. Երկնի և երկրի արարիչ...
զպատուիրան քո տր. (այլուր՝ պահասէ)

... վաստոռեալ է... պարզեալ Իս Բա-

րեաց... որում մեծի շնորհիդ զմեզ առնա-

ցի առաջես... և փրկիչդ...

Նիւ.- Աւրնութիւնք Աւստանայ.—
Համարեմ զաւր իմ...

Նիւ.- Աւրնութիւն Աւստանայ.—
Աւստան եղէ ես ոչք...

Երաւարէմ շինեալ որպէս քաղաք...

Հարցէ՛ք զողջունէ գեներն... ոյ՛ սի-

րեմ զսէր:

Նիւ.- Աւրնութիւն Աւստանայ.—
Առ քեզ տր- Համարեմ...

Արպէս աչք ծառայից ի ձեռն զն. իռ-

տիւ արպէս աչք աղաւթայ ի ձեռն արկ-

նոյ իւրոյ:

Ազարման՝ մեզ տր- և որման՝ մեզ.

զի բազում...

Նիւ.- Նրզ Աւստանայ.— Նիւ՛ է ոչ տր-
էր առ մեզ...

ի քարկանայ որմանութիւն... Հարք

ընկզմեցին զմեզ:

Ընդ ուզիս անցին... ընդ ուղիս ան-

գաղարք:

Նիւ.- Նրզ Աւստանայ.— Ո՛ յուսա

ի տր- արպէս իւրան...

(Նսկ) զթխեալսն (ի) յափշտակու-

թիւ...

Նիւ.- Նրզ Աւստանայ.— ի դար-

ձուցանել տն... եւ եղեմ...

Արթաւով երթային և լային... զսիւ-

մանս իւրեանց:

Նիւ.- Նրզ Աւստանայ.— Նիւ՛ է ոչ տր-
չինէ գտուն...

Նիւ՛ ո՛չ տր- պահէ զքաղաք: ի նա-

Նիւ.- Նրզ Աւստանայ.— Երանի ա-

մենեցուն ոչք...

Նիւ.- Նրզ Աւստանայ.— Բազում

անցում մարտանք ընդ իս...

Նիւ.- Նրզ Աւստանայ.— ի խորոց

կարգացի առ քեզ...

Նիւ.- Նրզ Աւստանայ.— Տր. ոչ բարձրացաւ

սիրտ իմ, և ոչ...

Այլ (յի.) Հարարացուցին արդեւ ք

զանմն իմ...

Նիւ.- Նրզ Չուրդ.— Յիշեա՛ տր. զգա-

ւիթի: և զամենայն...

Արթ՝ տր- ի հանգիստ քո, գաւ եւ կր-

ակաւորեմք սրբու...:

Նիւ.- Նրզ Չուրդ.— Ձի բարի կամ զի՛

գայեալ է...

Նիւ. անդ պատարասանայ գաւրնու-

թիւն...

Ելւ.— Արդ Յուդոյ.— Ասա աւրհնեցէք
ամենայն հասոյք...:

Եւս.— Աւրհնութիւն Յուդոյ.— Աւրհնե-
ցէք գաւառն ան...:

Տուն զեւեայ ԿԱՐՆՆԻՑԻՔ ԳՐԱՐ...:

Երս.— Այլուսիս...: Աստուգման եղե-
րուք ան. զի բարբ' է...:

Երս.— Ի դաւիթ Ի ձեռն Սրեմ'յա. Ան-
հաւն Արարչից ցնե...:

Երս.— Ստգման Ի գաւիթ — Աստու-
գմ'ն հղէց յեղ ար...:

Երս.— Ի կատարած ստգման Ի գաւիթ —
Տր. փորձեցեր զիս...:

Թէ փրանեմ յերկինս զու...: և Ենդ
մասն ես...:

Աստուրն Ի յեղ ո'չ խաւարեաց...:
Ինձ յոյժ մեծարոյ' (նղեմ) բարեկամք
քո ան...:

Երս.— Ի կատարած Ստգման Ի գաւիթ —
Աղարնջոյ զիս ար...:

Երս.— Արդա'ւք զոնման զանուանէ
քո մեկ...:

Երս.— Ստգման Ի գաւիթ — Տր. կար-
գացի աս յեղ և...:

Նրաւանցէ զիս արգարն...: Եւ յան-
ղիման արասցէ...: Եւս և ազաւթք իմ
Ի կամս միմ:

Արդիւսն մերձ առ զիմին գատաւորք
նոցա...: և քաղցրասցին...:

Երս.— Իմաստութիւն Ի գաւիթ — Ա-
զաւթք Ի ժամանակի զի էր նա յայրի
անդ...: Չախիւս իմեմ ես աս ար...:

Հայէի յաջմէ տեսնելի...: Եւ ո'չ
դիւս ինդրոյ անձին իմոյ:

Ազազակեցի' աս յեղ ար...: և... ինդ-
րին ճնկասեանց:

Նայէ' ար. յազաւթս իմ...: զի զաւ-
րացան ճան զիս:

Ինձ արտանն արգարք (Բո). միմէն
հասուսեան (Ինձ):

Երս.— Ստգման Ի գաւիթ. Ի ժամա-
նակի զի հայտնէր զիս Արիւսագմմ արդի
նորայ...: Տր. լուր ազաւթից...:

Լուր ինձ արգարութիւն...: և մի մը-
տանէն Ի դաստասան ընդ ծառայի քո,
զի ո'չ արգարածան (յ) առաքի քո ամենայն
կենդանի (այլուր' մանդի):

Երս.— Աստուս Ի գաւիթ առ զարիւթ.

— Աւրհնեայ ար. ան...:

Ո' հնազանդէ' զսողովորդս ընդ ինն,
ար.— մէ է ձարգ զի յայտնեցար զու
նա...:

Արդ' երանեցի'ց ժողովրդեան...: Նա
կրանի և ժողովրդեան...:

Երս.— Աստուս Աւրհնութեանց Ի գա-
ւիթ — Բարձր առնեմ...:

Տրատաւ արքայութեան...: Եւ զմե-
ծութիւն. քո պատմեցեն...:

(Տաս զու ճոցա եւ կեհեղիքն), բանաս
գձեան քո...:

Եւս.— Այլուսիս Անգեա և զաքարեայ.
— Աւրհնեան անձն...:

Սրանի' ազդի որում Եր. ան. յակորայ
ազնեական է...:

Եւս.— Այլուսիս Անգեա եւ զաքարեա.
— Աւրհնեցէք Գր. զի բարի են հազ-
մոց, այ. մեղոյ ջազգը...:

(Ո) զգեց' յա զերկինս ամպովք,
պատարտաւ արար...:

Բուսմ' յգիտս Ի յերկին, զալարի Ի
հատայն...:

(Բ տայ) անանկոց (զ)կերակոր...:

Եւս.— Ստգման Ի գաւիթ Անգեա և զա-
քարեա — Գովեմ' եր...:

Եւս.— Ազաւթք Ամբաստու' Մարգարէի.
— Տր. զլուր քո...: Կահոց' լուր մեզ
ար...: լուր մեզ...: Մարտիրոսաց' յա-

րեխաւսութիւն...: Յարութեան' փառք
յարութեան քո...: Եւ ևս խաղաղութեան
...: Ազաւթք' Գոնանմէք զգնե ար. ան.

մեր...: Հնարհիս ոլորմութեմ. եւ...: ան-
ուրիւր. եւ...: պահապան եղիցի...: Եւ
զոնորիք. փառաւորել զեղ ընդ որդւոյ
եւ ընդ Եր. հոգւոյդ այմ...: Որ շորհե-

ցեր մեզ Ի զիշերի...: Խոստովան լինել...:
Էջ 188.— Պշտեք Ստգմոսաց զաւթի. 3-

Եւս.— Այս ազգման ինքնացիր զաւթի ար-
տաւն թուոյ. Ի ժամանակի զի էր նաւա-

տակ ընդգնէր քաղաքուս առաջի հասու-
ղայ — Փոքր էի ես յեղարս իմ, և
կրտսեր Ի տան հար իմոյ, Արածի ըզ

խալին հար իմոյ: Ձեռք իմ արարին
առաւորապետս, և մասունք իմ կազմե-

ցին զգործի աւրհնութեան, Իսկ արդ ով
պատմեցէ զարս իմեմ, ինքնին ար-

ամենայն լուրից զամենայն, Որ առա-

քեանց զհրէշտակ իւր: և առ զիս ի խաւսանց հաւր իմոյ և առ զիս յառնալի իւրոյ: Եղբարք իմ գեղեցիկ և մեծամեծք: և ոչ նամեցաւ ի նորա ար: Եւ իս իս ընդ առաջ ալլազգուին: և նորգեանց զիս ի կուսս իւր: Եւ նամի զստանին ի նամեմէ և հատի զլուստի նորին: և բարձի զնախաւսին որդեան իղի: և

4. Էջ 190. — Նարեկան երկուսանից սրբոց առկցն. — ի (յ)նասանման ծովէն հաւր զթուրեց... անգրանիկ խորհուրդ... երկուսան ականց (տպագիր և այլ օրինակաց մէջ ազգաց) պրտակ... ընտրեալք և քանափայլ թագաւորք երկրի իւրանք...:

5. Էջ 191. — Կարգ կանոն գլխոց միանալու. — Գաւառ՝ ար. գաւառիկ: որ գաւառին զիս տէլուիս: նկատելի է: հաւ: շատ ուշագրտաւ պարագայ մը հայ մասնաւորացիութեան տեսակէտով: իւրաքանչիւր կանոնադրութիւն սաղմոսի, որ բացարձակապէս լինու է, կը յաւերջէ առ ծառ նօթութիւնք՝ կարմիրով: Թէ պահէ լինա զու զհարողն եւ զալաւքն ի լման առա, ու քէ Մտախորտաց զու շարական ի ծայնս աստ, եւ քէ Առաքելոց կամ Մարտիրոսից, կամ Հայրապետաց, զու զիւրեց պատահան ասոյ, Բար: Աս ծանօթութեան կը յաւերջէ՝ եւ ևս խաղաղութեան զորդալուսնոց, ապա՝ Քանանայն Ասէ զազալա. — Գանանամք գըքն ար. ամ: մեր որ զարթուցեր զմեզ... Ապա՝ թագաւոր Մարտիրոսաց Ասլի ձայն նրա: նեալ կանոնի: — Թագաւոր յախտեան, որուն և կը յաւերջեն Անդուր Ստաւրիան Գրեւորքեան, առջի կանոն գլխին: արաթի ձայնիս: յատուկ յոս. Թճ, կը. իոյ. եկ. զապ ապամտեւրան միտիս առաջին պատկերներէր գնելով, երկրորդ պատկերներէր կ'անցնին յաւորդ Էջին վրայ, պահելով միեւնոյն կարգը: Այս շարք կանոնով զրուած կան մնացեալ եօթը ձայնիւր: Հոս, իւր աշխատու տարրերակ նկատելի է միտին, Էջ 227, զի կանոնագրուի, առաջի իրաւանց եւ արդարութեան (այլաւոր՝ Բարի իրաւունք եւ արդարութիւն): Գա՛րձեալ նկատելի է ուշագրտաւ պարագայ առ՝ որ իւրաքանչիւր

կանոնագրութիւն սաղմոսի և քննիս առաջին պատկերներէր երեք տեղով յաւորդարար կրկնուած են:

Էջ 255. — Երգ երկր մանկանցն Որ առի Նարեկ յամենալուսնայ: — Արճնեալ եւ ար. ան: Կարգն մերոց...:

Ժամապարտք զո ազգիկ են: և ամենալն գաւառաւորք զո ուղիկ են:

Մեկալ. անաւրիմեցոյ, յանցեալ ապրտամբ ինքն ի ԲՅ (այլաւոր՝ անաւրիմեցոյ եւ թանցեալ...):

Ի ձեռն թագաւորն անաւրիմի և շարի զան գամենայն երկիր (մամկոնեղ զմեզ): և արգ... և նախաւորք կ'ալաւ ծառաւորք...:

Կաւանցար ընդ մոտա եւ տաւցեալ...:

Անդուր ընդունելի լինիս պատարար մեր այստեւ, առաջի զո: (զի կաւարեալ զաղու զկնի Բո՝ պակասէ) և չի ամաթ յաւանցեղոց ի քեզ:

Եւ արգ գամք... Էրկնիւմք (մեզ) ի քնն ինչ...:

Արճնեցէ հուր և քերմ... Հոս արգաւորի է որ իւրաքանչիւր անգրանեցեալ տանք երկուք թամեալն են մին: Է. գըքը: — Ստրկաւան Բարդի՝ եւ ևս խաղաղութեան. զպիւրն: ար. ոլորմու. եկեալ զո ամենեկեան: և քիկեաց զեւրն մանկունան... զի մի կրկնէ խալիսցալ մեք ի մեկաց... ցանկութեան ալ: խարհիս, ալ արձանի լինուլ... և կէ: Նայ ի հաւե: յանձինս մեր... Երգ. ամենալ կեցուցի եւ ոլորմուցի: Ժող. կեցո ար: Քանանայն տեւ զալաւս, մաղեալ ար. զցաւ զողորմութեան (այլաւոր՝ բարեւար) զո ի մեկուցեալ յանձինս մեր, շին զորդ հնոցի յանցանաց մերոց, քիկեալ զմեզ յախտեանական ի հոյն, արա տրմանի ընդ երկս ար. մանկունան և ընդ երանելի ար. զկայան տարձեղ զքեզ ընդ հաւե եւ ընդ ար. հոգեղն այծմ եւ միւր եւ յու: Աճ. քաւեալ զիս գմկաւորք: Աճ. զրայ յիս ի բազմամեղս եւ ոլորմ:

Աս ազաւթս պահաց տալ և մարտիրոսաց:

Մարտմու ամաճնին. Արճնութիւն. — Մեծացուցէ անձն իմ զոր. և ցըն-

ձայնը հագի իմ ուսուցիչի փրկչաւ խնով :
Այց արար ի վերայ խոնարհութեան
յիմ ազականայ իմով, լայամեղեւ երանցիցն
ինձ ամենայն այդք : Ոլորմութիւն նորա
ուզել յազգ իրկելովածաց իւրոց, որոր...
Սրտեաց զարթորումսն ժառէ որոր...
տից... զեղաւն... :

Պայտպանեաց իցի : ծառայի իւրում,
յիկելով զարթոնութիւն նորա :

Սրտէն խոնարհացաւ առ նորսն մեր
ընդ... :

Սրտումն որ երգուաւ... արբանաժու
հաւր մերում... :

Սեղաւ մանուկ մարգարէ... զմասցիւր
առաջի առ... :

Տայ զգլխութիւն... զբոլոր քին. ա-
մենայն մեղաց մերոց :

Մացել լոյս... որ նստին ի խաւարի :

Սեղաւ խաղաղութիւն. ժողովն. Տր.
ողորմեա : Սր. դաժանիւն. և զամենայն...
կեցուցել և ողորմեսցի : ժող : Կեցո տր.
... Քանամայն ասել զաղաւթս' Ընկալ տր.
զաղաւթս մեր... սրտոց քոց վկայիցն,
և սրտոցն որոց այսաւոր... զոհանալով
փառաւորից... :

Այս Աղաւթս որոնց և և Մարտիրո-
սացն Մաղմա Սղորմային : Սղորմեա ինձ
ած - յառ մեծի... — Մարգարէն քարո-
զել' և և խաղաղութեան. ժողովն : Տր.
ողորմեա' իրկելովսցեսցուք ան. այ. մերոյ,
... մատուցուի փառաւաւս... — զաղաւթս
մեր, զեղեւ արհմնացուք և փառաւորես-
ցուի և զմեանէ զոհացարու... և հասա-
նիլ մեզ ի ժամ... արժանաւորեսցել և
զմեզ առ. սոնիսա լուսամեացն, զոր խո-
նարհաց արհմնաց իւրոց, և զարմանալ ան...
հրմ. ումնակալ կեցուցել և ողորմեսցի :
Արարիք ապաւաւարութիւն. Որ ասի պա-
հոց : Սղորմութեամբ և զթորմեամբ եռ
լուր մեզ տր. և ողորմեա, ներեալ, քա-
ւեալ, և թող զմեզ մեր, և արժանի
արա զոհութիւն. փառաւորել զհայր... :

Այլ աղաւթք եւի մարտիրոսաց տաւ-
նեա կամ առաւելոց. կամ հայրապետաց
կամ մարգարէից, կամ ճշմարտաց, դու
զայս ասա... Բարեխաւսութեամբ և ա-
ղաւթիւք սրտոց մարտիրոսացն, հայր-
պետացն, ճշմարտաց, առաւելոցն :

մարգարէիցն, և սրտոցն որոց այսաւոր և
յիւստայն, յար մեզ տր. և ողորմեա... :

Մաղմա տր. յերկնից. — Աւրնեցէք
զար - յերկնիս, աւրնեցէք զնա ի բար-
ձունս :

Աւրնեցէք զմայ արեգակն և լուսին
աւրնեցէք զնա ամենայն աստղոք և
լոյս (այսաւր' լոյսն) :

Տր նա ասաց և եղև, ճշմարտաց և
հաստատեցաւ :

Կարդեսց զնոսա յաւիտեան յաւիտե-
անց, ամեն... անցանի :

Լերինք և ամենայն բլուրք

Բարձր առնէ տր... աւրնութիւն.

(մնա) յամենայն... որոց իշի. ժողովուրդ
որ մերէ և առ տր... :

Աւրնեցէք զտր. յաւրնութիւն. ի նոր
... աւրնութիւն. նորա յեկեղեցիս սրտոց :
Ուրախ եղև իշի. յարարիլն իւր... :

Աւրնեցէք զանուն նորա... աղաւթս
աստուցն նա :

Հանի տր. ընդ մաղմարաց (ստոր)
իւր, ... առնէ ի փրկութիւն :

Պարմեսցին որքն. փառաւ... և
քննաւցն ի հաղթութեա իւրեանց... :

Սոր երկարացի եր ի ծնա նորա,
առնուի (զ)հաստուցում... :

Կապել զՔաղաւորս նորա կապանաւ,
զգաւորովարս նոցա ձեռակապաւ երկա-
րաւ :

Առնէ ի նոսա դատաստան զրեալս,
փառք այս են... :

Աւրնեցէք զնա ի... , աւրնեցէք ըզ
նա ի բարբառ լսելի :

Երգ իրկելով տր. ժողովոյն Փառք ի
բարձունս ասվի : Փառք ի բարձունս
այ. , ... որ վասն մեծ փառաց եց... որ
առեր զմերս յաւիտեան... դու միայն տրդ.
մեր յս. թա. , տր. և հագի տր. (որ) ի
փառս այ. (ընդ) հաւր ամէն յամենայն
ժամ, Աւրնեցէք զքեզ (սեռ) և զամենայն
զեզ աղաւթ... , Քանամայն ասել : փառք
պատիւ երկարացութիւն... :

Առաւելու երգեր որ ասի պահոց շա-
րի ճշմարէի' եւ ասացի տր. ողորմեա ինձ
... : Առաւելու երգ որ ասի յայրապետ
մարտիրոսացն աղաւթք իմ առաջի քա տր...
(զիտելի և պարմանալ առաւելու երգե-

463

ըն կը պակսին չոս, ու գրուած կան 31 Տրդ էջին վրայ՝ կիրակներեայ ժամեր-գութեանց կարգին)։

Քարոզ պահոց Ապաշխարութիւն — Փառաւորեցողք զամենակալն ամ... ճամբորդքն իւրով, ... ընդ ածային, զաւրաւթն, իւրով, ... իխանութիւն ունի արտաւոց իւրոց (այլուր՝ պակասէ) ... տր. ամ. մեր կեցողոցն է...

Փառնալն ասէ զաղաթս։ Գոհնաժք զքէն տր. ամ. մեր... ի խորն-ցնիս, յայամիկ... խաղաղութիւն մեզ և կեանք... և փրկելը յս. քո...

Փառնալն և ծաղկոյնքն մարան ասն Գ հետ. Սր. ամ. սր. և հաւար սր. և անման... (գիրտելի է որ վերջէն աւելցուած է որ խաչեցաւ վս. մեր ողորմեա մեզ)։ Արկաւազն քարոզէ՝ եւ ևս իսազաղաթն. վս. լսելի լինել տն. այ. ձայնի ազաւանաց մերոց։ Փառնալն ասէ՝ Աւրինութիւն և փառք հար և սրգոս է...։ Սաղմոս ճանկունք՝ Աւրնեցէք մանկունք զտր...։ Քնակեցողանէ զամուսն...։ որպէս մար ողորդ քերկրեալ։ Արկաւազն քարոզէ՝ եւ ևս խաղաղութեան փառն խաղաղութեան ամենայն աշխարհի...։ Փառնալն ասէ զաղաթս՝ տր. ևս տր. ամ. մեր... և լոյս ծագես յարարած...։ որպէս զի ընդ ծաղիլ չոսայ ղուցնցնիս...։ Բունութիւն. նորին։

Աղաթք մանաւէի թագաւորին որ ասի յազուհացն՝ Տր. ամենակալ ամ. տրտնամոս։ ասնապ յախարս։ զաւակն նոցա արգարցն ամենակալ տր. թող չդ մեզս մեր։

Որ արարեր զերկինս (այլուր՝ զերկիր) և զամենայն...։

Որ կապեցեր զծով բաժնի. հրամանաւ քով...։ անուանեա արքա...։

Որ ամենայն ինչ ստեղծալ ղողութ յե-րեսոց ահի զաւրաթնէն իւրմէ...

Այլ եղիւր աղաշխարհութիւն...։ քող-մացան անաւ լուսնի թիւ. անձին իմոյ...։

Այլ յաւիտեան քարկանար մեզ տր...։ զշարին իմ անաղի իւ...։ ի ներքս նեկ-նից...

Այլ զու. ամ. ամ. ևս աղաշխարհաց...։ ցոյց զբարեխալութիւնդ քո. որ անար-

ժանս իմ...։

Ած. քաւեա զիս զմեղութիւնս (ի մեղաց և կեցո՞ր պակասէ)։ Ած. զրա իս ի բազմամեղս։

Ամենաւրնեալ սրբուհի անարտա կոյս ամածին. բարեխաւսեա...։

Ամենայն սուրբք բարեխաւսեցէք առ սր. (ի յերկինս պակասէ)...

Փս. որդի այ. ընկալ զաղաշան մեր, զի ի քիչ եմք ապականեալ (մնացեալը՝ պակաս է)։

Յաղթող զաւրութր. սր. և պատուա-կան խաչիւղ եւ...։

Աս. առաջեա տր. հրեշտակ խաղաղու-թեան որ եկեալ...։

Յիշեա՛ զմեզ տր., յիշեա զմեզ յոր-ժամ դաս...։

Քարոզ տր. ամենակալին. Որ ասի աղցիլն — եւ ևս խաղաղութեան. Ա-կեալք ի խոտափման թիւ...։ ... որ եկի կամաւ հար (ի) փրկել զարարած...։ քաւիլ մեղաց, ...։ հորհելով հանդիս...։ զմանրաբնական և զտաժանեալ...։ ընկեալ սեխ...։ յանցանաց մերոց ա-մենակալ տր...։

Աղաթք։ Նմին քառնայն ասէ զա-ղաթս...։ Տր. ամ. փրկութեան մերոյ որ ողորմած ևս և զթած...։ զգառնայն...։ միտքարեա զմառայն քո, հաշտեա բարեւար (այլուր՝ պակասէ)...։ առողջու-ցեալք ի մեղաց խոտափման տր...։

Տր. ամենակալն ու իր քարոզն ու աղաթքն անցնցնմէն տակի։ Այլ Սաղ-մոս որ ասի Պանոսն յամէն շաղկապեցեր։ — Բանին իմոց ունին դիր տր. և ի միտս զաղաղանս իմ (այլուր՝ զաղաղանս)։ Նայեալք ի ձայն աղաթից...։

Դու. ամ. ոչ կամիր զանաւրէնութիւն...։

Առեցեր զու զանոսիկ որ գործեն զանաւրէնութիւն. կորուսանես զանոսիկ որ խաւսէին սոս...։

Որ արա իրցին ի իւղ ամենեքեան ոչք յուսացեալ...։

Պարեհացին ի քեզ...։ զմեա. համա-թեանք քով պսակեցեա զմեզ։

Լցաք առաւուստով...։

Արաքի մեղեալք փոխանակ առաւելն սր խանարն արաքին զմեզ...։

Հայրենայ տը... ի հաստայս քո...:

Ուղիցի տկնացայ եղջ...:

Ի տե... է ողորմութի... և նա փրկէ...:

Լսելի՛ արա իմն առաւաւտուց զողորմութիւնս... քո...:

(Աղաքմութիւն... քո) ստատիկա՛ ան... ըզթշնամին իմ... այլ ևս հաստայ քո եմ... Ահա ան... ազգանկան իմ, և տը... բնդունող հագուայ իմոյ:

Դարձո զչաբն ի թշնամիս իմ, եւ է...:

Եւս կատուս ք իմոս ք պատարագս... քոս (Տեւ) զի բարբէ է:

Յամենայն նեղութենէ իմմէ... և ի իրմամբն իմ ետես տկն իմ...:

Եւ ամենեքեան միաբան ասեն՝ եւս քո էղիցի մեզ ապաւեն տը... (Յիսուս) յարմամ նիւնսցի... յայնմամ (մեծ) մի աւանդեցուք... այլ միմեա զաւտութիւն քոյ քերթիւնաց ք ընդ առաջ Բն...:

Սարկուտայն յարդի՛ եւ ևս խաղ... զմոլորութիւնս (Լուր) ընդ... ի խաղաղութիւն: Քահանայն առէ զաղաւթս... Ազնեւս մեղ ան... փրկիչ մեր, վասն մեծի փառաց եւ անաւոր անուանդ խում օրդոյ, պաննա զլուսացեալ եւ զապաւինեալ ժողովուրդ ընդ հովանեաւ սը... եւ պատուական խաչիւղ քո ի խաղաղութիւն, փրկեան և ամբարց յերկնիքի և յաներկայք... (ապաղիր օրինակաց մէջ այս աղօթքը ունի այլ քոսու տարբերակներ)::

Վեղովուրդն խոնարհին եւ ասնմ՝

Ռիշեա տը... զգաշտանեայ քո, ըզմեր ձնաւոս, զապաւտառդոս, զգալիտապետ... Քահանայն՝ բարեբոր և բազում ողորմ ան... քո անհուաց զբուրբոյ (այսուր՝ յիւրօրեանդ) և անբու մարդասիրութիւն յիշի՛ զանհայն հաստատեցաւ... և արժանի արա զունթեամբ փառաւորիք զամենաք... երբողութիւնդ այմ է միշտ և...:

Բե... Առաւաւս երգել կարգաւ որ ասի աղիցիք ու յամեն շաբաթաբար երկուաբար: Փաճոցն է: Հոյս տուր տը... աշաց ի... մոց, զի մի երբեք նշնցիցի ի մահ: Մի աստաց ի թշնամին թէ յաղթեցի նմա, կամ...:

Դե... ի քէն է տը... աղբիւր կենաց... զարդարութիւնս քո որ ուղիղ...:

Յորեւաբքին ի հեռ հաւցին և գրած. զիս եւ ասա... Առաւաւս երգ որ ասի ի հիւնդարթի...:

Եւ... եւս ան զից տը... աղապակեցի...:

Ուրաբն աւուրն Առաւաւս երգն ի հեռ հաւցին և գրած ի յիւն եղն զիս եւ ասա: Ուր մարտիրոսաց Յաւանցն եւ մայ եփ փառէ ի բարձուցն ասվի Ու փառէ պառի երկրպաղու. եւս սկիւր ի յառաւաւս երգն... Առաքեա տը... զոյս քո և զհամարութիւնս քո: Յայց մեզ տը... զաղաքմութիւն, և քո հաստակցա իւր ապանան, բարեխաւսութիւն... արբոց մարտիրոսացն, որոց այսաւ է յիւստակ (սղ) Զի նոքաւ առաջնորդեալ հանցն ըզմեղ ի լեառն... և ի յարկն քո: Մարի առաջի սեղանայ տը... առածդ որ ուրախ առնես զամենութիւն յիւն: Յայց մեզ տը... զաղաքմ...:

Այլ առաւաւս երգ որ ասի Առաւելոց հայրապ. եւ մոխի:— (Հայրապ) Պարծեանս որք... փառաւ և քրնձացին ի հանգրտա...:

Քարոց Առաւելոց, Մարգարիկց. Հայրապեանց:— Ան... մեր հրդար փառաւորեալ... բարեխաւս քո... Բնդ ունիմ... զաստակց (եղին) հաղեղեց... Բարեխաւսութիւն որ... և փառաւորեալ սիրուն եւ միտ կուսին մարիամու անանիմ, և ամենայն սրբոց քոց տը... որք...:

Այլ քարոց. հայրապեանց. ճգնաւոր. Մարտիրոսաց:— Առաջնորդք եղեն մեզ ուղիղ զնացիւք ի ետեղս... զանպանութիւն խորհրդոց...:

Ըզգնութի... սրբոց մարտիրոսացն բարեխաւս ունիմք առ բարեբար որդիք այ... զի եմբեմնցի աշխարհի զանգարձ ըզխաղաղութի... և պաննցի հաստատուն տը... զեկեղեցի, հաստատեալ ի զիւրոյ հիման...:

Ըզհրդութի... սրբոց մարտիրոսացն բարեխաւս ունիմք առ բարեբար որդիք այ... զի... խաղաղացին խոռովութիւն... արգարութի... յերկինս եւ յերկիւ...:

Աղաչանաւ ք սրբոց մարտիրոսացն... տը... որք ճրգնեցան...:

Աղաչանաւ ք սրբոց մարտիրոսացն տը... որք զանկինս իւրեանց տանաք

մաքրեցին հազարոց (հոսմ) արքայ, շնորհեա յերկրի մերուս... :

Բարեխաւսութեամբ սք. և փառաւարդեալ տիրուհոյ և միշտ կուսին... :

Փառոզ ձննդի եւ տնտնիքի.— Մայր սք. բաշանչիկի լուսոյ... : Լուր ք. եւ ողորմեա :

Աղայեա... զի լոնսցին պատերազմունք... արդարութի. յերկին և յերկրի... :

Աղայեա դառ ի քէն ըմբարանացեալն արծ. և վասն ազգացն... :

Փանանայն առն ձողաւք.— Գոհաւամէ ըզքէն սք. ած. մեր... :

Փանանայի եւ ժողովուրդն միաբանասն Գ հետ.— Սք. ած... :

Սարկն. հարդեհ.— Աւ ևս խաղաղութեան. վասն լսելի լինելոյ քո... :

Աւ ասնն զմանկումն յոր ձայն լինի տալեան.— Աւրնեցէք մանկունք ըզք. և աւրնեցէք դանունք. ած. գրած է :

Փառոզն սարկաւագն.— Աւ ևս խաղաղութեան վասն խաղա... :

Փանանայն առն զաղաւթս.— Սք. ևս սք. ած. մեր կուս. և փառաւարդեալ :

Լուսաւորիչ սքոց, որ նստիս ի կոտս... : Երգէ. զի ընդ ձաղդ լուսոյ ռուշնմիս... :

Պարկն. ևս լուսնեցէք.— Սք. ևս խաղաղութեան վասն խաղա... :

Սաղմոս Լամարեան Ամենայն սքոց.— Սիրեցի զի լուսնեցէք... :

Աւրնեցէք զսք.— Ժամնայն ազնեք, զովնեցէք զնայ... :

Աւ ամենեւեան ասնն միաբան.— Վասն խաղի քո պատուաւորեալի զխաղաղութի. քո առն մեզ ար... :

Վասն սքոց առն մեզ ար... : Կամ սքոց առն մեզ ար... : Կամ սքոց առն մեզ ար... :

Սքոց առն մեզ ար... : Կամ սքոց առն մեզ ար... : Կամ սքոց առն մեզ ար... :

Սքոց առն մեզ ար... : Կամ սքոց առն մեզ ար... : Կամ սքոց առն մեզ ար... :

Սքոց առն մեզ ար... : Կամ սքոց առն մեզ ար... : Կամ սքոց առն մեզ ար... :

Սքոց առն մեզ ար... : Կամ սքոց առն մեզ ար... : Կամ սքոց առն մեզ ար... :

Սքոց առն մեզ ար... : Կամ սքոց առն մեզ ար... : Կամ սքոց առն մեզ ար... :

Սքոց առն մեզ ար... : Կամ սքոց առն մեզ ար... : Կամ սքոց առն մեզ ար... :

Սքոց առն մեզ ար... : Կամ սքոց առն մեզ ար... : Կամ սքոց առն մեզ ար... :

սեղէն և անթառամ պառկացն արժանի եղեն. քո աղաթիւք նոցա... :

Փանանայն առն զաղաւթս.— Գոհիչ սքոց քս. ած. մեր, որ... : Ընդունելով զաղաւթս վեր, բարեխաւսութի... :

Յիս. քո. զպաշտօնեալս զմեր փառաւոր... :

Այլ աղաթք Ասաքնոց, Մարգարէ. Լայրապետաց առն.— Որ ընտրեցիս և ընկաւար զերանելի տալեալսն, զմարգարէս, զնաղաւթսն քո քս. ած. մեր... :

Արժանի լինելու մտանչ. ընդ նոսա ի խոսանան լուսոյ... : Գոհանալով փառաւորել ըզքեք... :

Յիս. քո. զպաշտօնեալս զմեր փառաւոր... : Ընտրեցիս և ընկաւար զերանելի տալեալսն, զմարգարէս, զնաղաւթսն քո քս. ած. մեր... :

Արժանի լինելու մտանչ. ընդ նոսա ի խոսանան լուսոյ... : Գոհանալով փառաւորել ըզքեք... :

Յիս. քո. զպաշտօնեալս զմեր փառաւոր... : Ընտրեցիս և ընկաւար զերանելի տալեալսն, զմարգարէս, զնաղաւթսն քո քս. ած. մեր... :

Արժանի լինելու մտանչ. ընդ նոսա ի խոսանան լուսոյ... : Գոհանալով փառաւորել ըզքեք... :

Յիս. քո. զպաշտօնեալս զմեր փառաւոր... : Ընտրեցիս և ընկաւար զերանելի տալեալսն, զմարգարէս, զնաղաւթսն քո քս. ած. մեր... :

Արժանի լինելու մտանչ. ընդ նոսա ի խոսանան լուսոյ... : Գոհանալով փառաւորել ըզքեք... :

Յիս. քո. զպաշտօնեալս զմեր փառաւոր... : Ընտրեցիս և ընկաւար զերանելի տալեալսն, զմարգարէս, զնաղաւթսն քո քս. ած. մեր... :

Արժանի լինելու մտանչ. ընդ նոսա ի խոսանան լուսոյ... : Գոհանալով փառաւորել ըզքեք... :

Յիս. քո. զպաշտօնեալս զմեր փառաւոր... : Ընտրեցիս և ընկաւար զերանելի տալեալսն, զմարգարէս, զնաղաւթսն քո քս. ած. մեր... :

Արժանի լինելու մտանչ. ընդ նոսա ի խոսանան լուսոյ... : Գոհանալով փառաւորել ըզքեք... :

Յիս. քո. զպաշտօնեալս զմեր փառաւոր... : Ընտրեցիս և ընկաւար զերանելի տալեալսն, զմարգարէս, զնաղաւթսն քո քս. ած. մեր... :

Արժանի լինելու մտանչ. ընդ նոսա ի խոսանան լուսոյ... : Գոհանալով փառաւորել ըզքեք... :

Յիս. քո. զպաշտօնեալս զմեր փառաւոր... : Ընտրեցիս և ընկաւար զերանելի տալեալսն, զմարգարէս, զնաղաւթսն քո քս. ած. մեր... :

Արժանի լինելու մտանչ. ընդ նոսա ի խոսանան լուսոյ... : Գոհանալով փառաւորել ըզքեք... :

Յիս. քո. զպաշտօնեալս զմեր փառաւոր... : Ընտրեցիս և ընկաւար զերանելի տալեալսն, զմարգարէս, զնաղաւթսն քո քս. ած. մեր... :

Արժանի լինելու մտանչ. ընդ նոսա ի խոսանան լուսոյ... : Գոհանալով փառաւորել ըզքեք... :

Յիս. քո. զպաշտօնեալս զմեր փառաւոր... : Ընտրեցիս և ընկաւար զերանելի տալեալսն, զմարգարէս, զնաղաւթսն քո քս. ած. մեր... :

Արժանի լինելու մտանչ. ընդ նոսա ի խոսանան լուսոյ... : Գոհանալով փառաւորել ըզքեք... :

Յիս. քո. զպաշտօնեալս զմեր փառաւոր... : Ընտրեցիս և ընկաւար զերանելի տալեալսն, զմարգարէս, զնաղաւթսն քո քս. ած. մեր... :

Արժանի լինելու մտանչ. ընդ նոսա ի խոսանան լուսոյ... : Գոհանալով փառաւորել ըզքեք... :

Յարեւելից մինչ ի մուտս արեւու (նկա-
տելի է որ քնադորս մէջ ոչ մի լուրդորակ
գոյութիւն ունի) ... Ե՛րբ կարգան... հաւա-
տաց և պատահականաց իւրաց (ընդ ամե-
նայն սուրբս իւր) ամենակալ տր...:

Ձօխս յուսոյ և զառաջիկա ժամս
խաղաղութիւն...:

Ջրերչտակ խաղաղութեան հաւատա-
բիւր (այսուր՝ պակասէ) պահապան: Ջան-
ձինս մեր և զմիմեանցս տնայ...:

Փանամայն ասէ զաղաւթս... Յարեւ-
ելից մինչ ի մուտս արեւու... որ ի ստորին
այխարհս ծաղկեցաւ լոյս, և յառաւորեցեր
ըզմեզ ի խաւարային մեզաց (մերոց), որ
գլխան մեր ի չափաւորութիւն եկիւր ան-
բուղ ան...: փառաւորեալ ես ամենա-
մեծեզ, հանդիմմ հարք և ամենասուր հոգ-
ւովդ...:

(Աստուծո՛ւ Ազաղալեցէք առ ար. ամե-
նայն երկիր, ծառայեցէք...:

Եւ արար զմեզ և ոչ... խաշն արաւ-
տի (ո):

Մտէք ընդ գրուես նորա... ընդ յարկս
նորայ:

Եւ ասին իւրեւ առ իւրեւ օտարական...
Ջողորմութեան զոգ զգուշին բաշտ մեզ
ար... և արժանի արա ըզմեզ, յուսեղէն
յարկաց զոց ընդ արա. զո: ի պատրաս-
տեալ զո յաւիթմանս սրբոց զոց ըն-
կայ և ըզմեզ փրկիլ յորդգորութիւն ի
չպրութեւ կենաց: ի նրստել զո յատենի
դատասար անեզ, խնտես յարարածնս զո
բարեխառութեամբ և ողաւթիւք որ
հրգեաւորացն:

Այլ շարական որ կա ի շարականց...
Ճրգեաւորք աստուծոյ և...:

Միաբան ասին ամենեքեանց... Ազա-
լիւք ողորմեալ ար. ան. բարեբար...
զայնեք ողորմեալ, գլխան աղաւթիւք սր-
բոց...:

Աստուծո՛ւ փառք... Եւ ես խաղաղու-
թեան ար. ճշմարտեալք աղաւթեալք
ըզար... յուսեղէն (ու երկնային) անթա-
ռաւ պատկոյն...:

Փանամայն ասէ զաղաւթս... Մը ես
ար. և ես ար. հանգուցեալ... աղաչանաւ
ամենայն սրբոց ԲՈՒԿԱՅԻՆ, եւ օրոցն,
օրոց այստեւ և յիշատակ, լուր մեզ ար. եւ

ողորմեալ երեւո՛ւ փաւեա՛ւ և մի մերժեք
զմեզ... այլ կեցոք զմեզ առ ոսո սրբոց
քոց...:

Իպիբեմ ասին զաղաւթս... Աճ. ան.
Իմ ես առ զեզ առաւառս ամենեմ...:

Շարականն արմ. Ներսեսի սկսանքն...
Հայո արարիլ յուսոյ առաջին լոյս...:

Հայո երբեմն և մի անբաժանելի...
երկրածինքս միշտ բարեբանեմ...:

Միաբան ասին առ հասարակ... Հաւ-
սովք զո զ... լուր մեզ ան. փրկիլ մեր
(սուր մեզ զխաղաղութիւն քո) և արա առ
մեզ...:

Աստուծո՛ւ փառք... Եւ ես խաղա-
ղութեան փառաւորեալք զամե...:

Փանամայն ասէ զաղաւթս զայս...
Ջառաւառու աղաւթս... արգէս զի զգա-
լի աւուրցս...:

Աստուծո՛ւ ար. հոգեւոցէ զիս
և ինձ...:

Շարական սկսիւր... Ճանապարհ և
հիւարտութիւն...:

Միաբան ասին առ հասարակ... Տը.
ուզեալ զգնացոք. հոգեւոց մերոց ի բարի
և ի խաղաղութիւն ամենակալ ար. ան.
մեր կեց...:

Փանամայն ասէ զաղաւթս... Առաջ-
նորք կենաց... կենաց և փրկութեան
(ընդհոգ ողորմութեան քո), զի դու... և
քեզ ընդ հաւր և ընդ ար. նորայդ փառք
և իշխանութիւն և...:

Այլ աղաւթ որ ասի կարգու... Աւրհ-
նեալ ես ար. ան. փրկիլ մեր... զանեղ
ի խաղաղութիւն և առաջնորդեալ (մեզ)
միասնեղամ ժամանել ի նաւանդութեան
կենաց և փրկութեան, ընդհոգ եւ ողոր-
մութեան քո, զի դու ես կարող յամենայ-
նի աւգեական եւ փրկիլ մեր, և քեզ
ընդ հաւր...:

Էջ 299... Եւ միաբան ասին առ հաս-
րակ ամենեքեան... Հայո մեր ար յեր-
կնայ եւ ար. երկրի...:

Աստուծո՛ւ փառք... Եւ ես խաղա-
ղութեան զաղաւթ ար. ողորմեալ: Եկեալքս
ամենեքեան ի ար. կաթողիկէ... զի մի եր-

բեզ խարեցողութ... այլ արժանի լիցուք...
ի հաւեք յանձնեա մեր...

Քանանայն ասե յարուբե. — Հգաւո
յազթող, սքանչելագործ մեծի որ. յա-
րուբեանն էի. այ. մերոյ վայելէ փառք...
Մեծացուսցէ Մաբխանու անանիյն.
Աւհնուրիւն. — Մեծացուսցէ անձն իմ
զար. և ցնծասցէ...:

Քարոյէ սարկաւազն յարուբեան
վասն որ. անգաւա...:

Ջի ընդունելով զարգասանա նոցա...:
Չանձինս մեր և զմիմանցս տն. այ-
լանեմ...:

Երգ յարուբեան իւզարեբից Աւետա-
րանացն. — Մարկաւազն Որթի. — Աւետա-
րան ըստ Մատթէոսի. — ... յերկնից
մատուց 'ի բաց... ի դռաց անտի և...
Իսն (գի) յարեա... Եւ անա պատանեաց
... ի կատարած աշխարհի. Ժողովուրդն
փառէ Բեզ ար. ան. մեր: Միաբան ասեմ.
Ո՛չ դադարեցից քս. աւրնեւ զքեզ գա-
մնեայն աւուրս կենդանութեան իմոյ:
Ո՛չ դադարեցից քս. գոգնէ զքեզ գամե-
նայն... Ո՛չ դադարեցից փրկիչ փառա-
ւորն զքեզ... Ակսիւր զգիւրդն ի յա-
ւազ կողմն՝ ի գիւրդն համարածէ բզ
մեռս ձեր ի սրբութի... Այս երկու գի-
ւերիս այս մէկ անասանսիս տիտի ասվի
ի գիւրդն համարածէ բզմեռս ձեր...:

Իւզարեբից՝ Աւետարան ըստ Մարկա-
սի. յերկրորդ և ի չորրորդ. — Եւ իրրե
երկնոյ եղե քանզի ուրախ էր որ ի ըս-
տմէն մտանէր...:

Միաբան ոսն՝ ո՛չ գազարեցից յրիս-
տաս աւրնեւ զքեզ գամենայն աւուրս
կենդանութե. իմոյ:

Ո՛չ գազարեցից յրիստոս գոգնէ բզ
քեզ գամենայն...:

Ո՛չ գազարեցից փրկիչ փառաւորն
բզքեզ...:

Ակսիւր ի յերկրորդ զգիւրդն բարձր. —
ի գիւրդն համարածէ բզմեռս ձեր ի
սրբութիւն և սրբութի...:

Առտ աւրնեւ զքեզ ամենայն ծառայք
տն. բզար...:

Աի ի չորրորդ իմա մա սկսիւ զայս
կիւրդն. — ի գիւրդն համարածէ բզմե-
ռս ձեր ի սրբութիւն... (Հոս խաղերը

բաշարովն կը տարբերին և հզանակը
կ'երգասի ասելի ձայնը):

Իւզարեբից Աւետար ըստ Ղուկաս. յառ-
ջի կողմն ու ի վտա. — Եւ անա այր մի
անտն յոգնէր որ էր խախտարար. այր
յազարեբի և արքայ...:

Ո՛չ գազարեցից յրիստոս... (նոյն)
տաղիներուն հետ. նոյն՝ ի գիւրդն):

Իւզարեբից Աւետարան (ն) ըստ Յովնանու.
յառջի ձայնն ու ի յերկր. — Յետ այսո-
րիկ ազանեաց զպիղատոս յոգնէր... յո-
րում ոչ ոք (նրեմ պաղատ է) էր եղեալ...
բնթանային երկրին ի միասին...:

Միաբան ասեմ առ հաստաւս՝ ո՛չ դա-
զարեցից...:

Աղցիցն կւրակեցն եկ վնարի իւզա-
բեբից անետարն նայ ասեմ ցած զմէկ
ատարայն ու զմէկայն այլ բարձր ու գլե-
թինն այլ բարձր այս ինչպիս ծաղկազարդ
տալի. — Համենայն աւուրս կենաց ի
մոյ եւ ոչ գազարեցից. աւրնեւ զքեզ
գիւրդն աշխարհի. գամենայն աւուրս
երկն կրկն և գլեթինն բարձր...:

Ակսիւր ի գիւրդն յառջի ձայն՝ ի գի-
ւրդն համարածէ բզմեռս ձեր ի սրբութի-
ւն և աւրնեւ զքեզ բզար. և աւրն-
եւ զքեզ զքեզ ար. ի սկզբն, այն ու բնու-
կեալն և յերուսաղեմ:

Աի ի յերկր իմա մա գայս կիւրդն
ասա. — ի գիւրդն համարածէ բզմեռս
ձեր ի սրբութիւն և աւրնեւ զքեզ գա-
զարուցեալն ի մեռելոց: Առտ աւրնեւ զքեզ
ամենայն ծառայք տն. բզար. ի սրբութի-
ւն...:

Մարկաւազն Բարդէ՝ Եւ ևս խազա-
ղութեան ժողով՝ ար. ազարմեռ: Հոս ար-
նացեալ քս մեծաւ ուրախութիւն... գի բզ
մեզ գամենանոս արմանի...:

Ժողովն՝ Կեցո՛ր ար...:

Քանդանայն ասե զտղոս. — Աւետարան
ցոյց համարեա...:

Մալմոս Ողորմայնին՝ Ողորմեա կնձ
տն. ըստ...:

Մարկաւազն Բարդէ՝ Եւ ևս խազա-
ղութե. ժողով՝ ար. ազարմեռ: Սկսեալ
գիւրդն ան. այ. մեռ(յ) անցեալս բզ իւ-
կարուրիւն գիւրդն, և կամիւնայն ի
սկզբն իստաղովանդեան, մատուցու

զատ առաւ զու. աղաւթս մեր. զոր. աւրհնեացոյ՛ եւ. փառաւորեսցոյ՛, եւ զնմանն զոխալարու՛, որ արժանի արար զգիշերս յաղակոյ՛ր. անցուցանել. եւ հասանել մեզ ի մօտ առ առաւուր. արժանաւորեսցի. եւ զմեզ որ. անճառ խոստամցն, զոր խոստացաւ. սիրելիսց իւրոց նշանախոս ան. յս. Բս. որն. ամենակալ կեցուցե՛ եւ. աղաւթ (Այս բան ծանօթ չարագր ներկայ ժամագրոց մէջ նիւնտիքին տարրեր ըլլալուն, փափաքեցանք նոյնութեամբ արտադրել) :

Փոյլով՝ կեցո ար. :

Քանանայն ան զաղաւթ՝ Ողորմած զթա՛ծ . . . :

Աղաթս որ. յերկինց՝ Աւրհնեցէք ըզար. յերկինս . . . :

Եւ անն զփառք ի բարձունքն՝ փառք ի բարձունս աստուծո, եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն, արհ. նաւթիւն . . . զմեզ յառիարհե՛ն. . . զմեզ աղալիս որ. ողորմես ինձ . . . ուստ զյս: Ան. եւ՛ զհամար քո գր. . . :

Քանանայն ան՝ փառք պատիւ երկրագոյտութիւն ի բարձունս հաւր ե . . . :

Ակտի ի զարուբիւն յոր ծայն լինա զուս զայն սոսա. — Զյարութիւն ըզգրիչին տարնեացա՛ք. ի նրպէս նախը կոչ գրուած ան, ակ ե բձ ծայնախաղերով :

Այլ առաւառ երգ որ ասի աղցիցն. — Մրցեմք աղաւթ իմ ասալիք քո ար. . . (աղց) :

Առուած Բաւա զիս զմեղաւորս եւ կեցո զիս: Առուած Բաւա զիս: Նրիս կրկնէ, եւ զյեթնն բարձ: (աղց) :

Տր. հաներ ի գոմաց զանն իմ . . . որ իշաննէ: Բարձր աննն զքեզ ար. զի ընկալար զիս . . . (Ղալ) :

Այսուր մտածեմ թագաւորն մեր քրիստոս . . . (Պալ) :

Ի սկզբանէ ար. զերկիր հաստատեցիր եւ գործք ձեռաց քոց երկինք (հն) : Նոքա կորրչլին եւ զու (կա) ե Պասս յուստեանն (մեծ թշ աւալ) :

Յարցին թագաւորի կուսանք զնիս նորա . . . (մեծ գշ) :

Խորհեցան եւ խաւանցան զչարութիւն . . . (մեծ գշ) :

Որոտցան զանն արգարս(յ) . . . ե զարիւն . . . (մեծ հշ) :

Մասնեաց(յ) ե ոչ հշանէի, աչք իմ ռկարացան . . . (վսխանակ սիրոյ իմոյ մտնեին զիս . . . Կցորդը հոս կը պակսի) :

Երկին զիս ի գրի ներքնաւի ի խաւարի . . . (մեծ յար) : Հոս կը պակսի՝ Պեր Առուած փրկութեան իմոյ Կցորդը :

Տան քուս վայելէ սրբութիւն . . . Տր. Թագաւորեաց վայելչութիւն . . . ընդ մէջ իւր անաւ (այլուր՝ եան) : Եկ :

Արի ար. ի հանգիստ քո . . . զու ե տապաւակ (կաւկի) սրբութեան քո : Որչիւ ար. զգաւթ . . . : Պալ :

Քո են երկինք ե . . . : Զհիւսիս ե ըզհարաւ . . . : վարդ :

Ինչէ որպէս զանձրեւ ի վերայ զեղմա(ն) : Որպէս լըցաւ զաղալ յերկիր(ր) : Առուած զիրաւունս քո արքայի տուր . . . : Մենդի :

Խաւար երկիւղածաց քոց նշա(ն) . . . Որպէս . . . : Պալ . . . :

Աւրհնեցէք զար. յերկինս . . . Աւրհնեցէք ըզնս . . . : Կրճտալ :

Արեգակն արդարութեան այսուր յարանցար ազգի մարդկան . . . : Ի վտակչութիւն փառաց . . . : Մենդի :

Մարդ եղեալ սրբեցիւր զչուս . . . : Մկրտ :

Ձով եռես եւ փախեալ եւ յորդանան յեղրս դարձաւ : Զի քեզ ձով զո «սիւր եւ փախաւ» : Կամ զու յորդանան զի դարձար անդրեմ : Մկրտ (այս երգս առաւուրս, յերթութեան յատուկ, այլուր անսած չենք) :

Աւրհնեցէք մահկունք զար. ե արհնեցէք զանուն տն . . . :

Բնակեցուցանէ . . . որպէս մայր յորդոց ըրկրեալ :

Ասկաւազն ծայնի բարձ Որքի. — Աւետարանմ կիրակի վերցինք Առաւառուն արձակման: Աւետարան ըստ մաթթեոսի. — Եւ իրքն լուսւ յս. գնաց անտի . . . ըստմիցուցանէ զժողովուրդան . . . կերտն ամենեքին . . . :

Աւետարան ըստ Մաթթեոսի. — Եւ ճեպիւնց (այլուր՝ օտարեաց) . . . զժողովուրդան արձակեց . . . ե նաւն մեկն

նեալ (եր) ի ցամաքէն... և ի շորորոց (ում) պահու... եթէ առ աշաւք (ինչ) իցէ... զնաց ի վերայ ցոցն...: Եւ վաղ-վաղակի (ծիտու) ձգեաց զձեռն իւր... և իրրեւ իլ ի նաւն...:

Աւետարան ըստ Մարկոսի.— Եւ իրրեւ աչց յա... Եւ աւա մի ի ժողովոցա-պետ (տցն՝ պոկաւ է) դայր... զուսար նորա մեծ ի մահ ե... զնիցէ Սոքա ձեռն... տեսանել թէ ո՞վ զայն արար... ամենամեծը քոր:

Աւետարան ըստ Մարկոսի.— Եւ շրջէր շուրջ զգաւառաւքն... Եւ եղև զարդ-դէպն զի... և աւճէին եղով զրազուժ հիւանդս...:

Աւետարան ըստ Ղուկասու.— Եւ իրրեւ աիւ եղև... զամենայն գիշերս աշտա-տաւ... (Եւ) իրրեւ ետես սիմոն պետրոս... և զամենեւին... զորս բարեկեցին...: Աւետարան ըստ Ղուկասու.— Եւ եղև ի նաւանէն նորա...:

Աւետարան ըստ Յովաննու.— Եւ ա-սորիկ զնաց յա... և լցին երկոտասան առաւոտի ցնցարացով ցոտոսն...:

Աւետարան ըստ Յովաննու.— Եւ ա-սորիկ առան էր հրէից... Եւ հրէշտակ աւ. բառ ամի ամի (այլուր՝ ժամանակի), և յազէր զշուրն... զնա իրրեւ ետես (Սիւսու) զի անկեալ... և ո՞չ և արժանի վառնուլ գմանինա քո) (այլուր՝ և ո՞չ եւ արժանի առնուլ իւր զմանինա քո):

Սեզ առաջի տուր Միսաբաբուն. Եւ ի խորհուրդ Արարչութեան, եւ ի յառու-րիւնն իրիստոսի.— Նորաստեղծեալ բանն յանկի ի սկզբանէ...: (Դիտելի է որ ու-սար, ինչպիսի նաեւ ընտրեալայ այլ բարձր երգերուն մէջ ոչ մի տարբերակ գոյա-թիւն չունի):

Եւ յորմա՞ մնաւ, ստեղծ Բարդը:— Եւ ևս խաղաղութեան, խնդրեցուք հաւա-տով...: Ժողով. կեցո ար. Սարկ. Ոգոր-մեաց մեզ ար. ամ.: Ժողովու. երեք տղա: ար. ոգորմա: Փաճանայն տակ զա-ղաւսի՝ Բուժ ամենապար և հրաշայի յարութեանց քո. ամ. մեր, երկրպագեն կարք հրէշտակայն և մարդկան (այլուր՝ պոկաւ է), զի զու միայն ունիս ցան-մաւութի. բնակեալ(դ) ի յոյս անմատչջ:

և մեք ին արարած քո խնայեմալ երկիւ-զիւ երկիրպագանեմք, քոր. և հրաշա-լի յաղթով յարութիւց. քոր փառաւորեմք. և եեզ մատուցանեմք զարձնութիւն և զփառս ընդ նաւր և ընդ ար. նոցաքն աշտմէ միայն և յախանաւ յախանեից ամեն Ասորիկայ ար. մեր յու. քո...:

Միսաբան Բաճանայնն եւ ժողովուրդն ասեն.— Հայր մեր որ յերկինաց ևս սր-եղիցի անուն քո, եկեացէ արքա(յ)ո-թիւն քո եղիցի(ն) կամք քո որպէս զհր-կինա և յերկրի, զնաց մեր նաւապա-գորգ տուր մեզ աշտուր, թող մեզ բզ պարտար մեր որպէս և մեք թողունք մերոց պարտապանաց և մի տար բզմեզ ի փորձութի. այլ փրկեալ ի շորէ:

Ըջ 331.— Մեծացուցե՛ք Յարութեան քմ. Եւսիլ.— (Յ)Անառ փառաց խնայեմալ քո ի մեր բնութիւն. բանց արեւ և մար-նայար...:

Բձ.— Ըզհւ. ստեղծեալ քո անախիւ ու-նարաւ, քոր ոչ բոցակիցեաց նաւ առն-թեանքս. մեծացուցանեմք իւր յարգան-զի շուժ անառապաւ (այլուր՝ անույս-կանաբար) բնակեցաւ քո. արեւ...:

Այստեղ ցրեմա բերկրեալ տառաւածա-ծին որ զգնծուրի. տառաւածոց ձրնեալ զերկուցս լուծեւ մեծացուցանեմք: Յըն-ծա խառն արախաւու դուստր դուրի ձեռնալ ի վայսեան ժամանակի զհոսցե տեսեաց որդի մեծացու: Յընծա հարսն տեսուծոյ մայր Էրեստոսի, հողայն բնա-կաւան մեր իրրկաւան երկնից ուսա-խաւան մեծացու (այս մասը կը պակսի առեալ որմնակներու մէջ):

Բիլ.— Մի գաղափար գտան մեր բարե-խաւեւ...:

(Հաւ լման թիւրք մը մուգապալմ ուզ-դակի կարէն մկրատով կտրուած ու նա-նուած է, ո՞վ զիտէ թերեւ գրան հրան բլլալուն համար կա՞մ մանաւանդ մը, ինչ որ չենք յուսար, և կամ լուսանցքի յիշատակագրութիւն մը):

... Եւ ի գրանն անճառարար յրգացար... Էն կ'սկսի յաղթող թերթի՝ արով զձի Մի-ծացուցնելու կը պակսին:

Որ բզմանմացույն յիշարար ի յոր-վայնի բուժ կեցեւ, տախ լեւ... Երեւն-

դեան Գ. արուան արհուլթեան երկրորդ պատկերը ձեռագրիս մէջ անցած է իբր զկ մեծացուսցէ :

զկ.- Նոր արեւելք դուռն արեւու, ընդ որ հմուտ կոյսն ի բնութիւնս. որ. այսաւս էլ աւարացեալ լոյսն արեղակն ի բն փակեալ պաշտեաց ըզկուսութիւն. անլոյծ վասն որոյ սքծածին. ըզբեզ երանեալ մեծացուցանմէ: Լեաւուն թեման վիմին...: Մերով փառքեր սկսաւ բնութի. կոյս մորենի ի նորն անկեզ կացեր ամալ քերել, զնառագայթ իւր ձագեցաւրն մու. ձնընդեամբ եկեալ լոյս աշխարհի...: (Այս ժառն ալ, կրկին, կը պակսի տըպագիր Շաբաղակաց մէջ):

զկ.- Խընդա բերկեալ անծածին. մայր փրկութի. քեզեւայ այսաւս զփրկութիւնն ալ. ամենայն ազդ երկրի, թեպէն ի բն զարն. որ փրկիչ կոչի. վասն որոյ անմեկեան զմայրդ փրկչին մեծացուցանմէ: Նոր սիովն զփրկչին ի զի. եւուր ձնընդեամբ կոյս սիրունի այսաւս... (Ձեռքեալը ամբողջովն ունընթեւ... իւրի: ինչպէս նախորդ է այլ բազմաթիւ լէրի, որոնք կը պատահն տապալիք օրինակներու մէջ):

Աստուածածին պարբեր լուսոյ այսաւս յերկինս..., վասն որոյ աստուածածին ըզբեզ մեծացուցանմէ: Որ բեզ նովանացաւ հոգին, որով առանց սեման ձնաւ զորդին... ձնունդ արգանդի բո յերկնից իջեալ յերկնէ եղաց զնա ի բեզ դառեալ, վասն որոյ աստուածածին...:

Որ մեզ ի բեզ լոյս երեսաց նոր արեւակն ի բն ձնընդեամբ ծագեաց այսաւս զլոյսն ձածեալ սկրսու ծագել զփառաց ի բեզ արեւելք եւ մայր լուսոյ յարկեաց, վասն որոյ... (այս ժառն նշնպէս կը պակսի):

Ուրախալիք աստուածածին որ կուստեմանց եւ պարծ...:

Աստուած յազգապաշտեան եւ արուստեակ զուարթարար...:

Ուրախ լիք մարիամ որ. անածին. զի տապալիք...:

Աստուածածին բարձրագոյն բնութիւնից բանին հանգիստ եւ բնակարան, այսաւս հրաւիրեալ անապական ի յաւազացս

նոր հաւանութեան յոր կուսութիւն. անեալ անլոյծ կրնեցեր զդուռն կուսութեան. բոլորից հընչմամբ այսաւս ըզբեզ մեծացուցանմէ: Նոր քաղուստոյ արարածք երանութիւն. այսաւս հընչն երգ հաւանակն, որ ի յերկնիցն բնութեմ. մարդկան, հաւան արարչին երկնից բնաբացար ի վեր բան ըզբան, բոլորից հընչմամբ այսաւս ըզբեզ...: Հոյլ հեղինաց յառաջեալ ուսալսութեամբ զնոր սիրունիդ իւրեանց դուռեանի. ասանարն կապաւնն եւ ուրինակաւ բեզ ընդ առաջ երեալ երկրագագութիւն. զըզբեզ ընդունէր, բոլորից հընչմամբ...: Թո հաւանածուկ զարբիլ ընդ զաւարեալ հանդերձ զընդիւ հեռաւորաց, մուտգա տեղեաց հաւցըն փողեկն. որք զուսմառեալ հոգւով ահ. եւ փեռային ըզբեզ դուսար սուրբին, բոլորից հընչմամբ...:

Խընկալքեր ձառ ընդ մանու ձառոյն ի զմացըս վրեակաց թեկեալ հոգւոյն զուսակութիւն. եւուր ըզբեզաց պառույն ի ժամու ընդ ասարածամ պրազոյն մտնու պանեալ սեւեղ զանգալի տնլոյծ կուսութիւնը անքառամեկի, նորածին որդովոյ այսաւս աւրհնեալ զբեզ աստուածածին: Նայա զուսակեք ըզբեզ սիրունիցուցն անարմատ ծաղկեալ անհարմի, դու որ ձեռքերեան հաւցըն զաւազան հոգւոյն ճեռնիւ եւ յընարփեան ի յարմատոյն յեռեալ ծաղկեալ ձընար ըզբ. ըզնոր արեւոյն, նորածին որդովոյ, այսաւս աւրհն...: Դու զչար աւծին զբլեւան ի բաց հանք յունկն ողբունիւ զարբիլի զբանքն կրցեք աստուածամեկոյն) մարդոյն ցանկալոյ, բաւիչ զաստուածն ներմարդացեալ հոգւովն սրբով կոյսոյ այսաւս ձընար, նորածին որդովոյ... (կը պակսի նշնպէս զբակն արժէք ունեցող այս գեղեցիկ պատկերը):

Աստուածածին. զերազոյն զերովքն ից բանին բարձաւ...:

Ամու զբովքեակն երեւեալ այսաւս սխմեց զաստու...:

Յորանայարկ կամպուրուման յաւրիւնեցար սր...:

Աստուածածին զերազոյն երկնից ցուցար խորան եւ առադաստ...: Կերապոխ...

եւսլ զքեզ ի յերկրային խորանան տառաք
որդիդ զո միածին... :

Մայր լուսոյ մարիամ սբ. կոյս որ
բզրոյն տա ի նորի... :

Պձ.- Մայր բնութեանց մտամտեցեալ
լուսոյն, որ զփրկանս տո ի ծնաւդին
եղևաւ հեռախիւ, եւ եղիւր աւետանաւ
նորոյս լուսոյ զմարդըն փրկեալդ. ա-
ծածնելովդ. ըզհեզ անտառնեցեալդ մե-
ծացուցանելի :

Սերովքիցն ինճականաւ աւելեալ խո-
րան եւ բունն հաւ հաւանայն ի քն
մարդկանս ասնաբի կապի փառաց նո-
րոյս լուսոյ մրշապհաւդ, թածնելովդ.
ըզհեզ ան... :

Բնաւ նուոյն ձրխմեցըն ճաւ հեզ
որդի եւ կառք փրկման մարդոյն առ
միտս աւետալ, զոր զբրեայն ճախ բասլ
(?) անըն. հաց պառարազի. հոգեւոր առ-
դիւք ըզսնծ սրբբունիդ մեծա... : (այս
մասը կը պակսի տպեալ օրինական
մէջ) :

դկ.- Աստուածածին մայր եւ կոյս,
ծագաւդ արեգականն... :

Աստուածածին սբ. կոյս անհարսնա-
ցեալ մարիամ... :

Ըզքեզ աստուածածին, ազբեր ան-
բասա... :

Ածածին. եւ սրբբունի, որ բզրանն
արք.- անսկիւն... :

Որ զանհաւելին ծննար, սբ. աստուա-
ծածին... : Որ զարարակիցըն հաւր, ի
սկզբանէ զանն արք.?, յո... :

Ի քեզ եմք ապաւինեալ քի. մայր
այ. մերոյ... :

Նահապետացըն արբանամու խառա-
կայ եւ յա... :

Ածածին. սբ. կոյս անապական տա-
նար, անպա... :

Ածածին. պայծառ քան զերկինս որ ի
մեզ ծագե... :

Ածածին. տանար լուսոյ, որ մարմնով
պարարեալ... :

Աստուածածին մայր լուսոյ արեգա-
կան արգարու... :

Աստուածածին ամպ լուսաւոր, որ
բզրազըն... :

Նշեցակըն ամուլ եւ մաւր նախ զս-

ւետիս բերեալ հեզ անածին. ասնաբ բա-
նին խորհուրդ, նախաորդէր ասիդ. զոր
նրեապականն եւ բերեցոյ զմեծ եւ զա-
ւետիս կրտսունելոյ զած. առ միածին
որդին հաղեալ վասըն մեր առաւածա-
ծին միւս կոյս :

Աննայ աւետեցեալ այտաւր զկոյսդ
ընկալեալ յաղանդ. ազգիս նախամարց
ընդ եւայի հընչէր զլուծումն երկանց
ծըրնդեան զուարթըն զաւետանայ ի ս
աւետէր նոցա քն զանաւորըն օրնցումն,
առ միածին... :

Քանապասի մտքեալ յովակիմ հայր
եւ կոյս. պանոց եւ ուխից օր. հրե-
օսեալ անոյր զպաւլ զմայրդ եւ...
(երկու բառ չի կարգացուիր) զոչէր
նախամարցըն եւ աղամայ փրկիլ ձնա-
նելովն ի քն զբան ուխտին լրեալ տա
միւս... :

Աստուածածին յերկինս եւ յերկրի նը-
սան, կոյս անեալ ծընար զմմանուել
որդի բոյս ծառաւուս երկրի... (սորբաւ
ըլլաւաւ, չի կարգացուիր) որ բը-
ռամբ ? զերկրի ունի... (սորբաւ) ի քն
հայցեալ վասըն մեր զմեղաց... լուծել:
Կոյս մեմնելի եւ մայր... ձնեալն ի մաւ-
րեզ ոչ մեկնեցաւ ի հաւե ոչ սղոսեալ
յերկին. ձնար դու կրտսերդ. եւ ոչ լու-
ծաւ կրտսերիդ. եւ միւս ունիս զօրդին
առ կարմատան : Մնեալն ? ի քն հայցիս
վասըն մեր զորդիս մեր կերակրել :

Այլբերակէն բանի կրմեալ զբոց օր-
ուցիւր մեղեց... (ուսկ յետոյ լման
ուրբ տալ չի կարգացուիր, միւսեր
բոլորովն ամպուսան ըլլալուն) նաեւ
մայրիս վասըն մեր զմեզ բունից
աւետին : Կեդանն որ յաղանց զովանն
անապականն երան լըգոյդ սրպապէր
զոնեապական ըզծընունդ որ վերանեւ
գեւայ. աւան լըգմար ժամու զտեծի կե-
նաց զկին ճեսեալ քի առ ուղանաւ ի
լուլիս, տա նորածին որդին, զոր զյր-
կաւ զրգուեցիւր. միւս բարեխաւս մեզ
լիւ (այս բոլորը պակաս է այլուր) :
Դարեալ դկ.- Քալաւուրել զորդի եւ
զարեիլ ասեւ. եւ դաւիք հայր եւ եր-
զէր զիմաւ նորին զոր եւ ճեսեւ ա-
լաւ. եւ առ ի ձ. իսկ բողաւուր կայի

ի սիրովն ի յերին, այսաւ զուսեկեալն յեմ եւ ի սիրովն թղկասաբումն... (Երեք բառ ի ի կարգացուիլ) չարարեալ որդին անցեա կոյս մայր հիւրուհի զգինս իւր առեան փերկել:

Այստեղ որ հեղ յերկնից մայս զաւեհիս բերին... ի ծնընդեանն ուրախակիցի հիշն զանբարոնակիցի ունի? դողացեալ սոսկեան բնդ յամբողջին մարդկան առ առաւելն իւրեանց, սարսեն սերովքեմ եւ փերովքեմ զողան եւ տգեսակն մարդիկ. զգննու զծիրանին եւ կասակի ք. եւ քաղաւոր մասնի. առ չարարեալ որդին հայր:

Գաբիել առ հեղ եկեալ գիւր զմայսկին բանն ազդեւ զոր դանիելի բառ եաւրնից թգծամոնեակն եցոյց եւ ըզնոյն չափով կընեաւ. յեւ չորս հաւիւրից եւ այլ ամացրն ըսնից բառեալ աւծամն զոնից, աւծեալըն սպամցի ճինըն բարձի ի փրկութիւն մոր լիցի զայս հեղ զասաց? յայնի. առ զա հրաւանկել զայս զաղո ազդել եւ սոսի լիւսեղ ուծ ալ ժուծել եւ միւս ընդ հեղ լիւսել, որպէս եւ յետոյ որդւոյն մարմնոյ երեւելով հրեւտակք ալին զտուրութիւն զոր գուսակեաց մովսես, առ չարարեալ

... (այս բոլորը, Նոյնպէս, կը պակսի այլուր) Ասոր կը յաջորդէ, էլիկ վարը, եւ տարբեր գրեւով առ մեղանով՝ ընկալ տը. զազաւանս մեր բարեխաւսութիւն... միայն երեք տող եւ ազոթըը չաւարտիր: Ուշորդ թերթը, ինչպէս որ յիշած ենք հանգամանքի մէջ, արմատէն կտրուած ու կորսուած է. այս ինչպիսիք թերթով կ'սկսէր Ա. հայտն ժամերգութեանը, որ Նախնական ժամերգութեանց մէջ կը յաջորդէ Մեծացուցիկին, ինչպէս որ հոս ալ կարգը նոյնն է: Զարմանալին ա՛յն է որ դեռ Մեծացուցիկ չարքը չլրացած, հաւուն մէջ մտած ու ծագեալ մեծացուցիկները դա՛րձեալ չարուհեակած ու լրացած են. մենք, ներկայ գտաւարութեան մէջ, պիտի պահենք ի հարկ է ձեռագրիս կարգը, ինչպէս որ ըրած ենք մինչեւ հոս:

10- էջ 349.- Ա. Ժառու, սկիզբը կիսատ, լրման թերթ մը ինչպիսի ըլլաւուն՝ բարի ա-

րա՛ տը. ի կամս քո սիրովքի. և չինեացին պարտապէս իմի: Սալմամ նաեւեացին պատարապարտութիւն: (յորմամ) ու յաւից պատարապարտ նաեւեան ի սեղանք զուսեակ:

ՇԱՐԱԿԱՆ ՏՈ. Ներսէսի տասցեալ.— Աւրհեմք ըզքեզ հայր...:

Սալմանայ մամ ազաւանք իմ այս են ի մեղաց իմոց ար. արա զիս (այլուր՝ Ուր) և յաւաարէն պահեա զմատար ք. (այլուր՝ մարդասեր Տեր): Եւ ասեն զկամոնն զորս լիճի, եւ երբ կամոնն կատարեալ անարկաւորք քաղեղ.— Միարան մահեցեալ... և զգրկէն... կաշիւն իւրով սրով, ... առաւանակն պարզես... զի զամենեւեան արասցէ... կեցեալ յայտ աշխարհիս, մասն եւ վիճակ... Երկնային խորանացն զոր պաշտասեաց... արք: աւենեակայ կեցեալն եւ ողա...:

Չժամա և զաւառ... անցուցանել (հաւաքով՝ պակասէ...):

Զորոյ խաչին ամենայաղք զաւուրքն. յազնակամութիւն...:

Եւ եւ միաբանութիւն. Զեւ հշմարիտ ար. և ողապիտ...:

Զանձինս և զվիսեանս տն. այ. ամեւ. Կապիլ...:

Եւ քանանայն ասէ զաւաքո.— Որ ի ջրովքեական... յարաւած քո, ... Ժաւեւ եւ յաւէա մինչեւ ցկինցաղոյս...: Որ էր... ծառոյն (այլուր՝ պողոյն) հաւակման... արժանի արաւանս տը: մեր եւ փրկիլ յս. քս... Սաղմոս Տը. ամ. աւրհեալ...: Եւ ասեն Բ կանոն այլ, եւ ապա արկիւ քաղեղ.— Ենդրեսցուք հաւաքով ի ան. Զեւ քանարարոցոց քաւորաց հարց եւ... յիւրաքանչիւր տեղիս տը. ամ. մեր... ի Նաւահանդիտան (այլուր՝ կինաց) Փրկութեան... կեցուցեւ եւ ողորմեսցի: Աղաւթ՝ Առաջնորդեալ մեզ... պահեա յաղաղութիւն... շնորհալ միանին որդւոյ քո անդ. մերոյ և փրկիլ... որ եղև մեզ համապարտ (այլուր՝ առաջնորդ) կենաց... աւանդեալ եւ դու քո. ամ. մեր հանդերձ հաւր եւ ամենաբ. հոգեւոր յամ.— (Տաղդի ժամաբոց մէջ կայ ի վերջ Յիւսեւ օր..., ինչ որ կը պակսի հոս) Սաղմոս՝ Տը. հոգեւորաց

զիս և ինձ...:

Յոյց ինձ ճանապարհ... համարձիկ
զայս իմ: Հոս կ'աւարտի նաեւն, ա-
ռանց վերջին քարոզ և ազդեցիկ, և հը
շարունակութիւնն անցնէ հրաւիրողութիւն:

Եւ... ճարտարան՝ ժողովեալ ընտրելոց
մասնակիցն: Ար զոտեմի հողերն ի
հեկիկն...: Անցնիլքն բարեւ հանգու-
աւնու մաքղելութեան ըզհիցրն ի հո-
սիկ...: Թագաւոր յախտեմից: Ազախեմ
բոցիկ ար...:

Եւ... Ար առաջեցեր ի հաւել հոգի
անեզ և...: Ար ըզհիկ...: Զերկից
...: Ար արքայքն երկնաւոր գինեան
խառնութեամբ զոգիս սրբոց...: Ան-
բառ առանք...: Զգնեմալի ի զնն...:
Յարգանդի կրեցեր ար...: Արջ խնդրեմ
ի զնն...: Եւ արգիլ զմիտիկն...:

Ին՝ հայն և երման հար և արգիլ
հոցիկ անեզ և...: Ըր անգնաւ...:
գրեցիս սիրով...: Բարան վերանց...:
Ար և անմիկն...: Ժարտմ ցանկոյն...:
Խորանոց կիկոյ...: Երազայ ծաղման,
մայր և...:

Իկ... Այսուր երկնաշինքն առաջանում
քիչ երկրաւորաց հարցումն...: վերն-
առան...: Ըզքիկ ամածին...:

Գն... Արեգակն արդարութեան յոս-
ծաղակ յայնարհ...:

Ար... Գամածինն աւրհնութեամբ...:

Վկ... Այսուր ցրեման գասք առաքե-
լոցն...:

Զամածինն... և զմիկն կոյնն անգա-
ղաբ...:

Վկ... Ար ի վերայ բոցիկոյ գառապո-
նին յետեւ հանդեր...: Անարատ հայո
ամածին, մարման...:

Վկ... Արիւր կենաց բախաւ շնոր-
հաց հոգիկ...: Առաւամածին մայր և
կոյն, ծաղաւ աղկան արդարութեան
...: Հոս, էջ 356, հը շարունակութիւն
նաեւ ի միտեալ քարոզի ու ազդեքի՝
այսպէս...: Սարգիսայն քարոզէ՝ Գո-
հարանելով աղաչեցուք զբարեխառ-
նիկն այ...: Խնդրեցեալ զգործու-
թի... ի ար. հոգիկն, զի անցուցե ի
մէջ...: Խաղաղութեմ. Եւ հոգիկ ար-
ած...: Բարեխառնութիւն, Եւ... արմանա-

ւորեա փառաւորել զեզ հոգիկ սբ.
քիչ հար...: Այլ աղալք...: Հոգի ար-
ած, հոգի էի. Եւ. մեթ. հոգի եղաւ ի
նաւէ եւ կենդանաւոր. իմանալ եւ
աւարտի՝ բարոյից, հոգի՝ հաւաքաւ հաւ-
ել եւ արգալ. հոգի՝ ընդհանր եւ գրութեց,
որ ի ժամուս յայմիկ նորոգեցեր զոս-
տանաւանեղծ մարգն, եւ ի հոգի կեն-
դանի զարդարեցեր. եւ զմեկն իւրի.
բնութեա, կենդանացեցեր. ի միկն ժա-
մու իշանելով Եւ ի դաս առաւելոյն,
եւ տղ զքսացիս յիս մարդասիրապէս.
յիտելով զի դու ծնաւ զիս սբ. աւագո-
նան. փրկեցես եւ վերաքն մաքրեա-
ցե՛ս, զի դու հոգի եւ հեղուրեան. եւ
զայրաւմե՛ս մեղուցելոցն: Աւ այժմ աղա-
չեմ մի՛ զայրաւմար մեղուցեալ հոգւոյ
իմոյ, քեզեա եւ գործով իմով հաւե-
ցուցի զստաւիշի իմ. այլ գրութիւն. Եւ
յայցել հաղցութիւն. հաւեսցիս ընդ իս
եւ զորմեացես ինձ, եւ ներեսցե՛ս ինձ.
Եւ ներեալ բուսեցես զյոցնս իմ, եւ
հաւեալ մաքրեցես զիս ի վիտայ իմոյ.
Եւ մաքրեալ առմանաւանց երկիկ
աւալորիկ, որդեա զի զփորձ տոյն
զհալցութեան հեղացելոյ, եւ մի՛ լիզ
առմանութեան բարկացելոյ: Այլ աղաչեմ
զեզ հոգի սբ. Եւ...: աղաչեմ ուր և զու-
րացուցիլ եւ աղկանեմ, ընդհանր եւ
ինձ ինձ զարմուցիլ մօլորելոց, ա՛ղ
անմանելոց, լոյս խաւա...: (Հոս հը

վերջանալ զմիտեալ ար. աղաչեմ զի
գան զի յաղցոյ թերթի արմաւն հար-
բան եւ յաղաւ հարաւան և...: Զարմա-
նայի է ար ինչպէս Ա. Տոտիկ - հիգր, և
անման ալ Բ. Տոտիկ անհիգր, եւ
թերթի է ար յաղաւ հարաւան ա-
ղաւան և...: մեզի անարդարութիւն եւ
պատճառներով) Եւ անման իստաւորեա-
լոյն արեւուն...: Զամածինն ժամ աղա-
չանք իմ այս եւ՝ ի մեղաց իմոց ար. ա-
րա գիս, և յաւարելն պահեա զմաւայն
քո: Ստիպեալն ան՝ եւ ևս յաղաւա-
թե. գոր. աղաչեցուք կեցո՛ւ՝ Արհնեա
Յուլան: Գան Աւրհնութիւն...: Անար հը
անիկ Մաղան հը. շնան արան հը յա-
ջորդ ինչպէս հը. Մաղան, արդար,
որանք չկան ստիպել վեցերորդ (Հայո)

ժամաւ յապագիր դրաց մէջէ— Կեցա զիս ամ. իսկ... որ աչ զո ինձ հանդիսաւ. նկի եւ ի խորս ծոգոս և շրմաքք քնկլուզին զիս: Աստուծոցն եւ առ յապագոցն, (և) Կերկերնցաւ իս Կակորդ իմ: Նուա- զիցան ալք իմ... Բազում եղին քան Կերկ գլխոյ իմոյ (այլուր կը պահել)... Կէ... քո համբերէի նախատանայ... Կարեցո զիս ի հաւոյ զի մի բնկւայց, Կարեցո զիս յառեկեաց իմաց և ի խորաց զոց բազմաց: Ի՞նչ բնկցեան զիս պատյաք շուրջ, և մի՞ ընկլցեմ զիս... Լուր ինձ ար... Կթուքեան եմ... ի ծառայէս քումմէ... Կապի քո եմ... և թուա- ութեան իմոյ (այլուր կը պահել): Ակն անի թէ ով տրամանայ ընդ իս, և ոչ ոք էր եւ միեմբիչ ինչ զուս: Արկցես ի գե- բայ (նոցա) զբարկութիւն... Զի զոր զու հարեք... Կի(ր) զմեզ... յարդա- յու յետմ եմ: Ակջաւ և ցաւած... ամ. բնկւայցն զիս: Հանո եղեցի աչ... զեղ- ջիւս և զկեղան: (Զի) յուաւ ար. տը- նանկայ: Մուտի ծառայիչ քոց... և որ սիրեմ... Կարեցի առ ժամայն ամայնայցին, ոյ՞... Զքնայցեան... ոյ՞ խեղրեմ... Սարկաւաղմ Բարդի՝ Ար- թուս Ժուսք... պանեալ աշաւթիւք... կալ աւաքիմաթ... Կեղանայցոցն անուան նորա... ըստ նմանութիւն... վն. զի զայս խոսացաւ զանձ եւ զանեանի զը- նորիս պարզեկեաց սիրելեաց իւրոց նմա- րիւն ամ... Քան. ասե զաղաւթո՝ Զքեցո մեզ ար... լինել... զիջուցանել... արեւ- զնիւս... կնկցուի ի փրկութիւն... Երկ- նաւոր խաղաղութիւն. եւ... և զանեան քո զո աւեանազաւ... եւ զոնեանալով փա- ռաւորել... և զոր հարկ... Սաղմոս՝ Տր. մի՞ յիւր զմեզ մեր զառաջինս. լալլալակի նկեաց... Սաղմոս՝ լէ՛ Տր. մի. որմատութիւն. քոյ՞... (տարբերակ ներք տեսնել Սաղմոսի կարգին Եո՛ս, աւաժամ կը գտար նաուի յալորդ. մա- ռը, և ինչպէս ի գերեւ ըսինք, Ողորմեա յարկաները մէջ կը ժամեն, քան ծախի) Ա՛ւ. Յոյս և յարութիւն. ազգի մարդկան... Հայր բազում ուղարկ խառնալանիմ... Տր. որ զրիմացար ի կերն... Տր. որ ցարեւոցիւր զմաքաւարն... Աս-

տաւածանի անարտա կոյս առ քեզ տ- պաւթիմք...

Այլ. Աղաւթի ըղբազում ողորմե տա- րուած... Ի՞նչն եւ յիկլոյմէլ աւգնեա ինձ նաւապիս քալի... Փրկեա ի գտանգէլ... ի յալեա ծոգա... Ըղբիւ աղաւթիւր համապալ ար. անանիւ... Ինձ. Զեղեկիւային քեզ մաղթեմ հա-

ռալմամբ... Մեղաք մինչն յերկինս և զարդար... Ի՞նչք մինչ ի դրմիս... Հաղանեա ի մէջ ար. նաւան... Բա- րիխաւեա գտար մեր...

Բիլ. Աման թապաւոր որ կամե... Յոյս իմ եւ զու աչ... Ամանիւ. անա- րատ մար ան. և կոյս...

Զն. Հաւալեցի զանկոյն ըզնեմա- թի... Զերես զիս յորդայնէ որսողին... Ի քարիխաւաւթի. փաթաղիւր մեզ ար. անանիւ...

Դիլ. Զեղեկիւային քեզ մաղթեմ փըր- կիլ... Քրիստոս տարած աստուծոց ողորմե... Աստուծանի սին յուայ տեղ...

Դն. Յոյս կենդանութեւ և փրկու- թեւ իմոյ... Համբանամ առ քեզ ար. զաշալմ... Ամանիւ ապաւնէ մեր և յոյս քարիխաւաւեա առ... Ի

Դիլ. Ի գերանայ ինչն տաւրց իմոց անք... Քրիստոս առն. յոյս ապալխա- րողաց... Որում երկինք և երկիր, ոչ բաւէին... Սարկե Բարդի՝ գուն հիւան- զայ և ամենայն գլտացելոց (նաուի Յոյս այս կարգադրութիւնը, իւրաքա- տուկ սաղմոսի և շարակնով ընդելու- զուած, շոտ աւելի ներդաշնակ և խոր- հրգաւոր է և անուշտ, յետին ժամա- նակներու մէջ համառօտուած միայն) աղաւթիւրք... հանուսցէ (զանեանեան) ի մշանջեմաւոր... Աղարք փառանցո մաղաւոր եւ. զցաւս և բժշկեա զհիւան- ցութիւն. ի ժողովրդիկէն քումմէ... խալի քո... պարզելի քարեաց... ու զորմաթիւր արարածոց... Յիշեա ար. զեւ պաշտանեայ զմեր... Եւ. Բար- բար և... Սալ Նրանի որ խորհի զազ- քանե և զանեան... (անա տարբերակ ներք Սաղմոսաւանի բաժնին մէջ) Քա- րալի ասրկն խեղրեմոց և տաւալ ի

եկ... իջանելով է վերայ մեր ոգորմուքի...
և զթուրի... առաջ... ամենակային կեցուցե
և ողորմեացի: Աղաթը Հայր զթուրեց... և
ստ... ամենայն... յամենայն նեղութիւնս
մեր... պաղատանաց մերոց... յանցանաց
մերոց (այլուր՝ բարեբաւոքսեամբ՝ եով)

...: Այլ աղաթք բազումս որդաւ ար-
պտանե ծառանկոց, փրկիչ ճեղկոց, որ
վաղեմ մեր պատմութեանցար յամաւի-
նացն, զարթո զգաւութիւնս. եւ եւ եկ ի
կեցուցանել զգինս արեան եւ օր: Եւ
մի օրս զերկ տառամայի զմ փրկեալսն:
Եւ մի օրս քնակութիւն յարին զանար
անուանոց եւմ արքայ: Եւ մի զլիալսն եւ
մարմին եւ անդամ բոլորս ի կոխումս

(հոս, զժամաստարար ի իրանար աղա-
գիր արեւմտեանէ պակտող այս աղաթքը,
յաջորդ թերթը կորուսած ու ինկած ըն-
շառն: Հետզհետէ կը զօրանանք այն
զաղափարին մէջ՝ որ վառ թայց գիտա-
կից նկատ մը յատկապէս միջատած է
այս յանելուածական աղաթքն ու աղա-
մունքով նոխացած թերթերը և շահու-
ականայութեամբ զրկած այլուր. այլու-
ղէս լոկ գիտականի արդիւնք չեն այս
միջատուները) Առջորդ թերթը կ'ընկնի
Սողոմոն ԼԻ: Որք համարենք, և զարմա-
նայի և որ փոխանակ Աղ-ՄԻ, այս
զրուած կայ. — Եստական՝ Չարչարակ-
ցեալ յիշ պիւ յառայ, երբէ՞ ժամու յառ-
աւարելու... Եւ ապա ասին Սողոմոն Զաւ-
րիծն զգ. զուրկայն ի լման: Եւ երբ վնո-
ւի նա օտարէն, քարոզէ. — Սուրբ սրտիւ և
հաստատուն... զի մի կոնկրետ անու-
պաշխար... բարեխաւսութիւն. ամենայն
սրբոյ, շնորհեցէ... Աղաթք՝ Տր. Կառ-
քաթիւննք որ կամուս որ ժամանակ եւ...
մերոյ յաշիւդ ին սրբոյ... ապականու-
թեան հեղմամբ արեւմտից (այլուր՝ յազա-
տաքիւն փառայ հեղմ...) կայ յայտ
աշխարհիս... արժանաւոր իրենով յաւի-
տեանական (եւ երկնային) արարածութեան...
Քաղաքագործն ան... ու զից հրամանուց
... այց ինկ նմ կամք քո... և ճողիւս-
րակսն սրբոյ... միամենի եւ, սն. մերոյի.
թի... և ժամ անցանցեք (զպատրաս-
տեալն) ի սկզբանէ աշխարհի... զքեզ ընդ
որդոյն և որ. հոգեւոյ... Սաղմոս՝ Տր.

մի՛ ժամներ զմեզ իսպառ...: Եստական՝
Եստականնք արքանան Եստական...:
Ստակն քարոզի՝ Աղաթեացու զհեծնատու
փրկիչն մեր քո... արեւմբ իւրով...: Ա-
ղաթք՝ Անկեալ եւմ առաջի քո բարեբար
... զոր ինչ ինկոյրէ... զանդրուածս ստից
մերոց, զի... և քո առաւ որդորմութիւ.
միսքարեացեզ զմեզ... առաջորդեալ հա-
տուցե...: Յիշեալ ար. զպաշտանեանայ...:
Փան՝ Բարեբար և քաղաքագործ...: Սող-
մոս՝ Սիրեցի զի լուրջէ ար. զժամն...
(տարբերակները տեսնել Սաղմոսարանի
կարգին) Եստական՝ ան.- Որ զանարատ
քաղաքէն քո ի յաշիւն...: Ար անհատ
անաւորմութիւն...: Արք աղաթեա՛ մայր
առաւորմութիւն...:

Աղ.- Նըշանու ամենայնով իտեղիւր
քո քո...: Միւսանկամ քո զպաշտանով
յերեւել սր. Նշանիդ...: Չեւորք քո
արարին...: Արարի լիւր մայր անհատ
լուրջ...:

ԲՈ.- Աղաթեանցք ի խալ քո արա-
րիչ լուր...: Գլուխ ար. հաւատոյ...
զայն (այլուր՝ զոր) տեսեալ...: Թաղաւոր
անհատ արարիչ յաւաքեցի...: Արժանա-
ւորաց քոց աղաթիւք...: Ենդհեան փրկիչ
կեալ ընդ արկ եւմեկ: Ար ըզնուրն արծ.
յորովայնի...:

ԲԿ.- Եստակն կենարար, որ եղև ըմբ
...: Որ որդից եւ և բանց առարած...:
Որ ի վեր քան զքեր-վրէն երեւցար...:

ԳՈ.- Փայտ կենաց որ փոխանակ մա-
հացու...: Հայր բարեգուծ ար զըմպոր
...: Անտուածանին զու եւ յայս և ապա-
ւեն...:

ԳԼ.- Ո՛ր պատական որ ծոցեկցոր լե-
զովմայ...: Փառք տմամբին առ հիցն,
Հոյս ի լուսայ զմեզ...: Հար և որդոյ
համագոյակից...: Զմայրոց լուսայ բա-
նիւ այ. որ եղեր արեւելք արեւդ-կան...:
ԳՈ.- Զարեւմիւնս ար. խալի քո քո...:
Բարեբար քաղաք յաւաքեցի, հար
անկիցքն, որ...: Արժանական շնորհաց
քաշառէ...: Առաջանալն կոչեցեր...:
Բարեխաւսութիւն. որ. անանկին. Ժընդի
և մարք քո...:

ԳԿ.- Եստի քո քո. Երկրորդեան արա-
րածք ամենայն... ի պատրանաց բը-

նումուրն (այսուր՝ բանասերկունք)։... Ժըն-
գրեմք ի թէն թագաւոր փառաց... Բ-
րում երկիրնք և երկիր ոչ բաւելին տանել
յուսոցն... Ինչպէս կ'երևայ իննեքորդ
(ճաշու) ժամու տալ փորցաւորութեան
Հանգստեան մասը նախապէս և խաչի
և Հանգստեան մէջէնէ պտակերով և
կատուածքովն պատկերի մէջ մէկ տու-
ներով։— Ստեկն. Կարողէ՛ փան հողացն
հանգստեանցն, աղաչանցաւք... կնիւցն
և ողորմեսիք... Ազաւք՜ Բաւորի աշ-
տակաւայ և բարեգութ՜. դասաւոր կնե-
զաննայ եւ մեկելոյ (այսուր՝ կը պակիւի),
գրա ի հողի հանդուցիւց ծառայից հոց,
յիշեալ յաւուր (մեծի) գալստեան... մե-
ղաց մերոց, դաստուրեալ և պայծառացոյ.
Բուն գաւառն և ի մեզ ինչայեալ բարեբար
մարդապետութիւնք... քո զի գաւ եւ ար-
և ալարիչ ամենեւեալն դասաւոր կնեզու-
նեաց և ՅՈՒՅԵՆԻՍԻՍ եւ հեզ ընդ հաւը եւ
ընդ սը. հողոյդ փառք ի յեկանութիւն եւ
պատիւ այմն եւ միտս եւ յաւ։

Այլ աղաւթ Յիննեքորդ ժամն.— Տը-
բաբեաւ եւ բազմացուք, որ մարդասի-
րութեամբ եւ այցելու եւ ինամաւը ե-
ղեւ մոլորեալ ոչխորին եւ գլործանեալ
և զոպականեալ պակեւեալ եւ գաղտնի-
զեալ տանեալն գաւուրեանմբ տխրից
գեհը եւ մաքուրեան արժանացուցիւր եւ
կամաւոր խաչելութիւնք։ որ եւ ի ժա-
մուս յայմիկ ըզպարտիս դասապարու-
րեան մերոյ ՔԱՅԷՆ կըցեալ անպարտա-
կան եւ անմեղական անմամբ. եւ գնա-
հա՛ւ. եւ զմեղաց գաւուրի. խափանե-
ցիւր եւ կամաւոր մահուամբ։ եւ զնա-
կառակորդն եւ զմարդապաւնն գոյեիչ
եւ զծառայեցուցիչ բանասերկուն կոյսե-
ցեւ արուուրք. բով։ ջարսեցիւր զլուխ
կամակուր վիշապին եւ կապեցեւ յան-
լոյն կապանս, հեզ յամենայն արարածոց
փառք եւ մեղքեմաւոր գոհուրի։ գոհու-
րի. Բուր օհուրեղ. յամենայն անմամբ,
եւ բարեբանութիւն իննն ի մեղաւորեալ,
զի եւ ես եւ որ. պառուկան արեանդ
եւ փրկեալ եւ ազատեալ յիսխանութենէ
սառամայի. այլ թիպէն եւ կամաւ ըմ-
բանեցալ յորդայքս սորա եւ կապե-
ցալ օռուամբ մեղաց, սակայն ի յուսոյ

Բումմէ ոչ նեռացայց. եւ զանկնալուրի.
իմ որ ի հեզ ոչ թողից զի գիտեմ գեաղ-
ցութիւնդ, եւ վառան եմ ի եւ մարդասի-
րութիւնդ, եւ ապաւինիմ ի եւ գրութիւնդ։
վասն որոյ ցուցեւ մեզ զմարդասիրու-
թի. եւ աղաչեմ զհեզ ցոյց եւ այմն առ-
ամարմանս զի գրութիւնդ. զի քակեա եւ
յոյժ գուցի մեղաւոր, եւ անաւրինեալ
առաջի եւ եւ ոչ գիտեմ գլորմալ եւ ա-
պաւստեղ զբազում յանցանս իմ։ Բայց
դու գրած եւ մարդասէր երկայնամիտ
եւ բազումգործմ, ողորմեա՛ւ ինն եւ
պարզեմեա ժամանակ ապաւստու-
րեան, եւ դաւած՜ զիս ի մեղաց իմոց,
որ վճ. մեղաւորաց ի ժամուս յայմիկ
ի վիշալ խաչին պատարագեցաւ եւ
հառեցուցեւ զնայ ընդ արտաւաւ. ա-
րա եւ զիս արժանի անպիցն. շնորհացդ,
եւ զքա յիս որպէս յաւազակն որ խա-
չակիցն եւ հեզ, որ բացեւ նմա գլուռն
գրախիւն. բաց եւ ինն գրուան ողորմու-
րեան, եւ բժեկեալ զանեւրոյք վերս հող-
ոյ իմոյ. լուս՛ ար. եւ պատուական ա-
րեամբդ հեզմամբ. որ արձակեցեւ զկա-
պեալն ի գոմիսոց, արձակեալ եւ զիս ի
կապանաց բանասերկուն խաչելոյ եւ
սքրով։ որ գրաւորիք. ճնշեցիւցն կնե-
դանացուցեւ. կնեղանացոյ եւ գնուե-
լութի. հողալ իմոյ հողովդ եւ սքրով.
զի եկեալ բնակեցցի յիս եւ ընդ իս յի-
ցի հառնապազ, եւ ուսուցի ինն սիրել
զհեզ ի բոլոր արեւ, եւ երեւցուցի ինն
զերեսս եւ։ առ որ անմեղացեալ եմ ե-
լանել ի մարմնոյ եւ մեղեւ առ. հեզ։
Բայց ոչ իմ կամք, այլ եւ յոյ յեցնմ միայն,
զի տղաւորք. եւ երեւցայ երեսաց հոց,
եւ յայդեցայ յերեւել փառաց հոց ան-
մամբ բազում, որ մամուս խաչի հաւե-
րեցիւր վասն միւր եւ ետուր զիսաչ եւ
նաւն երկիրաւորաց. յաղթաւ, զի ապ-
րեացին յերեսաց աղելան։ տա՛ւ եւ զիս
արժանի հաւառով ճանաչել զտա, եւ
յուսով ապաւինիլ ի զաւուրեւ. սորա,
եւ սովաւ կնեղ զնեզ եւ զամենայն ինչս
միւր, եւ ընդ հողանաւ սորա արեւացու-
ցանել զհողի եւ զմարմին իմ առանց
փորձութեան մեալ ի պանդրիստեան
կեռնս յայս. եւ ի վախճանն զերմանիլ

ի յազական յայսոցն, եւ ի միտանգամ զպաշտեանն օօվա պարծիլ եւ պատկիլ եւ փառաւորիլ ընդ արդարաւ քո քառն: Յիւնա՝ աւ. եւ զմեցեցեալսն մեք. եւ փշկեա՝ զնոսա յամենայն պատճոց մեղաց վն. պաշտական արեանդ քո սրբոյ: ազատեա զնոսա յամենայն դատակնէ: եւ ինքեո թիթէլ յանցանաց նոցա զոր վիրաւորեցան ի բնաւորկուէն. արժանացո զնոսա լուխ զծայն փողոյ քաղցրութ. զպաշտեան քո աւ: զարքիցն եւ ուրախ եղիցին յառաջադայութ. նոցնի քո զուարթեան կացցեն առաջի անութե. քո ժառանգեցեն ըզ յստացեալ բարխն ի սկզբանէ աշխարհի ընդ արդարսն քեւ. եւ ընդ նոսին աւրնել զեզ յանկեա յախտեան, այժմ եւ միտ եւ յախտեանս յա՛ւ: ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ՝ Մեղա՛յ ամենաւոր. երոտգութեան, մեղուցել եմ այ. եւ ՄԱՐԻՈՅ. խորհրդով, մատուրբ. ցանկութբ., գինութբ., բանի, գործով, ազատութբ., զողութբ., փառաւորութբ., աշխատանքութբ., հպարտութբ., սնափառութբ., սուր խաւսութբ., նախանձու եւ չարութբ.: ամենայն մեղաց ԶՈՐ ԻՆՁ ՈՍԻՄԱՆԵՆ Է ՍԱՅԱՆԱՑ Ի ԹՆՈՒԹԻՒՄ. ՄԵՐ, մեղայ, մեղայ. մեղայ, ազաչեմ քուութի. շնորհեցէ:

Էջ 385.— Հարցնախառեւ Ապաօխարութեան.— ամ.— Հայր երկնաւոր, որ առաւելցեք զմիածին որդիդ քո, փրկել յաշխարհի. բաքիլով զհոգւոյդ սրբոյ շնորհ: Առ արաւոր երկրպագուս երոտգութեանդ: վասն որոյ մեք հողեղեմս միաձայնեալ ընդ անմարմին զաւուրիւնսն: հանցուէ աւրնութիւն տարադիւր երկնի եւ երկրի ասելով: Որ սնդուցար փառս՝ փ.— Մանչիլիք լուծէ հոլն ի բաքիլովն: Փանգի մանկունն զերեալ եւ կայեալք ի բռնաւորն ի մեզ հնոյին սնկելով, աւրնէին զեզ հայր երկնաւոր: Եւ լոցրն խորանանեւ յոյակայր տուր զնոխաւ եւ զայրեցոյ բնութեանքն փոփոխեւ զբոբոբոբուն: Եւ Վանալ բռնաւորին զգաւապեան, զարժանայր ասելով: Անպի՛ ծառայդ աստուծոյ. զի եւ ես ընդ ձեզ աւրնելմ

զբազաւորն անման: փ.— Առաւել քան զբոբոբն բաքիլովն. բարձրացաւ յաւուրիւն հարաւային բռնութեանցն: Եւ զու աւր անտա արաւոր զեկեղեցի քո: Այլ ցաւդ եւ քո զբոբութեանդ: Եւ քիջ զանանելի հեղին զբոբոբոբուն: Եւ մի առ յազականութիւն զնո ժառանգութիւնս, միայն մարդաւոր: փ.— Եւ սրովքեական աւրնութիւնս մատուցանեն զովելով եւ ասելով. սուրբ, սուրբ, սուրբ եւ քիջիւն, եւ արաւորդ զմեզ սրբասաց փառք յախտեանս ամեն: փ.— Ջերից մանկանցն զաւրնութիւնս մեզ վիրաւորեմք. քաղաւոր երկնաւորի երկրպագելով. եւ զոչեսուք խորայն զեք: փ.— Ջանկզբանկից բարն հուր եւ սր. հոգւոյն: Քանհաւայր աւրնեցեմք, մանկունք առաւել բարձրացուցեմ ընդա յախտեան:

Կով.— Քեզ քաղաւորի աստուծոյ: Անկեալ եմք առաջի քո, խնդրելով զբոբութիւն յանցանաց: Եւ ազրեցուցանել լուծեզ ի հեղ զհեղմոյն. որպէս երբեմն զերես մանկունսն: Եւ արժանաւորեա զմեզ աւրնել լուծեզ արծ., եւ զովել զանուն քո յախտեան: փ.— Աւրնեալ եւ որ պահեցեք ըզմա... (հո՛ւ զթախաւոր

թիւք մէ իւր արժանեկ կարգով աւ կարտաւ է. յաղորդ թիւքիւ կ'սկսի բնի մայրոց երկու առդէն)... քեզ զամենաւոր. զերոտգութիւնս եւ զմի աստուածութիւնս. աւրնեցեք...:

Էլ.— Սկեալ բռնաւորին ի զուտ հնոցն: Եւ սեւեալ զերես մանկունսն. հանդեմ չորհորդիւն: Ջայնի եկայ արաւա ծառայդ այ., զի եւ ես ընդ ձեզ աւրնեմ զբազաւորն անման: փ.— Խորհրդ եւ սեւեալք, բաքիլովն. մեք եւ մանչիլ: Հուրք պատկաւոր յարգարոցն, եւ սրմաւորին քաղաւորին զայրանայր: Հրնոցրն ցաւաւանայր եւ սր. մանկունքն պատախաճեմք ասելով: Զքաղաւ...: փ.— Բարիբանդ ծայնի երկեկն մանկունքն զերեալ միութիւն աստուածութեանդ անքեմ եւ ուրիւ յստապանութեամբ: յարքեցին հեղին զաւուրեան: վասն որոյ եւ ք մեք ընդ նոսին աղաչումք զեւ. փրկել ի հեղն յախտեանց

զանձինքս մեռ։ Գ.— Որ է հնոցին զե-
րիս մանկուհուն ապրեցողքը, խոստո-
վանելով զահաւոր անուն քո սուրբ։
Ռաւդիսն է մեզ զողորմութիւն քո մա-
ղասէր սէր եւ կեցո։ Գ.— Որ է բարե-
լովնի հնոցին զեւրիս մանկուհուն ազը-
րեցողքը։ Զգաւտայառեալ ըմբռաւ
անձն իմ փրձոյն ի զենեկն Ռեյն բարե-
զուր փրկիչ։ Ըզի յեւ ընդ աւրհնաբա-
նիչ սուրբ մանկանցն երգեսցոյ՝ խո-
նարն ստիւ։ Գ ՍՅՄԼ.— Փա՛ռհ հաւե-
նից ամեն։ Մեծ գրօւքեամբ, իջե՛ր ողոր-
մած եւ փրկեցե՛ր զմանկուհուն ցաւդե-
լով ի մէջ հնոցին ասելով։ Իկ, ըզս.
աւրհնեց...

զձ.— Իջե՛ր ի մէջ հնոցին որդի աստուծոյ։
Ս։ ըզոցըն բորբոնալ ցաւդովն օխջու-
ցե՛ր։ Ս։ սբ. մանկուհին երգէին ասելով։
Որ նրսն է։ Գ.— Անճառելի ծոցոյ հաւ-
յորդի։ Մաշդափրապէս իջե՛ր ի բարե-
լովն։ Ս։ պտտեկից եղեալ տգրիւմանցն,
ըզոտւ հնոցին շփուցե՛ր։ Ս։ սբ. ման-
կանցն ըղուարեացեալ երգէին երգ նոր
ասելով։ Որ երկրպագ...։ Գ.— Սուրբ
եւրոպայիանցն երգեսցոյ՝ զերգս
աւրհնութեւն. ծայնակից լինել երից ման-
կանցըն քանտեայ՝ եւ ժողովուրդէ զմի-
ութիւն եւրոպայիսն։ աւրհնեցէ եւ
առաւել ք։ Գ.— Ո՛չ հիշամս ընդ ճու-
րն բարելովնի։ Քանրգի մեծագոյն բոց
ցուցինք յիս մեղէ իմ։ Զի ըզքնա պա-
ռեցին, մանկուհին աւրհնաբանցն։ Սակ
յիմը վերայ գայցէ հնդգազելոյս։ Այլ որ
զանրկիզականցն ցուցե՛ր եւրոպի ի հնո-
ցին. ցաւդեա եւ յիս սբ. զպտուրբեան
քո զընթի մարգասէր։ Գ.— Սկայք նոր
ժողովուրդէ որք է հեքանոսաց, ընծա-
նալ յողեգեւութիւն։ Առաքեցելոյն է
հաւա՛ք թագաւորին յաւիտենից, զերգս
երից մանկանցն ընդ հրեաքանց գոչե-
ցու։ Որ զազոս որդւ։ Գ.— Աբաւտմ-
եան հաւատովն լրցեալ հաշ հաւատակն
ի բարելովն, ի մէջ հնոցին որպէս յա-
ռադաստի պարեմն, մաղորելով առ հայրն
եւկմաւոր, վասն աբահամոտ սքիւղոյ
քո, սէր մի՛ ցրե՛ր զուխթս քո։ Կամաւոր
պաւսարագին խառնակայ ծառայի քո, սէր
մի՛ ի բացի առնե՛ր զողորմութիւն. քո

ի մէջ։ Հրեաքանական յետեւանցն ա-
մանացեալ որպէս զխաղիկ, քանապա
երկնից։ Գ.— այ. ըզնոցըն վարկանե-
ին։ բարեբանելով զնոցին հոմարիս,
վասն իտայիկի ըմբռելոյ քո, սէր մի՛
մեծե՛ր ըզմէ յողորմութեան քոմմէ։ Ի
յաւըրմա՛ք թաղաւորն ըզգաւանայր եւ
նուագաբանցն դադարէին, եւ հրեցըն
զովանայր, եւ հաղանաւ մանկուհին
զանկեայն առաւածս յաւրհնեցոյթին
կոչէին։ աւրհնեցէ ամենայն գործքէ սն.
ըզս.։ աւրհնեցէ եւ զոնցաբաւր զի
հաղթ ք, զի յաւիտեան ք ողորմ նորա։
զկ.— Զաստուածիցութիւնը սերբանային,
քմանկուհին ք բարելովն։ Ս։ մոգընը
պրալաբերեցին զհաւաքս փրկիչն։ ընդ
քեզ գոչեմք, առաւել փառաւանալ սբ.
կեցող զմեզ։ Գ.— Զերից մանկանցըն
զաւրհնեցութիւնս քեզ երգեմք։ Որ քա-
զաւորն ք թագաւորաց եւ սբ. երանց-
աստուած աստուծոց եւ սբ. սրբոց ասե-
լով աւրհնեցէ ամենայն ժողով։

Դձ.— Ի հետեւիլ հովի. երկընաւոր։ Որ ըզոց
հնոցին երկնային հրապալի ցաւդովն օխ-
ջոց։ Ս։ սբ. մանկանցըն աւրհնաբա-
նալ, զերգս յաղթական երգէին օտելով։
Քանտայ։ Գ.— Ամենակաւոյ ողոր-
մութեանցն է նմանութիւն հրապալ զը-
ւարթոյն, ի վայր իշեալ, ի մէջ հրեցըն
անմարմնական դասու։ Ամենայադր
զուրութիւն կենդանաբանս ք փայտին
յառաջադոյն երեւեալ ի բարելովնի
հնոցին, հառակեպաւան նրաւնի. պա-
րուկակէր ըզոց հրոյն ի սուրբ ի ման-
կանցն։ Ընդ վեցերեւեան սերովքսն ե-
րաժեշական աւրհնութեամբ։ պարտեցե-
լով երգէին սուրբ մանկուհին ի հնոցին։
աւրհնեցէ զովեցէ եւ առաւել բաւած
արարէ՛ք զանյաղքելի քաղաւորն։ ընդ
ք զաւս անմարմնոցն։ Գ աղցմի.—
Յաւդիս սէր գրօւքեամք քո։ ըզցաւ։
եւորեաց։ Ս։ ըլուսաւորեա։ ըզքիս եւ
ըզխորհուրդս մեռ։ Ըզի ի որւ եւ ի զի-
ւերի։ խոկասցոյ՝ մի՛ք։ Ի պաղաւորեալս
քո։ Ս։ ընդ աւրհնաբանր մանկանցն,
առժանաւորեա ըզքմեծ ծայնակից լինել
զովել եւ ասել։ տաքւած հարցըն մե-
րոց։ բարեբանեալ ք անուն ք յաւիտեան։

— Զոր փառաբանածն ըստմալի զաւրիքեանցն զառնեմք։ զհեղ եղ տնրակիզբըն հաւաք բանդ տաքւած։ իջեռ ի մեջ հնոցին։ Քանզի եւ ամային։ զաւրուքբը։ քո շիւղեղեր թզբոց հնոցին եւ փրկեցեղ զերթս մանկուան։ Ընդ մոսին եւ ըմիք հեղ վերադառնալ։ արհմեալ եւ բարձեալ զովեալ եւ փառաւորեալ յալիսեան։ Փ.— փառաց բոց քրիստոս։ փափազաւղ եղեմ սք. մանկունմէ բարեւոյնի որք արհմեան զգեցաւ։ Յիշեալ զուխոս եւ զողորմութիւնըս քո եւ մի՛ մեծեռ ըզմեզ իսպառ։ իսկ ի յամե փառաց աստուածութեանդ, հուր հրնոցին, խորանանձեւ կամտորմնման պատեալ շուշ ըզմնոցուն, եւ ջոյացեալ ալեւր ըզմադդեացիս։ Ին զայն ճեպեալ երկոց սք. մանկանցն զերեւոյթեան։ զարութիւնըդ. զովինքն ասելով։ Ըզոն որ։ Փ.— Սուրբ մանկունմէ կապեալք ի բարեւոյն ի մեջ հնոցին զընային ի վերայ կայծականց հրոյց։ Անբաւ զաւրութիւնըդ քո որ ընդ չորրորդին միսածայեալ, զերդս արհմութեան սաղմոսինքն հեղ որ։ Զհեղ բարեբանելով երկինք։ ջրան անդ։ Փ ազոյսի.— Զհեղ ամենազաւր քաղաւոր յալիսեանց։ ի հնոցին բարեբանելով եւրեմ մանկունմէ երգէին։ Զտաւրածքն յ։ ղ։— Որ ի կառքս բերովքեից նրախո։ եւ յանբմաւնոց զինուորութեանցըդ փառաբանիս։ իջեռ ի մեջ հնոցին եւ պարակեալ արհմաբանիցն թզուրեմ շիւղեղ։ Որ երգելով գոչէին երգ հոր, ասկեայն գործ արհմեանցէ, առաւել բարեւ որ։ Փ.— Ոչ ան քաղաւորին, ոչ ասաւ բռնաւորին եւ ոչ արեւեաստուր նրապարանոցն յարմարուն, ոչ զաւրութեանց զերթս մանկունման, ոսկիապաւս պատկերին ոչ մասնցին ըզխուկս. այլ հեղ ասքւած։ Որք երգին հեղ զանգապար զարհմութեան ասելով։ Զնորոյդ սք. Փ.— Այլաւ բռնաւորն ի հնոցն հարցանեաւ որ շուշ կային։ Ոչ երբս առ արկաւ ի հնոցն. զիսաղ չորս ճեպանիւք։ իսկ միսայն կերպարանն այլալինք ըզանցին իմ. զարհմութեանցան. զիմ ըզսկիսս։ Ին ի հնոցն Լկանեւ ձայն տարհմութեան.

որք երգէին եւ անէին։ Աւհմեմք եւ փառաւորեմք զքո ճեւորքեանց. զի զուրմայնդ եւ քաղաւոր եղաւ եւ սխմնչեւազորն եւ արաբիլ ի յալիսեանկան եւ քո հն փառք յալիսեան ամեն։ Փ.— Բարեւոյնմանկան հուրեք բարեբանեալ ան ըզմնոցն, զաւրութեանցն ձալիւր զառաւարտուն ի բռնաւորին։ իսկ յանցանոց իմոց բոց առաւելապիս խորեմ զլսորհուրդս իմ, զանեղանքի ըզգեհնեոյն։ Բերելով ըզյիստասակ։ Այլ որ վառնգելոցն ի հնոցին ցաւեցեռ ընդ չորրորդին երգանցելով ապրեցեցն ի հոյցն։ քերեւոյցն որ. ըզյիզանող հարոյն թզսցաւան իսմ եւ հաստաւեա յուսով ապաւալաւ ըզվառաւաւ հոգիս։ Զի ընդ արհմաբան ըստմանցն երգեցից հեղ։ երգըս մոր։ Աւհմեմք եւ ի վերայ ճաստաւորեան երկնից. զովեալ եւ առաւել բարեբանեալ յալիսեան։ Բարբառք արեւեաստեանոց զբարեւոյն խորեւոյցն. իսկ արհմութիւնք երկն մանկանցն. զհուրն ըզբոյնցին։ ի յայնքամ եւ հեռաւորն ցաւեցն նոցա եւ ըզհուրն ի նոցանէ փառաւորեց։ ի յայնքամ նալիցեալ ըզայն բռնաւորին եւ ի ձայն ըզաւրութեան, գոչեւ ասելով եւ եւ խոստովանելով անկեմքս առաջի կենդանոյն աստուծոյ, զի եւ ընդ ձեզ փառաւորեցից սք. զերեւոյթութիւն։ Փ.— Որ ի վերայ բերովքեից հանգչիս եւ ի զաւրացն հեղինոց արհմաբանիս, իջեռ ի բարեւոյն, եւ փրկեցեռ զերթս մանկունմէ ի հոյցն բռնաւորին։ Որք աւազակելով գոչէին երգ հոր. ամենայն գործք արհմեանց եւ բարեբանեցիք ըզնա յալիսեան։ փառք հա։ յալիսեանց։ ամեն։ Փ. սեղ.— քաղաւոր փառաց ճեւորս եւ արաբիլ խորեց։ Որ մարդասիրացեա զըքայսար ի սք. մանկունման, եւ փրկեցեռ ի բորբոնեալ բոցայն։ Որք անապեցին ըզբռնութիւն հրոյն։ ընդ մոսին եւ միք հեղ վերադառնալ, փրկեալ ըզմեզ ի հոյցն յալիսեանց։ Զի զուրմայն եւ բազմազորս սեւ, հեղ փառք այժմ եւ յալիսեան ամեն։

Մանոր.— Զնապոյթս մէջ զանաւոր այս Զարեմափառեքը կամ փոքր Կարեքը

- 12.- էջ 394.- Ժայֆանեի կարգաւ (պ՛ բ Գ Ե Ե)։— Որ ի հաւրէ առաքելաբ փրկելէ առնանք... դ Ե ուր. — Որ (ը)տա- առնանք ըմխար անցանեալ։ Զիտազա- ղութիւն ք... մարտ. — ի տառարի որոց և յիշատակի որոց... նգն. — Եղիւստիք քրիստոսի, որչ տանջանաց... կւրակ. — Միտիւնի պղի և բանդ տառաւ... տանի՛ ծընծա աշտար, ցնծա և զուարեացիր, յիշատակի սրբոյն տառաւորնոսի... տանի՛ Երոտմանէ ընտրեալ սուրբ տառաւորնոս, յորովանէ... ծննդի՛ Աստուածածինն անհարեա- ցեալ, զբանն տանիկդն յաջար... ծննդի՛ Աստուածածինն զքիչ խառնապ- րեալ, երկրպագէ եկեղեցի... կրեցե անտառնազէս յանապականունն ի յար- ցանգի... ծննդի՛ Աշտիւնէ գրեզ սուրբ կոյս մարման... մարմնացիկն տա ի քէն աստուծոյ բարեխաւսեա փրկել զան- ձինս մեր (այլուր՝ կեցուցանել)։ Ոմրնդոյ՝ Մերուհնն տառար Երմէնն հոգւով զայր... (ԳԻ) որոց թիւս չիտ տառածեալ ոչ իշխելն նայել ի յառն... որդեա մանուկ... անկոյ՛ Անպարտաւոր բանդ տա- տաւ... փառաւ Բ... Բազա՛ Որ- ողն յիտ տառածածակ բազաւորն իւ- բարէի... Նախանձուր գոռան (ընդ- դն անուիկ զը պահի) որչ զուրբ զե- ցին հայտնէին։ փ՛ բայց դու ով տա- տաւածարեալ և ուղղափառ հաւատոյ զլուխ (այլուր՝ սուրբ բազաւոր) փրկեա զմեզ ի մարգարայտ հայտնութիւն։ Գոռն սուղ առննննմ գն զալուս զա- րեպաւա բազաւորից ի Երեւոսն խնդրե- լով, ըզմն ըզգողորմութիւն։ Զաւրալ՛ Զաւրալան և զկոյս նշարաւ քաջ Նա- հառալ(Գ)։... և յոչ տանք ըզմաւա զապաւանալ ըզմանսմանոսի բազա- ւորն, այլ... Քառասն՝ Գնալով փա- աւց քոց ի փառս կաթողիկէ եկեղեցի
- դիմնալ ի սեբասիա վերին, ուր բազա- ւորեալն յաստուծոյ մանասիկն ի յանաւ Ե Ի Բարեկնեց ի յերես բանաստեղծին (ԿԵ)։ Գրիւք անապարտաւորն սուղ ցառեալ է)։ Քաջալեռնով մի ըզ մի, ԳԻ մի լուծեալ ոք բազաւաւ տնջաւորնս պակասեցի։ Այլ զողալով առաքելաբար զինքն... Ընկալ զորդութիւն ժողովոյս մեր ի յոյս Երոտաց քոց տը- փառք քեզ (այլուր՝ առդ տոցա բարեխաւսութեամբ ընկալ...)։ Դազա՛ Զազարու Ննիւնն որդէս կանխագէտ... Զի և ի բեթա- Նիւ... և քեզ գոչեալ... Գերեզմա- նայ՛ Որոտմ եկեալ կենարաւ... Գառ- մանուհեանցն ըզպարգւս ևս սիրելոյն և տառածածակն ծննդն ի գերեզմանէն կոչեալ։ (ընդ Եսայն ևս մեք տանմք կը պոկոր) Ովտանքաւ առնեալ է զալուստ ք... տընտութիւն ի բարեաւա տառա- ծայ, առնեալ որ զալուս ևս տառածար տառն։ Գալս՛ ծընծայ երեսազէմ և զարգորեա զառապաստ քո սիւն։ Քանք- զի աւա զայ՛ Բազաւոր քո քրիստոս։ Երեսալ ի յառածակն նորոյ։ Ընկալ թիւն ցուցանելով զայ՛ ժառնէ յառապաստ քո սիւն (այլուր՝ կը պակսի) ևս մեք ա- ղագեմք... Զանկի՛ Քս. յարեալ ի մեռելոց... Թիւնաց՛ Անաւոր և սքառ- լելի է իտրուրոց փրկութեան մերոյ... Ըսալ՛ Ընկալեալ վերնակաւ բազմութիւնք... Որք յառապաստմ յալուս նախ... Այլ որ յամենայնի... Որ. ըզլուցն՛ Աս- տուած զքիչ խառնալեռն զաւորն հա- զիր... որ զաղիստութիւն աշակերտացն բազմէմ գիտութեամբ լըցուցեմ ի իշխե- ղէն... Ընկալմ Որք նագեցան մեք յա- րեմոյ... Գալի՛ Զաղթական ձեր զհանգէս... Կուսա՛ Զարնացեալ քրիս- տոսի երկնաւոր փեսային... Զյառալն- Բացուցիւն քո և զկարապետութիւն... Մարգ՛ Տը. որ կիմնեցուցեր զեկեղեցի քո ի վերայ... (աւոր յաղողոց երեք կոմ չորս թերթ կտրուած ու ինկած ըլլալով, ժամանակաւ չորսը չմտ լէ)։
- էջ 407 (վերջէն գրուած նտորագիր և -13 տարբեր մագաղաթի վրայ)։— Դարակամ սրբոց խոսանարակացն... Բաւուրց վեր- լին ժամանակի ինեալ իւր տուն զեկե-

- զեցի, հորն գթած երկնաւորի՝ իմաստաւոր. բանն և որդի. եւ զմարմին իւր ի զենլի՝ զինի արեւանն խառնելի, այսքմ իրաւից ներգործողի, տուց օրհնութիւն յամենայնի... 1177 Օգոստոս 31-էն 409.— Ալեկուեայ շարքի առաջին թերթը իւր զլիսակարգութեամբ կը պահար, կարէն ինկած ու կորսուած ըլլալուն և յաջորդ էջի, 409, վրայ կ'երևայ... եղաւ. որուն կը յաջորդէ վարդ բարձրութիւնը լերանց նորա, նորա է ծով և նա արար... Նաեւելով յայտն, յոյժ խիտ և երեսն երկու տողերու վրայ երկարած խաղերով երգելի՝ Նախան(ոյ) ճաշու աշխարհի՝ Մովսէս և Խարոն քանաւայք նորա... Մենք աւելորդ նկատեցինք ասոնց մէջ գտնուած փոքր և անշունտ ասորիները զեւեղել նոյն տուած ըլլալով որ Սալմուսի բաժնին մէջ անոնք ըստ կարգի քննուած են:
- 15-էն 418.— Մենքի և զաւի Աւագ քրտան.— Աւագ տառնաւ, ասոր և իւր զարկ սուրբ անըման, որ յայտնեցար վարդն մեր, շղորմեա մեզ: Սուրբ... որ յարեար ի մեռելոց, կ'ենթադրենք որ ասոր յաջորդ թերթը նոյնպէս կարէն կոտորած ու անուած է, և ուր գրուած պիտի ըլլային մնացեալ սուրբ աստուաները:
- 16-էն 419.— Մերաացորեանն Մերոյ պատարային.— Մենքի.— Բագմութիւնը իրենտակաց և դարաց երկրնաւորաց... որտի լերուք երկինք և ցրմաղկէ հիմարեալ յայտարի: Ջի տառնաւ... Մեծ և՛ Որ վերայ նորա... Յիւնաց խալ՝ Ով է արգել տէր տառնաւ մեր... կիւ՝ Հրեշտակային կարգաւորութեամբ լրջեր տառնաւ դքս... Պահ՝ փառն յիշատակեալ նախնիքն, ընկալ նայք... Սաւո՝ Մերթնութիւն սրբոյ, մեծ եւ անուոր... Դիտել է որ այս յարգէն կը պահար Մարգարէից: Հայք և Առաքելոց յատուկ Անկնախղ ևս մեր զաւորութանց:
- 17-էն 420.— Ջիկի արգաւորութիւնն: Ուռալ լեւել խոհեղոյն.— Իի ոք յարխայից, մեր ոք ի թերեւտաւոր, և մեր ոք յապախարաց և յամալորից մեռնեցի յամայն: Խարեարգ: Որք բաւ յերաւ-

բելիցն...

էն 420.— Ջիկի առաջի Աղալիցն.— Ամեն: Ողայն տուց միմեանց. Պս. ի մէջ մեր յայտնեցաւ որ էն ան. աստ բագմացաւ, խաղաղութեան ծայի ներկեցաւ որ ողիւնի հրաման տրուաւ: Եկեղեցիս միտեմ եղաւ (նի գրութեանց մէջ տուաւ): Ընն անգամ ըլլալով կը նաղիպիցն այս աշխարհաբար ձեռն, փառան եղիւի: Նամբոյրըս յուր (այլուր՝ յոյ) լրբման տրուաւ: Թընամութիւնըն հեռացաւ սէրն ընդ հանուր ըսիրտեցաւ: Արդ պաշտաւ նեայք բարձեալ ըզձայն տուց արհնուութիւն ի մի բերան: Միանապան տառնաւութեանն որում արդիւքն են արբարան: Ողորմութիւն և խաղաղութիւն... Հայք երկնաւոր... Ողիկ աստուածոյ՝ ծոյ որ պատարաւաւ... Այս աղօթքը կ'աւարտի Յիւսիս ար. եւ ողորմեալ, իւր ասորիաւոր բաժին: Հոգի աստուածոյ... կառարես ի ձեռն մեր... Առաւելոյ և Գոհորեան, ինչպէս նաև Ամեն եւ լրեց ճողոյրդ եւմ մասերը կը պահար և աղգակի կը շարունակուէ շար մեր, լման: Պատարաւէ, ի արբութիւն և... այլք բաւ կարգի, Դիտել է միայն՝ որ նստակեցէին կը յաջորդէ այլ մատիք առ տէր մեր, որ սարաքը կը պահար տպագրի արի-նախնիս մէջ, արդեալ՝ Մատիք տա ար: և ասէք ըզյոյն, աշխարհ: յոյս հիմարիտ և հաւապոյթ Տաւր Ծագանն և կիւք, բան և ձեռնոյ: որ կանգնեցր յիկնալոց անոնց զեկեղեցի, սուրբ անուալ աղանց զեկեղ պարտակ: Խարեա մեզ կերակրել իմաստութեան քում սեղանոյ, ողորմեաւ: Նախնիքն և անեղք... Հայ կեանց և անմահութեան, հաշակ, սուրբ և անհատ, աստուայի խորուրդ, որ ի յերկնից ինքի: կեցանութիւն մարդան կեցանակ և կեցանաբար, պարզ և եւ քողեցալոց ըզքողեցալութեան քում հաւապան: ողորմեաւ: Արհնեցէք զարք յերկնաւորաւ, աշխարհ, Դուռն երկնից և հաւապար: արքայութեան, արքերի յերկնաւորաց արքանոց պատուց, որ յամարմին քո և զարկեալ անապական բաղիկներ աստուկացն, մարքան

երկնաւոր հոգի խոնարհ ըմբռնեցաւ նեւձք, Եւ զազաշանս զերեկոյնս ըզդաւթեամբ սրտի ըմբռնեցեմք: Ընկաւ և կնցաւ:

դձ.- Խոնարհեցո ար. զու և լու. եմ ես: Զերեկոյն ազաւթ. մեր ընկաւ ար. և ունկըն դիր խնդրուածաց մերոց: միայն մարդասէր: փառք հ. քոյ: Պաւտարազ քեզ հոգի խոնարհ. մատուցանեմք և զո՞ր ըզպատուզ ըրթանց մերոց և ի խորոց սրտից ազազանեմք: Զերեկոյն ազաւթ: փ' Ապրեցո զ զոյ չարէ աշխուիս: Զայն. ազաշեքի աշխուիս, աշխուիս: Երեկոյնըք մեր հաճոյսացին քեզ ազալանք: Որ թաւազաւորք ես յաւիտեանական լուր ար. և կնցաւ:

վկ.- Խոնարհեցո ար. զու և լուր ինձ: խոնարհեցա ար. զունկըն քո յազաշանս Ժառանգից քոց: Սախտեմք ամէն: փ' Անկեալ եմք առաջի քո մարդասէր ար.: Զի ողորմած ես և զբթած և քաղցրութեամբ խնամին զարարածն քո: և մեք մեղաւցեալ Ժառանգքն քո խնդրեմք ի քե՛ն խոնարհ: Ապրեցո զ: զոյ չարէ, աշխուիս, աշխուիս, աշխուիս: Զայն ազաշեքի, աշխուիս, աշխուիս: փ' Զխոնարհութեան ձեռաց և զպաղատանն սրտից: Քեզ ի մտանէ արեգակնոս ըմբռնեցանեմք: Կրթութեամբք քո քրիստոս թաղաւոր երկնաւոր պատարագ յնկալ զգերեկոյնս և կնցաւ:

դձ.- Խոնարհեցո ար. զու: եմ ես. խոնարհեցո գունկըն քո ի յազաշանս իմ: Գերեկոյն աշխարհի և կնցոյ: Ունկըն: Ունկընդրութիւն ժամանեա, պարգեւեա խնդրողացք ի քե՛ն ի առէ և ի գիւրի ըզքաւութիւն և ըզմեծ քո զողորմութիւն: Ա՛նձ ես զու ար.: Ա՛նձ ես զու ար.: և նրդուր և առնեա քանչևիկ միայն յաղթող զաւրուութեամբ քո գլուխացալքս ի քեզ մի առաւուս առնեք: Անարկէք յաւ: Անարկեաց մի մտանեք: աշխ առնեա ի խաղաղութեան ըզքո ար. գեկեցեքի: Զարեկոյն պաւս գանգաւթ քո գրապագութիւնց: փառք հ. հոգւոյն սրտոյ:

Աւրհեալ ես հայր առնկիզբն ըզքեզ աւրհեմք և զովեմք քեզ փառք մատուցանեմք անբաժանելի ար. երբորգութիւն: Ապրեցո զ: չարէ աշխուիս, աշխուիս: Զայնիւ ազաշեքի աշխուիս, աշխուիս: փ' Զքեզ քրիստոս թաղաւոր երկնաւոր ի առնարի փառաց քոց որբութեան քո փառաւորեացոյք: Ընկաւ քո գրթութեամբըզ զազաշանս մեր: ըզխոնարհութեան ձեռաց ըմբռնեք: ի ժամ երեկոյնս ընգանելի արա որպէս բարերար և բարգաւաճեք:

դկ.- Խոնարհեցո ար. զու: եմ ես: Զայր անկեկըն խոնարհեցո: յազաշանս գունկըն քո և լուր: Ա՛յ քե քե: Որ ի յերկնըն երկնից բազմեալ և ի յաթեա փառաց նրտախ հայր անքո: Անաւր: Որ ի գաւառք երկնաւորաց սուրհինս զովեալ երգով քաղցրք Ժայնիւ հայր անքո: փառք հ. յաւիտեմք ամէն: փ' Երկնաւոր թաղաւոր հոգւոր արարելի երկրի և յերկրի մեղովրդեան քում զազալանս ընկալ բարգաւաճեք: Անկընք նեղեմք և հոգիք Ժանդաղեմք յառաքելեաց յարուցելոց ի վերայ մեր ազազանեմք առ քեզ քրիստոս փրկիչ: Հար ըզմայն ազադանի յաւանցիկոց ի քեզ: փրկեա ըզմեզ ի նեղչաց մերոց զի քեզ փառք գերաւագեցեք: փառք քեզ արծ.: Ապրեցո զ: ի մար: չարէ, աշխուիս, Զայնիւ, ազաշեքի, աշխուիս, աշխուիս: փ' Տր. կարգացի առ քեզ և լուր ինձ, նայեաց ի Ժայն ազաւթից իմց և կնցաւ:

Ե՛ր 430.— Առողջի՛ն Աւուհացիցն.— ուղ' .-20

Ողորմեա ինձ ամ. ըստ մեծի ողորմութեան քում ըստ բազում զբթ. զանաւրեւութիւնս իմ: ազ' ես ասացի ար. ողոր. բռնկեա ևս մեղաւ: Բ' Աղիցի ահանջ ի լսել ձ(ան) ազաւթից (մեց): Բզ' լուր ար. Զ. զացի առ զորմեա և լուր: Բզ' Ողորմեա ամ. իմ ողոր. զի ի քեզ յուսացաւ: Բն' Լուր ար. ազաւթի: Խոնդրու: իմց ունկըն: Բզ' լուր մեզ ամ. փրկիչ: յոյս: Ժառաց և: զվ' ի քեզ ար. յուսաւ: մի ամ(այեց) ից յաւիտեան): զզ' խոստով(ն): առ

21.- էջ 431.- Արեկոյի փառքը կարգու... ած՝
 փառքը որոշող քոջ մարտիրոսաց հաշ-
 ւան առ... Արք փառք անուան զո
 անանիայ հայրերեքին: Եւ մարտ եղ-
 նայ ընդ անուանեալ յազնոց զըստն: Բարեխառնութեամբ սոցա յար տը... և
 զմեզ ողորմու: Ի՞նչ Աստի և մեք
 առնեմք ըզնոց անուն առ յիշատա-
 կի ենք: անպար առ քրիստոս: Բա-
 րեխառնեցէ զփառք անանիայ մերոց:
 Ի՞նչ Եղեմ Եղեմք հաւատացեալք ըզ-
 նոցա որոցքն զիշատակն պատուեա-
 ցուց: Բարեխառնութեան առաքելով
 քրիստոսի: զոր անի ըզմեն զողոր-
 մութիւն: Ի՞նչ հացուց անաքի անկե-
 րաց արոցն անեմով ըզտան բարե-
 խառն առ քրիստոս: Տալ մեզ ըզմեն
 զողորմութիւն: Ի՞նչ Մոցն աղաւմաւք
 զապաթս մեր յաշնոց: Աստուած
 որպէս մարդաւոր: Հայր՝ Այսուր ան-
 սոց իմանայի ձագման: զգանալա-
 ցան զո ցուցեր ի յերկրի՝ Որով և ըզ-
 նապաշտութեանցն ըզմեցեր զխա-
 լար և զգրեացն ընալանցեր ըզրազ-
 մութիւն: Երանու իտալի զո տը... ա-
 ռաւել զան ըզամբարմամբ ձեռա-
 քն մոգնել: զամազէկ: Աստի լցեալ
 երկնային փառքս առնէ եկեղեցի
 սուրբ: Առն ժողովոյն՝ փառքն որոյ և
 մեք զհոգին սուր ընդ հար միապա-
 եալ և ընդ որդւոյ միանական խոս-
 տովմեմք մի երբորդութիւն: և հայ-
 ցեմք ի վերնասուղեզ մեզ զհոգեւ-
 րական զխաղաղութիւն տը... փառք
 քեզ: Ի՞նչ փառքն սոցա շնորհա զերկ-
 նային զխաղաղութիւնդ ամենայն աշ-
 խարհ: Կրիստոս որպէս մարդաւոր
 մարդ՝ (Տնար) լինեցեոյն ի կուսէն
 անպարտ բարեխառնեցէ: Փառքն
 անանիայ մերոց: առա՛ւ Այսուր ի հրե-
 ղէն լեզուս բաժանեալ հանգեալ յա-
 ռաքնայուն ըլուսաւորն զնոսա: Եւ
 այժմ աղաչեմ զքեզ սուրբ աստուած,
 որ ես պատեաա կենդանութեան եկե-

ւոց և խաղաղարար աշխարհի իմաշ-
 եա և կեցո ըզմեզ՝ զիբո՛ Գրեգոր
 սուրբ շահանայապետ որ ըզհաւատ
 ուսուցեր և ըզբանապ զհաշ հայու-
 ճեցեր: մարգարէն ուսուցեր քարոզել
 զերբորդութեան պատկեցար յարգա-
 յութեան: Արք բարեխառն լեր առ
 տը... փառք մեր (այս փառք իբր ժամա-
 մուս տես Անանի մամազիւն՝ էջ 355
 ք, Երուսաղէմ, 1915.) Անիկ՝ Եւ այժմ
 աղաչեմ զքեզ սուրբ աստուածոյ,
 բոց և զնոգայ իմաշ զաշո: իմարե-
 լով յարարէն: զի անախամբ ընդ քեզ
 ընծայեցեմ որպէս եկեւ զփոշի
 քրիստոսի: կենդանորդին զաղցը
 թեամբ: Որոյ, Ջողո: Դրած է յեկայե: Եւ
 ետ: ի ձեզնարեկի ձեզէ: որպէս ի
 պաղարեքի յանոցոյ: Զմարտիրոսաց
 քոջ ըզբարմանն ըմազեալ: Որպէս
 ըզարեալա: ի վերայ աշխիցն եկեալ:
 Որոյ հաշնք համբերութիւն: ի ժամ ձեռ-
 քնեալ, ի կաշս եկեղեցւոյ: լի հոսին:
 Եւ ընկայան ի քրիստոս զպաթս ա-
 նապաթան: Եւ փառքն սոցա բարեխա-
 ռութեան իմաշեալ ի մեզ տը... և ո-
 զարման: լով՝ Բանաշտական և մար-
 ցարեական շնորհաք զարգարեալ
 սուրբ յովհաննէս: Ար արժանի եղեր
 յառաջագունին անանիայ զմարդա-
 ընութիւն: ի յաննն աներ մեկտեմ
 զրանն աստուած: Առաքելոյ և մար-
 ցարէ (կրկնուած) և ձեռնադրող որդ-
 ւոյն աստուծոյ և ձայն բարբառոյ յա-
 նապատէ քարոզել զքանն աստուած:
 անա՛ զառնայ. որ եկն ի բառեալ ըզ-
 մեզս աշխարհի: Եւ պարտեալ զԲա-
 զաւորն յայուն չարութեան բանոց և
 կապանաց: Ժամեք ըզերպն եւմար-
 տութիւն: յաղաղքս յանդիմանութեան
 հերովդէն և անաւրէն ժողովրդեանն:
 ի գուսանանա՛ Խաղաղութիւն անդերեմ
 թաղաւարապետքն: տալիքն զնա-
 ղէն յաշտութեան: յաւրինէք զկա-
 ջաւան: յաղաղքս հաճութեան Զերով-
 դէն և ամենայն բազմապնդեցն: իսկ
 անաւրէն աղջկանն (կրկնուած) յառա-
 չապն իրտեալ ի մուրէն: սուր
 ինն ի վերայ անաշ ըզգլախն յովհա-

Նույն մեղքովն, և եւ լանցայն ի քնն
ըզպարգէս: Վասն որոյ անկանիմք ա-
ռաջի քո Նամարիտ վկայ քրիստոսի,
բարեխաւսեալ առ նայր և որդի և
սուրբ հոգին. մի տերութիւն և մի իշ-
խանութիւն նամարայ և միասնական
սր. երրորդութիւն, քանզի նորա են
փառքը պատիւ յաւիտեանս ամէն:
Իսկ յով՝ կարպետըն յովաննէս աւե-
տաւոր ձայն ուրախութիւն. քարոզէր:
Ինչեւ ի գոծոխըս լոյս փառաց ծագ-
եաց ննջնիցս, եւ եւ կատարուեալ ըս-
տուեալին և ձեռնագրէլ անդգնին.
ձայն բարբառոյ յանգազէ վնջեայ:
Գա(յ) զաւրազոյնն, աւերազն զժոխոց:
Աւ պարգեւ աշխարհի զմեծ գողորմու-
թիւն: Խաչի՝ Բարբառնաւոյ՝ քո ի խա-
չին, դիտելով ընդ հարաւ: Աւ ի յա-
ւանցել զհոգիք առ նայր, եղև խաւար
ի վերա երկրի: Աւ ինչանկով քո ի գե-
րեզման, նարոցեցան արարածք ամե-
նայն: Աւ ի յերթոց աւար յարեար,
երեւեար խնդարեմքին: Ար ամենայնի
համերեցեք վասն մերոյ փրկութեան,
որ. փառքը քեզ: Եկեղ՝ Աւարի յեր
և ցրծա եկեղեցի սուրբ: Քրիստոս
զքեզ պատկեաց խաչին իւրով: Աւ
երպեալ նանկերմ ծագովքեանք ամե-
նով: Այլէլախ: ձՈՍՈՂԻ՝ Մարգարեա-
թեանցք մայր եղև ինքզանէմ, աթե.
ւան կուսին մարիամու: Անց ըզքրիս-
տոս ծնեալ յայրին տեսաք բազմեալ ի
մատր և յառաջեայ մագուցին, երկր-
պաշտելով նմա պատարագու ք: Առեղ-
բին պաշտելովով ընդ նային և նովի քն
փառու ք փառու արեւին ըզպա տեսելով:
այրմեայ և քո յայնաութիւն: Եկեղ՝
Ար եկիր ի փրկութիւն ազգի մարդկան
տէր փառքը քեզ: զով՝ բարբառնայ սր
եկիր և զպաշտը ևս ի յերկրնէ առ-
անտեսին քո փառու ք: Նմարնալ
ամենեցուն ըզպարութիւն Քրիստոս որ-
պէս մա: գրած է. սր. ԻՅՈՒՅՈՂ՝ Արկր-
պաշտելով հարմեք ճըշմարիտ սուրբ
հոգւոյն զոչեցցուք, աստուած փառք
... վարդ՝ Եկայք ժողովուրդ, ի տա-
նարի փառայ քրիստոսի երկրպաշեա-
ցուք պարգեւոյին աշխարհի: Ամեն

զողորմութիւն: ամաննի՝ վասն որոյ
բարեխաւսութեամբ ըմար քո և կու-
սի աղաւելոք: մի տար ըզպա ի ձեռք
նեղւոյն զի գնէք արեւան քո եւք որ...
Այլ պոնեալ ի խաղաղութեան որպէս
մարդուտէ: Խաչի՝ Քանդի յաւաւոր-
եաց ըզքեզ թաղաւոր քո քրիստոս:
պատուական խաչի, և մարտութեամբ
աւաղանին: Ըլտան որոյ երկրպաշտելով
զոչեմք: փրկելի փառքը քեզ: Արեկո-
յի աշխ գեղեցիկ փառեալն կը յաւորդէ,
անյուշա միեմայն իմաստով սկսոյ Ջը-
ւաւորք երգը, աւանց զար. աշխարհեան
յուս... տար փառայ անմահին հուր երկ-
նաւորի որոյն կենարարի յիտուի քրիս-
տոսի... արժանաւորեալ (զմեղ կը պակ-
սի) յամենայն ժամ... երրորդութեանն:
Ար տայ (զ)կենցաւմութիւն, վասն որոյ և
աշխարհ ասունէ (այլուր՝ զեղ փառաւորն):
Էջ 438.— Մեսեղիի մըրնդիւսն անտոն.—
ամ՝ Տր. տոսց զիս որդի իմ եւ պա և եւ
այսաւր ծընալ ըզքեզ ի նանկը խաւովե-
ցան: Եկեղեցիք, ծագովքեզ խորհելին
ի սնտոս... զձ՝ Միեմայնեղ անեմ իմ
զտէր և ցրծեացա... զկ՝ Ինջէ որպէս
գանձին ի վերայ գեղման...
Էջ 439.— Մեսեղիի Յատուրեան ամ.— ամ՝
Տր. կարող և եղաւոր, որ. կարող ի
պատերազմի... տկ՝ Ամա քո աստուած
յաւիտեանըս յաւիտենից... բձ՝ Տր. թա-
գաւորեաց, ցրծեացն երկիր, յարա-
խաւսին կզդիք... լկ՝ Նրոցեցէ տեսան
երգ նար... զձ՝ յնկայք և տեսէք ըզ-
գարծա աստուծայ... զկ՝ Աստուած մեր
ի յերկրնա և յերկրոր... զձ՝ Նդիցի
ձեռն քո ի վերայ որոյն մարդայ...
զկ՝ Աստուած աստուծայ տէր խաւսե-
ցու... զսլ՝ Արեւնայ եւ սր պաշտոց
եւ անբամբ տեսան...
Էջ 441.— Մեսեղիի Մարտիրոսաց.— ամ՝
Նդիցի տէր զողորմութիւն քո, ի վերայ
մեր. որպէս յառաջեայ ի քեզ... Կկի-
ւակնից՝ Սերեք զի յախել տէր ըզպայն
աղաւթից... Եկեղ՝ Աստ աւրնեցէք
զտէր ամենայն ծառայք տեսաւ...
տկ՝ Տէր սրբէ զիրաւուն և ոչ ըզգ վայր
հարկանէ... բձ՝ Աջանելի և աստուած
ի վերայ որոյն իւրաց... լկ՝ Ազնու...

թիւն ինձ ի անտանձ եկեղեցի, որ տարա-
... ղն՝ Աստուած փառաւորեալ է ի
խորհուրդդ սրբոց... ղն՝ Սերեցի գեղա-
տը, ըզգաստեթիւն իմ... ղն՝ Մերձ է
տը... առ ամենեւեակ որ կարգան առ
նա... ղն՝ Արարչքն արդէն գործաւե-
նիս ձաղկեցին, որդէս...

25.- էջ 443.- Մեսիլիի՞ պալախարուրեան.—
ամ՝ Յէր լուխցէ ինձ ի կարգայ խնամ առ
նա... ակ՝ Մի՞ ասացէ թշուաթին իմ
թէ յայկեցի նա... բն՝ Ռեւան արդա-
լոյն պատմեցէ պիտատութիւն... քի՛
Փայցյուրթիւն արարեր տէր ընդ ծառա-
լի քո... ղն՝ Նախեա ե լուր ինձ տէր
ստատուս իմ... ղն՝ Գեթիթիւրք քո
բողոքով եմ յարձ ե (ք)ստ իրաւանց քոց
... ղն՝ Աստուած ի յաղկեց ինձ նա-
եա... ղն՝ Լուր աստուած ազաւթից ի-
մոց... Մեծի եւ ղն՝ Լուսացայ սրբու-
թեան քղեւոս իմ... Մեծի ուր ղն՝ Ե-
տուն ի կերպուր ինձ լեզի ե ի ծա...
խալի՛ նաուր երկիւղածաց քոց նըշան,
ղեւ աղբեացին...

26.- էջ 446.- Կարդ Աղղիցեաց Միանամուռ.—
ամ՝ Ուղղի Աղղիկն աղաւթք իմ, որ-
պէս խունկ առաջի քո տը... Համար-
մաւըն ձեռաց խոց, պատարակ երեկո-
յի։ Հոս, ութը ձաշերտ քոյ թաժմուած
տղիլի եղիցինեղը ունին, ըստ ձաշի, հե-
տեկայ թաժմուածները՝
ամ՝ գգանն, մաստանն, խաւաղն,
ձաղն, մամկնն, ձաղն, հիւսնցն, գա-
նակ, հոսանն, լուսաւանն, փորակն, աւ-
ւերի։

ակ՝ գոռաշն, ցինան, եկեղեցոյ, փոզ-
ասանք, քնքշով, դանակ, ծովցին,
շահիկին։
բն՝ Գառուն, ջուրքովն, արծիւն, ձաղն,
նազին, լուսաւան, անեղն։
քի՛ շնորհագարց, հաւրն ձին, մեղուն, սը,
նշանեցին, կարծիր վանցին, ուղան,
կոպեան։
ղն՝ գաւառոյ, տաւաղապոյ, գալլն,
ձաղն, սալլն, աւեղն, արջն, ձաղն։
ղի՛ տարածան, խեղեփն, մասն, գոյ-
նիքն, առաւաւանք, աստուարակն,
յաւնեղն, յետ քաշն, գարբիլ, մասեղն,
աւելի։

ղն՝ ուշիւտը, փաղն, դարբինն, աշկերտն
... Ասար յախոյ թերթը գործախա-
րար արմատն կարուած ա իտպա կոր-
սուած բլլալուն, կարելի չեղաւ նախա-
կան նին ձաշերտութեան մեացոյ փեր-
ջին ղն ձաշի եւնէջներուն անունները
անեկան։)

էջ 455.- Սիլզըն Պանոց Սեկոյիւն ժա-
մուն.— Ես առ աստուած կարգացի՛ ե
տը... լուսա ինձ, ընդ երեկոյս ի վաղորդ-
եան՝ ի նախառնց աւուր։ Ապաւէի աշ-ի-
մոյ կենաւարին։ Անց ունի որ փրկեր եւ
կեցուցանէր զիս։ Փառք հաւր ե որդւոյ
եւ նոգայն սրբոյ, յախտեան յախտե-
նից ամէն։ Սարկ քարոզի՛ եւ ես խաղա-
ղաթն. դար. աղաւեղեաց, կեցուցի եւ
ողորմեցի՛ զպիւրն Տը. ողորմեա կեցո
տը... Քանամայն՝ Արհնութի. ե փառք
հաւր ե որդւոյ եւ նոգայն սրբոյ յախ-
տեան յախտեանից ամէն։ Եւ սկսանին
Ձխոնտեցեցոյ։ Խոնարհեցոյ տը. զուհն
քո ե լուր ինձ, զի աղքատ ե անանկ եմ
եւ... փառք քեզ ան-, փառք քեզ
փառաց թագաւոր (ալուր) յաղապս առն-
եալին, տէր... Եւ ես խաղաղա-
թն. դար. աղաւեղեաց, կեցուցէ ե ու
ղորմացի... Ապրեցոյ՛ զիս տը ի մար-
գոյ շարէ... Ամենայն տուր Աթ՛ Ակէ-
լուրա, աշկուրա։ Արմեկալ տը... (որ)
քնակեաց (եւ) ի քարմուտ, ե աւրմեկալ
եւ ի փառս մեծութի. եւ։ Որ հաստատե-
ցն քզլաստարս ի քարմուտ (ի լիւրկնից
լոյս ձաղեցեւ ընդ ամենայն թիկեղս)՝ հը
պոկիւրի) Արարչքն արդեփան զարեփան
առաւելին, զլուսին ե զաստեղս լուսա-
առ զիւերոյ (եւ զլոյս երեզի՛ հը պակ-
սի)։ Դու եւ յո՛ր գովիլի տը... ե ասա-
ցին լոյս ի քէն փալալի (ալուր) փալմու)
խաւարն, ե զլոյս քո կեղեկանի Քս. (ալ-
ուր՝ Յիւր) ձաղեա ի սիրաս մեր։ Եւ մեք
միարան ասացուք. աւրմեկալ է անուն
տը. փառաց քոց, ե քեզ երբեմք զարհ-
նութի. ե զփառս հաւր ե որդւոյ ե
նոգայն սրբոյ... Սիլ քարոզի՛ եւ ես
խաղաղութիւն... Հասեալքս ի ժամ երեկո-
յիս... փառաւորեցուի՛ դար. ան. մեր,
որ ընդհեցաւ... արժանաւորեցի՛ զմեզ...
կեցուցի...։ Բանամայն՝ Հասեալս ի ժամ

- 28.— Եջ 459.— Մեսեղի Պանոս. Ռառքի ձայն. երբ երանեալ կանոնն լինի առջի կանոն. — Ան երանեալ կանոնին և՛ Տէր լուսնէ ինն ի կարգաւ իմեալ առ նա... Առջի կարգին... Լուսնաբանութիւն մնաց իմաց... Յառքի կողմ: ակ՛ երկինք պատմեն և՛ Մի՛ ասացէ թշնամիս իմ... Բժ՛ Մեսեղի յերկրորդ Որ և Մի՛ ճախաններ կանոնն՝ ընթացի սրբաբանի պատմեցէ զմաստութիւն... բի որդորմալ կանոնին և՛ Բաղդուսթիւն արարեալ տը... ընդ ծառայի ճառ... զժ իրբն զի բարի կանոնն՛ Մեսեղի. Յերբող, որ և իրբն զի բարի կանոնն՛ Նայա և լուր ինն տէր աստուած իմ... զկ Եր. աղաւեն՛ Մեսեղի ի վառ, որ և իր կանոնն. Տը. աղաւեն՛ Գրքութիւնը չո քաղում են յայտ... զի յաստուլան կանոնին՛ Մեսեղի ի չորրորդ ձայնն որ և յաստուլան կանոնն՛ Աստուած յայտնէ ինն Նայա... զկ ճիւղերն. կանոնին և՛ Մեսեղի ի վերջի ձայնն որ և իր կանոնն ճիւղերեան լուր աստուած աղաւենի իմաց, յայտնէ ինն առ ճեղ... և՛ ծածկեալ ըջիս ի ծառայող շարեաց... որ զործեն... ան՛ Մեսեղի Մարտիրոսայ՛ եղբի տը. որդորմութիւն չո ի վերայ մեր, որդու... մասնակն Ուղիղ եղբի... ակ յառջի կողմն՛ Տէր սիրէ զիրաւուն, և ոչ ընդ վայր հարկանէ... Բժ՛ յերկրորդ՛ Աջանչի ի աստուած ի վերայ սրբոց իւրոց, աստուած իւրոցին... անինն՛ Ուղիղ եղբի... Բի՛ առաջ կողմն՛ Աւանթիս ինն ի տեսանէ եկեացէ... հաւանինն՛ Ուղիղ եղբի... զժ յերբող՛ Աստուած փառաբանայ և ի խորհուրդս սրբոց իւրոց... անինն՛ Ուղիղ եղբի... զկ՛ վառ՛ Սիրենց զքի տը. զարու... ինն իմ... յանկն՛ ուղիղն աղաւթ իմ... զժ՛ չորրորդ՛ Մեր և տը. աս առ... մեծանալս զի յարգեալ առ նա... Բառնալս՛ Ուղիղ եղբի... զկ՛ վերջի ձայն՛ Արքայքն արգիս զարմանալու ծաղկեացին... կիրակաւ երեց՛ Ուղիղ եղբի... Երբ...

Առ զկնի Ուղիղն Սարկաւազն Բարո-

զի՛ Եր. և՛ խաղաղութիւն՛ Աղաւենց տը զամենակն ան՛ զայր ան՛ մեր... Ուղիղն խաղաղութիւն (և՛ վառ զարգիս) ... և զրազարուրեցին մեր (զրազարուր խաղաղարուր առաւեսցէ տը մեզ) խաղաղութեամբ պանեցի. վառ... Լուր ձայնի մեր տը. ան՛ մեր... և զոնքեանմբ փառաբանի զայր և զարգի... թիւ երկրորդանկն խաղաղութեամբ շնորհեալ անցուցանել... զերկարութեան տուրմեանս... ի ճէն զխաղաղութիւն. (որուն յալորդ թիւերը, զմարտութիւն, արմատն կորուած և անգործ կերպով կորուած են) Յալորդ թիւերը Կիսկի Մանառ: Բաղաւորի ողորին իւր տուրմէն, այդպէ՛ Որ արարի զերկին և զերկիր, զժով և զամենայն... հրամանաւ չո... անուամբ չո (արդի՛ զք պակսի)... Որ ամենայն ինչ ստանալ ողորդ(ի) յերեսաց ան զարու... թիւ չո... աստուած և՛ քարութիւն... Դու տը. քարութեան զրաւ եւ ի որդում ան՛ և զայտնեան իւր անարկութիւն անինն իմո... Չիմ արմանի... անարկ... անինն անինն իմո... որ ոչ զայ ինն ճիւղեր... և՛ զայտնեան չո արարի... զգաստն անինն իմո... Մի՛ յալուածն... զայտնիս իմ ասացի եւ... ընդ այնուցիկ որք իրանն ի մերայ երկնց... Չի զու աստուած (կրկն ան չէ) աղաւթ խորհուրդս եւ... և (ս) արկնեցից զքեզ... Բաղաւորաւ տը. արարման ինն... Ան՛ ճառեալ զիս զմեզարու և զկեցոյ զիս: Ան՛ զրա՛ իս ի բաղաւնիս և՛ ողորմալ ինն բաղաւնիս (այդար՛ Արարի իմ եւ յոյս Աստուած, զրա՛ իս ի միւլուցեալ ծառայս և՛ ող...): Առնալու... Նայա արուհի և (միւր) կոյս ամանին... վառն մի ծղաւորաց: Քո՛ արգի ալ (անխակեալ կր պակսի)... Առաւես առ միւր տը. զերկարեալ խաղաղութիւն չո: որ և՛ եկեալ պանեցէ զմեզ (անխակ) կր պակսի)... Բարգ՛ Առ եւ խաղաղութեան. զպ. Սրբ՛ որդորմալ... և՛ եկեալ ի խաղաղութիւն... Բարի մեղաց... պատուհան յանցանաց մերոց ամենակալ տը. ան՛ մեր կեցուցէ և՛ զորմ (այդպէս): Տը. որդորմալ, տը. ու-

գործեալ... արքայութեան ճշր... ան... փրկու-
թեան մերոյ... հայտնա բարեխառնեց-
քով... Բրդէն հոյն և տես առողջա-
ցեալք ի մեզոց, խոստովանութիւն... և ա-
պաշխարարութիւն... Աղղմոս՝ Ո՛ր բընական
ես ես յազգեութիւն բարձրելոյն, ընդ
հովանաւ... այ... յերկինս հանցիցին։ Առա՛
նե՛ն. բնդունիկն եմ ես, ան. ապաւեն իմ
և ես... ևա՛ փրկեալք գիր յորդայնէ
որոտցաց, և ի բանից խոստովանեմք, ի
թիկնամէկն իւրեանց ընկալցին գլե՛ն և
... (Մատթեոս արքայութեան խոստովանեմք
Աղղմոսի մէջ) Աղղաբք ցանոց եւ Մար-
տիրոսաց՝ Մայր կենաց, ընդառնալ ապա-
թից... ար. անանիս. անառա ձեռքի բո
(այսուր կը պահան) և ազաւանաւ սբոց
բոց վկայիցն եւ սբոցն սբոց այսաւ ե
յիսասկ... արմանաւ որեւ (զոնութեամբ)
փոտաւարէ... Սիւնա՛ արք. զիս պաշ-
տաւանաւան... Լայր մեր որ յերկինաց
ես... Եւ արձակին ի ռուն։

29. — Էջ 474. — Ակիզբմ ժամու Կերակամից. —
Ակսոմի՛ն՝ Ես ան ան. կարգացի՛ն և ար-
չուտն ինն ընդ երկիւն, ի վաղարցայն ի
շատարակ զաւա՛ն Ապաւէի այ. իմոյ...
(անա նախորդ էջեր)։ Ապա՛ Արհնեալ
արք. որ բնականաց... Լուսնայք...
Մեհեղի կերակմից... Մեհեղի Յառջի
կողմ երկեցեոյ... Աստուգոյ ամենե-
քեան միասնութեամբ արք. ողորմաւ...
... փոտաւարեան մերոյ Յն. Կա-
(սանդիկ), կենաց և փրկութեան, վասն
(վաղարցայնաց կը պահան) քահանայից,
ապրկաւարաց, գործաց և ամենայն ուխ-
տի մանկանց (եկեղեցեոյ) գար. աղ. վասն
բարեպաշտ թագաւորաց և ամենայն (այլ-
ուր) աստուածատէր իշխանաց... (վասն)
գիր արք. ամենակոյ... Թագաւաւ եղ-
բաց եւ հարց մեռոց (որք ի գերութեան
են և ի լայր ծառայութեան՝ կը պահան)։
Թագաւաւ ախոյրիկն ու մանկան ան և ծեռա-
անտրեանց վասն անտան ճի. և կա-
րաւորքն աղղմականութեան (այլուր կը
պահան) գար. աղ. Թագաւա փրկելոյ գլե՛ն
ան. այ. յամենայն փորձութեան մարդկան
եւ յորդայնից ստանալի, գար. աղ.
Դժբարեաւորս յաւորք թերթը արժանէն
կորուստ և անկեալ կորուստէն, որքան

պիտի հախաւոր արքայութեան մեր
ներկայ ընդարձակ, եթէ բազմաթիւ
թերթեր այսպէս անհետացան ըլլալին
այս հաղաւարիւս և թանկագին ձեռա-
գրէն)։ Յարորդ թերթը կ'սկսի — վասն
խաղաղութեան (տարղէն, որուն կը յա-
ւորդէ՛ Աղղաբ Լայր գլե՛ն, արտիչ,
բարեխառնող ամենայն տարաւանց ... եւ
եղ ճաւ. հանդերձ կենդանաւոր եւ ազա-
թիչ սբ. հոգեղոյ վայելեն...։ Սագմ կ'ս-
կանի՝ Աստ աւրեանցէք ամենայն ծա-
ռայք տն. գար... այն որ արաւ գերկինս
և գերկիւր...։ Եւ ևս խաղաղութեան —
խեղդեցեալ հաւատով ի ան...։ Ա-
ղ(աւթք)՝ Թագաւոր խաղաղութեան...
փրկիւս՝ եւ ամբողջ յերեւի... արժա-
նաւորեա փառաւորք գնար եւ գորդի եւ
զսբ. զնոցիդ...։ Լայր մեր որ յերկինաց
ես։

Էջ 483. — Ակիզբն կերակի ժամու. — Ես — 30
ան ան. կարգացի և արք. լուսն ինն ընդ
երկեցոյ ի վաղարցայն ի հատարակ աւուր։
Ապաւէի այ. իմոյ կենարարին, և հոյ ու-
նէի փրկել և կեցուցանել վա...։ Գրան
և խոնարհեցոյ եւ աղբեցոյ ի կիրակնի
ժամ. հինգ բուրք ի յեւ շրջ եւ գիւ. —
Մեհեղի՛ն Յարուք. ան.։ Ռոտցի ձայնի՛
ճր. կարող և կուտք, արք. կարող ի պա-
տարագի...։ յեղմուկն՝ Ուղիղ եղիցին...։
լառցի կողմ՝ Աթոռ քո աստուած յաւի-
անան... և այսպէս ըստ տպագիր ար-
ձեան ժամարցոյ, ըստ ութ ձայնի՝ Ալկնի
ուղղեցոյ՝ Լառոգ ստիկաւագն՝ Աստուգմ
նման նախորդին։ Եւ սկսանի բանանայն
Ջաղարս՝ Լուր ձայնից մերոց արք. աս-
տուած մեր, ընկալ զազաւան մեր... և
աղթքը կը մայր կրատաւ, յաւորք թեր-
թին արժանէն կորուստ և անհետ կո-
րած ըլլալու։

Էջ 489. — Մեհեղի՛ն Ծճճճճճ ան. — ան՝ — 31
(Տէր) ասաց զիս որդի իմ եւ դու և այ-
նաւ ձնայ ըզգեց...։ մամկոն ձայն՝ Ու-
ղիցին ազաւթք իմ...։ զձ՝ Մեծացուցէ
անն իմ ըզտէր և ցնծացէ...։ սայլն՝
Ուղիղ եղիցին...։ զի՛ ինչէ որպէս զան-
րն ի վերայ գեղման...։ մամ՝ Ուղիղ
եղիցին ազաւթք իմ...։
Էջ 491. — Քարող Ծճճճճի եւ անանի. — — 32

Մա՛յր որ. ըստանչելի լուսա՛նք, որ զածն.
... Աղաչեա զառ ի քէն զմարմնացեալն
արծ., և վառքն հողւոցն հանգուցնելոցն
(այլուր՝ աղաչեա վառն մեր արեւիկն...):
Քն՝ չոր ծայրից մերոց տր. ած. մեր,
ընկալ զաղաչանս մեր... Ար. ած., ար.
հղար: որ. ածան: որ խաղեցար...
Սաղմոսն ղպիբե՛ն՝ Համարարէի զաչս իմ
... Զհամբարծին երբ ծնընդեան ռաւն լի-
նի դու ծնընդի՛ ասա, ու երբ ածածնի.
լինի, դու ածածնի. ասա.— Սուրբ զա-
ծածնին. և զամենայն արս. բարեխաւս
արասցուք... ղպ՝ կեցոյ տր.— Քահա-
նայ ասե՛ զաղաչաք զայս՝ Ընկալ տր.
զաղաչանս մեր բարեխաւսութիւն. որ.
ածածնին., ածարտ. ածանգի.:

- 33.— Զը 494.— Խրտա՛ք աղաւթից Խաղաղակա-
նի՛ն. նախ ասի: Տր. ած. փրկութիւն. ի-
մայ ի տուէ կարգացի և գիշերի առաջի
քո: Մտցեն աղաւթէ իմ առաջի քո տր.,
խառարհեցի՛ ունին քո ի խնդրուածս
իմ: Ետեկն՝ Եւ ևս խաղաղութիւն. զոր.
աղաչեցուք. կեցուցե՛ն եւ ողորմեցի:
Արհնա՛ս, րհ. Արհնութիւն. և փառք
հաւր և որդւոյ և հոգւոյն սրբոյ, այժմ և միշտ
և միշտ և յաւիտ: Եւ ապա՝ ասեն յեկե-
ղեցին զնեղութեան կանսն ի լսան. Եւ
երբ գնորի նա տանն.— Կո՛ւր մեզ տր.,
յուր մեզ ողորմութիւն. և փրկութիւն. քո
խառարհ: ի մեզ մտգաւէ՛ր աք: և ողոր-
մեա մեզ.— Սարկաւազն քարոզէ՛ Եւ
ևս խաղաղութիւն. զոր. աղ: Արհնեա
Յուլան ՚: Արհնութիւն. և փառք հաւր և
որդւոյ և հոգւոյն սրբոյ, այժմ և միշտ
և յաւ: Եւ ապա ասեն Սողոմո՛ն ի հար-
գայ իմուս յուսա ինձ ած. բոստ արդա-
րութիւն. ի խնդութեանէ... Եւ զկնի ասի՝
Ընտրեալս մեզ տր.— ի գիշերի գերկնային
դիտաղաղութիւն. քո և պահեա զմեզ ի
պատարանաց թշնամ: ոչն... Արժանաւորեա
տր: զերեկս զայս (խաղաղութեամբ՝ կը
պակսի) ... Եւրժանաւորեա ար. զգիտեա
զայս ևս առանց միւրց պահելով զմեզ ար.
սած. մեռ: Դիտացիք հնկանսնս և պար-
մեցարու՛ (այլուր՝ պարեկցարու՛) զի ած.
ընդ մեզ է: և յապարտ. քնայն ևս (ա-
չադիր եղած էնք որ ձեռնադրին մէջ զէղ
ի աշխարհորար ձեւեր բացարձակ մի-

ասու՛մ կոյ, ըլլայ հոլովմանց, ըլլայ՝ խո-
նարմանց և ածանցմանց մէջ) ... և
զքանո զոր խաւսիք... Եւ ժողովուրդ որ
նստէր ի խաւարի սեռն (փոխանակ եռն
եղ. ձեռն) զչոյս մեծ... և որոյ իշխանու-
թիւն եղել ի վերայ ուսոց ձերոց, զի...
և ած. հղար իթխանական (փոխանակ
իթխանի)... հանդերձելոյ(յ) յաւիտենից...
Շարական՝ բծ.— Նայեա՛ սիրով ... առ-
քեզ կանխելով ընդ հրեղինացն աւրհա-
րանելով... մեզ յաւգնութիւն նայել հայ-
ցեմք... Ապա ասեն առհասարակ՝ ի
մերձենալ երեկոյնս համբարձցու՛ն... (զի-
տեղի է որ այս մայրամեր իր քարոզով
և աղբրով կը յաջորդէ Նայեց սիրովին
և ոչ թէ Շնորհեա՛ մեզ Տերին, ինչպէս
սոպակիր որինական են)... խոստովան
եղեռու՛մ ծածկաղեղին այ. (այլուր՝ լինե-
լով զղաղաբան սրտից մերոց...): Սա-
կաւազն քարոզէ՛ Եւ ևս խաղաղութեան
զար... Գոհացարուք զսէ. որ իւրով...
Աղաւթ՝ Տր. բարերար որ մեծաւ... առ-
նա՛ւ խաղ հանգստեալ զգիշերս անցուցանել
... և զայնաւայտք յաղահովացո՛ւ ողոր-
մութիւն. քո.— մշտնիկեալս հանգստանալ
... Գոհեալուս քարոզ և աղբիւ խո-
ղաղութեան ... փառաւորեցու՛ն զմեզ
ընդ հաւր եւ ընդ հոգւոյն սրբոյ...: Սալ-
մո՛ն Տր. յոյս իմ և կաննք իմ ես...: Եւ
զկնի ասեն՝ Տր. մի՛ զարձացաներ զերեսս
քո յինէն...: Ստեղծե՛ Եւ ևս խաղաղու-
թեան... Աղաչեցուք զամենակեանս ած.
... Աղաւթ՝ Շնորհատու բարեալաց անմա-
րաւաս տր. աղաչեմք զքեզ, փարտեա՛ւ
յանձանց մերոց զաղբա՛մ զիշին և զխաւս-
րային խորհուրդ(ս), ի պատարանաց բան-
ասարկութիւն զերծո՛ (այլուր՝ պտնեա՛ զմեզ)
...: Եւ ասեն Շ (երկու բառ չի կարգա-
ցուր կարեկաւաւս ած փոքր կատրի մը վը-
րայ) Դ զուրդայն: Եւ կամ զկեցեցին: Եւ
յաւարդիլն ՚ ասեն Շարական.— զձ՝ Ի քէն
հայցեմք.— (Նայե՛ և նման սոպակիր որ-
նակնեալու հեալ): Ասոր կը յաջորդեն Մեծ
պահոց Միջինքէն վերջ կարգադասելիք
անդիտեթիւն միայն երկու համար: պա-
հապարտք աշխարհի բաւականք տե... (ըլ.
դ4) և Սրբաւնի Մարիամ, ապօր ասկի
— (ըլ. դ4) Սաղմոս՝ (դ4) Մեծ. մեր ողոր-

մեա մեզ և արքանեա գնեց... Աւարքն: Աւետարանն Յովնանէս կարգալ ամեն իրիկուն փոխ մի կարգաւ: Զկնի Հագուցն հեղուցեցոցն զո՝ ած մեր արա հանգրաւն և ողորմութի. և մեզ մեղաւորացս շարհնա՝ գաւառութի. և պիտուի յանձնանայ: Փարսէկ սարկն՝ եւ ես խաղաղութն: և վաղն հողուցն հանգուցեցոցն... Փոռ որդի այ: անթախալ և բարեգութի զատաւոր կենդանեաց եւ մեռելոց, զրա՝ ի հողի հանգուցելոց ծառայից՝ հոց, յիշեա՝ յաւուր գալստեան արքայութե. զո: արա՝ արծաթի ողորմութեան քառութի. և թողութի. մեղաց մերոց: զատաւորեան եւ պաշտօնացս ընդ արա: քո: յաշտուցման եւս գատուն եւ ի մեզ խնայեա բաբեաւ մաղասերութեք. եւ զի գուես ար. և արարիլ ամենեցուն գատաւոր կենդանեաց և մեռելոց եւ եղ ընդ հաւորեան ընդ ար. հողելոց փառք իշխանութի. և պատմ. այժմ և միշտ և յոս: Այլ ազաւրք Հրեշտակի խաղաղութն. յանեն արա գատնոս մեր ար. գատնութեց: որ եկեալ պահեսցէ զմեզ ի եռեւ եւ ի գիւղերի, զի զո՝ ես արարիլ լուսոյ և հաստիլ գիշերոյ, և այժմ ազալեմք զքեզ: պատկառաւ գիշերին շարհեա խաղաղութի. անցուցանել: և հասանել ի պաշտօնն առաւաւտուն, յերկրպագութի. և ի փառարանութիւն ամենաւոր. երրորդութեք. այժմ և միշտ: Այլ ազաւրք Տր. յո: քո՝ ած մեր գու պահեալ զմեզ խաղաղութի: ի գիշերին յայտնի և յամենայն ժամանակի. ընդ ար. երկիր զորեւեանց պահեալ զմիշտ և զարեւոտոս մեր, զի քե՝ պահպանեալ լիցուք յորդպիսի թշնամոյն, և քեզ հանցուք գատնութի. և պատա ընդ հաւորեան ընդ ար. հողելոց այժմ և միշտ...:

Աւարմեալ ար. մեր յո: քո: :

Զհանգստեան աղաւթս բնկալից մարգաւերն ած: մեղաց եւ յանցանաց բողբիլի. շնորհեցել, ի շարեաց փրկեսցէ, ի մեղաց պահեսցէ, եւ ինքն աւերմեալ եղիցի:

Հայր մեր որ յերկինսդ ես ար. եղեցի անառն...:

Ասալոս Աւրեմնական ի հանգստեան ժա-

ման ասալ՝ եկեսցէ ի վերայ իմ ողորմութի. զո՝ ար. և փրկութի. զո՝ բոա բանի քաւ... (անաւ արքերբաները իր գարգին, Ասալոս մէջ), փառք հաւորեւ որդւոյ ե... Որ արձակիչդ ես կապեալոց պարգեւատու ամենեցուն աշխարհայեմաւր ձերուեւոյն արձակեալ և զիս զբաղմամբս ի կարգանայ մաշի կենանայ յախոհելոց, Անն իմ ի ձեռս քո (ե) յամենայն ժամ և ի ար. խաղ... բարեխաւառութիւն առ քեզ... մի անտես ասանք զյուսանցեալս ի քեզ այլ պահեալ ար. եւ պատուական խաղելոց քի ի խաղաղութիւն: եւ ես խաղաղութի... Ազալեացուք զամենակալ... Ազաւրք Տր. յի: քո՝ ած մեր գու պահեալ... զի քեւ պահպանեալ լիցուք յորդպիսիք...:

Էջ 514.— Խոստովանիմ առաջի այ, եւ յի. —34

Էի, եւ սրբուհոյ անանիին, եւ սրբոց առաքելոցն պիտոսի եւ պաւղոսի, եւ սրբոյն գրիգոր լուսաւորչի, եւ առաջի ձեր ար. հարկ զամենայն մեղս գործեալ եմ, հանգի մեղայ խորհրդով, բանիւ, գործով, կամաւ եւ ակամայ, գիտութի, եւ անգիտութի, գիւնութի, ցոնկութի, ազանութի... ղիսակալութի, խնդկաւանութի, ծուլութի, բամբասելով, պղտնկական խորհրդով, յիւրոց աւելով, սուս խաւանելով, սուս եղեցելով, ազալեց պակասութի, մեղայ ի եռեւ եւ ի գիւղերի, հայելով, շեռանելով, տաւտիւնելով, տաւն Սգայաւանման, հողւով եւ մաւմնով, եւ զամենայն մեղս գործեմն, մեղուցիլ եւ ընդդէմ այ, պատկառմանց, մեղայ, մեղայ, մեղայ, խնդիցեցէ վառն իմ յայ. զբողբիլեան յանցանաց իմոց: եւ ասեմ զաղաւթս ձերուական.— Հայր մեր որ յերկինսդ ես... Սրբ եկեսցեն վմաքի դու զտեւ-

տարանս կարգաւ, ու ապա՝ զխաղցն ու զաղաւթն ասա: Աւետարան բոա Յովնան— ի սկզբանէ էր բանն: և բանն էր առ ած... և բանն մարմին եղև և բնականաց ի մեզ: եւ ամենայն ժողո. հոսեր կրկնեմ (կարմիրով): եւ անաւք զփառն նորա: զփառն իրեն զմիամեքի առ ի հաւորեւ յի: Զորեւալ և համարութեմաւր:

Յաջորդ 516րդ էջի վերի կէտը, պա.—35

բազմազան է. համաձայնաբ. մեծ խումբների մը տեղ ծառայելու համար, որուն վրայ, 1923 փետր. 28ին, Տ. Բարսեղյանի ինքնակոչությամբ, գրած է մանրատես յիշատակագրութիւն մը, զոր տիրոհ տեւեկներ իր կարգին: Այս յաշարագրութեան կը յաւորդէ հետեւեալ ծանօթութիւնը՝ իմա քեզ տպեալ տեսն զբազաւորոց Մարտիրոսաց՝ ներ յառջիկ ծայն լինիս. որ է կանովն երանեալ, նա կանովն անգլուխ ի յողորմեա կանոնէ ասա: ի հեզ ար. յուսացայ մի աւաշի, եւ զբազաւորն յառջիկ ծայն ասա: ք. քաղաւոր յաւիտեան, բարեխաւատք. սրբոց մարտիրոսացն: Աղայեւմ գրեզ: ՍԱՂ: Սխանչելի ամ. ի վերայ սրբ.: Նա ասցէ զաւրու հառաւասուէ ասաւած: Աւ քէ երկու կանովն անգլուխ ասի: Նա՛ տաղին կանովն անգլուխ. դառեա՛ ար. զայնոսիկ որ դասեն զիս, եւ քաղաւոր զկնի: Թ. Մի՛ ընկեցուր քզմեզ: կամ: պարզեաւս մեզ:

36.— Էջ 517.— Ցանկացողք եւ աւետարանեցողք եւ կտրաւորութիւն. եւ հրամայք եւ ստուցական. ձմեռը՝, զոր կարգեալ եւ ստեմանեալ է Սահակա հրապիւն. զոր ընկալեալ ի նմն. հասուցին տա մեզ նայնինքն մեր. — Յունգրի. ա. կազանդ. է. 9. Յայտնաւ. եւ Ջրանդ. է.— Ամայայտնու. — Թի: Արդարեւ զիւրիկն առաջի կանոնացիին փառն: ԲԱ: Հաւատամք: եւ զգնեաւս փիլիսոփայն՝ և տան մամեղէն ի ձեռս ամբան. և այնպէս խնդրէ և մամեղէնաւ յատենան եւանեան, տանն և խունկ ամեն. ակ. ԲԱ: Ուրախացի՛ր արքա, իւր սարսքն... եւ ասի Հաւատամք, արքայի. քաղմուխ: Աւ մինչ ասի սրբոց, քան. ասէ զաղ: եւ սեղեզն. ստեպի ծոց եւ բուրվառ՝ եւ մեծեղն, եւ հոսեցն յաւանդաւորն եւ զարդուն գար. խորնուղն.՝ եւ ստին ի ձեռս հինցն. եւ մի ի սպուր. հինցն. երկրպագէ երկոյս եւ առնու ի ձեռն զնմայն եւ ելանէ ի բնին եւ կան յաջմէ սեղանոյն

պատրուոք մինչեւ ասի սրբուցին: Աւ ապա սեղեզն. զոչ. մի՛ ոք յերախայից, զոչիւրքն ասն. Մարտին ստուցական: Աւ յորժամ զար. խորհուրդն առնուն ի խորհրդեցն՝ սգն. յառջ. էայլեւ եւ բոցմն, եւ բուրվառմն եւ ամ. զարդիւր եւ բարձր ծայնի. զոչ: հաշտեալ եմար զպատմն իւր եւ ինքն ոպ. փն՝ սա զի ելեցն յառազատէ իւրիկ ցնծա՛ նա սպ. սկա՛ ընթանալ զնարես իւր: Ո՛րք գրուրէիցն: խորհրդաբար: Կերպարանիւմ: եւ մամանար զկնի հնչեցուցանեն, եւ յորժամ յառեւելից զիմասցն զան նոյն ծայնիւն սեղեզն. բարձր ծայնի. զոչ: ձեռնապարն արարէ ամբիկ, որ նախ յերկնից յերկնեա ընդ յառեւելս: Աւ դպիրքն սկստանին բաղք. եւ կենդանաւար երբարդորեն. գերեզմարեան տաճարիս. մատուցանեմ: Դան ի հաւաւալողմ սրբ. ծայն: Աստուած ի հարաւոյն եկեցեղ եւ սքն. ի փառան լեռն: Զամ. զկենցաւայանս ի բոց զնիւղմ ըզգործս: եւ զան յառեւելս խորհրդն եւ քան. որ ունի զխորհուրդն ի մեռն քառն ծայն: Համեաւեմ ի յայտնի զգրուսն ձեւ ի վեր, համբարձին դուռն յառջ. եւ մեզ քգ. փառաց: իսկ եւ պկսն. եւ կամ ո՛ր եւ որ զարք. պարգ. մատուցանէ, զա ընդ յառաջ. յսկարիկ եւ հարցանէ: Ո՞վ է սա՛ քգ. փառաց ար. հզօր զմուրք. իւրով, որ. հզաւ ի պատեւազմի: Աւ դպիրքն սկստանին. Ո՛րպէս զի զբզրն. ամենեկուն ընդունիցնմ: Դո՛ւ. սկզն. ծայնէ զնմայն սուն սղսին. Համբարձէ ի յայտնի զդուռ: Աւ՝ դպիրքն երեցն: Աւ գերեզմարսն համդիսապիս ընծայեալ բերնմ ըզկարդ: Աւ պարգիւն. դո՛ւ. հարցանէ: Ով է սա քգ. փառաց ար. զաւրուքն: Դաւայանն. հն. որ զնմայն բերեւ եւ ասէ: Աս՝ ինքն է քաղաւոր փառաց: Աւ եպկսն. եւ կմ. սվ ոք զպարգն. մատուցանէ, երկրպագէ երեցս՝ եւ առնու զընծայն ի ձեռն եւ յաշակեցէ ի վր. ժողովրդն.

* Ուսմանցակ ձեռագրիս մէջ, մինչեւ ներկայ էր, առաջին անգամն է որ կը հանդիպէր օրերին: Յայտնի է որ ձեռագրիս այս մասը նոր է, ինչպէս կ'ընեն իր գրին ու ծաղկեմաներէն եւ համաձայնաբար Հայեղպի մէջ գրուած ձեռագրիս եւս օրինագրութիւն յետոյ:

* Յայն երկնայեայ մէջ այս գրութիւնը նշանակեալով պատմած է: Պատարագիլ Պատարագը. Եղիպի. կամ քահանայ երկրպագութեամբ կ'ուսենն Ս. Խորհուրդը:

ասելով՝ անհալ, եկեալ ամուսնամբ ո՛ն. և եղանկ ի սեղանն եւ բազմեցուցնէ ի վեր. սբ. սեղանոյն, եւ դպրոցն երգեն: Յիշխարի: Եւ ետ վնասի այլ հոգի եւ բուրման ո՛չ տարծի. մինչեւ ցայն հեղն որ ասէ: Աճի՛ր. կայցու: Եւ օգն. քոչ. բարձր ձայնի: Եւ եւս խալալու: Եւ եւս հաւատով և պարզ. մատչի եւ հղորդիւն. արժանաւորն: Ակնի տնտեսկան պարկիւն. արժանին ք. դի. հաւորնուր լինէ, եւ ի՞նչիւ եւ աւ. եւ ամ. զարեթիւ՛ և քրտն սեղանն եւ ո՛նեն. որքիւ՛ աւ. դկս. դ.: Եւ հովիւն էին. վզ. փառք ի բարձունս այ. էզ. օք. խաչիւս. աղ.: Պանդանի: Բայց իրիկուն սեղան անելու. կանոն չկա՛, բայց միայն: Հայր մեր...

Ակնի՛ Ուրաւեկիցն առջին. կրկին. հ. դծ.: Ծաղունքն միանին, հնազ. զայս հաւցս ասա՛ թէ այլ կրկի. հանդիպի դու յղծեն ասա՛ զճ. եւ թէ այլ կրկի. լինի՛ զկ. եւ րկ. զսեղի հաւցեւն ասա՛: Տաւն քստ. ր. Օւ. իցն որ լինի յայս միջոցն հազ. կա ք. Վին յաւելու. եւ կա՛ որ Վին պահասի՛ դու հաւունա՛ եւ սես քէ տաւ և ունիւն՛ դու. աւ. աւ. ո՛նեն՝ որ վնասի ամեն: Բայց զգծի. հաւցի կաւոն ի միս պնէ. եւ կաւոն ասա՛ զաղցմիւն: Բայց զուրբի. հ. եւն հմզսեան. ասա՛ ճնազ. մինչեւ յառաջի. պա՛նք: Յն. ր. Օւ. իցն ո՛նեն: Նախ եւ առաջին... (Տե՛ս նշանու. թիւս Զոնացոյց, Կ. Պոլիս, 1786, 1738):

Այս Դաւանքն և Ռաւանքն և Մաւ. միգէ, և Տաւանքն, և Թեղանքն երաւանքն հաւանքն. և. զծ. որք բաւանքն... Բաւ դաւանքն աւ. որքն: Դաւանքն... Այնտեւ միւստեւ յաւանքն եղանքն իրիւ. և աւ. և աւ. զարքիւք մինչեւ ասի Հայր գրեմէ: և եղանքն Դաւ. զգն. ասա՛ ի բարեբաւանքն աւազմ յաւ. զաւ. Կն. Զաւանքն՝ կո. լք. զծ. Այսոր տնակընդուն. և. Զայս շարաւ. կան սեղանին և ապա ի գուրս եղանքն

1738

... և յորտեմ զուր. լոյսն ասաւ, զուր գրեմէ կո. և ապա՛ յերանա-

լոյսի ի հայ հաւանքն: և իրիկունն զգնապրեալսն կարեալ: Բայց հայն խորհուր. արասցէ. թէ պա՛նք մարգ. շատանքն և մի՛ այլ ինչ քնաւ զի կրկին պա՛նք է...

Դի. և. հաւանքն ասա՛ զծ. Անեմք. ըզքեզ հայր, Զայս. ք. զլիս. և. զ. ք. արքիւք. և. հաւանքն ասա՛ յերբարգի ձայնին ի վեր. զ. զ. ձայնն ասա՛ զծ. Անեմք ըզքեզ. զկ. բանք աւ. որ. զծ. որ փառք. զկ. Ռաւանքնից աւ. և արք. և զկ. խաչի. թէ վո. Էր այս. ք. զլիս. և. հաւանքն ասա՛ զծ. Բզւ. պոն. կա՛, և. աւ. և ինչ որ զի երեւանքն մանկունքն ի յայ գլին. յարեալ ի մեաւ. լոց, և մինչեւ ի մեա զլի. կենդանի կաղին, մինչեւ մեծ թգրն. թէդոս պնաք եւաւ զն. կենդանի, և փառք աւ. զծ. աւի գրաւն. զ. յարեւ. հաւանքն:

Եւ. Կաւանքնիւ պոլի. որ. Ժո. զոլոյն. ՄԻ. Կրպցն. որոց զլիսաւոր պաւրապրեալքն էին անդ. և երբեք Հայ. յոց, Կրեւք յեմն. և. Երաւանքն Կաւանքնիւ պոլի. Դաւանքն ի Հայ մա. Տիմէթէոս աղէքսանդրու, Մէլիտոս անտիքու. ըմ. Կղեքն. ընդդէմ մա. կեղոնի հայհոյչի հազոյն՝ Որ աւել ծառա՛ և պաշտենա՛ զոր Ժողովալ սրբոցն Կրպցոյն, և զոլիցին զպիղծն մակեղոն, և զաւանքն զսբ. հաղին, ըզլիսաւն ի հորէ, Էակից որդւոյ որ. երբորդուքի, և մի ամուքի. անրա. ծանելի. աւ. զծ. և. Այսոր սրբոցն հայ. քաւանքն...

Եւ. Յոնանեւ եղմ. Կրպլին... (յաւորք սուրբերու տեղը բաց ձգուած և լեցուած չէ) և. զծ...

Եւ. Եւ. Կաւանքն արմաւենեաց զիւրն հաւանքն է...

Աւ. Կենեացի և պաւ. Կրպցոյն կողմն աշխարհիւ. վանքս և անապատս և բնակեալս ի մաւ...

Եւ. Զաւանքն արտաքուստ ասէ՝ Գանգի՛ արժաւն և ճշմարիտ է զոր աւ. սես վո. որ. յեկեղեցւոյ, զի աւ. և մեզ յայ կենաց, և սովա. զաւանքն

փրկութիւն հողոց, և սա՛յ և մեզ մայր անարատ, և սմանէ ծնանիմք զդիւն լուսո՛յ և ճշմարտութիւն, և զի սա՛ է մեզ ճանապարհ արդարութեան, և սովա՛ն ելանեմք առ քս. հայր մեր երկնաւոր... Բայց երանի այն մարդուն ով լսէ զճանաչ այս յաւաքին յայնորդիւ։

— Զողորմութեան քո զգուհըն քա՛նց մեզ ար. և արժանիք արա՛յ... Աւ գութելին ա՛յս է ո՛վ եղբայր որ յերուսաղմ կտրի։

— Մեծի Երկու Շարի... իսկ ի. Ժ. Ժամն ոկանին խոնարհեցո և ապրեցո... Սը. տառաւած որ խաչեցար (այլուր՝ որ եկիր և...)։

— Մեծի. Գէի. առաւ... Յերեկն ի. Թ. Ժամն խոնարհեցո և ապր... Առ քեզ համարձի. և զքեցուցանեն. Ժ. Եան. և տան մամ ի ձեռն. աւ. մապի. ... Լուր ծախից. որ. ան. որ խաչեցար. հը. բձ. ...

— Մեծի. էլի. առաւ. երգ արտացան... Որ վերանքառիս, բայց ումանք՝ զհայր մեր որ յերկնաւ տանն, և ապա՛ կդան. զքրդ. պատուիրանին ի վր. քեմին. լուսարուք ինձ որդեկայ իմ զոր ապր. է արն. յորքեղ քանի խրատուկան աւրդն. և եւ մին այսպիս Եմք Եեսկոյ ի վրդպոց. Ասեն զքս. պարզին. ...

— Մեծի Շարաքի Դիւերն վառն լոյս յառաջ խորանն միայն կանանկային... և ապի առաջոցի, եզին գիս ի գրի. փ. որ. ած. փրկութեան. Ողբաւայն առաւ առանց խաչի ի վր. պատուանի միայն յառանն. Այնի միջին. ...

— Ամեն եկամուտ ամեն որ յիսուս քրիստոսի գիւերն միայն կտրի. և ճշ. իւր կարգին... իսկ յորժամ վաղն համարեալն է, այն իրիկունն հը. դձ. Առաջին ծախից քո...։

— Թի՛ 1786ի Կ. Պոլսոյ Տոնացոյցին և թէ առձեռն բոլոր Տոնացոյցներու մէջ երեքսն Պետականի զամ Զոյեպալտեան Ո. Պատարագի բնթացքին կարգադրու էլիք սղոյմք ու շարական

ներք կը պակսին ամանցոյցին մէջ. առաջին իսկ յորժամ պատարագիչն հասանե յայն տեղին յորում ասէ՛. առէք կերէք, զպիրքն երգեացն... քո լորովին կը պակսի։

— Եւթներորդ կիրակին, վարպաժան է, ձայնն. բձ. տաւ ասեմ լինել զվիստեկամ զփառաւորեալ եւ զահաւոր զալուսն Եմ. մեռո՛յ յսի. Բսի., գիւերն հոկոյն է...։

— ... Եւ ելանեն ի քարեքանդակ տեղի. կց. յաղաքս կմ. յր. զկեր. սղ. կց. լիւրինք ցնձաւ...։

— ... Փառմ ամենազոր. Ոմանք. մի. տանն, և ապա՛ զգիրքն կդան. և տնազրն. զայլապիս, և ի գառնային զիտրատեղծեայն տանն. ձշ. Ժամ. երեւի որ...։

— Նրիկունն, ի. Ժ. Ժամն ժողովին... Եւ կդան. զաղոյժ սրբոյն բարեկղի. Անեայ. եւ ար. ան...։

— Բէի. Մակարայեցոցն, Նշխարարու և. է. որդեանց՝ զարկ. բարեւ, հաւրուն, ժոկար, մակարի, ափեաղար, ևւ մարն եր. յամանն...։

— Շար. Միմաստի որ. ժողովին. քն. հրպցն. ևւ այսմ ժողովոյն ինձ զվիստաւոր պաշարեղակ. Ստանկ. Լայոյ քիսոյժ միաբանեալ, Յոքնալ ելմա, կեւքսոս Հռովմո՛, կիւրիկ ալիկաւեգրու. Լաւր. քն. ընդդիմ եղովոյն Եեսկոյի որ. բ. բնաւրի. բ. որդի տաւ ևւ զածինն՝ մարգածին. ան. յո...։

— Փոխման ար. ածանին... Նրդ. առաւ ան. զէ. Այսար հրաքափ... Երիկունն մեզի՛ ինչ... Գ. պառան և փոխման սբ. ամտեինն, բայց պարեւ ևւ արձան և. բ. Օր Եմեն զկրափոյման ամենապ. ամտեինն. Եալուսեանակ առնելով, զի բարեխմ ևւ ամ. երկառնից, ևւ զու անպաւանտ կարեւ. ևւ երբ այս. զ. պառանս վճարի, զքձ. սկսիւր. Այսոր ժողովեալ...։

— Շար. Նիկիտ ս. Ժողովոյն. Ոմէ. հայրապոյցն, որ Լիմ անդ պաարիսկունն զվիստաւոր Արիտակէմ՝ Լայոյ. Մակար յնովի. ևւ առաւրտ ևւ Մեյրոսարոս Լաւմա՛, Միւրապառնոս Կոստանդի-

նուսպոյսէ, Աղէկսանհրօ՝ Աղէկսանդրօւ.
Հաւր. ՅժԻ՛. Եւ նգովեցին զարիտս կա-
հաղեալն որ հայրեղոյսի. խօսէր ընդդէմ
սր. Եւրաղունն. ահ. զձ. . . :

— Կանանք վառն Մարտի Ժաշին տառնին
յաջ. յոռն յերկնային ժամանն զնշ. . . :

վասն բարկապաք թգրին, մերո, այս ա-
նուն, եւ զօրաց իւրոց, եւ վսն, ամ. Բա-
յաւառայ Բիսպոննից. . . :

— վասն առ ի Բա. հաւաստեցալ ժողո-
վորականաց միւրոց, առանց, եւ կանանց,
մէկոց եւ արարոց, որք հաւատով ի սր.
կեկեղցիս ժողովեալ են. զի պահպան-
եալ փրկեսցին յեռեւելի եւ աներեւոյթ
յնամեայ, եւ վօ. Բաղտիս մերո՛. . . :
Երկնայն ժողովին ի գաւ. Եկեղեցի.

յոռն եւ զհաւատարաց կարգն կատարեն,
եւ այլ ոչ կանեն ի թափար մինչեւ ի
Մաղկոզարդն: Այլ յըթ. ի բուն խո-
ջն եւ եկեղեցոյ տնն է. յարժամ զ. Կ.
խաչի տանն, զամ. պատշաճն խաչի
տան. . . :

37.— Էջ 538 Բ. պարտապ Կանանքի վրայ, զու-
նախաք միշտնով եւ մանր նապարպիւր երգ
մը կայ, Եւրոնէ Եւրոնայի ձկնաբն ա-
մենայնի վրայ շափառն, 5+5+5=15
շափաք, Ա—Փ: Ըստ ամենայն հաւատա-
կանութեան երգիս Եկեղեցին է մեռա-
ցրիս վերջին առաջոգ Հայէպցի Տէր Աս-
տուածատուր զնշ. Ապոստոլոս, 1670էն
չիտոյ գրուած: Եւրոնայի մարտի զնշն
իր շանկանութեանը համար:

Արունէ եղբուհ, արունէ եւ պա-
ռաւ, անս գալ Քրիստոս: Բանին
դուրն երկնաց, բարբառին հրեանակէ,
բարբառի գնեանց, քեռ ողորմայ:

Գիր հեղեկն յարիք, զերեզմանէ բա-
նին, գալաքին մեր յաքմին: Պատաւորն
անեղ, դատաստանն աղաւթ, դասէ զմե-
կաւորն, ար. ողորմայ:

Մս եմ մեղուցեալ եւ պարտադեալ.
Եւ մառնիմ ի հուրն: Ջարեուրի անձն իմ,
զանի ճարկանեմ, զօրացո՛յ զիս Տէր, ար.
ողորմայ:

Կախիցն հօր, երեւալ յերի, եւ
սարսեալ դողամ: Ըստ գործոց իմոց, բա-
սնօր գնացի, թաքցալ ինձ խաւար,
ար. ողորմ.:

Յախանձեալ հօգով, քախանձեալ
մարմնով, քաքաքիմ ի հուրն: Փախա-
նակ է ինձ, ժամ է օր լալոյ, ժամ պա-
ղանելոյ, ար. ողորմ:

Իմացի՛ր անձն իմ, ի մանկութեմ, ի
զինեան մասնիս: Հա՛ց լալով անձն իմ,
լա՛ց եւ արատեւա՛, լաց զանցանս Բո.
ար. ողորմ:

Խաչանի փայտին, խոնարհեալ անձն
իմ, խնդրեալ զբողոքի: Մարտեա՛յ
անձն իմ, ծաղկամ սր. հողւոյն, ծանի՛ր
զարաքիչն, ար. ողորմ:

Կորացի՛ր անձն իմ, կորացոյ զսիր-
տոյ, կտնգնէ զհիզ Բա: Հաւառայ անձն
իմ, հօրն երկնաւորի, հայցեալ զբոլու-
րին, ար. ողորմ.:

Ճալն աղալանաց. ճալն պաղատանաց,
ճայնիւ աղաչան: Ղեկաւար փրկիչ, դո-
ղիյ լեր եւ ինձ, հոյս սալ ի շարեայ,
ար. ողորմ:

Ճամարիս փրկիչ, ճանապարհ լե՛ր ինձ,
ճեմել ի յերկնս: Մայր եմ եւ մեղաց,
մայր եմ եւ շարեաց, մոռացեալ զման,
ար. ողորմ:

Յիսուս քաղաւոր, յիշեալ զմեղաւորս,
յոժամ գաւ փառօք: Նորոգեալ հողով,
նորոգեալ մարմնով, նորածին կենօք, ար.
ողորմ:

Շնորհայ եւ զուրդ, շնորհօք սր. հոգ-
ւոյն, շնորհեալ զբողոքին: Ողորմած
փրկիչ, ողորմեալ ինձ օհր, որ մոլորե-
ցալ, ար. ողորմ:

Ջորացոյ վրցաւ, շար մեղադրի, շար-
շարեալ վսն. իմ: Պարկեալ ինձ օհր,
պարսիցի լինել, պարտ Բոյ սրբոց, ար.
ողորմ:

Ջերմաւանդ սիրով, շուր հայցեմ ի
Էն, շուրդ կենդանի: Լեանդ մեզ ար-
ւող, ռան բեկուրեան, ռան կենդանու-
րեան, ար. ողորմ:

Մեքեա՛ գիս մաւօր, սուր բերդու-
րին, սիրդեղ հայցեալ: Վերաքին հայ-
ցեմ, վսն իմ պաղաւթ, վարդապետ
բարի, Տէր. ողորմ:

Տուր ինձ ցնծութիւն, օհր ինձ փրկո-
ղով, փրկութիւն բարեաց: Բարունի կո-
չիմ, սեւեհեղեղ, բամկական վարուհ,
ար. ողորմ:

Ճառելայ յի մբեթկաւ, ցողըդ քաղ-
ցուքեան, ցողը ողորմութեան: Ախրեա
սբ. հոգւոյն, չեմնցող զիս ԲԻ. Ալւս-
մամբ քո փրկիչ, ԲԻ. ողորմ:

Փրկեաց զիս փրկիչ, փառաց քա-
ղաւոր, փառք փրկողիդ: Պարկեիցն
դաս, սբ. եկեղեցով, եղ երգեն ըզ-
փառքս: ԲԻ. ողորմ, ԲԻ. ողորմ:

38.- Էջ 539, *Միասնիւ յայն էջի մը վրայ, դարձեալ կայ նոտարագիր ներքողեան մը, Աստուածածնայ նախորդած, ամենայն հաւանականութեամբ Աստուածածնաբարձր քննչ. Աղտուլլահի գրչէն հլած: Տաղիս չափերը զարձեալ 5+5+5=15 են և խրատելիութիւն սող կ'սկսի ուղղութեան անուկը:*

Աստուածածին կոյս, տաքան ձնող, ան-
տառ ամբիծ:

Բանին մայր կենաց, բանիւ քո մայրեալ,
բարեխոս լիս միւս:

Դիւիս համայն կուսից, գնորդոյն զոյից,
գնորդոյն զսար:

Դառնա եղեմակամ, դուռն եղեմ միջ,
դասուց երջանկաց:

Սրց անեալ պաշնմ, հրանեալ հովիւքն,
երգեն ընդ հրեաթկս:

Ջորք լուսեղինաց, զըսարբունք անմար-
մինք, գփուսս վեր առաքին:

Լնն ու ի ձոց, հաւ եւ միւս յախոսան,
էջ յարդանդ կուսից:

Ընտելալ զունդք մոռուցն, ընտիւր եղ
պարզեւ, ընծայս մատուցին:

Խալսանձեալ սրիւ, քաղաւոր մոռուց,
քողութիւն հաղին:

Ժամանեալ հատին, ժամ քո ձնընդան,
մառանդ հաւ բանին:

Ի հրաբոյ վառաց, ի սեւ բաղձանաց,
իսպառ ցրենձին:

Լուսափայլ ստեղծք, լուսեռամ ընկե-
տոք. խառնեալ ընդ հրեաթկս:

Խալսանձեալ հովիւքն, խառնեռամ զօտոք,
լուսնն առեալ երգեն:

Մորմուկեան կուսից, ծալկեցաւ երկիրս,
ձաղեալ յոյս առ մեզ:

Կոյս երամուկի, կենաց պարզելիչ,
կիտն զմոռեւս՝ մարդկան:

Զոյլ անմահկամք, հոգւոյն ըզպարզեւք,
հաւսինդ յուրեան:

Ջայն աղբստեաց, ձոնել ըզմարբանս,
ձիւր հոյն բարեաց:

Ղամպար լուսակիւր, ղեկաւոր լիս ինձ,
ղիւլել լոյս միտոք:

ձոնեան՝ գնորդի, ճեմս առեալ պա-
րեմք, ճեմստեմ բանից:

Մահուր աղանձի, մառ զաղաքանս,
միաձին որդուլոյ,

Յիսուս միաձին, յիս լիս խնամակալ,
յերկինս եղանել:

Նորածին տաք, ճախնոյն աղանս, նո-
րողող կրկին,

Շնորհօք սուր հոգոյն, անշտա ի հոգիս,
տառնա յիս բարիս:

Ոգով բերկաւաց, որպէս ըրդովիւս, որք
երգեն զփառս:

Ձրգեալ կոյս տմբիծ, չրկա հեղ նման,
չառքն ի հեմ վերձին:

Պար առեալ մողազն, պատարագս ոսկի,
պարզեւ մատուցին:

Ջուրքն որդանեմու, զեւթեմանդ սիրով,
զանիւ յեռ զառնայ:

Ռաւ բարեաց ճորհեա, ճեմա քո լցո,
ճան զործեալ յերկինս:

Սիւսով քո ձնընդան, սարայե՝ եկեալ,
սուր քաղաւորաց:

Վառաւոր սրվիւ, վերածննալ ըզմից,
վերադին կուսից:

Ջարեմամք ըրձանաց, յեստեղք եղեն,
սիրածին կուսին:

Բամից բազմութեանց, բառեալ ցնձեմիւ,
բողաքեալ (?) հոգով:

Ճաւք մեղաց իմոց, ցանկ եղեն հաղույս,
ցուռա մաղաքանք:

Իրիւ միւսեանց, իւրեալ ցաւադին,
կիւսեացուք առեալ:

Փրկիչ ճորածնի, փառք մօր քո կուրի,
փառս երգեմք առեալ:

Քեզ հաւ եւ հոգույն, եղ երկրպագեմք,
հաւիչ լիս մեղաց:

Սուր անձնեմք, բարխաւստբքն, յի-
շտա ԲԻ. եւ ողորմես:

Էջ 540. — Ետքակած Աղտուլլահի սրչն. — 39
վկային. — ակ. — Աձ. հոգի և սրան-
չեկի որ ընտրեցեր քեզ սիրելի՛ և ժա-
ռանդորդ սբ. արքայութիւն. դապար-
ման՝ ծառայն քրիստոսի. մաղթանք
սարայ քս. խնայեալ ի մեզ: Բանաւոր

չուշան հատին և աղանձի տանքն ա՛ւ՛-
րանին ցանկեայր յաղիլ հայցն. կենդանի՛
ընդ սրբոց ժամեկանցքն չքրտառելէ՛ց ։
մաղթի՛ ։ Գեղեցիկ՝ աղնի ժամեկանցքն
մաղօգեալ ի նա՛ւ ի մէջ յարէի. աւել ինձ
զի՛նչ կամի՛ք լինեցի՛ խառնել ի կառ-
կըս ձեր ցանկալի. մղթ՛ ։ Դասակարգ-
եա՛լ երանելեաց զյաղաղման, ծա-
ռայն չքրտառի, հայցէր մըկըրտիլ ի
ձայն հրաշալի, հայր և որդի՛ և սուրբ
հոգի. մղթ՛ և և մրկլորեալ երանելեաց
յաղաղման, նառայն չքրտառի, և
լրջապատանայ զորքեայ համարելք և
բուրք հուր անուշաթեան աղ. հնգըր-
կի. մղթ՛ ։ Անոյ պատանի գոյժ թորի
գուտի, ձեռքի տարբըրէ. անեալ ի
լուսկլոյն ըզգինոյ ոտի և արձակեալ
գաղանաթոր գործին ևն՛դ ի վերայ
զի՛մի. մղթնաք՛ ։ Էրեւնայ փըրկիչն յս.
առ ի առաջիակերն գիւշերի. ի մէջ զբրի
աղօմտեան և յայնպեց զամուսթիւն
իւր հրաշալի. մղթնաք՛ ։ Ընդ անցանելն
առաւօթի գի և ալ ազգի վառասականի.
խառանայր ընդ տասանորոց ի ոչ կա-
մայ մաղօգեցեր զուգոս երամակ աւ-
ելոյ վիայեարանին. մաղօքնեաց սորայ
քրիս՞, 1177, օգոստի. 30, ԹԷ՛ այս
և ԹԷ 407րդ էջի վրայ տննուած՝ Շա-
րական սրբոց խոտանադառնոս կը
կրեն մինեանց գիրն ու թուականը, մէկ
որ տարեկրթեանմբ միայն ։

40.- էջ 540՝ 114 — Արգար հայոց թագաւոր՝
խմաստութիւն. խորհրդաւոր, որ զթա-
գաւորն երկնաւոր, հոգոյժ ծանեար հե-
աւաւոր. առաջեցեր սրտիւ բոլոր զքեզ
աղաչեմ քս. բան հոր. Չի՛ կաս երկիր
հեռաւոր աղղղ յոխակալ և նեղաւոր,
եկ տր. առ իս փութաւոր. զիս բը-
մըլիկայ սր. թաղաւոր, քաղաք փոք-
րիկ պարսպաւոր, մեզ բաւական և
ապաստաւոր. Որ՛մէ գիտատուն ընկալար
սր. զգաստաւանն յուրախարար. և
ըզբրամանն զոր լուար բոլոր. սրտիւ
հաւատարար. յետ համբառնալ իմու՛մ
առ հայր, քեզ առաքեմ բժիշկ հար-

տոր՞ ։

էջ 541, մեծապիկ կարմրադեղ խորանի. — 41
մը տող, բուն ձեռագրի մաս կազմող
ճարական. — Կանաթն. Եղուքեան Սրբու՛-
ւոյ առանձին. ի յովակիմայ և յաննալի,
որ է ի գեկտեմերէր ամառայ յինն. Տե.
զրիգորի հայոց կաթողիկոսի առաջեալ. —
գկ. — Կարգաբար գաւառութեամբ հայր
հիմնադիւր ընտրութեամբ, հիմն ի մեա-
ղացն աղղանդի քո միանելից առնա-
րի. սկզբնաւորեալ սքանչելեալ և
կատարեալ ըզնոյն հրաշեալք. Որ ա-
ռեւեալալ ի կուսէ ծնեալ նըմանդ ի
հաւրէ, ըզմայր քո քեզ նըմանեալ այ-
սաւր ցուցեր յըզացեալ. յամոյ ձեռ-
ղանց հրաշալի և աւետեալք հրէշա-
րի Սրբորդ հոգւոյր ընակարան հոգեաւ-
որ քո խորան. հոգեարաւցն աւետե-
ալ հոգւոյր շարեալք հիմնացեալ.
զքեալթիւ. ի նա յինեցեր զյարկել գաւ-
թի կանգնեցեր. Տը. որ բարձրեալն է
յերկիչն ինչոյ իսկ հիմունս արկ նըմն-
դաւիթ հայր քո քեզ հընչէ զհոյս իւր
զըստեղդ աւարս երգէ. — աւել հիմունըք
նըմն ի լեռան սուրբ է նորին. Այս-
աւար և մէք տաւանկից մարդարկիչն
ձայնակից ընդ նախահարսն բերկրեալ
ընդ աննայի ալժմ աւետեալ, ընդ
հրէշակալ քեզ երգեմ զամանաւոր.
ազգք երանմէք. նորագութեան մերոյ
ընութեան ձեռնցեան անխիշ յառ-
ման. սկիզբն եղև աւր քո յըզութեան
միայն հոյս յետ ծնընդեան. Դասու
յուրաքիցն աւետողաց և աւետեալ
քոց մեղաց, աւետակցեմք աւրանը-
րեւոյ, զմայրց առաւելայ մաղթելոյ,
ի հիմնալորի քոյ արդանպի առնար
բանին կենդանի. խընդեա և մեզ
կոյս տիրունի զփըրկեալ յըզանայ
զհոգի. նախադրութեամբ քո սր. ծնըն-
դեան յաւար աւետեաց յըզութեան,
առանձին, մայր փըրկութեան, հալլեա
մեզ ձեր ջաւուքեան. և. Այսաւր ի
հոգն ուխտ յըրման աւետեաց սուր
յըզութեան. յովակիմայ և աննայի
ձայնակցելոյ աւրանութիւն, ըզքեզ բա-

* Տե՛ս շին և նոր Գարականն կամ Ան-
գլաներ Շարականներ, Սահակ վրդ. Ամատու-
նի, Վաղարշապատ, 1911, էջ 158 ։

* Տե՛ս Ժամուկիւր, Կ. Պոլիս, 1786, էջ 67ա ։

րերանեմէք արեւ. հարցքն մերոց: Բամ-
նայ ազգաց յարեանմէ տարնութեան
զուսկի երկրի, զաւետիս մար քո
անալի տալով սըղասր զբանն ուխ-
տի. ըզքեզ բարեր: Քարգուքեան
մարգարէից հարցն յաւսն յաւիտենից.
զախիս աւետարանի գուսակի սկսար
յամոյն արգանդի. ըզքեզ բարերս:

գ.— Ըզտր. աւրանեցէք բարձր արարէք
ընձս յաւիտեան: Ամենայն գործք
աշխարհի այժմ աւետեալք ընդ աննա-
լի. ըզքուցից նորոգողն մուր յաւ-
թիւն յիւրում մեղքին բարձր ար:
Միտարելէ հարց ներուիք յովակիմու
հուսնի նախնիք՝ ընդ հրեշտակացն
աւետազան, աւետընդայ մաքուր հո-
գիք բարձր արարէք ընձս:

մ.— Հրեշտակն ամուլ քո մուր նախ գա-
ւետիս բերեալ, քեզ աւետին. գաւե-
նառ բանին խորհուրդ նախահայկէր
լախից, զոր հրեշտակագետն էր թե-
րեւոյ գտնէ քո գաւետիս հուսանելոյ
գտն. առ միամին սրգին՝ հայցես վա-
ղեն մեր առաքանաւորն միշտ հոյս:
Ամենայն տարնութիւն տառար գիտյալ ըն-
կալեալ յարգանց, ազգին նախամարց
ընդ եւալի հընչէր զլուծումն երկանց
մընդդեան. զուարթնոյն զաւետեալն
խր աւետեք նոցա՝ քեզ զամաւթոյն
Երմիայի. առ միւս ՝ Ասանապատի մաք-
րեալ յովակիմ հայր քո կոյս, պաշտոյ
է ուխտից ար. հրեշտակաւք առնոյր
պարտւղ զմայրդ և զարեակց ազրիւր.
զոչէր նախահարցն և աղամայ փրկիլ
մնելովն ի քէն քեզ՝ զրան ուխտին լը-
նուլ. առ միամին:

ն.— Որ պէնն հրաւան ի անց հուսն
նախնին հաւար յամուստարին. աշխար
յազախաւակն հոգիւր յար ձեռացառ
բանից երկնաւոր. աւետեալով յանապա-
տի հաւար պարգեւ մարգարեան ազգի:
Ուսկիւր յիսանաք ժողովութեան գմար
քո սանդուխտս ազգի մարգարեան. զիւր
աւետիսս յամոյն մընդդեան պատրաս-
տեցեր նախատրեան. ար. աւետեալ
քո անհատի և մընդդեան կուսականի:
Էղի հոգւոյ զընդունարան զմայր էակ-
ցին քո մարմնաբան. տալով լուծեր ըզ-

տըրամական կանանց երկանց անէնք
մընդդեան. սկիզբն աւետիս ուրախա-
կան տալով աւրանիլըն յըզուքեան:

զ.— Գունդէ հրեշտակաց յերկնից յերկիր
տաւանակից զգոյր յըզուքեան աւետիս
մարգարեան բերեն նախակից. ար
զուարթնոյն աւետեալք ըզքանն ամ-
լըզացար. զոր մնեալ յազմութիւն. երկ-
նաւոր զաւրաց պաշտեցար. երկնայնոց
սիրունի և մայր փըրկութեան աշխար-
հի: Բամնայ աշխար աւետազան ըզքեր
մարգարէիցն զուարց արարող հո-
գիք և ազրող նախահարցն պարգ-
գուշակեալ յանին կուսարմար ըզքեզ
զբրտառեն և լըմամբ յաւսն ըզգու-
սակց աւետեալք աւրանն. աննայի եր-
զակից և յովակիմայ եղեալ խնդու-
կից: Ի մընդդեանն երկանց աննիից
մընդդեամբ քո փրկեալ. և ի յըզուից
մանուն մաւետար պրգոյ քո քրնեալ.
միամին քո եկեղեցի գուր յըզուքեան
քո տաւնէ և ամամին. զաւետեալդ
աշխար զաւանէ. անդադար վասն մեր
միամին որդւոյն մաղիող լըմ:

էջ 544.— զկ. Կանոնն Ենդդեան Սրբա-
ւոյ աւետին. Ի մեղաց խրաց. Յովա-
կիմայ և Յաննայի. — Երկեցէք որդիք
սիրմին երգ նոր... զկ. հ. Որ գնախա-
գրեալն... Ղաւարմարց սիրմնայ կն-
անդիտարան աւետեալացն, ար յազմա-
գոյն աւրանաւաք գուշակեցին զմնազ
բանին... զկ. եւ.— Միտ կնեաց արե-
կեալ... ի բանական երկրի...:

էջ 547.— Կանոնն երկրայց աւետին Ասե-
նաթիւն. — Եկ. — Որ նախմտաց խառ-
տուքեամբ... յժ. հ: Որ ի վերայ քե-
րաբէրից... Որ ի լիւրեմք քորեալ...
անտառ երկ յանարանութեամբ ի սիլ [տը-
աւ] յոգ, տեւ Հայկազեան բառ արան, Ի.
1837, Վիեննայի, էջ 717ա) հանգարտ
պարբերակեալ... ող. Յուսէլ քան զա-
րաւետիլ... խառտուքեամբ մայր անա-
րատ...:

էջ 553.— Կանոնն Աւետեաց՝ զկ. եր.—
Աշխար ի քեզ յըզույն ամաւտանին բար-
բառ, ար ի փրկութեան (աշխար՝ փրկու-
թիւն) հաղորդեաց...:
էջ 553՝ Այլ հարցն Աւետեաց Ամամին. —

դն.— Ուրախ լիք մարիամ որ. անսիրեն, որ յարգութիւն չունէ հրեանք ըզոր. արեւ. հարցքն միտցւ։ Ուրախ լիք մարիամ կոյս անտրտաւ որ անհասարակ մընար զարգին քո ըզոր. արեւ. հարցք...։ Ուրախ լիք մարիամ մայր քիւ. քանկի ի քնն նպակաց մեկ յոյս երեսաց. քո. արեւ. հարցքն թիւ Ըզոր. արեւնեղէք և բարձր արարէք Ըզոր յաւիտեան։ Զեկեմախ աշտար ի փրկութիւն ազգի մարդկան։ մարդ կեանայ հրաւարապէս ընդ հրեշտակաւ արեւնեղէք և բարձր արարէք։ Հինգուարցքն մանկացեալ յանտրտա ի որ. կուսէն, և յանձն տա մարգարայ ընդ հրեշտակա տարն նեց*...։

Էջ 554.— Կանոնն ճրագալուցի մընընգիսն քիւ. Նորին տն. Գրիգորի ասացեալ.— Պատարաստ լիք զու ընթիւզանէ որ զեւղ նախ էիր հովուաց, անո՞ արդ տիեզերաց զըլլալ լինի քաղաքաց*։ Այլ ի՞նչ կըրտի յազակի ա՞յ փոքր եւրուսաղէմի. այլ մէ՛ն յեշտմբոյ յուզա գրտաւորն տունը եփրաթայ։ Բանն անպիկարն ի հուրէր որ նախ քան անկղբն (այսուր՝ գրիւ) աւուրց է. անա ի քէն ելանէ, որ զնորս խորայէ հովուէ՛, Պատարաստ լիք զու ընթիւզանէ յաջորդեցիր եփրաթայ. անո՞ զաւիթն նոր արքա, մեծայ ի քեզ նոր մանկանայ։ Դուրիթ (Լուրնիմ) որ մանուկ նախ զհաւան ի քեզ արածէր. ի քեզ նախ յաղթուց և զեւղ զգալանս մեծամբ սատակէր։ Կորա՞ արշմէ ի քեզ մեծաւ որդի սըրտուց արդանդի. որով երգումբն լընու արմատիմեան զուսակի։ Որ զմանն ի յերուսաղէմ մահուամբ հանդերձեալ պարտ է։ Ենթանեամբ նախ ի քեզ յաղթէ. զերկուսն մեղքեղեան յուժանէ։ Անո՞ ա՞յ զու ընթիւզանէ աշտար փախանուկ գրտալորն, լինի այբքն նոր երկին, և մտալն աթու զերկն։ Պատարաստ լիցին դու եւ այր և յաջորդեցիր

մտալն, ասանկ զփառաց թաղաւորն, զանպարտելին և զանուր։ Պատարաստ լիք և դուք հովուք և զփողոցի թաց ընկեցէ՛ք և ընդ հրեշտակա երգեցէք, անտրա մե՛ն հրեշեցէք։ Պատարաստ մտալք մարգարէք զգուշակալան յուսալ ընթէք, զանձնարանեալ. որ մարդ յանձն անուս մեանի։ Գտարաստ լիք զաւք հրեշտակաց, յերկրի լինել սարբատաց. արկէք աթուս ի յերկրի արքն. մեր եկանի յայլի։ Տը. մեր խմորքին և աշխարհալորն, թուզաւորդ աշխարհացեալ և ընդ մտալայ տըլդ. զրեալ։ Գտա աշխարհալորն զգիր մեկաց շընշն։ զմասայեալք ապտա տանել, և ի յերկինքս ըզմեղ զրեւ։ Եւ բերդանեալ գրիւ ընդ յովսեփայ։ ի թեթեւ ամպ որ. նորտեալ զաւ ըզրեւութեան փառուց մանկեալ։ Ի բերդանեալ զաւակի զուժէ, զրեւ ի հարկ ընդ մտալ կուսի, զաւ յաւիթիւս արդ. երկին։ Մեանիս ի յայր ար. մանուկ կըլի, ըզմեղեալքս նորուցիլ զաւտարայեալք ի գրտալան տնէ։ Տը. մեր տըլդայեալ և աշխարհանուս։ Կխորանեալ տանել պարեւ (այսուր՝ պարեւ) զաւքաւ ընութիւնս նախ աննէ։ Որով զմեղեալք արեւնեղէք և երկրպոյտեցէք. հաստով զաւք ընդ աւաւ լուսայ քան զարե յաւալ։ Ազրերդ եղմեալ զդաւանս այսուր բանա, պատրաստ կոյս եւ խընդու Բ. Ի Բեն (աւմանեալ)։ (Ասոր կը յաջորդէ՛ Այլ ճրագալուցին։ Ուրախացի սքրբունի, ըստ տպագիր օրինակներու։)

Էջ 556՝ Անանիան զաւղի քո անձմին. — Բարեխաւսեալ վասն տնեանց միտցւ, և աղաչեալ զմիտմին որդիդ...։

Էջ 557.— Կանոնն Առաջին աւուր մընընգիսն քիւ. Նորին տն. Գրիգորի ասացեալ.— ան՞ Փա՛ռք ի բարեունա տը

* Տե՛ս Գիւր տ Կոյի Տննացոյց Հայոց, Գ. Գ. ԼԵՌ, 1786, էջ 352-ը։

Տե՛ս Սիտան, Աբիշան, Վնեւորդ, 1885, էջ 242-ը։

** Գր պակիս աղագիր նոր է 1786ի Գ. Զ., յօտարտաւորմ. ինչպէս նաեւ ՅԱՅԱՆԵ ՇԱՐԱԿԱՅԵԱՆ և Սիտանի մէջ։

* Տե՛ս Հին և Նոր Պարսկաստան կամ անգլաեր շարափաներն, Սահակ Գրգ. Սատանի, Վաղարշապատ, 1911, էջ 2-3, իր ընդարձակ մանրամասնեմներով։

** Այս տանը կը պակսի Սիտանի մէջ։

ասուր աստուծոյ և յերկիր խաղաղութիւն. ի ծննդեան քո հրելտակէ երգէին. զբանիդ աննառ խառնումն ի մարմին առ ի մարդիկ հառաւթիւն. ընդ որս և մեջ այսաւր երգեմք ծննդեան քո. փառք ի բարձունս աստուծայ. Աւետիս տայր յերկրի հովուաց որ գասապեանն էր հրելտակաց. ծննաւ ձեզ այսաւր փրկելիւ տը. աւծեալ. ընդ որ քաղմութիւն գաւրաց երկնից խորհեալք առ այրին փառք ի բարձունս երգէին. ընդ որս երգեմք և մեջ այսաւր. Իմա՛ զործեալ մօզքն ընդ աստեղին հրելտակն ազգէր հովուաց զանդին. . ի բնթզակէմ ծնեալ ըզքեզ յայրին. ի կոյս մաւրէ տեսնն գնաւք միանիկոյ խառնաբարդառ ի միտաւր. ընդ որս երգէ. Դն. ծնեալ այսաւր լինի փառաւորեցէ քս. յերկրի բարձրացարուք. քս. յերկնից խոնարհի. հանդիպեցաւք նըմա արգարք ընդ հովուաց. և մեղաւորք ընդ մոզ կեթանաւաց. ընդ որս երգեմք և մ. Քի. մայր աստուծանին երկիր երկէքեզ և երկին, ողջոյն ընդ քեզ ուրախ յեր բերկեալ. մարգկան տղաբոյն ալ. հաշտեցուցիլ և հրելտակաց այսաւր գաւառացեալի. ընդ որս երգեմք և մեջ այսաւր. Եկ. — Զոր խորհրդեամբ արբանամու մարդոյն զորդին հրամայեցեր տալ աստուծոյ. այսաւր ըզպարտ զայսաւրստ փառեցեր հար զմիտեմն քս մարգկան ծննդեամբ մարգկան խորեցեր. զանկեալքս մարգով կանգնելով. Որ զազգս աւրեմն յիսաւակայ և իլանն փրկիլ զորդիս և տաւր ուխտ յակարայ. ընդ որ ան. գաւառաւորեալ մարգոյ զրկորտանն. ննջով պրտեմք խառնումն առ ի մարմին նոր միութեամբ այսաւր ազգելով. զոր ի գաւաղէ նորին առեալ ըզտեսիլ լըցեր. Բամեալ և տուր ջուրց և երկրի առանց անբան և անգործ պրոյսրս կենցանեալք. նոյն և տյաւր անսերուն յանախա կուռն արգանդի զքո փառակցին անաւրիւնեցեր մարմինն ծնանն. սքանչելեալք. — փրկութիւնան մերոյ զործակեալ հոգիւ. Ունկուխք

յերկրէ ըզքեզ յերկին ետես յակոր կոյս աստուծանին. յորում ի գլուխ մամանակաց տը. տարբեղն մարմնով հաստատան. զմարգիկ ի վեր յերկին նանք և հրելտակաց իլմամբ այսաւր զերկիրս լըցեր. անդադար բարեխաւ. տես զանկեալքս կանգնել. բն. — ի քաղաքի գաւթի գուտորն գաւթի. ըզքեզ նոր գաւթ քրիստոս արքայի Թանի ի. որդի գաւթի. Բամեալ հրելտակէ երկնից այսաւր ըզքեզ աւրեմն. բարք ննթանալք այսաւր ծափս հարկանն և ըզքեզ գովեն. Որ գաւեախս յուսաւ հարցն լըցեր. ի յիսաւայնէ ծաղկեալ զփուլն անիծից բարեւեր և քերկեր աւրեմեցեր. Կանե որոյ ծննդեան քս աղապակեմք. աւրեմեալ որովայնն որ կրեացն զքեզ և ատեցն որ գինցոյց. զոր միշտ երանեմք. Կառեալ անշէլըն հրով անկէզ մորենի. եղեր ի մոուր բարձրեալ զըրկուք գաւառանիկ երկրի. եղեր յուտի որ ի հաւթ. աւրեմեալ և զըտուր քս. Բովայնեղ. Ե. — Այսաւր որ երկրինս գասք հրելտակաց տը. ի բարձունս ըզքեզ աւրեմաբանին. երկիրս երկին և ի կուռ ըզքեզ տծ. հոգեղեն տեսաւայ յերկրի աւրեմն. ի փրկութիւն հոգեղենաց ծնեալ յայրի աստարապէս և յանրանից միտաւր եպեալ տղաբոյն. որով ընթէկէմ եղեալ նոր երկին զփառս ի բարձունս երգէին. Որ թուանայ յաննէ գաստեղաւ կուռ և զոր յաննէն աստեղաց հրելտակէ գովեցին. երկնից յուսաւորքն տասեզրն արեգակն արդարութեան զքեզ ծաղեալ ցուցին. զքեզ զոր նախիւրք գուռ. շտեմեցին ծաղեալ տուղ ի յակարայ. և այլ ծագումն անուն նորա. որով բնթզէմ. Այսաւր լերինք և ըլուրք որպէս խոյս և գառնին ալիւն և միտով զասանց խայտալցին. զաւրք ասլըցան զարարտութեամբ բնթզէմ. Բամեալ ցորենոյն. խորք գասկերս հարցն

* Բարդ թերթի արձանէն հարտեան աւագաւ կարտեանն է. Բարդի, մանգուսկի և Եղորմանի մասեւով.

հանգուցին և անտուհեք ընդ քրոզ-
բից պատուրն տխու անեալս ցընեա-
լին, որով բեթղէնէմ:

Այսաւր թագաւորք և այլազգիք
բաւ գրայն ծաւալեալ լինի զայնկեցին.
բզգրեայսն բայեալ աշխարհագրաւն ի
բեթղէնէմ ըզմայր քո անեալ. սը-
րից հաւառա չարագրելով զմեզաց
մեր զիր շընջեցեր և ազատեալ յերկինս
բզմեց զսրեցեր. որով բեթղէ. Որ նախ
քան զարեմ ծնեալս ի հաւրէ՛ այսաւր-
ածին որդի գիւմար հաւր քո կոչիս ի
գաւթէ. խնդրեալ զհեթանոսս և
զծագա առեր ի ժառանգութիւն մար-
տիրայ արութեան. զմզոսն ի ծալբից
երկրի անեալ զհեթանոսսն կոչեցեր և
ըզմզոզութեալ քո ի մեղաց խրեանց
փրկեցեր, որով բեթղէնէմ. Այսաւր
քեզ սակի որպէս թագաւորի և կրնա-
րուի որպէս այ. մողքըն մատուցին.
որպէս հանգրեմայ մեռածին վառել
մեր ըզմուսըն բերին. յոր ձեռք և
ողայք ընդ մի փրկեալք և պարծի
հինն ինչ. և սիւնիս որդիք նորոյ
յանձեալ թագաւորք, որով բեթղէնէմ:
Այսաւր որդ. ի որբոյ կուսէ անախտ
սրբութեամբ ծնեալ աւրհնեղեցար,
ջուրն ի վնմէ և զառն ի ծառէ և պը-
տուզ ի չոր զաւազանէ. յանձնաւոր
մեռեալ ծնաւէ ջուր կենդանի մաք-
րուզ ի մեղաւոր մեռեալ բնութենէս,
ընդ որս համաձայն և մեք մագուցն և
հովտացն երգեմք ըզփառս ի բար-
ձուես: Այսաւր զհարցըն քո ստեղծիչն
որդի ծննդալ՝ պսծ. մտածի ոքեանցեր.
կարեաւք հարկի որպէս մայր առ ար-
դի զմի եղջերուն ապատ ի մըսուր կե-
սակեցեր. զամաթ նախնոյն մաւր
շընջեցեր խանձարելով զանպարգիւրն
և զկրողըն բառ զըրկաւք բառնալով
կոյս ամածին. եղեալ նոր երկին եր-
գեմք ընդ քեզ փառք ի բարձուես
այ. զկ. եւ.— Նոր արեւելք դուռն
տրեաւ ընդ որ հմուտ լոյսն ի բնա-
թիւն. ար. այսաւր ել տարացեալ
լոյսն արեգակն ի քնն. փակեալ պը-
նեաց ըզկուսութիւնըդ անլոյսի. վասն
որոյ ամածին. ըզքեզ երանեալ մեծա-

ցուցանեմք. Հեաւորն թեման վիմին
համանս էր յոր տնայի տարեցա-
ղիրն եղեալ ի քնն աւր մեզ երեցաւ
երեսնի մարտով. հրեշտակք յաւմէ
մեզ աւետաւղք հովուաւքն այսաւր-
վասն որոյ ամածին... Մերով փշա-
րեր տրկար բնութեամբ կոյս մարկնի
ի հրոյն անկէզ կացեր ամզ թեթև
զհաւազայթս իւր ծածկեաց տրըն.
քև. ծնըղեամբ եկեալ լոյս ալսար-
հիս խաւար, վասն որոյ ամածին...
էլ 550՝ Այլ շարական նոյն աւառս նշըն-
դի.— Խորհարք մեծ...

էլ 562.— Կանաթն երկրորդ աւառ Մերն-
գեանն քի. նորին տն. Գրիգորի ասա-
ցեալ.— Կամաւ հաւր և հոգւոյն որ
միածինք ի հաւրէ ի կուսէ ծնեալ այ-
սաւր բունք եղեր մարմին. զմարմին
չեալս առնել հոգւոր. Որդիք եղեր
որդի ծնեալ անդրանիք մաւր կուռի.
զհայրենի ժառանգութիւն. զրախտն
աղեկայ զարմուցի որդւոյս ազամայ:
Սիրով խնայրեցար և ի մաւր տղա-
յացար. բունք կերպուր անտանցե-
լոյս եկար. քով հոգիւ հովտաց յայտ-
նեցար. ծնեալ զքեզ կոյս երկին եղ-
եալ երկնից նոր երկին. զլուսաւորս
յայրին խնայրեցոյց. ի պաշտաւն որդ-
ւոյ քո զհրեշտակո ինոյց. Այսաւր
պատկերըզ հաւր էութեան հառապայթ
փառաց կնիք և կերպարան. ըզպատ-
կեր ծաւալական զքեցար մեղեգեամբ
ի կուսէ զքեցուցիք զազամ զոր մեր-
կացաւ ըզփառսն ի կնոյն. նոր վե-
րաւանգեմով. նոր տղայացեալ ըզ-
խորտանել պտորանել գուլին...
(յաւըրդ երկու թերթը ինկած ու անհե-
տացած) կուէ զգրոցիս ըզպարս հո-
գւոր. ընդ իւր բերկրի զաշխարն սակ
գտանել. ըզգրոց պատկերին յաղիւք
գիրանել. ըննման յերկնոս գուլնք
հրեշտակաց պարեն յայրին ընդ դասն
հովուաց. արև և լուսին նորով լուսով
այսաւր նորոգին. աստեղք ցուանան
ի ծնունդ արարչին. ըննման այսաւր
հոգիք արդարոց. մարդարեք և հաւ-
ցըն սրբոց. ինչիւս. պարեն որդիք
սիւնիս. և բերկրի որդւովք ար. եկե-

զեցել: Յընծայ աշխարհ ամենայն բնակչաք. ցընծայ երկիր լեռամբք և գաշտաւք. ընդ անասնոց խառտան և անշառք ծառաց. ծով գութարճանայ լըրիւ ընդ գետաց: Յընծամք և մեք արհնաթեամբ. արգարացեալք փրկւելին մեր ծննդեամբ, որ երարծ գանձն և զմեզաց երկունս, ընդ հրեշտակս երգեմք ըզփառս ի բարձունս: Յընծայ երկիրք այսաւ ցընծաթիւն երկինք. ցընծայ կոյս մայր աւրհնաթիւն երկրի, ցընծայ հրեշտակաց խնդաթիւն և արքամազգեաց ազգի մարդկան բերկրաթիւն. որ մարմնով ծնար գրանն ի փրկութիւն:

Էջ 563.— Այլ շարական նոյն աւարս Մերնդիւ.— Այսաւ բանն ի հարէ անմեկնելի և անճառելի...

Էջ 565.— Կանաթն երբորդ աւար Մերնդեանն քի.— Բն.— Կարաւ արքայդ մեծ զթաթեամբ զմեզ փրկեցեր ի մաստաթեամբ. ըզկործանեալք արարժութեամբ վե՛ր կանգնեցեր խնարհութեամբ. զմարդոյն ամ. զոյ ցանկալո՛ւ ամ. զու մարդ որդի մարդոյ. եղեալ ծննդեամբ ըզպարս լուծեր զեղծեալ պատկեր քո նորատեղծե՛ր: Որ քեզ պարտէրն ըստ արժանի արգար գարմանդ աննեքիլի. խորք բարեաց և ծով նորոյն՝ մարմնով եղեր նորին որդի. զի յայդ ելեալ հաւրն և ծնողի, ողորմեացիս ըստ աւրինի. զմա՛րքն ծննդեամբ պարտոս լուծեր՝ զեղծեալ պատկեր քո նորատեղծեր: Ստե՛ղծեալ քոյին ձեռակերտաց պատկեր քո մարդն իշխան եկաց. որոյ պատժեալ ըստ յանցանաց արբ և աշխարհ ըզգան վըշտաց. զիշխանն աշտաւ նորոգելով քո ըզպատկեր մարդոյ զգնելով. զաշխարհ ըզոյր խընդացուցեր և յանձնից նոր աւրնեցեր: Տեոսեալ երկին զքեզ ցընծացաւ երկիր լըրիւ նորոգեցաւ, որ լոյս կարծէր՝ խաւար ցուցաւ ուստի ի տուէ տառց յայանեցաւ. ի մէջ ծագեալ ի գիշերի նոր արեգակն անձածկելի: Ահ այր վիթխ զու վե՛ծ ծնար, զհոգ գառնալոյն պատժժ լուծեալ. աւստի և աւճն որ զհոգն աւար, այժմ ի վիթխէզ

փրչրեալ պարտէր, որպէս մարմնով բանդ ի մըտուր, մարմին բանիւզ յաթող անուր. զմեզ վասն որոյ ծնեալ վայր իշկեր համբառնալով յերկինս հանե՛ր: Նախ ի կնոջէ զմահն հեղեալ՝ կեանքդ ի կնոջէ ծնընդեամբ լուծեալ. զի որ. է հայրն ուստի իշկեր՝ որ. կուսութիւ. զմայրն ընտրեցեր. ծնեալ հինաւորց մանուկ եղեր նոր ըզհնացեալս գարացուցեր. նորապէս լուծ պատկերն եղծեալ գրտեր ըզգրամբն կորուսեալ: Դո՛ւ որ յաթողն ևս քրտիլից, եղար ի մըտուր անբանից. զանցանցեալս աւրանդ ամէկ՝ բանիւզ զանձխաւս կերակրել. որ ի ծոց հաւր լուսով ծածկեալ՝ ի խանձարուս եղեր պատեալ. ըզմերկութիւն. մեր ծածկել՝ ըզվէրն տաւս զկուպան լուծել: Ի գիշերին քո ծնանելով զխաւար մեկաց հալածելով. զի ի մարմնբոս խաւարն էր լուսաւոր լոյսդ աշխարհի. զոլով ի նիթի անպարտաւ, շար խաւարին անհաս անասոր. ուստի յարեար յառաւառաթն՝ որպէս և ծնար ի գիշերին: Աժ. տա հայր ի սկզբանէ՛ եղեր մարմին բանդ ի կուսէ. մերովս եղեալ մանուկ ծընար որ նախ էիր որդի տըւար. ըզխմանկ աւճաւ պարտել և զճառայեալքս ազատ առնել. իոկ հերոգէս ստատա՛նայիս կամէր հըրձից լինել լըրիւ: Նորոգեցեր զազամ կենաւք ըզմահացեալն յանցանաւք. ծնեալ ըզծնընդեալն անէ՛ծա բարձեր զարքամեալն և այլ(?) զուարճացուցեր. ծագելից յեռսեան զաւագանի և արժատ ծարաւոս երկրի. եղջիւր ծագեալ մեզ ար. աւճեալ և ճրտի ի դաթիլ պարտատեալ: Որ ամ. մեր ըստ բարուքայ՝ յեաւ լինացն և տալոյ գնաւ. ծնընդեամբ յերկրի երեւցար և ընդ մարդկան ներըրջեցար. զըրտոյ որ նախ փառս ծագեցաւ հինն իէլ. ոչ ընկալաւ. որով նըշան յազգայ մարտքներ և զհեռաւորսն կողեցներ: Որբորով հոգւովն կուսութեամբ զամ. ծննար զու մարդութեամբ. որպէս և ծառն առանց սերման ծնանել ըզգառն իւր աննրման. շոր գաւազանն ահարովն ինքնին ան-

ջուր զորք՝ ծաղկայիլ. քեզ աւրինակ մաւրդ և կուսի մաղթեալ ընդ մեր կոյս տիրուհի՝ զկ.— Այսուր զցանկութիւնն որովայնի՝ որ մահացոյց զեայն մայր նախնի. կեանքդ և սրբութիւնն բնական յարգանդի ի սկզբանէն սրբեցեր սկիզբն ամենայնի. ծննդեան քո ընդ մազուցն երկիր պապանեմք։ Բոտաւզ զտրտման մեղաց երկունս որ ըզմահ ծննան. ծնունդ քո ի կուսէն եղև մաքրութիւն՝ մարդկան աւրնութիւն, երկին և երկրի անձառ ցրնծութիւն, ըզծնունդ քո ընդ հովիտն րարեաննեմք։ Փարպեղալ զուշակութեամբ հարցն փշրել զմեզ մարդեղութեամբ. հրեշտակք զքեզ հովուաց և ստաղ աշխարհաց ի բեթղէնէմ ծնեալ՝ եցոյց զրո՜վք մարդարէից. ծննդեան քո ընդ հրեշտակ երգեմք ըզփառս ի րարնուն։ Այսուր ծնաւ քո. տղա յայնեալ և զխորամանկ աւճին լուծեր զխորհուրդն հնացեալ. աւտար յայրին տր. պանդխտեցար՝ և յատարաց ազգաց ծառայեալ՝ երկրպագեցար. ծննդեան քո ընդ ժողովն երկիրոյ։ Յանամոց միտար բազմելով զհաւասարեալս անմբոյց՝ բանաւորեցեր կեցուցանելով. ի խանձարուս ամ. պատելով ըզրազմանիս կապաննս մեղաց լուծեր խայտառակելով. ըզծնունդ քո՝ ընդ հովիտն րարեանեմք։ Նորոցեցեր զհնութիւն երկրի մարխամ այսուր ծննդեամբ քո կոյս տիրուհի. որ զհամարտութիւն յերկել բուսուցեր անախտ որպէս բոյս յերկրեղէն արգանդէ դքս. ծաղկեցեր. բախխաւսան նրմա փրկել զանձնելս մեր զկ՝ն.— Խոր խորհրդոց և բան հաւս ի միսսուրն յանրանից ծննեալ տղայացար ամ. համայնից. ըզքեզ րարեանեմք արծ. հարցն մերոց։ Նոյն խանձարեալ և աղայի մշտար. զմոքս աստեղքն կոչեցեր և զազգս երկրի աշատար փրկեցեր. ըզքեզ... Դու որ յերկինն աւրնիս ի քրովբէս. ի մեղաց և ի հովուաց ընծայեցար ի յայրն ազգատաց, ըզքեզ րարե... զ.— Ըջար. աւրնեցէք ժողովուրդք

և րարծր արարէք ըզնա յաւիտեան։ Բնեակայ լոյսն երկնուոր հրանիւթիցն թաղաւ որ. այսուր զկերպարան ծառայական տղայացեալ աննու խոնարհական. աղատել ըզմեզ ժողովուրդք աւրնեցէք և րարծր արարէք ըզնա յա... երկնի գաւրքն յայտնէին մեզ հովուաւքն գոչէին. ձեզ աւճեալ ծնեալ փրկել և ի մեղաց ապառիչ որ փրկէ զժողովուրդս ի մեղաց խրեանց քանաւայք աւրնեցէք և րարծր արար...։

ԲՆ. մ.— Այսուր ցրնծայ բերկրեալ աստուածամին, որ զցրնծութիւնն արաւածոց ծնեար զերկունս լուծեր մեծացուցանեմք։ Երնծայ խորան արբանու զուստոր գաւթի, ծնեալ ի վախճան ժամանակի զհարցն աւետեաց որդի մեծաց։ Երնծայ հարսն այ. մայր քրիստոսի. հոգւոյն բնակարան մեր փրկեցեալ երկնից ուշախորան մեծացու... ո.— Ի հրեշտակէն հովուաւքն աւետեալ ծնունդ քո տր. երկրի. մարդկան տղէին ազգի՝ զեկեալ փրկելիչ զայսաւրի. Գուշը մեծ ուրախութիւն ըզծնունդ քո հանուրց լինել. ամենայն ժողովրդեան. յատատ շնորհէզ ընդունել։ Բամիցդ աւետեմ տեւր մեծ ուրախութիւն. որ երկրի ամենայն ժողովրդեան փրկելութիւն։ Ի բեթղէնէմ ծնաւ այսուր ձեզ տր. անաւերունչ հաւտից. ողորմածութեան եղով աւճեալ կարեաց զլուսակցեալ։ Ի մեծութենէ շնորհիզ շարժեալ զաւրք քո երկնային. շուրջ պար առեալ ասալին զփառս ի րարնուն ծննդոյ երգէին։ Ք.— Գրկաւք մաւր զըզուիս քո. մանուկ այսուր և սրովբէից սրբրասացութեամբ աւրնիս յաթոս քրովբէից։ Որ խանձարելով պատիս այսուր տղայ ի միսսուր զպատաւր զրախտին տար ի քաց հանեալ քանաս որդւոց ազամայ։ Բամիցն ազգատաց հազորդ յայրն աւտարաց և զազգս աւտար զմոզն ամեր աստեղք քեզ երկրպագել։ Էից յերկին և ի յերկրի բախխաւր բարեաց. և ի մոզուցն բնծայս այսուր ընդունիս տր. խանար-

նախնայնքն ևս մեք ընդ հոգուսցն ի հոգուսանցն աւրնեմք զարքը — հոգուսը, և ընդ հրեշտակս ձերնդեան քո երգեմք ըզգուս ի քարեանս:

Էջ 569.— Այլ Շարուկան Նոյն աւուրս Կննդի — զի՛ Էսկիջ հաւր և հոգւոյն, անբոկոյրն որդի, անմայր յառաջնութեան... Էջ 571.— Ի սմին աւուր Տաւն է Արքայն Ստեփանոսի նախազկային: — Նաւասակ քորի քրիստոսի եղեր աշուսը ի միջի մերս: Է և մշտեր...:

Էջ 574.— Կանոնն Չորորդ աւուրն Կննդի — Այսաւր գաբրիէլ ցընծութեամբ երգեաց որդի հոգւոյն...:

Էջ 576.— Կանոնն Հինգերորդ աւուրն Կննդի — զ՞ Այսաւր որ յաթա փառաց ընդ հաւր ծնանի...:

Էջ 579.— Կանոնն Վեցերորդ աւուրն Կննդի — զ՞ Անբոկոյրնական տեսիլ փառաց քոյ տընաց...:

Էջ 580.— Կանոնն Եփեցերորդ աւուրն Կննդի — զ՞ Անեղանելի բընութիւն, որ յեռնիք — ևս ընդ...:

Էջ 582.— Կանոնն Ութաւորայ թափառութեան — ան՛ Ար խառառացար տը — ի քեզ յարբանամուս զաւանց աւրնիլ աւսնային երկրի, և զթիփառութիւնն և տար նըշան նարին զաւակի՛ զոր աթաւրեայ ընգանելով քուցար արբանամուս զաւանց փառայր: ախոսի, աւրնեմք քոց ծնեալոյ ի մեր փրկութիւն: և Որ ընդ կաթին տալայութեան մարդկան ևտար անուցիլ... (Կժբոխտաւոր յաջորդ երկու թերթերը, միշտ անտիպ լուփան, գաղութեամբ, արմատն կտրուած ու անհետացած են: զժուարացնելով այսպէս ձեռնադպիտ թաղցոտառանց ևտար նախորութիւնը) սկսար յայանել հրաշխք ի ջուրը նըշանին:

8.— Այսաւր ևտար ըզգառան աղամայ՝ զոր բարձրամտութեամբ նորա, ձայնիս պատմոյն ալ յաննազանդեցան նմա քո ձեռակերտքն իշխեցեալք: Յերկնից ըզքեզ հրեշտակք լրեւով, ձայնիս հաւր որդի մարմնով. հեղեալք ըզյորգանաւուս զի ծառային մրկրտեալոյ պաշտիս պատան որէին: Նմա զոր նըշան ի հաւրէ լրեւալ յոգնանէս

զնոյին տեսեալ: ի ք՞ մշկըրտին իշխալ ձայնէր զքեզ զաւան աստուծոյ քրիստոս և բարձաւ զմեզաց: Հաղորդեալով ի որ — յորցանան — ի յաւս լուստարութեան. զգընդեալոյ մըրուսութեամբ, ընդ զքեայալոյ հաւր և հոգւոյ աւրնեմք ձայնի. զանութեամբ ի Չորորդ աւրն և ի Հինգերորդ աւրն և ի Վեցերորդ աւրն և Յեփեցերորդ աւրն այլ վայր լընէ և զայն շարտեանք աստ որ գրած է — ևս տալու Ութերորդ աւուրն աստ լոյս ի յաւս...:

Էջ 583.— Կանոնն Ութերորդ աւուր Կննդութեան. Աւրնուրի — զ՞ Այսաւր ի հաւրէ...:

Էջ 586.— Մեծացուցէք Յարութեան սն — ան՛ Ստեփան փառ: ևս ծնար ի որ...: Այսաւր զէ...:

Էջ 591.— Կանոնն Աստիկի Անապատութեան — ան՛ Ար գերազանցեալ զրաւոր: աստեղ քան...:

Էջ 593.— Կանոնն Արքայն Թէոդոսի թագաւորի — Ար գերնաւոր թագաւորութեան...:

Էջ 595.— Կանոնն Արքայն Գրիգորի անաբանին, որ է Յուսուարի ին — զի՛

Հաղայն նըշման քնար և երգարան և փաղ մեծապէս հալը անարտն և ներս ձուռնացաց բիրտաց նարեանալ և նախատան զպիտան. նոր պարտաքաբալ: հայցեա միշտ աս քո — հայր զբոկորտիւս: Էին բանի վե՛ւ անշարժելի՛ որ հաւր Էսկիջ յարանեցեր զորդի, երկրորդ հրեւալ լանջանց ին. բզարութեան տեսեալ անարանալ. խորցն անաւուր: հայցեա՛ թեւեղեալ բանի լիսպէս լընքի բարաւոյ զերկրի առաքելապէս — որ ի տան մե՛ծի հաւր յեկեղեցի անաւթ ընտարութեան ևս բառ պատգոսի. հայցեա՛: Թագաւորին երկնից ընտեղարան և միտքեան բանի ի մարմին անշարժ խաւնարան. զքեզ ամաճին. հարքըն հընչեցին ամարանես. ամ. յաստուծոյ հաւրէ զքո որդին. հայցեա կոյս տիրունի ըզնորն աշխարհի: Որ հոգիս հոկաւ արթնն խոսալն. զբոկորտ փանալ զայոց միշտ անմահալ: ևս փառս բանի:

զայտարն աշտար հոգեպէտ: Իրանեայ զրան քո մեզ՝ անպատիւ աշ երկին, գրեգորիտ որ մեռաւ է մէջն ամային, գառախառն հոգւոյն գրեգոր բընու- թեամբ հաւր գրգորին: Արեւելեւոյ ա- րաւիքներ զանն հոգւոյ: գրեգորիտ հրդեհեմոյ լիպեր ըզփուշտ ազանդոյ: հրդեհ լեզուաւ փայլեալ ընդ առաքե- լոցն: Առ'գթեա ա' ի հայր ամարան- տա քո: Նախամարդիկ երբորդութեա- նըն գրեգորիտ: արու գանձերն մեք ազրար մըշտահաւ:

6. — Հորցն ած. և հայր զրան քո հիմն եկեղեցւոյ արեւոր. գառաքեալա Նախ- կին եղեալ շինուած վարդապետ և վարդապետա երբորդ ըզքեզ աւրանեմք ած. հարցն մերց, իսկին որդի հարս յայտնեալ որոց յայտնեա ըզհայր. քեզ ընդ հաւր ամարան. ցարդ բարեաւ- ձայն զգրեգորիտ ցուցնր. ըզքն. Թարգմանուոյ հոգւոյց հերթածոց կի- ցաւ: հրդեհ լեզուն, խնամորց և գի- տաթեան բանի արեւոյան եկեղեցւոյ փայլեաց, ըզքեզ աւրան:

7. — Ըջար. արեւելեք բարձր արարէք զովա յաւիտեան: Ընդ երջուոյ լեզուին և զըրէ. զըրէն երազողքի հոգւոյն շարժողի բարձր արաւ: Արդիք նոր արեւին. ձեռնայք ի լոյս երկամբքն բանի արբոյն գրեգորի բարձր արա- րէք: Իրանեայք ի մի միտման. զհա- ռառա համագոյութեան հարն ամա- րան, բարձր արաւ: Իմն քանեալա- րեմին. հազորդք աւեման հանդիմն զանք ամային. բարձր արարէք:

8. 10. — Աշտար յեկեղեցւոյ նոր երկին զհոգւոյ տառազըն կառուցեր. զգրի- ցորիտ ընդ ըսալի՝ մեծ լուսաւորս երկուս եղևր, արեւգրեաց ծաղկելոյ զիտար հանաքս ներքնոյ՝ Բամեայ նաքաք զցրուեալս ի գալլոց ի մի գա- լիթ մողովներ. զգրեգորիտ քաջ հո- վիւ՝ խրամահարկատ ցանգոյ ցուցնր. փոյց հաւատոյ հեշեցեալ ամարան- արտապետ: Բերանեալ յայդի քո մի- րն մշտն ըզմանր երարձ առաք զը- մընդակ. գառաքիւոցն ըզգառապ հորդեւելոյ մաքրեաց յոտակ. յաջիւ-

զէ՝ գեա բրիտալ՝ ի նոր հոգմէ զեազս տառաքալ: Արդ պաշտարիք աշտար արտապետք խաչապետին քո մեռ- թեանաք. ամայնոյն. գրեգորի երբոր- դութեանդ նահատակի. տուր մեզ նը- մին հետեւը որդացս ընդ հաւրն ժա- անգեմ:

9. — Արեւելեւոյ երկնաւորացն եկեղե- ցի այտար խընգէ՝ զաւր քո ար. յի- շտակի. ամաղեաց. ամարան. հայր երջանիկ գրեգորիտ եկեղեցւոյ նախ- ամարան շինուոյ փուն հաւատառ- թեան ուղղափառութեան. հայր ամարան. անպապար բարեխառնա առ ցրիտառ վան անեանց մերցա: Նա- խապետեալ զեկեղեցւոյ տառան ի երթմանէ այեաքն հերթածոց. ամարան. յերանոյց հընամար հոգւոյ ցամաքեացներ զլընդեղն հոգւոյ. երբորդութեան խորհրդով լընք զաշտար և զքանեալաբան ի քաջ հաւան. անիմիք. հայր ամարան: Գառամար բանին ճըմարտութեան զաւրժարեալ փրկչարար նոր խոր- յիլի. առաքելաք ի խաւարէ զերեմե- լոց մտածողեացներ իրկիւր անեանց զհաւատա ուղղութեան. ըզքանու- թեանն յարանա վերապարտեցեր: Կա- ցուցեր զերկու զերկու կառկաց ըզ- յալս ի արդ բանին, զներհակն իրիւի- ւայր ամ: Բարան առնաւ և նստ- ցանաւ զքանալապետ մերոյ խոս- տալմանութեան. արգանու յերանն ի բնիզանեւ ընդ մէջ հաւան անու հաւոտ բանին վարուց յաւառալով. անցեալ քաւիլ մեր ընդ երկին ի ներքին կող- մըն վարագորին: հայր ամարան: Երկնաւոր թաղաւորն արի զինուոր և քարկանաւք վրկայ ար. երբորդու- թեանն. անապատի ծաղկի և երկնա- ւորաց քանն ժամկալութեան. հայ- րապետաց թաղ պանծալի և վարդա- պետաց տանման ուղղափառութեան. հայր ամ: Եկ երկրի և լոյս աշխարհի յարեւապարեալ մեծ արտապէն յար- քայական քաղաքն հոգւոյն ընթացար. իրր յայդիքէ որբիտ զայտարն բող- մալմատան հաշմանաւք պաշտաւ-

ընկեր - հայր տես: Մենծացեալ ի քեզ հարկը լըրիւ՝ աշտարակարծիք որդիքս երկուք յիշատակի: անշարժելի վէմ հաստայ: և խորհրդացն այ: հազարապետ ընտիր իմաստուն: տիեզերաց հաստարակ տընտես մէլու մատակարար ամեան կերակրելի: հայր տեսարս: Ընկ՝ Որ լուսով անային: քանին զարդարեցեր զկնկեցելի, և զխաւարն անգիտութեան հաւսածոր լողոց մարդահան: մ'ժ տը: որ: զրկար: բարեխաւ լեր վտարն մեր առ միաթին բանքն հաւր: Որ զհամագոյ՝ բնութիւն միաշնայան երբարգւթեանքն յայտնեցեր կնկեցելոյ խաւարովանի միութիւն: մ'ժ տը: որ: զրկի: Որ զգրկական տնաւրէնութիւն մարգացելոյն վտարն մեր: ուսուցեր մի յերկուց նոր խառնումն բարանելի: մ'ժ տէր զրկար: բարեխ (այս զնկեցելի շարակներ չի գտնուիր ոչ հին և նոր տպագիր տպագրանաց մէջ և մ'չ ալ Սահակ Վրդ. Ամառունիի: Հից եւ նոր Պառակակունին մէջ, Վաղարշապատ, 1911.) էջ 599. - Կանոնն Տնքնադատին: Աւր-նութիւն - Մարմնացեալք ի կուռն նախայայտեան բանց: աշտար ի տեսարն եկին: ...

Էջ 601 - Կանոնն Ինքնեցուց որ: մպու վոյն մի: Որ է ի փառարարի: - րկ՝ Հիմանն յառաքնալոյս հաւր յայտնութեամբ արկեալ յինոգ ի վերայ հաստատուն վիժին հարաարարեալք նախնիք հայք ի Նիկիոս: Մուսկ ընտիկ: զորդի հաւր քարապիւղք: Ետան բունին անտիկան: պատմաւ զհրշուժն երկնայն որ: հաւթանց նախնիք իմաստութեանքն ասն որ: և ընծ հոգեւոր որ: սրով անիծից հերձէք զարիւս:

Թաղապարսկից հաւր և որդւոյ զհոգին հարքը համարաւորք: Թարգմանիչ խորոց որ զամենայն ջրնն ամ: զաւանաւորք: մի՛ բնութիւն զերես անձինն քարոզեալ:

Ընծաձայն հրնչաւ զողք ճմարիւս իշմանրն ան: ի սխտի: Կոստանդնուպոլսի սինոդոսիւ ի կնկեցելի անշարժ լուսնանայ: քարամբք նրդովից

հերքեալ զմակնդուն:

Որ ոչ բաժանիլ թողէք պատմութեան անկար մարմնոյն կուսածնի: ուստի հոգւոյն խմբեալ զշարին զինուորս վանել հարք եկեղսոսի: նրդովեալ զմեսար զեկուն հայոյիչ:

Ի կրկին բնութեանց միաւորեալ անշարժ ցուցէք մը որդի: մի՛ տը: մի ջրիտաւ համայն ան: և բան մարմնայն անարժանելի: զրանն եկեալ մարմնն զմեալն անանին:

Գերանայն հիւսմամբ ընդ աստիճան ժողովոյն: համալսարանի նախնացն քրտանց հանեալք ի հուն մշակէքք թագմամասաւորք: որք նրդովեցէք զպեղծըն զեռնիւն:

Բարանք որ քանին լուսով լուցալք եկեղեցւոյ խորան յարակայ: ի յաշտանակէ նպարի վառեալ նրդովեք հաւթն բառ: շնորհաց նորս: հայր ուղղափառաց ժողովք ամենայն:

Ի նշանաբանութեան վիժին ալք հաւթնից գիտաւորք հարքըք թագմապատ: հաւթն կնկեցալոյս բաժինք շափ և կանոնք անաւոր յանտինն ութ: փշոյն հերձուածողաց խրաւորք նրդովեալ:

Գոչեմք զոր ուսար ի ձենի զաւանելով զորդի ընդ հաւր համալոյ: ի յեռնինն նոցունց խաւարովանիւք զնոգին նոյնալոյ: զարիւս ուսամարն իւրով նրդովեմք:

Մի՛ ի մարդ լինել քանին շփոթեմք գրեութիւն մարմնոյն յինչ խաւարի: և ոչ ի յերկուս ձեզքեմք յանձնալ զանապատոյ: որով նրդովեմք լլկենաւորիւս:

Բառից կրկն: քանին կամ մանանայ շառնէք ընդ աշխարի: և ոչ բաժանիլ ի կրկն մարմնոյն կամ ի մանուն երթէք ընդ Եկատրոսի: մի՛ զան: խաւար մարմնով զաւանեմք:

Էնն մարք և կոյս կրկին կուսուց բերանք մաշալք անապատի: թուրս աստիճան և զաւաղան ձեպիկայ հոգւոյն սշտանակ: ըզգաւարաւորք քո

ընկա՛ւ առ յո՛ւրի։
 Էջ 603.— Կանոնն Սրբոյն Թէոդորոսի
 ստորասկզբաւորն որ է ի փառաւարքս զի՛

Գովեալ անուն Կարաւոր մեծից ի վը-
 կայսն և փառաւոր քրայից քաղաքի
 անաւորաւ յաջ՝ Կանոնակի սրտաւան-
 լաւս։ Թէոդորոս տիրան սրտից մազ-
 թեա փրկիկ ըզքից յախալից։

Բամեայ գնամայն գործ բարեաց
 զնոնպէս պայծառ պրտակցաց։ յեւ յաւ-
 րաւ յաւազ ելեալ յեւակլիայ պայծառ
 փայլեալ։ սրտաւանլաւ Թեոդորոս շե-
 ւաշուցաւ մեզ ըզքս։

Ի մանկութեանս որ։ զբարձր յիշխա-
 նութեան շխիւրեցար։ կրկին ճըզ-
 նեալ տանիքացար։ զմահ պատահան
 տրտակեցար։ Թեոդորոս հրաշագործեա
 ազգեկն և մեկ մի՛ դադարեալ։

Գովեալ նախնոյն յիրոնիմի սրտա-
 տեղաւ քնորդի։ Թեոդորոս Թեոդորի
 որ։ արմատաց տանի բարի։

Որ մեծի ի փառս աշխատ հոգաւ
 մանուկ վարուք իւր գոյով։ զգայս
 մերկայար և խաշեցար։ քեղորոս
 նեմամեղեալ։

Բարուն գործով գառաքեւոց բերեր
 ըզպատու գնաստիւոյ։ ըւողորոս կու-
 ցրն փրկիկ։ զտակն աշխատաց բաշ-
 խիլ։

Իշխանութիւն աւեր կոխել գաւե՛ն
 և զկարին մահարեր։ քեղորոս ի տիպ
 նորին սպանել զգլխապն աւաղին։

Որ մարգասեղց հո ի վիշաւ։ բարն-
 գործեա միշտ յապայի։ քեղորոս մի՛
 զազարեր զմիւր քո առ մեզ ներգոր-
 ծե՛լ։ Սրոյ յազմեցեր զհուր պարտե-
 ցեր զբնեւս և զխաշին բերեր։ քեղոր-
 ոս սրտաւանլաւ զխաղաւեւս մեղաց
 մեր նաւ։

Ի յերկրի կնանս յեր մեզ ուզգիլ
 ըւողորոս և քառիլ։ մազթեա փրկիկ
 յանշխ՝ ննջելն ընդ քեզ երգել զփառս
 անգէն։

զկ. 6.— Թոփապէս արծ։ քուրից տը։ Թա-
 գաւոր քո։ սրտաւանլաւ զմե՛ն զի-

* Քր պահիկ էին և նոր ապագիկ Զաւո-
 կանոց ինչոյն Նաւ Սաւակ Վրդ-ի շին և
 նոր Գարախանեմն մէլ։

Նաւորաց քո որ։ փայլեցեր զբեղորոս
 փառաւ ըզքից աւրանմաք արծ։ նա-
 ցրն մերոց։ Թըշնամայն յազմեաց
 մերկայեալ զմարմինն հաւ զիրաւք-
 քեղորոս խաշեալ ընդ քեզ յո։ ի նե-
 ւից թուր խոցեալ զտիկիկ ըզքից
 աւրան։

Հապէս կնեաց քո խաշիկ և քեւեաւք
 հազար։ քեղորոս ըմբ հարաւածաւք
 կրկեալ իրը ըզքից կնեղանաւոր
 կրկին ըզքից աւր։

զ.— Ըզոր։ աւրանցէք բարձր արարէք
 ըզքս։ ի նմա։ Որ ընդ յեղայն քեղոր-
 ոս հարաւ ափերքն ըսցաւ։ անպա-
 մանա իւր աշիկ յաւանցաւ տերմամք
 իազկեցաւ։ բարձր արար։

Գէա նրպատակ նեւից ի խաշ կա-
 ուցաւ։ ի զմեւ ի տիրա զէզորդըն
 սրտք զնեղաւ։ զարեալ ող յարեաւ։
 բարձր արար։

Որ զբանան երաց և զկապեալն և-
 յոյծ։ անթիւս ի կոյտ յարուցեալ յա-
 րոյց։ սրոյ զգլխաւն մատոյց։ բարձր
 արար։

Գն. 6.— Բոսեայ աշուար զմարմինս տան-
 խանաք քեղորոս շարաւանաւք։ ի
 խիտ ցաւացն ոչ արարեր և զթապա-
 շարն յոմաթ աւելր։ պայծառանալ
 միշտ յազի փայլեր ի զմեւ ըզպայ շնո-
 նի։ արա՛ւ նրպաթիւր։ սարմեա մեկ
 տը։ Որ զթիկուեան հո ի հարաւած
 իւր զքէն տը՝ զիւր զուշակնն։ ընդ
 երկնիւր հարաւածաց յարաւայս հառ
 նոր վէր կոյտ։ քեղորոս նեմամեղեալ
 զանգաւն ի զլուխն սրաւք հառաւ
 արաւ երգն։

Որ։ քո հոգւով զարարեալ զար-
 քաւն և ըզտանջանս պարեալ։ հրեւ-
 տակաւք զաւրանալը նոր քորպեայ
 կնեղանաւոր։ զքոյց յարութիւն հառ-
 տաւր։ արաւ մահաւար զմահ վը-
 կայէր։ արաւ երգն։

*— Վրկայից պարծանք խորից մարգ-
 կան ի պեղաւ զքթակից։ զքեզ զինուոր
 քեղորոս ընտրեաց ի մարտ յարին
 քսի։ հազարից Թըշնամայն զմեզ պա-
 րապեա հաշմամք առ նո՛ն։

Կնեաւք նախ ամրիծ մաքրեալ՝

շնորհաց հոգւոյն արժանացեալ՝ կրկնակի պրօսակեցար քեղդորոս վճկայ խաշեալ. քո ընդ փրկչին տանջեալ. նաեւ չայցեալ մաքրել զմեզ շնորհաւք:

Արեւմտի քո միջրտեցար՝ գանձ ըզբամոռ ընդ իմ արեւելոյ. յետակոյ յետ խաշիսա՝ փոխադրեցար հրաշիք նորա, որբառանկաւ մեծ վճկայ քեղդորոս ընդ մեր մազթեալ:

դժ. հր. — Որ գերկնաւոր գինուորութիւն փոխադրեցեր ի նոցեար քաջ արեւութիւն. ընդգէտ թընձամախ հոգւոց գինելով և լի. գինուորելով, գինուորակեց գալ հրեշտակաց, քեղդորոս որբառանկաւ վճկայ գինուորաց, ամառ պարզեւ մեզ մեր հայցեալ՝ վառել մեր:

Որ զանազան վերաւք անմին քեղդորոս ազդո հարեր ըզթընձամին. զգիտաց պատմութեան թաղաւորին զգեցար գինուոր քաջ ընդ նրմին ըզման խաւին չարչարանաց՝ ըզխաց տիգաց և գրեւեռումն ոտից և ձեռաց. հրաշագործ քեղդորոս հայցեալ՝ վառել մեր:

Որ գլխաւորութեան առհասարակեալ աւեր աստեւ ի քէ. ի տիգ նորա. չարչարանաց նորին խաշակեցեալ եղեր փոռացել հոգորդեալ՝ բարեգործեալ շնորհա մարդկան նրմին նրանեալ. հրաշագործ թեւոյր:

Որ ի զուարթնացըն մաքրութիւն հասարակեցեր զհոգւոյց պարծառանքիւն. հրեշտակաւոր լէւեք պարծառացեալ ի քէ. զառաքելական ողջութեան լիտ մահարեր բազում վերաց նորոգեցար զարեւալ ողջ ի հրեշտակաց. հրաշագործ քեղդոր: (Այս ևս կը պակսի տպագրի ետրակարգեր, ինչպէս նաեւ Պառակամոսի մէջ):

էջ 606. — Կանովն Գաբի և Ռակովբու Աւեմուրխն. — դժ՝ Ռազմազ գրտալ յառնալորան երանելին գառթիւ — որ գտաւ ռաջա... ո. Մազեաց մեզ ար. (դ)եղ. Գիւր ի գառթիւ...:

էջ 607. — Կանովն Համաւել Առաւելոցն. — զժ՝ երանելի ար. առաքելաւք. հրաւիրեալք ի սկզբանէ և... (Տէր յերկնիցի 2րդ պատկերի 3րդ տունը՝ Գերանուս

մտակը որ ընապրիս մէջ կը պակսի տպագրութեան է նախ լէջի ստորին լուսանցքին վրայ) Զորս ընադրեցեր... գառնաւոր (զ)թընձամին... մկն՝... Որք առեղ...:

էջ 610. — Կանովն Արամեան և երկու ԱՌԱՔԵԼՈՒՆ. — դկ՝ իմաստութիւն երկնային իշխալ ի վերառաւ... և... Հարա առաջաւք միտմին (այսուք՝ միտմինդ) ... և... Այսուր քանակաւք... յառաջ ծագովաց. օրով մաքրեալք...:

մկ՝ Առաքելաւք առաւելոյ... Բարեկամք քաի... ծոգեւ վերանելք... հասելք երանութեան... երանիք յերկառանկաւք...:

էջ 612. — Կանովն Թովմայի առաւելոյն Աւրանութիւն. — դկ՝ Որ ամային. ընտրութեամբ փոխեցար. քարոյն զանաթիւնային... բարեկաւք առ քո. փառք մէջ: Որ անմահական տիրով կոպեցեար ընդ սիրելոյն զքրիստոսի. ընդ նրա մեռանել յորդորէր զգառա առակերպեց...: Որ ի միտանալամ յայնուրեան որդւոյն առաւելոյ. ընդ նրա Արաւել յառնել զառնեալ...: Որ փրկեալան արմատութեանը...: Որ ըզնմարտ յարուիր լի լի զուգոր... ձեռաւ իւրովք... ո՛ր... Որ աւղղափառ հաստալ... գառնելով (ընդ) արդեւ թովմայի... և... Մազաւոր փառաց... յառաքելալ ընկել... ի լոյս եղեցեալ ի քէն յայտ հրշմարտութեան. յառաքելաւք ար. եկեղեցի (յո) համարեալ ալ. ար. առնել ըզքիշտանի որդւոյն թովմայի. և ընդ հրկնայնոցն երկրի լոյսաւ ի յառնելու մկ՝... Այսուր շնորհաւք հոգւոյն լըցեալ հոգիք մարդկան ի յիւսակի որդւոյն թովմայի... բարեկաց զհոգիւն...:

էջ 615. — Կանովն Յովսէփ Մարգարէին. — դկ՝ Որ զանճառելի ծածկապէս խորհարար անաթիւ...:

էջ 617. — Կանովն Մեքոց զառաւորացն Սարգիս և այլոց զինուոր. — դժ՝ Այսուր քանակ եկեղեցի առաւելոյ. զքիշտանի որդւոյն վրկայնք արք յարարեցան... Որք ընկաւան յինքեանա... և հեռեւ իլոյ

* Բազմապատկերութեամբ զառաւորացն և իւրեանց վրկայ զառաւորացն և... էջ 617-618:

Նրա... և յազմեցին կաբաղ, մարմնոյ եւ ցանկութիւնս, և ընկալան զանանց (այլաբար՝ զանանայ) խառնուցեալ... Արաւար երեւեալ սպառ փրկիչն աշխարհի, խառնաւորով զանխառնաւ պըսպակն (այլ-ուր՝ զանաւակի յովիտսն) եւ ի յերկինս կայեալով... Եւ... Արդ ընկալան զտուր զաւրիւց... վառիկն կեդրն բզրոց... Ընկալալ յերկրի... Եւ... Արդ եկայք ժողովուրդք աշխարհացոյցք թղնոսա՝ բարե... Եւ՛ Մարտիկ սրբոց աշխարհ... Եւ՛ յարդուիքն... ար ի սրովեցինք երեւ սրբութեան մայիւ մրաւ փառարանիւ... ընկալ և ի մէջ զաւրեւարմութիւնս ի յիշատակի յազմեալ... Արարիչ հրեղինաց... Եւ՛ զաւր զիլուսիկն աշխարհի... Բարեց բոլորաց մատանց եղեղն եղանոց (այլաբար կր պակի) որդի աշխարհ... Ի հանգստ... Գի մարմնով անմարմնոցն եղեղ... Ի մեղաց բոլորս (այլաբար՝ մեղոց)։ Բազդատաւ Գաւալականն հետ՝ էջ 56։

Էջ 620.- Ծառական Համաձայ.— Հայր երկնաւոր անկանիւմ տառաջի տառապան (ՏԵ՛ւ, տեղ, էջ 163.) էջ 620ի վարդի դաւաճող մատանց վրայ փրկիչին ժամանակն մէջ, մանր բոլորցոյց զարեւած կայ՝ Ծառական եր. սրբն. Թաւայի Ամփոյն. աստ գրեցաւ.

— Դ՛ն՝ Թաւայ ար. առաքեալ թողաւորին թողաւորոց, խառնեց և վեցայ և յարողոց բարեին կենաց. բարեխառնաւ աս զաւր փրկիչ ըզմեղ ի տանջանաց։ Ար Էնն տն. զապցրեւ մայիւ կաշիս եցոյց ընդ զխոց կուրն. ասէ թօ. մաս մը՝ լինիք թերի աշխարհայ բոլոր արարեւ, բարե՛ ճշդեղնայ մատար ի կոչ կենաց, յարմէ գոգանս պառք հրեւտեղաց, և ի տեղի գեղարդեան, ևստի սարեւն և լուր թղնեաց, բարե՛ Մարմնացեալ բանն արեւ. զքեզ ի հրեղիստո յառնոսաց, և երեսուն զանկանի՛ արբանիսի՛ զքեզ փաճառեաց, բարե՛ Առաքեալ և մարդարէ արարեւ զիկ արարածաց, առաքեալ ար. հոգւոյն, առաքեցար ընդ ախեղերս. բարե՛ Յերեստ անկեալ զքեզ ապաշխեք արաւաքեալ ընդ զի, յաշխարհ անգիկն աս զառնին. թողաւորին. բարե՛ խառնա՝ առ զաւր. փրկիչ ըզմեղ ի

տանջանաց (ցարք շահեղեղեաց տազգիր ուէ Ծառականի մէջ.)

էջ 621.- Սրբ բուն Բարեկենդանին Առաջին Կիւրակէին աղուհացեցն ՑԵ. Նեւսիսի անացեալ.— Գկ՛ Բանն ար ընդ հաւր յերկնաւ և համազոյ...:

էջ 627.- Կանովն Մրոյն Թեոդորոսի զաւրականն Որոյ հաւնց յաղուհացն կասարի աղաքին եւրաքն աւրն ի փեռաւարի ժե. Գկ՛ Գոգեալ անառ հայր գը-

թաթեան տն. հոգաց միթեարաթեան. ի վիշտ նեղութեան զաւառ զքեան անատուր. պարգեւ հա՛ւր միթիթարաթեան. զթեոդորոս թայի հրեւտեղ արապութեան. առաւ մեղ սպաւ ար. մի փրկութեան։

Բարեխառնաւ բան յաշխարհի՛ յա. փրկիչ յա՛միլ խառնար. տնայեամբ զիշխոյ զաւառապայի Նրոյն մայր. զեր. յաշխարհ զաղտեղեց խառնար. զթեոդորոս վանդ հոռոցն զիշխիլ [sic]. առաւ մեղ սպաւ ար. զմի քա յարի։

Թեոդորոսաւ խորոց զիշխիլ հոգեղ անմահ ժամեկեղ յաշխարհ. անմահ յաւ մահա ըստ ներգործութեան զիշ ըստ մարտութեան զուցեր թղտու. նարն եղեալ ընկալութեան. զթեոդորոս յաշխարհ շարին նեղութեան՝ առաւ մեղ սպաւ ար. մի փրկութեան։

Գոգեալ՝ ընդ զա ի կոնեղ յերկրի թեոդորոս. երգականէ հրեւտակաց յերկնի. զառնեց զաւրիւ զիշ հայ խառնեալ, ըստ հաւտի զթեոդորոս արար զաւր եղեղեաց, զիշխոյ հայ արդեալ մարդու և զմահ դատաւական, առաւ մեղ սպաւ ար. մի փրկ. քն՝ Ար ընտրեցար առ ի յարի՛ հոգեղ արդեալ ի յարգանդէ. լոկով հաւտի զմարմնն նեղեալ ի կենան և մահ կրեկն նեղեալ. թեոդորոս մահեղեցն երկոյ հոգարդ պահեցրն անեղեղեց. հոյ կատարմամբ նախարարից՝ նաքն կըցորդ և երգակից։

Բանեալ յանկն զգործն բարեաց, գրան և զհարաւը նըշտեաց. որով զվիշտեան իսկ անմարմնի՛ կարողացար կոխիլ յառն. յարմ ի տեղ զերեկինի՛ խառնակեցեր զգլուխ վիշտեան. մեծ

զաւարժար քեղոքոս. լիւր բարեխաւս մեզ առ քս. ի սերմանել զբանն ընթացար, զճունն վըկայից աւարյս բերեալ. նախառակաց զաւարժարեալ ընդ բերիւր պտտերազմեալ. սրբորդ շնչաւորն զինելով, և թի. զինուորելով. մեծ զաւարժար թէ:

Որպէս ոսկի հրով փորձեցար, սր. ողջակէզ վեր ընթացար. զինու. քս. անէին զգնաւորն քակեալ, ըզտանջանս պտտեալ մահու յազմեալ. հիւսեր քեզ թաղ արքայական, արեամբ քոյին վըկայական. մեծ զաւարժար թէոք. . . . (յաջորդ էջը արմատէն հարուստ ու անհետացած ըլլալուն, օրհնութեան մնացորդն ու հարցը ամբողջովին կը պղպղին, գործարարութեամբ Յաջորդ թերթը կ'սկսի հաջորդ վերջին տողէն) . . . զհրամարիտ սր. հազին որ նորոգաւ և աշխարհի. բարձր արարէք ըզն. . .

- Դ.— Պայծառացեալ ժողովորդքք քրիստոսի. ցրնծաթեամբ տաւնեսցուք ըզքիշտաւ սրբոյն քեղոքոսի, անելով միշտ բարեխաւս առ քս. վասն անմահաց մերոյ. ի պարծանս ազգի մարդկան. կատարեցաւ քոջ նահապետին. և մատենաց զաննն իւր պատմոց և նեղութեանց, ունելով միշտ:

Թեւ ապաւնայ ստացեալ սրբոյն թոռացեալ ի լիւրիցն սիւն (այլուր՝ ի լիւրիցն նրուսաղիւմ սիւն). շատաւեղ լսմամուրիւն (այլուր՝ արմանեցեալ) ի վերինն նիւ. և է միշտ բարեխաւս առ քս. վա:

- Ն.— Անյազմելի նախառակութիւն քս. ուր սր. քիւղոքոս. ըզթնամին կապ. եւր ի յանդիմն հապանուն. և գերեաց զգերութիւն հակառակողին: Ապա թող ի մարտի և տնեցեալ (այլուր՝ տնես) ի հաւատոս. իշխանութիւն առ եր ի վերայ ի թի և քարբի զնալով կոխել

* Քեղոքոսի գործարարն ներկայ հանձնի (Մեծի քրիստոսի) պահանջն ապագայ քոքոք Եփեսոսի կանոնաւ. ինչպէս նաև Քաղաքացիական մէջ, ուր հանձնարարն հանձնիրն նարքք. Մեծ. Ոգոսմ. Տէր յերկնայ և Մանկաւոր. Այլ վերջինք կայ նաև ապագայի նոր Եփեսոսի կանոնաւ մէջ:

զառնն և զկամակար վիշապն. ի քս ի նահապետութեան (այլուր՝ նահապետութեան), ուր սր. քեղոքոս. պայծառացեալ եղին սր. եկեղեցիք. ի կանգնել ըզնչան յազմութեան յաշին:

ԲԵ.— Յաջորդ թաղարարն քի. քոջ զինուոր. և եկեղեցիք անպտտելի նախամարտիկ. ուր սր. թէոքոս. ապաւն ըզտ. վասն տաւնեղաց ըզքիշտաւ քս. ի շանդէս զաւարժեալ (այլուր՝ ճգնութեան) քս կանխաւք ամենեքեան ի քս բարեխաւսութեան ապաւնիք, ուր մեծ նահապետ. ապաւն:

Որ ընդ ամենայն ընկալար ի քրիստոսէ զազմութեան փառաց պաւստին. ուր սր. քեղոքոս, սիրող քս. ապաւն ըզտ. վաւրն առ:

ԳԸ.— Որ ընարեցեր ի ոկորանէ զճունայ եղեալս ի մարդկանէ, որ և գերեւորեալ քեզ քեղոքոս, գոր խառնեցեր ի գաւա նրկեալք զաւարժ. ապաւնունք սրտ կեցա ըզմեզ քրիստոս թագաւոր: Որ յաւրիակ աներեւոյթ վիշապ անին զոր և կոխել հաւաւայեցեր արիւրտ քեղոքոս գերեւոր զլուր վիշապին խորտակեաց քոք զաւարժեալք. աշաշ. Որ ըզնուրն արկեալ յերկիր բորբոքեցեր յազիս սրբոյն քեղոքոս. որ և գաւաւորն յուցեալ ըզգոցն և մատոյց զանն ուղջակէզ, քեզ պատարագ բնդունելի. ապաւնուն:

ԷՅ 630.— Կանովն նրկեղ Սիրակիկ Ալուսիցիցն.— ԳԸ. Որ գաւաւնս սրբութեան պաւստին նախ ի գրաւորն աւանդեցեր. . .

ԷՅ 636.— Կանովն Սրբող Սիրակիկ Ալուսիցիցն.— ԳԸ. Աւարանք ըզքեզ անբակկարն հաւ. արգալայ միւսնի, գոր ապաւնեցեր ի գաւաւնս մարտեալ ուխարին. . .

ԷՅ 647.— Կանովն Սրբող Սիրակիկ Ալուսիցիցն.— ԳԸ. Որ արարեւ զաւարժութեամբ գրաւորայեաց աշխարհ վերին, և ի նախ հաւատակցիք արեւուն. . .

* Տե՛ս Էլին և Նոր Քաղաքացիական կամ Անկախ Քաղաքացիական, Վաղարշապատ 1911, էջ 61:

էջ 656.— Շարքս աւր Սրբոց Բառասնիցն Աւանուարին.— զկ' Այսուր յնոյ անմար-
մոցն զտաւ պարենն որք ի անբաւար-
մարմնութեամբ պատկերայմեայք...:

էջ 659.— Կանովն Հինգերոց Կիրակեի
Աղունացիցն.— Իկ' Որ պատուիրանն ճշ-
մարտութեան ասանկներն էկեղեցւոյ քո
քրիստոս.— անասնիսն մամանակու...:
էջ 665.— Շարքս աւր Սրբոյն Գրիգորի
'ուսանորչին ելն ի վիտ.— զձ' Որ բնա-
րեցար յայ. յառաջ քան ըզլինին աշ-
խարհի' լուսաւորիչ որ. հայաստանաց
հովիւ որ. և քաջ բանաւոր հատի:

Որ ի մեռանէ Թաղաւորին արդա-
տայ, չարչարեցար վասն քի. դան-
դան և պէս պէս դառնալոյն տանը-
նաւք. հովիւ որ. և քաջ խնայեա ի
մեղ:

Որ տաքեցար ի դուր կորստեանն.
ի մէջ Թառնաւորաց իմից և քարբից.
և զտարացար հալած զկեալ անց զամս
հրեղեանեան. հովիւ որ. և քաջ խը:
Որ ստատաւունցար ի հրէշտակե աշ.
և կոխեցր ըզգլուսի վիշապին. գնա-
լով ի վերայ իմից և քարբից. աշ-
պէս և մեղ հայր որ. տառաջարկեալ:
Որ ի տեղեանն քուեր Թաղաւորին
արդատայ. ի հրէշտակե աշ. ոպչ և-

զն վարեն քո. հանել ի դոռն և բժշ-
կն զթաղաւորն և գիշտանան. ընդ
նոսն և զմեղ հայր որ. բժշկեղեալ:
Որ կատարեցր ըստ տեղեանն և
ըզգործն. և լուսաւորեցր միջբոտու-

թը. որ. տաղանին. և ինչոյ հաշւոյն
որբոյն տառնակեցալ ի վերայ հայր որ.
և ըզմեղ հալած զո լըցնէր:

զկ. և.— Որ ի հուրէ տաքեալ արեգակն
արդար. մալեցր ընդ արեգեալ ըզոյս
քո ոստեղիւքն. ըզգլոյ բարերա-
նեմք առն. հարցն մերոց (Լուսաւոր-
չի մատենայն ի վերապին. ներկայ Օտե-
նութիւնը բոլորովին կը պակսի տպագիր
նայմաղ Շարակունց և Հին եւ Նոր
Պարակունց կամ Անվաւեր Շարակունցե-
աւ մէջ. բայց Հարցը, Ուր, Ցեղը և Մե-
կը նշանակեամբ կան տպագիր սրինա-
կաց մէջ, ուր զանուան Տառնաւ, ուս-
կայն, — Լեթինք ամենայն այսուր ցըն-

ծացէք.— կը պակսի մեռագրիս մէջ):
էջ 669.— Կանովն Վեցերորդ Կիրակեի
Աղունացիցն.— բձ' Որ ըզխորհո. ոչ քո
զայլտեսանց յառաջագոյն գուշակեցր.
մարդարեւեւք խորախի. . . .

էջ 679.— Կանովն Յարութեանն Ղազարու
Աւհնութիւն.— ամ' Այսուր զդոզ ի րե-
թանիւ. քո ամենազուր հրամանաւը
ձացնեցր զազարու...:

էջ 689 (հոս, մեռագրիս Թաղաւորողը,
անուշագործութեամբ տասը էջ ցատկած է,
677էն 689 դնալով, որով պարտաւո-
րուեցանք էջերու համարները անփոփոյ
պահել).— Կանովն Գալարեանն աւ. յեմ.—
ամ' Որ վերաւրնեւ յաթաւ քերթեղէց.
ի վերայ նորախի յառանակի...:

էջ 684.— Կանովն Սրկերոց Մալկազա-
րիցն Աւհնութիւն.— զձ' Թաղաւոր զդոզ
քո յաշխարհս, մերոն ի քաղաքն...:
էջ 686.— Կանովն Մեծի Սրկաբքին
Աւհնութիւն.— բձ' Անհոն ի հաւրէ ծը-
նեալ որդի յանէից գոյացոյց...:

էջ 688.— Այլ հարցն Մեծի Սրկաբքին
ՏՏ. Գրիգ. Ասայեալ. զկ' ստեղ.— Որ խո-
նարապէս մարց եղբր աստուած զհը-
պարտացեալ մարդոյն. դան. զոյոյ
բազմանքն քուեցր յանձին առն.
հարցն մերոց:

Որ զյոնցանս մահու պարտեցն ոս-
փայտին զապամայ հաւք մերոյ. զու-
նատուցեալ ի փայտ մեղ կեանս և-
տուր փայտին առն. հարց:

Որ ըզյուսա արտից նշանակեան
մեղաց ի քաղցրութեան փայտեւ.
չարչարեանաւք ի փայտ և զանու-
թեամբ լուսնի առն. հարց:

զ.— Տեսան ըզար. ուրմեցէց և բարձր
արարէջ զհարցն աստուած մեր քրիս-
տոս: Արարիչն և զատուոր զատու-
պարտ հաւք մերոյ. զտ բառնալ զգու-
տիժ նորին իսկ մարմնով չարչարի և
բարձր տար:

Բառն զմըզովն նախնայն փայտի
չեալ անէժք ի խաչի. զախարս մե-
ղաց նշալ ցանկութեան բուժէ կրիք
զանուսթեան. ուրմե:

ա.— Մերկիր այսուր մալէ քրիստոս խո-
չի քո հոռապայթ. խորհուրդ որ.

չարչարանաց. նըշանեցաւ մեզ լոյս երեսաց:

Որ յելանելն յերուսաղէմ զչարչարանն ասէիր. զարեամբ մըկըրտութենէն նախանառեալ զմահու. բաժանիրն:

Որ զգերեալքս ի յգիրպուստ ք չար մեղաց խաւար. զենամար գտա գառն ազատել. մեզ նոր գառիկ դու քրիստոս լինել:

Հնքնա ըզծով կարծիր և սեա խաչիդ գաւազանու. ալիք մեղաց ցումաքէ. չարչարանաց ի նաւագայթէ:

Այսաւր զբազարջն ընդ եղիգի. զնորոյ գառին գառակն. սկըսեալ ար. եկեղեցի. չարչարակցեալ քեզ գառնաւորակցի:

Ե. Այսաւր ընդ որդւոցն զերեզեալ գարեանց եկեղեցի. արտասուալ ընդ քեզ մըկըրտի և բաժակի մահուան քո նազարդի. ար. չարչարանաց քո չարչարակցեալ խորհրդով:

Նոյն որ գտերեոյն որով ազամ թագ. լէր չարչարանաւք զխաչոր քաղցրու. թիւն եկիր պատուել զնոյն անպարգեշ զտիպն այսաւր նորից քրիզեմին. զնորայն ընդ նորին որպէս ընդ մահուն փարաւուն:

Նախ որ զնորն ազամ իսկ եւայն որոտ եղիգաս նախ. ի տիպ քո զյով. սէփ բանակաց այսաւր ըզքեզ պարն. կեալ տունն. յուզէր չարչարել. ուստի տիրելով մարմնով զմեզ եզրորտ կեցուցեր:

Եկեալիդ կամաւ ի մահ ի տուն հուր քո ի տանարն ուսուցանէիր յայտնի և ի տուն ափ ի բերան զգառնաւազ սպանաւզան աննելով. որ ի գիրերի մեկնէիր ընդ մեր մարմնով առ նաք տգաթի:

Ակըսեալ զքիչատակ չարչարանացք այսաւր խստովանիմք զքեզ ան. մարմնով վարն մեր խաչեալ գերիք. պողպուս խաչի քո դասու յաթմէ քո պառաց. մաւր քո մազթանաւք ընդ նոյն մաւրն որպէս զերեզեալ: (Եղպրովն կը պահիր Սայնեալ Շարականեհու և Հին և Նոր Պառակաւոնի մէջ.) է՛ք 689.- Իսկ վասն Երկրորդ ատուր Ա.

բարչուքն. Եւ վասն երկնային զուրոյցի Բի. 86. Ներսեսի ասացեալ. — Արարաւ. կան բանին նման ի յերկրորդում...: Երկնաւորաց գառուց փերոց... գորս և օայցես մեզ...:

է՛ք 690.- Կանովն Մեծի երեւաբարին Աւեհուրի. — Բի՛ իմաստուն կուսանքըն պատրաստեալ եւք լապտերաց. ելին ընդ տունէ երկնաւոր փետային...:

է՛ք 692.- Այլ հարցն Մեծի Մեհաբարին. — զի. սակ՛ Որ լանճառելի խորհուրդ զենման գառինք առ արբանճ ցումքի. որդւոյն զարդիդ հայր փոխանակ տալով տաղաւած հարցն մերոյ... (Եւջորդ թերթը. դարձաբար կորէն կորուստ ու անհետացած է. մեզի այնպէս կը թուի որ չարագործ մեաք մը գրեթէ բոլոր անտիպ էջերու թերթերը մկրատած և վերցուցած է. շահագործելու նպատակու հայ երկ օտար հնազանդու. քով, այնքան որով է կորատման հեաքը.) Յաջորդ թերթը կ'սկսի... փրկկաթիւն նոր տիրեցեաց. փայտիւ մահուն պատասխան զխաչի քո նորում. մըն մեղաց ար. զփարաւան և գեղիգտա պապականուն ար յաւ՛ գարեան ասեղեցիք. փառաբանացք զնոր. քուզի խաչի վառ ի խաւար զթերչնամին:

Մաքաւր մաւր որդւոցն զերեզեալ նազարդ յաթմէ փառաց պաշտօնուն քո նոյնմք ըզմեզ ընկալ կրցարդ զի նաւ. զերեմէ՛ն ասեմին անամաթ կացցուր քառաթի. ար զհեշատթեամբ անկեալը բաժակու. չարչարանաց և մըկրտում. թեան յաթմէ գառնայ փրկեցեր. փառաբանացք զմըկրտեալիք արեամբ վարն մեր:

Խորան և տապան զեկեղեցի պատրաստեցեր.

Նոր մեր անման նոր նոյ ար. քրիստոս նաւապետ.

Դու ար. կենդանի որ զմահուն բաժակ վարն մեր արեալ մարմնով մերկայար.

Բոսեղ զմեզ աստէն ի մահու մեղաց ջրհեղեղէն.

Կրգել քեզ քղփաւս

Այսմէ և յաւիտեանս

Այննորթեամբ. որ յգործելութիւն չս-
ծիծաղելով հրէայք ընդ քանանու ա-
նիծան. և մեք քեզ երգեմք ըզփառս
ի բարձունս աստուծոյ:

Էջ 693.— Արդ ետեղոյ անուր Արաշու-
րեանն ևս ետեղոյ դարուն ևս ի յովնան-
ն. և մկրիչն.— Լեզան քանն որ ընդ
հաւր արորայնից և համապար...

Էջ 694.— Կանովն Մեծի Չորեքաբարի
Աւրնուրիւն.— զձ' Որ յաթնս փառաց
բազմեայ. ընդ հաւր անընդդրեանից
բանց. այսաւ բազմիչ ընդ հոգեզնաւն
յաննն ասեալ...

Էջ 696.— Այլ հարցն Մեծի Չորեքաբար-
իւն.— ղի' տեղի' Յորմէ բոյոր բանակա-

նաց խորհուրդք անտանցեայ յետին-
սորփրէք անէ ծածկին. ժողովք հրէից
զոր նախ ապրիկաց շարն ի յաւիտե-
անից և ըզքեզ խորհին ընդ յազալի.
արծ. հարցքն մերոց:

Որ տեղ քեզ գլխովի գնաւ փառա-
նեայ յեղբարց ի գլոյն ի թաղ հա-
ներ. յերեսուն յափ ծառայի գնոյ ար-
դիւրապին ծառայն. խնարհութիւն
անուրինարոր տիրոյ յազատութիւն
ըզմեզ գնեմիւ. արծ. հարցք:

Հաւազ գաւիթ ըզժողովուրդն իւր
նեթանաւաւք. այսաւ ի միասին գիւ-
խանրս ժողովիլ ողբան սնտիք ի նա-
նիր խորհել փարն ան. և փարն
քրիստոսիկ նորա. արծ. հարցք...

գ.— Գործքք ան. բարոր. աւրնեցէք.
Ջոր ծանրագին իւրով արեանքն ըզ-
մեզ գնեմոյ ազատաց. և բարեր ա-
րորէք զարն. ինչոյ ի չափ ծառայի:

Այսաւ ծառայն ապրտամարազ գի-
գտեաւրն փառս զոգտեալ խորհեցաւ-
արքն. բարի բնութիւն. նորին զչափ ծա-
ռայի աստուի կամեցաւ. և գիւրագին
ընդ երեսուն արծաթի գնովք ծառայի
փառաւ. աւրնեցէք զոր ծանրագին
...

Այսաւ կաշն գնորէ խորն նեւ-
գաւթեամբ ի գաւա արտաքոյ հանել.
գաւթն որ մահուամբ միշտ կենցանի
զոչէ արեամբ և խաւով. աւրնեցէք
զոր ծ:

Նովին բանի որ գործ անուտ իւտ-
նաչ գնեմոյ մեռանի. գաւթն ի փայտ
արեամբ ապրեալ միշտ ի բիւրս անէ
կենցանի. աւրնեցէք դո... (յաջորդ
թերթը կարէն ինկած ու թապաւ կոր-
սուած)... այսպապառք. յորում ըզմեռ-
արն քեզնի բուռն հարքն ի գմեղ հո-
գտեցիք. և զոր որդէն ըզգործած ա-
ղիւտոյ քառակուսի պատուանդան ու-
տից ձոց ցուցիք. յոր ար. բարձրացար
և որպէս պատուանդանաւ ոտից եր-
կըրդապեցար:

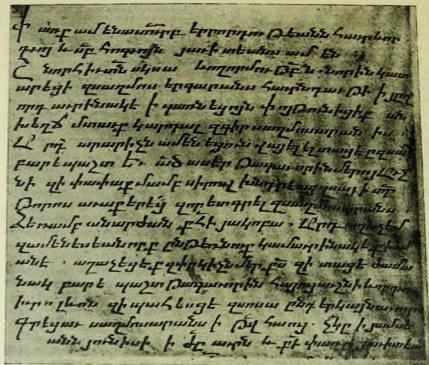
Էջ 697.— Արդ Չորեղոյ անուր Արաշու-
րեանն ևս չորեղոյ դարուն ևս վասն ա-
ւեհեաց անածնին.— Խաւարն անգոյ և
սփրքեմանին հաշտեցաւ...

Էջ 698.— Կանովն Մեծի Հինգաբարիւն
Աւրնուրիւն.— զձ' Վերածգաւազ երկնից
մշտնիկեաւոր հաւր...

Էջ 701.— Արդ Հինգերորդ անուր Արաշու-
րեանն ևս հինգ դարուն ևս ի սբ. առա-
նեալն էի.— Ժառագայթեալ բանն ի
հաւրէ յաւր հինգերորդն համայնէ. բըզ-
խեայ ի զոց առաք կալառաց... նորաւ
փետուր գորգործեցէք զհինգեցեա...
պրաղաբերի ի փառաւ թա:

Էջ 702.— Կանովն Մեծի Ուրբարին Աւր-
նուրիւն.— զձ' Այսաւ ի հատարումն
անային. ընթերցեց նոր ուխտի երջմոր-
սութեան թա... Արդ Մեծի Ուրբարին
Տե. ներսէս ասացեալ գիշերին Աւետա-
րանացն Սաղմոս Գ փոխ ասի.— Ընդէր
խաղեցան նեթանաւք և ժողովուրդք իւր
Գ. Տը. ղի բազում եզ. Գ.— Ի կարգաւ
խմում յաւա. ԳՆ. իշխանք ժողովեցան ի
միասին փարն ան. և փառն ասելոյ
նորա. Դաւեան' ղի' Այսաւ անճառ
յաւալն ծաղումն ի փրկութեան մեր...

... տփածաւ գնեցեալ... մերիլ յոսան
ոյ ներքէ... Որթիւ. Աւետարան. Յա-
հանէն. հժը. Ամէն ամէն տառս ձեզ.
Ոչ է ծառայ մեծ: զէ. յորս եմուտ ինչն
և աշ. իւր. երկրորդ Սաղմոսն. Արանի
որ խորն յազարան և ի. ԳՆ. Բան ան-
աւրնութեան եղին ի վերայ իմ ար...
ար. մի' Թողոր գիւ. Դաւեան: Էլից
գաւթեալն ժողովեալ զոր խառնեցաւ...
Ընդ բազարէին... և եղիպան գառնա-

Գլխաւոր յիշատակարան՝ էջ 192

գտնին... Յապետուն... մինչև հիջ
(ևս) միւսանցամ... ժողովեայք... և
րմբելոյ... Որթիւ. Աւետար. Չուկա
մկ. Մերսեքա. տան բողաբլա. վշ.
հաշոյոթեմոր խաւսին: Արտոզ Սաղ
մոս՝ փրկեալ գիւ ի թըշնամեաց իոց
տառաւած և ի նարեկաց իոց ապրկցա
գիւ: Նարեկան՝ խընամոք սիրոյն յիւր
սիրելեացն... Ջաշնիւ մազթեր... ոչ
իմ կամա: այլ քոյդ ոհացէ:

Որթիւ. Աւետարան մարկոս. հէր. Աւ
տաւ ցտառ յա. տմեն: վշ. սկսա յայ:
Չարտոզ Սաղմոսն: Ած. մտին հեթանոսք
ի մասանդութիւն քո. հի. Որ հոգուեսզ
ի. Յեմալէք առ ամ: հէ: նոքա ի մե
ռանէ քո: մեկ մերսեքան մեք ժողո
վո: քդ և խաւն արաւաի քո: Նարեկուն.

— Մասապայթ փառաց էին որ բոս
թեաթեանքս մարգկոյն...: Նոր հա
տին փոքու ցրտուեալ, քանզի հովիւրդ
քաջ...: Որթիւ. Աւետարան Մատթէոս.
Մգա. Յանմամ առ ցնոսա յա. վշ. և
փախեան: Հիկկերոզ Սաղմոս՝ Ած.
տաթեաթեան: Միւսապ. ցար. իմ
ձե. խոստովան հզ. հի. խոսեցան գի
նէն լեզուալ ճենդաւորաւ և բանի
ստեյոթեան գիւ պաշարեցին: Նարե
կան՝ Չար կապանաց մարգկան լուծիլ...:
Որթիւ. Աւետար. Մատթէոս. յգ. իսկ
նոցա կալեալ գյա. վշ. հյաց դառնաղև:
Հիկկերոզ Սաղմոս: խոստովան հզերու
ք տն. գի իտաւ է գի յախտեան: հզ.
նոյնս է: խոստովան հզերուք տն. գի
բարի է գի յախտեան է ողորմութիւն

նորաւ։ Լև մտնեմ լելեղ։ Շարական։ Տա-
րածեալ ձեռք ընդ ձեռաց տաք ընդ...
Իմեհեալ յերրորդ... Ի վեցն անգնաւ
մարդն առաջին... Արթիւ... Աւետար.
Մահանէս... Էնէ Գիտէր և յուգաւ, զՎ.
հա խառնեցաւ։ Եւ ապա հարցն ոտի
յանգեցեմն։ զՎ. Ե' իջեր յերկնից անրա-
կիցրն սրդի... :

Մեծ... Թանգ աւարն ուրբաթու
մահուան մեծի... :

Արարական գրքութեամբ... լան-
նէր ըլլալոյն աշակերտին սիրելոյ...
(Այս Մեծացուցեալ կը պակսի Զայնքադ
Հարաւանաւ մէջ. տես միայն Պարակա-
նոն էջ 95.)

էջ 712.— Արդ Վեցերորդ անուր Աբարչու-
րեանն Լև ի վեց դարուն եւ ի խաչելու-
րինն էր.— Զհանգութեալ ընտելեամբ
... Թահիւ լուսալ... Ետեւա ընդ մեզ... :

էջ 713.— Արդ Ռոբէկին Աւետարանացն.—
զկ' Նորագոյ տիեզերաց որ զգեցուցեր
մեզ յոյս փառաց... Արթիւ... Աւետա-
րան... Թահիւ լուսալ... Ետեւա ընդ մեզ...
զՎ. մայր որդւոցն զերկնայալ... Ետեւ
ընդիւ զիւր զգրգրին... Թահիւ լուսալ...
Ետեւ... Կրնա առ ի մեղա անկեալ զոգի
(այլուր' Ռոգի)... Ի հարցեմն քա առաջին
Արթիւ... Աւետար.— Թարիւս, Նըր. եւ
մագդալակի ընդ. զՎ. ընդ նմա յեմ.—
Բարբառելոյ զիւր ելին, Հիմունք երկրի
ստանանին... Արթիւ... Աւետարան
Ղուկաս. մզէ. եւ իբրեւ այդ եղև. զՎ.
ստանանին զ... Աղբարացն անաղապան,
որ յեա մահուն անմահաբար... Արթիւ...
Աւետար.— Ռոգհանէս. Նըր. եւ նոքա
տառեղ տանէին. զՎ. յոր խոցեցինն
զՎ. ստեղի. հր. Եկայք հաւատացեալք
... :

էջ 715.— Կանովն Մեծի Շաբարուն թալ-
ման 80.— բժ. Պարգեւատուն ամենեցուն
այսաւր խնդրի պարգիւ ի պիղատուէ...
էջ 717.— Արդ Արեւերորդ անուր Աբար-
չուրեանն Լև եւրն դարուն Լև ի խոցելու
հանգստեան.— Էն. յեա սակզման ա-
րարեաց... :

էջ 719.— Զառոյ զովեայք Յիսմանն.— ամ'
Յարեալ ցրեալաւ ի մեռելոց... :

էջ 720.— Մեծագոր զեղեցիկ խորանի մը

ապ' ամ' Այսաւր յարեալ ի մեռելոց
փեսայի անմահ և արկնաւոր... Այ-
սաւր Նըրեւալք ի լեղիկն (այլուր ի
բարեմուն), արարեալն ընդ մարդկան,
որք իմեալ ի յերկնից տան անեմալ (այլ-
ուր' զանեմալ) աշխարհի... :

էջ 722.— Արդ անաղի անուր Միտաբա-
րին Լև ի խոցելու Աբարչուրեանն Լև ի
խոցելուինն էր.— Նորաստեղծեալ ընտն
յանէնք ի սկզբանէ զերկնալ... Անոր
որդ խոցեալեաց, ի փրկութիւն մեզ
մարտաբար... :

էջ 723.— Կանովն Աբ. եւ կենսաբեր Յա-
րուրեանն էր.— ամ' Որ եղեր ի փրկու-
թիւն տիեզերաց թագաւոր յաշխարհից
... Էնք լուսանալ միտաբարին...
Եւ դաին ըզգէմն ըտեւալ ի զրոց զե-
րեզմանին... Ե' Պարտաւալ նախա-
տեղին... Իսկ յարեալեամբ միածին
ըզգեցաք... :

Յայս Եաբարն աւա ձլովնանու գլխա-
մանն հարցն. զմայալալ իտեանն քկ կամիս
երդիկ, զու զիս յիւ յալ Եաբարեւորն
կարդն և երդեալ Ձի ի յիսման յեւ ճա-
նամ քկ գրէ' եւ եւ յոյժ Եաբարեւոցայ'
եւ յնամարմանեցայ գրի' :

էջ 728.— Կանովն Նոր Կրիստակին. Կրկին
գառակին. Արեւութիւն.— զկ' Նորագոյ
կզգիք առ ամ., եկեղեցիք Կթանալ
... զի Ես' գոյ առ քեզ... Եւ' Զքե-
ցաւ ար. զարեւութիւն ընդ մէջ իւր ա-
նալ... :

էջ 735.— Յայս Կրեակեա Անարհամա-
րան է.— զՎ. Ե' Նըրեւալեմք քեզ քա.
որ ի ձեռնն սըրորց առաքելոցն Եսմուն-
ցար մեզ... մեծ' Անածին. սո'ւրք կոյս,
որ ըզրանն ամ. յորդայնի ցում կրե-
ցի անուանեմալ մո'լք սլովնի ար. եւ
կեղեցւոյ. ի սմա ըզքեզ հարան երկնից
և Կոր. մեծացուցանեմք :

Ար ըզզոյ աննիւր լուսոյն ի քեզ
կրեցեր աշտանակ ուկի. զաննկնան
վայելալալս. ի քեզ արդաւորեցալ խո-

* Գրական ժամանակ մէջ այսպիսի
բարեւ ձեռքաւ գտնելի կրեարկութեան Կոր-
գին այս պարբերութիւնը կորելի և Կորեւ
առաջալեր. Ետեւալեցայ, յնամարմանեցայ, Եա-
րեւանեցայ, Եւ... :

հուրդ սբ. եկեղեցւոյ. ի սմա ըզքեղ
հարսն...:

Որ վերաբարձեալ եղբի ի դաօքո
հետեակող. այսուր առանձնէջ գիրեւ...
մըն նոգնոր աւազանին, ի սմա ըզքեղ
... (Հայնքաղ Շարականաց մէջ պակ-
սալ այս վարդիկի գոհարը թաղդատել
Սահակ Վրդ. Ամատունիի Հին եւ Նոր
Պատականներ հետ էջ 100):

դի՛ Եւ Անեանի ընտքին և քան
հար... Եւ՛ Լուսով անտքին... քո...
Հան է յայտար երեսողէմ՝ հաստա-
ցիւոց բազմութիւն...: ար՛ դժ. կանան-
ցըն կանխելով... տեսին ըզվէն ի
դրացի ի քաց մերժեալ:

էջ 759. — Յայն Հիգեաբքիս Համբարձումն
Եւ զի՛ Համբարձում տրքն. մեր յեր-
կինս ասեալով աշտիբրտացի...: Մեծ՛
դի՛ Հայսն երկնից յերկրն ընտրեալ մա-
րիամ, որ գտնածամանին ի հարկն ծը-
նեալ ըզքանն յըղացար և ծընար մարմ-
նով գորգին մէջ ի հարկն տրեալ,
որ յազմեաց մարտ և յարուցեալ վեր
Համբարձում առ հայր. վասն որոյ ա-
մենեքեան ըզքից միշտ մեծացուցա-
նեմք: Նաեկից նըլան սբ. կայս. որ
ըզտեսութիւն մարգարէին լըցեր ան-
սերմական յգտնեալք և ծընար զընդ
մարգկան մարմնով գրեալք ըզքանն
տն. որ արար խաչի խաղաղութիւն
և համբարձում յերկինս. վասն որոյ
ամեն Մարգարէի ի մայր տն. աշ-
տար ընդ երկնից և արանց զընդ երա-
նեն գտարկեմք որ ըզտես ի բրեանց
ի լին մարմնով անտնի գրեալեալ. և
ի լիւրինս ի խառնութեամբ փառաւ զար-
քոյ մրտեալ: վասն որոյ ամեն (Քն՛ս
Պատականներ՝ էջ 104): զժ՛ Ե՛ Որքք տըն-
կակից եղիւմ նրմանութեան մահու...
էջ 764. — Կանովն երկրորդ Գալլաքանն.
— դի՛ Մեծահարալ այս խորհուրդ աւան-
գութեամբ...:

էջ 773. — Կանովն Պննկոպակին Առաջին
տուրն Աւրնն: — զժ՛ Առաքելոյ աղաւ-
նայ. ի լիւնելով մեծածախ...:

էջ 775. — Կանովն երկրորդ աւուրն Աւրն-
նութիւն. — րժ՛ Նոյն և Նման հար և
որպոյ ի նոյն տնից...:

էջ 777. — Կանովն Սեօրդ աւուրն: Աւրն-
նութիւն. — րի՛ Այսուր երկնայինքն...:

րախտան ընդ երկրաւորացն երկրման...:
էջ 779. — Կանովն Զորորդ աւուրն Աւրն-
նութիւն. — զժ՛ Արեւալն արդարութեան
քո: Եղեալ յայտար...:

էջ 781. — Կանովն Հինգերորդ աւուրն
Աւրննութիւն. — զի՛ Զանդակցեալար
բըզխումն ի հարկն զնոյն երկրորդ...:

րի՛ Ե՛ Անեանից ամ. և եղելոցն էակ-
...: Ըզուրն երկնային... ի սբ. վեր-
նառնն...: Տ՛ Այսուր աղբիւր զիտու-
թեան բըզխեալ ի սբ. վերնառնն...:

էջ 783. — Կանովն Վեցերորդ աւուրն
Աւրննութիւն. — զժ՛ Անմահար քամակ
հեղեալ յերկնից սբ. նոգի...:

էջ 784. — Կանովն Նըքմերորդ աւուրն
Աւրննութիւն. — դի՛ ի հայրաւարձ (այլ-
ուր՝ հայրաւարձ) աղբիւրն անհասանելոյ
զըտու...: զժ՛ Ե՛ Անեանից ի նոգի...:

Այսուր մարգարէական անտար. ի լ-
եալ ի սբ. վերնատունն, և բզողեղն
(այլուր՝ երեղն) ընդ որ ուղիք է) յեղու-
քածանեալ...: Ո՛ Հայից հիմարտ... ի
սբ. վերնառնն...: Որ կատարեցեր ըզ-
փափաղ... ի սբ. վերնառնն...: զժ՛
Մեկ (այլուր՝ Նմր) Հոգին սբ...: Լը միշտ
և է...: Հոգի գտարկեալ... կատա-
րելութիւն որդարիւն, և միշտ...:

էջ 786. — Կանովն ի սբ. երրորդութիւն.
և յամենայն ար...: Ու՛ ի տուր սբ.

Հոգեալն. — դի՛ Սեօրն անտնի քամա-
նեալ և մի բնութիւն մէջ գտաւեալ.
երրորդութիւն որդարեղ՛ հայր և որդի
և որ. նոգի, երբեակ և մի ամուրիւն.
որոյ որդրոց աւրննութիւն:

Որ հայր առ հայրսն յայտեալ ի
մարգարէն յարգեալ, որդիք եկեալ
մարմնացոր տեսալեալեալեալ ծանա-
ցար. ի վերնատունն ի լիւն ի նոյն
կրնքեցեր զի՛ երբեակ (յայտար թեր-
թը արմատն հանաւ և կարտաւ
է)... ասացութեամբ, սբ. սբ. գոչեմք
սբ. տարտալ. զերեք անմեա մի
տարութիւն. որպէս յերկինս այսուր
յերկրի որդարանելով. զհայր և զոր-
դի և զար. հոգից այսուր արմնեմք
ընդ տարտալ ամենայն:

Երբորգոսթեանց երկրորդացեալ խոս-
տափանի եկեղեցիքն ար. հաւատացեալ,
բոլորաց անկեան անախիդքն, անպատ-
հաս՝ պատահաւ անհաս Թերեզեան
որդւոյն, անմեամեանքն և անբարոս
բրգման ար. հոգւոյն, զհայր։ Առ ի
հաւրք գորգից Ժրեհայ լամն Ժրեհին
լոյս փառաց Ժպեկեալ, զտոյգի ելումն
ի հաւրէյ յորդանաւ և ի յորպետոյ նոյն
տառեկայ՝ զորգից միայն զոյ հաւր
որդի՝ և բզկտեղից հաւր և որդւոյ տա-
տառեյ հոգի։ Ի հաւրք ելեալ անհա-
ւաղեալ և երեւալ յորդւոյ անթորոյ-
մանալն։

Յայտար երբեան կեկանաւորս յոր
նարանեալ փրկիմք աստատատաւ-
նեալ, երեք փրկմանն առ եկեայի և
երրոկի պարսիւ, զանթի որ ասեիր առ
անպիլ՝ եւ անք և լամն իմ և հոգի ար
կամ ի միջի, յերբորգոսթեանէջ սըրբեալ
երկց դասուց առաքելոց մարգարէից
և վարդապետաց հայցմամբ յընտելաւ
ի մեզ։

Երբորգոսթեանքն հարանացեալ տեա-
ծին, ի հաւրք ընտրեալ, ի քնն որդին
միամին ծրեաւ քեզ ար. հոգին հափա-
նացաւ, զոր առաքելայք քարոզեցին
զքեզ մարգարէք իյոս զուշակեցին,
որբոց վրկտիցին տրեամբ և միան-
մանցն երգեալքեամբ և զուսանոց
զընգիւ մաղթեալ փառն մեր («Տեառն
Գրեգորի Հայոց Կաթողիկոսի առաքեալն
նեղնայ շարականն արհ'ս Պարակլանն էջ
108)։

Էջ 787.— Կանովն Ծնընդեան Յովնաննու
Մկրտչիք.— ան՝ Արեւիկեանն արգարու-
թեանն ծագմանն արուսեանկոյ... Կարգեալ
Թագաւորին... լառ հասկայալ Բաղդելով...
էջ 792.— Կանովն Յովնաննու Մկրտչիք.—
զն՝ Զմարդ արեւ թորեկելոյն և զԹագաւո-
րին գինեաւ... զն՝ հ.— Օրդ վեց Թեւ
եանն արգարէքն ո՛ր ի իշխելն հայկ ի փա-
ռք...։

Այլհարցն Դիւանաւանն Յովնաննու Մկրտչիք.—
ան՝ Նախալաւիտեանն բանին պատ-
մազ...։

Էջ 795.— Կանովն Մերոյն Գրեգորի Լու-
սաւորչիք.— քն՝ Ո՛վ հրշանիկ տէր ար.

զրկոյ արքայութեանց պաշտանեալ...
էջ 798.— Կանովն Որդոց եւ քուսանց
Մերոյն Գրեգորի Լուս.— ան՝ Որ բզկոյս
անալին, քո գիտութեան Դիւանալ...
նո՝ Ամուլ արքայ յոր քաղմանին եկեղե-
ցի մայր սիմօն, լուսալ կենացըն ծագո-
ղիք շառաւիղաւք զրիգորի։

Ի արեւիկեան անմահութեան մեզ բա-
րունակ սաղարթեալ, առաքան լուսոյ
մեզ մեաւ զ վերջոսին առանգալան
քաղմութեամբ։

Ենդաւ իմիւն քալ և բարի ի փա-
ռս տն, արարչին, հանգի լոյս մեծ քն
Ժպեկեալ Նախաւանեալոյ տլխապէր
(ՏԿ՝ս Պարակլանն էջ 114)։

Էջ 800.— Կանովն Դիւն Նելսաւաց Մերոյն
Նեոսիսի Հայտար.— քն՝ Որ բզկոյս առ-
նաւ ընտրեալ անալին, քո գիտութեան
Ժպեկեցին... Ող՛ Որ առաքել արքուն-
ութեամբ լինել զայլաւոր ի սկզբանէ, ու
զորմեղով որդւոց տալանայ (այլու՛ր արա-
մայ) ետուր լազգէն արեւելունեալ, հո-
վի...։

Էջ 802.— Տարական Մերոյն Սահակայ
Հայրապետիք.— զն՝ մկ.— Որ յարմատոց
հարցըն սրբոց մեզ...։

Էջ 803.— Կանովն Մերոց Հնիփսիմեանց
Աւրնուրիք.— զն՝ Անէիքն Ներհրեալըք
սիրոյն քի, երկնաւոր նահապետք...։ Ձեզ
նըմանել կարգաւորին...։ Նախապարս հրեւ-
ցէք... զեկեղարք նարտարք... անվրնոս
նաւեցէք և հասեք առ քո...։ Որդմարիտ
որթիք... ի իշխանեալ...։ Սոքա նն քա-
րինք ար. հիմնացեալք...։ Տե՛ Պարկեալ
կանայքըն սրբն, հուսիսիմ և զայնսնե
սիրողքք քի...։

Էջ 809.— Տարական Մերուհոյն Սանդղի-
տոյ.— զն՝ Թե պարթի արաւոր ար. եկեղե-
ցի, ո՛վ զքեկաւ հի...։

Էջ 810.— Կանովն Մերոց առաւելոցն Պեո-
սոսի եւ Պաւղոսի Աւրնուրիք.— Ծըն-
ծայ աշուար եկեղեցիք այլ...։ Էջ՝ Որ ա-
նաւթ հոգւոյն...։ Կեղմամբ արեւմբն իւ-
րովի...։ Նո՛ զն՝ Այլաւոր բերկրանաւք
լըցեալ զընծաւթ, հրեալի եկեղեցիք քո
քիստոս, առաւարթընց պետարք և պաւ-
ղոսի, որք կաման իւրեանց քեզ խա-

լակեցեցան. բարեխաւսութիւնը սոցա
նաւաստեալ լըկմանս սր. եկեղեցւոյ :

Որք ըզաւանար տնտեսնդ զո ի
յերկրի հասանցեցին, և զարութեամբ
հոգւոյ ընթացեալք ընդ տիեզերս.
հրախրեցին զազս մարդկան յերկր-
պագութիւն սր. երբորդութեզ .
բարե :

Որք ետար ի իշխանութիւն յաւաւոր
քո զալըստեանն, նըտել յոխտ դա-
տադական տեսնի զըպրութեան, դա-
տել զնրկատառն ազգս որդւոյն իս-
րայիլի. բարեխաւսութեամբ սոցա :
(ՏԵՍ Պատկանցն, էջ 26) :

էջ 512.— Կտնովն իրկատառն սր. տառ-
քնոցն զի. Որ և Յունիոն իՔ.— ղի՛
Աւաջնոյն որ ի հազոյ փոշի զարնեալ
հին լինաւոծոյ՝ փոխան նոր նորոգա-
գայն լինման լիտութեան մեր ամբա-
գայն, գրեմք զըմօխոց անյաղթական
եկեղեցւոյ վէմ նոր հիման, նաւասոց
վէմըդ պետոս՝ յազգեալ յանգեան
զլուսինն քո :

Բանի զմարդիկ ունկեանցեր զան-
մբանցեալս տո բանն տներ, յաշխար-
հա ետվէ հաներ, զմեզաւք մէ... (տ. ք.,
գա՛րնեալ, յաջորդ ինրիք արմատեն
յառնալովս միջատառն և խաղաւ կոր-
տառն է) — Եղեցն սրգար և զմէնք նաշ-
քեա փրկչին :

Իրեսեալ ի կարգն առաքելոց յեաւ-
թանասուն զընդէն սրբոց, ելեալ ջա-
նիս յաշակերտաց առ ի պատիւ վար-
դապետաց. ի սրբապետն ժամկաղի-
տեն զից հասուցաւ յայտնի տառն,
մատարիտ որդւ. արտիւն և մեզ իրեզ-
րեա սրբոյն չնորհի :

Փառաւորեալք մեն շնորհաւ ընտ-
րեալ նաշխար և վիճակաւ, որ ընդ
անկեալսն յուղալի գնարան լըցեր զՔե-
րին գահգի, մատարիտ կարգեալ փա-
խան ընդ նորապարտաւորսն երկա-
տառն, ի յարկեալ մարդկան որդ-
ւոց յիշուլ զանկի նախնեկեցոյ :

Փայեալ նշխարք յարգեցեր զոր
ինքնապի սկամբ տներ, զմատ տն.
և զհին տա մեզ մարմնով միջատա-
թեամբն յաշանկով. բանիս զհոգիս

յեթոպիա փոխեա սպիտակ մատարիտ,
վընայելով քո հոգի տնդէն՝ տա մեզ
կենաց կրթ ի տեսնելն :

Փայլեալ ի կարգն աշակերտաց եաւ-
թանանից յարդողապ, գործոց արգ-
եամբք առաւելեալ մեծամեծաբն
մեծացեալ, քաղի՛ զս. զքեզ առաքեալ
զպատկերն իւր քե մարդկան շնոր-
հաց, որով զաբգաւ բըժշկեցեր ի յե-
ղեսեա վէմ հիմեցեր :

Քարոզելով ընդ միջողեսո՝ անդէն
ցուցեր յայտնաւորեալ տեսնի ի
նալս մամանեցեր տն, լղսանկալիտ
նարմանցեք, զոր ծնար հոգւով և
երկեցեր փոյս վընով վերառեցեք
բազում որդիս ի փառս տներ նալք
Քաղեա քաւիլ մեզ լըր :

Բանցեալ զմարմնն շարաբանալք
յարդեցեր հրալից գործաւք, կապեալ
բանոց մուծկալեցեր քաշալերաւզ
զքս, տներ, նաճատակալ կատարե-
ցար լուսով թռուցեալ երեկցար, փա-
ռաց նոյոց սր, նախաւայր բոլի, կանգ-
նեա զանկեալք ի վար :

Քեզ առաքելք առաքելոց նոյալք
մարդկան կոչաւք որդւոց, յաղերս քո,
անեմք գնտին փառաւորեմք զարգ, ի
տալն վարն նոցա ընդ քո երկանց
փրկեալ գնտին մեաւնորս տերմոց,
զմեզ ընդ նոսին մողովելով, ըզքեզ
աւրհնի՛ հարր և հոգւով (ապաղիք
Շարականաց և Պարականոնի մէջ չի
տեսնուիր այս զողորսին առաքալափա-

թիւնը, որ պակասուար և զմարտա-
յար, իրեն բարաւորեալ այլ կարգերու
նման, որոնք կամ զպարթեմտը և կամ
անեկրիյի մայրամեղսթեամբ, տեսնուա-
ցած են այս յայտն յանկեալ տեսնելն) :
Հարցն նաւրոմեանից՝ ղի՛ Որ ի հաւրէ
առաքեցար ի փրկ... Ին տարալն տարի-
էջ 814.— Կտնովն Սրբոյ ճաղմանկիւն
Աւրնուրիւն. — ան՛ ըզքեզ քաղաք այ,
և տանար անապանտն... :

էջ 816.— Կտնովն Վարդապետ ին Առաքի
աւուրն. — ան՛ Որ ի լըրինն աշխակերտալ,
ցուցեր զաճային, քո գաւառիկնդ... :
ղի՛ մի՛ Լերինք ցրեմացեն... Բորերա-
նեմք լըրուրաւ ի լըրինն... :

էջ 819.— Կանովն Սեկերոզ աւուրն Աւրնուրիւն.— Բկ՝ ճառագայթի փառաց հասարակից միանին. որ բոլորսդ...:

էջ 821.— Կանովն Սեկերոզ աւուրն Աւրնուրիւն.— զձ՝ Այսաւ որ էն ի յերկինս բան եւ ծնունդ...:

էջ 823.— Կանովն Սեկերոզ աւուրն Աւրնուրիւն.— զձ՝ Սեկերոզ չի որ. երկնքի յանդի յորիստաւ արշալէ երկնք...:

էջ 825.— Կանովն փոխան անանիւն. Աւրնուրիւն.— զձ՝ Այսաւ ժողովեալ արքան ի մշտնի...:

էջ 827.— Կանովն Սեկերոզ աւուրն Աւրնուրիւն.— զկ՝ Այսաւր գանձաւոր ծնունդն զս որ... զպատաստար... ող... Սր անապական մարմնով ծնունդ... աշտար բոգնաւոր բեր. բոգնայրն...:

էջ 829.— Կանովն Սեկերոզ աւուրն Աւրնուրիւն.— զձ՝ Այսաւր հրաշափառ կոչման նպաստ ժողովեալ...:

էջ 832.— Կանովն Նաւակահաւ Սր. Խաչին.— Բկ՝ Ի վերայ գիծի հաւատոյ չի նեղեր բոգն որ. զերկնքի...:

էջ 833.— Կանովն Սեկերոզ աւուրն Աւրնուրիւն.— ան՝ Սր զանապատ բազուկըս զս ի խաչին տարածեցեր...:

էջ 835.— Կանովն Սեկերոզ աւուրն Աւրնուրիւն.— զձ՝ Զաւրութիւն որ. խաչի զս զս. որ կանգնեցեր...:

էջ 837.— Կանովն Սեկերոզ աւուրն Աւրնուրիւն.— Բկ՝ Խաչին կենարար. որ եղև մեզ փրկութիւն... Ի վերջ՝ Լաւրն զողովարիւն աստ իւր աստուհն:

էջ 838.— Կանովն Նիկեոսոզ աւուրն Աւրնուրիւն.— զձ՝ Ուրախ չի որ. եկ. Խրեդա յո. Էնդ դաս երկ. Խորան որբու... թեւ. Դասը հրեշ. Ուրախ չի որ. Դաս ե ի յողովարիւն. զիս եւ երգեալ: Եւ զղուլս յիւրա ի որ. Լոց՝ զձ՝ Այսաւր զարիստ եւ սրեւ յաւայ... Ընդ անմարմնական զազմութիւն... որ եկաւ արեւ... ՄԱՅ՝ Այսաւր արարեցեալ... Այսաւր սրեւ յաւայ... զանդի թաղաւարն երկնաւոր երաւոր...:

էջ 840.— Կանովն Վեցերոզ աւուրն Աւրնուրիւն.— Բկ՝ Անապանաւոր կառք անկեղծ յարկորդի... Ի վերջ՝ Լաւրն Զապանակիւն աստ իւր աստուհն.

— ԴՅ՝ Եւ՝ Այսաւր զքնեւն զտաք. Կեշ. անկալ զեղ հաւատան զս...:

էջ 841.— Կանովն Սեկերոզ աւուրն Աւրնուրիւն.— բձ՝ Անապական որ. զը. Խաչին տարածեցաւ. որ եղև... ող՝ զկ. — ... Դրաշմ զղգայաւթան... փայլեւն հաւապոյթ զս:

էջ 843.— Կանովն Սեկերոզ աւուրն Աւրնուրիւն.— զձ՝ Սր ծագեցեր մեզ լոյս մեծ զհեղաւ յաղթութիւն... (Լճճ՝) Այսաւր երեւումն մեծի հաւապոյթի. Զը. լանի...:

էջ 846.— Կանովն Վառապալ Սր. Խաչին Աւրնուրիւն.— ան՝ Նըշանաւ ամենա... յաղթ խաչեւոր զս զս...:

էջ 848.— Կանովն Դիւս որ. Խաչին Աւրնուրիւն.— ան՝ Լըշակեցաւ եւ զաւրեղ փայտ խաչի զս զքնաւոր, զաւրեղան...:

էջ 850.— Կանովն Սեկերոզ Մարգարեիցն Աւրնուրիւն.— ան՝ Սր զածալիւն. զաւրաւթիւնոր զս ծանուցեր... զկ՝ ՍՈՂ՝ Այսաւր զընծայ... Կաւրն հաւատոյ արարեալ...:

էջ 852.— Այլ Լաւրն սեկերոզ մարգարեիցն.— ան՝ Սր յերկնային զիւրաւորութեանց անգագար ծայրի...:

էջ 854.— Կանովն Մեհերոզ Վառապալիւն.— ան՝ Սր զարդարեցին տնաւիւնաւոր զիւրաւոր... Սր զերկնաւոր... Սր զաւրութեամբ... Սր Զարարութեամբ... Սր Զաւրութեամբ... Եւ. Եւ. Սր երկնայնոր որ. յաւապոյթ ամեն թորգոմայ...:

էջ 856.— Կանովն Սեկերոզ աւուրն Աւրնուրիւն.— զկ՝ Սր էն յեւթան որդի միւր եւն...:

էջ 858.— Կանովն Սեկերոզ Գեորգեան զաւրաւորն. որ յաղթի իդ.— զձ՝ Գեորգի զընդի զիւրաւորաց երկնաւորաց ի յերկնէ զաւրաց. զեղեղեւ զի... յաղթող զաւրաւոր. Ընդ բոլոր հնարից թըշ. Խաչին մարտեալ:

Բոսեալ երկաւ զմարմին զս զիւնաւ. զերկիր բնութեանց արարեցեր տանջանաւ. զեղեղեւ երկրաւոր. Ծաւղ անկեւն զաւր անուան. Ընդ զընդ անդի զեղեղեւ արեւան. Ի կիցանաւ բնութիւն հրոյ յաղթեալ.

և ցանկի մարմնով ընդդէմ սոսի մարտեայ. պարտաւոր զտանջանաւ և զթշուառնայի խաղա զարուսթիւն. մեզ գեորդեա հայցեա զփրկութիւն:

Փռոշդեա փրկելի խաչակից. փառաքան յայտնիւն. այստեղ տաւանակից. զաւաւաւայիւն թողցիցելոյն աստէն ընկալեալ. մաղթեա վտարն մեր զինաւոր զարագեալ: Որ յաշխարհի տունայ հայրերապետիկ. միշտակութեան ծաղիկ ըզհրաւս առ մարդիկ. վտառակ զանկից պարզութիւն զանաւան կեանս յերկին. միշտ գեորդեա մաղթեա փրկողիւն:

Որ գաւանեալ ի նախապիտոյ. բերկեալ յարութիւն. որդեայդ մայր փառաց. հայցեա վտարն մեր՝ միշտ ... (Ջալմաղ Նաւականեալ. մէջ պակասող այս կտեսնէ որ իր գաւառի նոյնաթեամբ Պատականնի մէջ, էջ 47-51, զմարտարար կիսաւ է, յաշխարհ 10-12 թերթերը տարազեղին կտրուած և հաշուաւն բլրաւն տրամաւն: Միայն կտեսնի կտրուածութիւն է նկիւ. միշտ գեորդեա մեր իր յարգի, թերթ մը վերջ ճնն, որ ըսել է 13 շարական մարտիկութեամբ կտրուած առ հաւանած է մտանաւն: Միայն թերթ մը հ'հ'հ' նիկիւղայոսի Զատնայից հաշուանի վերջին մասէն. իսկ բուն պակաս. ներք իր գաւառին Փէսպայ և նիկիւղայոսի միջին եզաները): ...

զնիկալայոս աւանը ըզքեզ աւհնէ: Էջոր. աւհնեցէք բարձր արարէք ըզեա յաւիտեան:

Որ զնիկալայոս եջոր հրեշտակ երկնաւոր. տեսեամբ անփակ երկնաւոր բարեաց սպասաւոր բարձր արարէք ըզհայրն երկնաւոր:

Սրբուեալ զերեաց շորհեաց աղատաւ. զմեծ հոգեւապեան անգործաւ զրանտիցն արձակաւ բարձր արարէք ըզյոյսն ի հաւրէ:

Սա յիսրայել նոր ամպակում ամբարեալ. հոգեւով փրկիպպոս բերեալ հրեշտակ զայս ամեալ բարձր արարէք զրրգիսումն ի հաւրէ:

Ող' ող' Հաւր բան բանի. ի ծովուն լրահեցեց զյոյզ հոգման. յոր քեզ

ցուցեր գործակէն զնիկալայոս յաւեաց փրկելի. մաղթանաւ սորա զմեզ ի կրկին աւեաց փրկելեա:

Նորա հրամանն մեռելոց ի վեր բերել զըմբոսց. քեզ նրմանեաց կենալար ճիկալայոս կենդանարար. մաղթանաւ սորա զմեռեալ հոգին կենալործեա:

Թողու զպարտիս ուսուցեր զզերեալ հոգին դարձուցեր. յոր քեզ կըցորդ փայլեցեր զնիկալայոս զզերեա փրկելի. մաղթանաւ սորա զմեռալ մեղաց աղատեա:

Ա՛ր՝ Որ զթշուամին մեր պարտեցեր և աշխարհի յաղթեցեր, զնիկալայոս զարագացեցեր. կրկնապատիկ զնա հերքել:

Իրանալ հաւոյցն փրկութիւն. ըզմեր մարմնոց ողջութեան. կուրաց հալել, խրջից լըսել, ամբոց որդի'ն ետ ծնանել:

Մարդեղութեան քո սքանչելեաց անամբ հայցն կցորդեաց. ի յանջըրդեան շուր ըզլիսեաց, զծառն ահաւոր կործանեաց:

Նեղելոց ետ անգործութիւն և ի մեղաց ըզթողութիւն. նովա հայցեմք ըզթողութիւն և քեզ երգեմք զարհնութիւն:

Մեկ' զմ' Որ սիրոյ նոր պատուիրանն մեծի լրբմամբ յանկել. ըզմարգաւան ըզար. զքիստաւ նրմարտապիս բերեալ ի քեզ, սգորմած հայր ճիկալայոս. ամբար. զնալոս տաւաւաւային միշտ յաւիտեան քե ներգործել նոյն ի քեզ աւաւ. գնեղանիք վառն տաւնոցաց քոց հայցեա ի քրիստոս ըզքաւութիւն:

Որ զթմանն հաւր քաղցրութեան զըթոյ կեալ աւթիվան. ի ձրից որբոյ հոգւոյն հեղութեան խորհրդապէս աւծեալ հոգեւով հայր ճիկալայոս շնորհիւ զանաղան. ընդ տաւքեալոյն քարողեցեր. ընդ մարգարէն զաղայն տեսեր, ճրգեալ ընդ հայրս՝ ի նախապակաց հանդէս ետ խառնողմանաւ, վա:

Որ զմարտիկներն հերքելով ի սիւն հոգսուն մեծ փայլեցեր. այստեղ յերկ-

նից խորանքն մրտեր. տիեզերաց քա-
հանայէլ, քահանայապետ մէն նկալ-
լալոս. սքանչելագործ կենալ զաւ-
րացեալն է յետ մահու զոտն ներգոր-
ծեալ հրաշակեալ յերկրն է ի ծովու.
հրաշխք նմանցեալ, վաղը տունու-
ղա...:

Հի՛ սեղ. զծծ— Հիացան անմոր-
մինքն. տեսանելով... հայրեցեք զթո-
ղութիւն հողոց (այլաբ' մեղաց):
էջ 861.— Կանովն Արեյն Յսկոբայ Մեքեայ
Հայրապետի.— զկ' Յաղթող է սք. հայ-
րապետ հրաման...:

էջ 863.— Կանովն Մանկանցն Բերդանե-
մի.— զծ' Այսաւր անմեղ սք. մանկունքն
ի աղայական...:

էջ 865.— Կանովն սբբոց Հեռակապե-
ացն Միմայի եւ Դաբիի Ս. ամենայն
նրկնայն զաւրացն.— Բկ' սեղի՛ Որ յա-
նէիք սեղանքի բզալաշառնեալք քո...:

զկ' 867.— Կանովն Սբբոց Հայրապետացն
Աւրհնութիւն.— զծ' Այսաւր սբբոց
Հայրապետացն ժողովեալք...: Բկ' ՄԵԼ՝

Հիմանն յառաքեալս հաւր յայտնու-
թեամբ տրկն: Գիս ի յառաջ ԲԵ. զկնի
մըմդառաջին: Խ. երդես. Խ. յիսեա՛ ի
սք.: ձծ' զծ' Այսաւր երկնայնոցն ընդ...:
էջ 869.— Շարական Իզմաթիոսի Հայրա-
պետի.— զծ' Որ հրախեցեր զյառաջու-
ղախ ընտրեալուն...:

էջ 870.— Շարական Մբոյն Սփրեմի.—
զծ' Որ համարման մեծին եզխայի է
յազմանն...:

էջ 871.— Շարական Մբոց Ստոռաթիո-
սեանց.— Բկ' Որ ըզհաւր սիրոյ քո քս.
բորբեցեցեր յոգիս...:

էջ 871.— Շարական Սեկոց Բիւրուցն.—
զկ' Այսաւր ընդ անմարմնացն զառաք-
եալ պարէ...:

էջ 872 — Շարականն Մբոյն Սեփանո-
սի Ուլմցոյն.— զծ' Քընեայ այսաւր
սուրբ նկեզեցի...:

թ.— Շարական Միւռնի Աւրնեւոյ.—
զծ' Որ յառաջագոյն յաւրեան.— յաւրեանակ
միանին...:

գ.— Մեղիղի Միւռնի ի վերայ Ես-

րածնելոցն.— Հայր տմենակալ, սք առա-
քեցեր, զմիածին...:

դ.— Շարական Խրնկարկութեան ի
ժամ սք. պատարգին.— զկ' Յայս յարկ
նուիրանաց աւիւր...: Որ գերագոյն
քան զերկինս... սք. վարդապետաւ...:
Յընցա յոյս... մտնկամբ տիովնի...:

էջ 874.— Ալլ տարական Խրնկարկութեան.

— զկ' Մըլաւնութի իւնկոյն յառաջ
փայտածն առնեալ սք ի ընութիւնըս
շնորհագրեցար ծաղկեալք ի քնաւ
ընդ մեզ արծ. քանդ ի յէն զառա-
նեմք ան. ձընկեմար անեմաւք ի
կուսեղ զսք. ընդ մեզ յայնաթիւմար
սրբութիւնք զառնեալք առ միալըս
քնակեալ. զո՛ր զաւրհնեալոյ ի մէջ
մեծացոյցանեմք:

Անեան. ձընդոցոս քաւռ մեկրա-
ման րդխաւք. որ ի առախրս փոզ-
քըն հընկեցար առ մեզ կուսի զքեզ
արարչակրաւք. արբումն ի հաւրէ առ-
ողիս որակ ըզգիւրդ ի հաւոյն իմու-
տալոցաւք. զոր ի խալլին առ գրո-
ցեր յածութեանդ. ըզմիտքս զոյոց
մեզ ի թաղութիւն. զոր զաւր:

Բաւմար առ քեզ սքրոյն պաղա-
տեմք ժալլոյ անեմին. ի հաւրէն յա-
սոյ հայրեցես յորդալոյր աստուծոյ
ըզմեր ըզմաքրութիւն. սքրեամաս-
նութեամբ համարեցես ըզմեզ առ
հրալագեզ մեղդ որոտփայլին յոր-
ք յալկան կուսոյր աստուծեա զհաղի
բարսոյ ի միջնոյր տընոյ. զո՛ր զաւրհ-
նեալոյ ի մէջ մեծացու: (Տես Պարա-
կանոն էջ 173.) Ի զանաւարանդ հրաչն
հրացեալ հարդէ զյառնեա յեակոս
աարբից. քուսի էակին նորոգեալ հա-
ղէ ըզկալս իւր կենեմոցս. ստեղծ-
լեաւքն ի քնն ի հաւրէ յաւեան իսկա-
պէս թողութեամբ քընեալ ըզմերս
զառէ զմեզաց պաշտուեմար. զորս
փրկմամբ ըզմեզ առ հաւր յիւսցես
զմիտքդ հաւասոյ մեծացոյցանեմք:

Աստուածածոր ծաղկոյն հաւասոս
թերկեալ մեզ դարուն. ներկեալ զը-
մըստս՝ քուսոյ կինեան յառնեալ
անեման. եկեալ առ յառաջ պարու-
զրի այսաւր որդէպէս սկիզբն անու-

Բարեպաշտե զան՝ առէր խաչատուրն հայոց
 զառչին : Եւ զաստուածատուր զորդին իւր զի
 ռն . աղաչէմ զամենակալն ած երբեք չեմք իւ
 եղհոյին : Երևոյ անտարաբիւր պահէ լոյսն հոգեա
 ճեառ ամենապատգամսն իւրոյն ընդերկայնաւ :
 ամբողջ հոգւոյ եւնարմաղ :
 Կառք սորբ երրորդու Թեանն յախտեանս ամեն
 իմաստանոյ աղաչեմ յիշել իւր ըզմոր Թորոս
 ագ երեց : զորան արքունի որ երգգիրս զայս պիւ
 ճեառմբ յաղար Դէր , և քրիստոսի փառք յառ
 անձնս ամեն :

Յիշատակարան՝ էջ 330

թիւն . կրկնով մարմնագն զանձարմ
 նարանաւ Երեսնէն ի հաւր . զոր .
 փրկիմ :

Մացրումբն կրկն՝ քրքիւ կառուց
 եւ յ մարդան մարման . անասալ .
 հրկինսն զարքիւն առ հոգւով
 գրա . զարգեալ մեզ զուգն հայրեա
 մըշտագն ի փառսդ հայրենի . զի ի
 թոշակէդ ազգեսցես բարալի զգութ
 քոյոյ մեծիդ ընդ յորման . ի յորդոյ
 քոյոյ և ինձ թողութիւն . զմալքոյ
 նաւասոյ մեծացաւ . (այլուր կը պակսի
 այս փրկիմ մաղոյ)

էջ 875 .— Շարական Սրբոյն Կիւրգի Հայ
 բաղնիսն . . . զձ՝ Մանկանք ճոր սխմի .
 փառարմիք սր . . . :

էջ 876 ա .— Շարական սրբոյն Սուխա
 կանց .— քձ՝ Սառգաթեանք տեղեկու
 ճեալ նարչանելով յամարպալին . ա՛յ հի
 ցէ ի լեառն , հաւ ա՛յ կեցցի . ի տեղսն
 . . . առ ստաւիկին արգէն զպատին . . . :

բ .— Շարական Վանանայ Ժողքեայ
 տին .— քձ՝ Ջարմանայ ի ինձ . քանք
 զերգա երամ յառկանայ . . . :

էջ 877 .— Շարական Դառի Դիկեցեայն .
 — թի՛ Լրցեալ անային . ճարմի երանե
 ի սր . ճրգնաւ սր . . . :

բ .— Շարական Սրբոյն Կիւրակոսի եւ
 Սուխիայ .— Սարմանայ բարեայ . թաղ
 ցր յառաւիգ փրա . . . :

էջ 878 ա .— Շարական Սրբոյ Ոսկանցն .
 — զձ՝ Որք արմանալոյն յայլ կոչի յա
 շակերտութիւն . . . :

բ .— Շարական Սրբոյ Ասիկանց .— տի՛
 Ազնեւք թղթեղ սր . բարեխաւս
 թեամբ . . . :

էջ 879 .— Շարական Սրբոյ Վարդա
 նանցն .— Սեւլ՝ Արեացեալք առ հակա
 ստին ճաղաթեան . . . Էլի՛ Նարչանայ
 պրապիւնսր եւ զտալլային . . . :

Իջ 881 .— Կանկն Սրբոյ Ղեւոնդկանցն
 Աւննուրիւն .— զձ՝ Որ յառաջադոյն սառ
 մանեցիւր թղթիկութիւն . . . Եւս՝ զձ՝ . . .
 Ջուարթեայ երկնից եղի . . . զարդարնայ
 արն կոչեցեալ (այլուր՝ կոչելով) :

էջ 886 .— ա՛ Սոյ արեւազային . Ձկնի եւ
 դիցի տնուն սն . Սալմուին .— Յարեւից
 մինչ ի մահա . . . :

բ՝ Սոյ Ձկնի Ազալուկեցի Սալմուին .
 Կեղեցիա եւ սրոց անու ինա եւ Ձիկեւսեւ .
 — զի՛ Ջրգնաւսր անասեալ եւ մահա . . . :

* Ձեռագրին մէջ Պաշտօնացն այստէ իբր
 Համբարձի նշանակած է , և ա՛յ թէ իբր նուա :

դորդք... Լիարեղիսաց... որք յողթե-
ցեք... Գովելիք... մասին հասեց...
Կամաս որ... արքեջ գգիկին...

Գ՝ Նրդ Զկնի Լձ. ած. Սաղմոսին.—
Լոյս արարիլ...

Գ՝ Նրդ Զկնի Տբ. Հովսեփի Սաղմոսին.
Հանապարհ... Երաշխայութիւն...
(Նիւղէս աշուր, Էն աշ կը գիտաւ որ
Արեւալայի բայրը երգերը յորդորակ չա-
նին. անանք հասանարար վերջին ժամա-
նակներուն առիցածն են)

Ե՝ Նրդ Սրբոյ ժամու ևևուրն զկնի ո-
ղորմային.— Դկ՝ Աւրնեմք ըզքեզ հայր
անդիկիցն էկեց էակ... Նրդ վկե ժա-
մու՝ Խոտարեցու յոյսն արեան...
Նրդ ինն ժամու՝ Զարդարեցեալ քեզ
ախ յառայ...

Էջ 889.— Նրդ երեկոյին ժամու խաղաղա-
կոնին.— Բձ՝ Նայես սիրով հայրդ զը-
թութ... Ի զիշերաց առ քեզ կանխեալ
նդ հրդեհեացն աւրնալանեալ... Բամ-
եալք ըզքեզ... Նայիլ հայեմք... զձ՝
Ի քէն հայեմք հայր զբնութեանց... Ի
ծանրութեան մեկաց... Զկնեղանալ
Հազարդ... Ի նաւել քոյ:

Էջ 891.— Կանովն Համաւրեն աննայն
Լիարեղիսաց.— ած՝ Ե՛կ քեզ արդար և
ուղիդ դառնալոր... Եր՝ Ժողովեալքս Ի
յիշատակ... Թողաւ արին:

Էջ 894.— ալ՝ Աուր ասարած, արարիչ
յուսիսնից, որ Սաթիս... Եր՝... Թաւրնու
թիւն Ի Նոր... Գի սա և փառաւորեալ
... հասանիլ ի մարտ ժամանակներուն
... Եր՝ Շրջանաորք... Բայե՛ք յաշ-
խարհէ... Գարծուք ըզմոլորեալս...
փայլն որպէս Գարեգան...

Էջ 897.— Բձ՝ Ե.— Անդիսակալ եւ բարե-
գուրք, Ժ՛ր...

Էջ 900.— Բկ. Ե.— Աւրնեմք ըզքեզ Եր.
անդիկիցն... մկի՝ Ի փառքս պարծեցին
... աւանդ Ի հաւել բզբռակն...

Էջ 903.— Գձ՝ Ե.— Որք ըզտանքսն յա-
նաւորեաց վասն... Եր՝... փոխանակ ար-
եանն ած. Ժ՛ր արիւնդ հեղան...

Էջ 906.— Դկ՝ Ե.— Զինուորաբիւրք
նիւեակաց արեւ...

Էջ 908.— Դձ՝ Ե.— Գուտեցեալն յանուն
Ին ար...

Էջ 912.— Դկ՝ Ե.— Առ եկ արծ. հաղորդ
մեռոց...

Էջ 916.— Կանովն Համաւրեն Աննայն
Նընչեցեալ Ի Բս. Ե՛ ած.— Աւրնեալ Ե-
րաշխայութիւն յորդորք... Որ շար-
հաւք որ... Զողորմ յառաւորեցեր...
Եր՝ Ի միտանգամ զարտեանքն քո
քս...

Էջ 917.— ալ՝ Ե.— Գոհաբանեմք ըզքեզ
յաղբական երգով...

Էջ 919.— Բձ՝ Ե.— Որ քաղաւորդ եւ քա-
ղաւորաց... Ող՝ Որ կոնեցեր առ քեզ...
հայրապետի արեանաւ...

Էջ 921.— Բկ՝ Ե.— Աւարիք եւ մարդասե-
ր, որ վասն... Եր՝... Որ կոնեցեր Ի
դրաց մահու... անդ՝ Գոհարատ արա-
րեւ առաջի իմ ըզնեղան... անքն յանդի-
ման նեղաց իմաց: Սաղմոս: Տբ. Ե-
րաշխեցէ: Աւծեր իւղով ըզգուրեալ իմ. Բա-
մակ քո որպէս զանապակ արեցեց զիս:
Սաղմոս Աւծեր իւղով ըզ: Ողջոյն քեզ
սբ. եկեղեցի. ողջոյն քեզ սեղան սըր-
բութեան: Ողջոյն ձեզ ցառք քանան-
յութեան: Եւ նախադարձ նորդեցի. առ
արարիչն իմ: Սաղմոս: Ուրախ եղէ եռ
ոչք անէին: Ողջոյն ձեզ մանկունք եկե-
ղեցոյ... Ի քեզ եմք ապաւինեալ՝ առ-
մէնաւրնեալ սըրբուհի. յեր յարեալս
անդարար վասն միտք վերջութեան
(վերջ):

Էջ 925.— Գձ՝ Ե.— Աւրնեմք ըզքեզ հայր
անդիկիցն... Եր՝... Թորմաւ Նըշան
արուհեան... փառքս անապիտոս...

Ե՛ Բրաւոս ասարած, յիշես զճնշե-
ցեալքն... Զքեզ ազալեմք ար. Բա-
րեխասութեամբ որ. ածածին. հողոց
Նընչեցեալքն... (Տեա Պարալանն Էջ
184):

Էջ 927.— Դկ՝ Ե.— Բանդ ած. որ Ի ձոյ
հաւր. վարն...

Էջ 930.— Դձ՝ Ե.— Որ փառաւ հայր
հանդերձեալ ես... Անդիկիցն ած...
Ժողովքն Եր արդն Ի խաղաղութիւն...
մեծ՝... Գեղեղեալ զովն... Հեղարար
թաղարիլ պարտեալեալ... Աւրնե-
րանեալ ժախիւ երգեց քեզ Ի քարնու-
նըս հայր անդիկիցն... Թաւա անէլ
(այլոյ՝ յանապաւ) մշտաւարձ անապիտոս

և... (Տե՛ս Պարսկացուն էջ 186.) *Մեծ և անկշիռ և առջևի դասասաններն...* զանապական մարմինն...: *Տեսյուն փայլե յառեւելից...* :

Ի հանդերձեայ նորոգմանն նորասացան նորահրաշ գայլստեան քո տէր (տե՛ս Պարսկացուն էջ 187.)

էջ 936.— զկ' 6.— Յուսիսեմից ամ. եւ տարիչ...: յղ'... Որ ունիս իշխանութիւն մահու և կենաց հանգո զհոգիս քո ծառայից...

էջ 940.— Աւրնուրբներ. Յարուրտն 86. մեղոյ յի. էի.— ամ' Երգեսցուք երգ նորայ. փրկչին մեծոյ որ...:

էջ 942.— ակ' Երգեցիք սմ. երգ նոր եւ աւրնեցիք զամուսն նորա...:

էջ 945.— բձ' Աւրնեցուց ըզբ. որ աւրնեցացրի...:

էջ 948.— բկ' Փարսուզն համդեմ կաւաւն...:

էջ 951.— զձ' Աւզնական ընդունելի եղև իմ տր...: Անճառ տնաււրնութեամբ... երկնի և երկրի քս. արծ. (այլուր՝ քաղաւոր):

էջ 953.— զկ' Երգեցիք սմ. երգ նոր ծայրել ցրնմութեամբ...:

էջ 956.— ղձ' Աւրնեցուց զբ. եւ զյաղրող զաւրուրիսն նորա. փառաւ երգեսցաւ...:

էջ 959.— ղկ' Ողբալկան քնդ աւրնուրիւնք որ. որ...:

էջ 962.— Կողող փոխման Ածանցին.— Մղ' տաղչին ճարակին.— Բազմութիւնք աւաքիցն և սուրբ կուսանացն ծագութեամբ ի միասին Կոչեցուց ի հոգւոյն որոյ ի փոխութեն ընդամեր մտրիմուս առաւանակներն: Անն աւելից զյայտեան որդւոյն առաւանջ: Անկալ տարբին լուսնդէնը կուսաւք անմարմնակամեր գաւաւք առ կոյսն և մայրն և ընտանեան հոգւոյնք սրբոյն: Այստաւ անեւայ ըզգուրք կայսրն ամբողջն կուսաւք համարանեայ ի յերկինս. մրտաւնելից ի յառապառա ընդ իմաստանն սուրբ կուսանացն:

Իսկ յաղմութիւնք հոգեղնաց զըւարթնոցն ապագայելին աւելից, աւրնեայ եւ ամենաբնեւայ ի կաւաւն, որ եւ յարեաւ զման աշխարհի առ որդիք քո միածին: Կան որոյ և մեծ յաղմութիւնք նաւաստեցի առ քեզ և մայր մարմնացիս ընդ քեզ և առաւանտ մեր յարեաւ զման աշխարհի թերթը կամ Թերթերը ինկած ու իսպառ կարաւած են):

էջ 963' զոյգ սինակի վրայ, սև թանձր միւսնով մանրասառ, նարագիւր, 54 տողոց 4 էջերով կայ տարբեր գրչի արգիւնք նարանեցի մաս մը, այսպէ՛ս:

Անէինք որոյն գրիգորի լուսաւորչին Յովաննէս վրդայտէ. առացեալ.— (Այլուր զուարթացեալ զընծայ եկեղեցիք գրախոտ անասունի. ծագեցաւ... անային. տղոյն յորմէ ըզդեանաց...: Թագ պարծանաց... առաւելական (այլուր՝ առաւելական) վարդա...: Լուսապայծառ. Թագիկ ի յերկրի ծագեալ (այլուր՝ ցուցաւ)...:

Շառաւիղ լուսապարզ... քաջախ ընկալաւ (այլուր՝ ընկալեալ)...: Բարունոյն հրամանաւ ի վերնատ ընտրեալ (այլուր՝ կոչեալ)...: Ճանկայի սրտփէից անմարմնական զատուց (այլուր՝ վարուց)... յաւապատի բնակեցաւ...:

Լեւիմք ամ. այսաւ զընծացիք ընդ մեծապայծառ...: քան զայստառանքն յարք մառիւ, քանիք առաւանտ աւրեցուցիչ...: Զխորհուրք սեպուհոյ... որ եւ տեսց...: Անրիւնք վարուք... յերկնից յերկրի խոնարհին...: Հովոյն հսկողին... զեղ աղոթ մարտութե...:

(Ա)Եւելից զերարժիկն եւ արարուն ԼՈՒՍԱՆՆԻՆ...: Դամպարափայլ ջանք լուցեալ որ. կուսանացն զումար առեալ (այլուր՝ զումարեալ)...: Մարգարիտ լուսափայլ... քո անց զուրմայր (այլուր՝ պլանայր): Զորեցելիս թեալ... փառաւք երգի վայելեալ... Իսեւայ լուսից զառուց... անց ոչ գտեալ...: Փառք հաւրն էսկանի... պատիւ որդւոյն իւր միածնի (այլուր՝ եսկցի)...: Թանգի անճառ... ի զատուցն (այլուր՝ ի զարուց)...: Կերտող յորդ եղելոց, իմանալեաց և ստորեւանաց...:

էջ 966 բ.— ղձ' մ.— Որ ի յամենան վեցերորդի առաւելալ հաւաքականացեալ

գարրելէ, ի զազաքնն դալիլիւ, աւետարանել արքայ կուսին ըզմարմնացալսն յորովանի՝ ըզհանկեալ խորհարքն յախանիք. նոյնուր եղով ըզհանկ թանին մեծացուանեմք:

Որ աւրինակէր սրբոյ կուսին զամուսն արգանդն եղխարնիլ, որով յըգտուս զքարոզ քննեցանին. ըզարուսնակն անապական՝ ծախ քարտուս յանապատէ, ու պարտաւետց զեկեղեցի, սրն, յովհաննէս մեծն ի մարգարէս, հո:

Այսուր քրոյքնն անապական ողջունել մտեալ ի տունն զաքարնայ, լրեւալ զողջունն եղխարնիլ, խաղաց մանուկն յորովանի, երկրպագեաց տն. արարչին, ի յորովան սրբոյ կուսին. հոգնէս երգով... (տե՛ս Պարտականն էջ 111):

Ժ.— Աւախացիք անաթիւն, վերեմեալդ ի օրօքից...

Ժ.— Ով հրաւալի մախաւաւք միտ յաղբովք... Արմատ անիծից կըրկնն ընծիքեալ...

Ժեպի եւ յայն տանին յողնախումբ ժողովոյն երկրպագն եկեղ զերկս... (տե՛ս Պարտականն էջ 151):

Ի սբ, երբորդու: Անճաւ ճնաւ: Ապա ինճիմք ի քո: Աղբեւեղուս:

Արաբիչ եւ մարգասեւ անխալակ եւ բարեգութ...

Սո ասացի վերեմալ յինճն անուրց իմաց, ք՛... Զեւաւ սբ գտաւտանն գտաւտարից հետայ (այլուր՝ սեծի): Մրցեմ անաւալք իմ անուրցի քո օր, խնճարեցեցի ունկն քո ի խնդրեման իմ, անգ (այլուր 4րդ պակսի այս համարը):

Ստատափելի որոնամք եւ անաթիւն զօրութք... զարուկեմն զմրմցեցեալսն...

Բայ՝ ինճիմք գտաւ նոյնքնայ երկխալին զորոց թաղխոս լերուք առ տէր մեզ մեղաւորաց: Հոյլք անմարմնական սեւից զորք հրարունական բարեխոս լերուք առ տէր զո՛ւ, ազգի մարգարէն:

Գարրել եւ միջայլն սբ, հրեշտակապետք ի նոյնքնայն ժաման լերուք թաղխոս:

Առաջնորդ կենաց մարդկան եւ յոյս փրկութիւն. զննչեցեալսն մեր հանգստի ի կենտ անգիտեմք:

Գեր.— Ի յոն(ա)պատէ քարոզ մաքար աղանի, կարագիւր թանին կենաց աստուարն վայրի: Անճա խորհրդոց յայտնեց անաթիւն անապք զմարմն(ա)լ թանին պատմեց մարգարէք յազիւ-դք:

Անճա խորագրութեան քո, թաղխոս հայրմար սբ, մարգարէին զըթաւիւրար: Արմնեացուք մեզ միտան ըզտայ եւ զորդի եւ զամեհար: Նոյնն յիտիտեան տե՛ղի:

Դեր.— Ասփոր ոսկեզնն լցեալ լի մանախ, ծնոր ծնածին որդին գոտի կենդանի: Ի զնն աղբուր, հայրեմք քո՝ անաթիւն, անգագար թաղխոսեալ որդին միտանին: Յիւրմար անաթիւն, զքեզ խոստովանիմք անգագար թաղխոսեալ յաւուրն անգին:

Երբ.— Ի հոգոյն արդշ ընտելալք ով սբ, ասաքեմք ըզփոր ըմտակն արքեայք սիրով վկայեալք: Երկուտանն ասաքեմք աշակերտք թանին զո՛ւ, մեր պողտուցեց թաղխոսն կուսին: Առաքե(ա)լք քո՛ւ, որդոյն միտանի թաղխոս լերուք առ տէր, որն ան իրեկի: Արար (Սո ժամանակներու մէջ զըրուան, վերին նաւորագով եւ միշտ տարրեր գրչէ, իբր յաւելուած)։— Ով քառաթեւեան նշան պարծանք պողտուան անկանիմք առաջի քո լեր մեր պատագան: Անկնալ երկիրպողտանեմք պատուական խալիլն անտարաք թաղխոսէ առաջն անգին: Պատուական փայա փրկութիւն. փրկչին զինարան դալքը թաղխոս առ տէր առաք զպատուան: Պարծանք պողտուան յայտնեալ միջնորդ հալտութիւն. թաղխոս լեր վտան մեր առ անմահ արքայն: Առաջնորդ կենաց մարդկան եւ յոյս փրկութիւն. զննչեցեալսն մեր հանգստի կենտ անգիտեմք: Որ անապակն թացեր զպուան եղեմական, թաց եւ մեղ մեղաւորաց զըրուան ողորմութիւն: Լոյս եւ արարիչ լուսոյ լուսատու հոգոյ զխաւարեալս լուսաւորեալ ի գաստ

յուսույն Արմենացւոց ի նոց միտքսն
ըզայդը և զդրոյն և ամենայն ի նոց
սահմանսն ամէն Ամ. Ժամուկ ար-
մաշքն անց Դաւաղապէի քաղաքն և
շարքն զորոյցն լրամաքն երկին
(Նիքիայոյ լի անանիոյ ոչ Զայնքալ
Զարականեմբու. և ոչ ալ Քարականոնի
մէջ):

էջ 971- Ինչ ՏՅ. Ներսէսի Կարգիկոսի
ասացեալ ի վերայ ՏՅԵՆԵՐԵՐԸ.— Իձ- ա-
նէն անժամանակ... Գրեթէ բոլորովն
աղբիւրաբար... Ծանապարհ մարտիկ
... ընք իմաստուն ինքն կուտանայն:
Բանասէր է մարդկութիւնը... փառս Խ-
ցիկ ԺԻՅԻՅԱՆ:

42.- Ե՛ր 975 (Սիգաբի մէկ կամ երկու թերթերը
ինկած Անտիպական ռզբ ու հաղեհու
շարք մը, որ առհասարակ կը պահպնի
տպագիր արժեքիսը մէջ)։

Թէ ուր ուրեմն երթայ, համ ի
զըմտեալ սրտով վարին: Կամ իմ
հոգեւոյն աշխատեալով: Բայց զի քան
այս պատմել:

կամ թէ եւքա լղտեց յիշեն: որպէս
ե. մեք զորս մեռեալք են. ազգում
սոնեւն կամ մոռանան զորս որ վնո-
սա առեն ոգրան. այլ:

Ռանսպարնի կրքորդ լինուք. բզ-
զախանանայա յազարկնացուք. ի գե-
րնգման առաջ գնառացուք. ազարկա-
նացք ժամանակացուք :

Ճանքն միշտ մշտապես երկամտացուք
զտեցին մեր անդ պատրաստեցուք
ստացմանելով միշտ յարակայ՝ զմեզ կո-
չացին այժեայն ։

զգե՞րձեզման հեղինակույ՞ց: զմե՛րն յի-
շեսցույթ պատահելույց: զի ամենայն
զեղ պանակական, անդ զարշառան ան-
զարգական: անդ ամենայն հասակ մա-
շիկ, զեղիցկուքի: ան թառամի: բռ-
նոր մարման մոծիկ փոշի: յորզն ե

Ամենեւեան անդէն լընէ՝ անխաւ-
անշարժ ո՛չ տեսանին՝ փառաւորաւ
ո՛չ հեշտանան, ո՛չ յանարգանորն բար-
կանան։ ո՛չ ունին ինչ զոր հեշտացան
ո՛չ թէ բազում ինչ տանհէցան՝ կա՛ն
փառաւոր անկրթ մեկն ի մարտ՝ պա՛ն

ճանաչվեաք զգործոյ: այլևս իմա, այլ-
յոսիմա, քիչ որ- կրկնեք այլևս իմա:
Ընդ ներքինյ առաջի կայ, որ ցայսմ
լինդ մեզ կայր յարակալ, որդեւն մի-
ռեալ մեզ տեսանի փոքր ինչ յառաջ
որ կենդանի: լռեալ լեզուն էր զա-
գարեալ շրթնոց անալոս կայ կա-
փուցեալ, սաղմոսնսցուք միշտ յարա-
կալ տե՛ս տեսնի այլևս իմա:

Քողեալ լըբան ըզգայարանք, որով
 զնոյն ողբերգութեան լաւան մըս
 ողջոյն մեղ տան, վերջին տեսեալն
 չաճազն մըման: Կնէշիք որդեակք իմ
 սիրելիք, կնէշիք եզրաք Ե Զման-
 քիք: առ երթում ես ինն ինչիշիք և
 զվերառաւ իմ արտունիք: ալելուիս
 ալելուիս, քառք քեզ քառք ալելուիս

Ոչ արձակեալ ոք կէն անտի՛ պատ-
մկւ զի արդ կհանճն այն վարի. կընէ
կէտալը զգեցա՛յք Ժառնաւ. կամոյց մը-
տալով առ ար. կանխաւ. կամ ին-
զմիմեան տեղ տեսանել՝ կամ զայ-
գակնելը Ժամանակի՛, ուսցմտեցա՛յք տն-
ք մըն կա՛յ, աւրճեկբոյսթիւն տը-
ւախաւ:

Քեանք համայնքի շահերին անհրաժեշտ է արագ և անհրաժեշտ կերպով իրականացնել համայնքի տարածքում գտնվող հողերի և անտառների օգտագործման հարցերի լուծումը:

Ինչք եւ ստացուածք յայնժամ չաւգ
նեն, ո՛ր ռիթմիքն եղբարս փորճեմ
իշխանութենան պատմ չաւգն, դաւը
եւ ամբողջ ո՛ր պարբերակէ ուշք եւ մար
մինք բլբլեց ինքու, որում այնչափ
կտցեր հըրու՝ միայն ազաւթ ժամա
նեպոյն, եւ բարի գործք քո **Եւ զինչ**
ցեն՝ աշխուհ, աշխուհ, փառք քեզ
քա. աշխուհաւ

Ընդէն ամբողջ ի դժուր խոսովիք
որք ո'չ գիտէք Վասն ում շտապիք
մի ժամ և խաղա այս անցանէ այս ա.
մենայն փոյթ դադարէ՛ ալ և անգրէ՛ն
ն'չ գոյն ներքէն ք'ա'ն ի դժուր անգոր.
խարէն իմք արդէն անկ քան (Ո) և և խաղա

յի մասնախումբով ուղևորա զբոսաւոր, տեղի-
կեց հանդիմանելով եմ եւ գաւառի, զի
չկանիւնիցի տառնի մաքրելի: Մինչ էր ի
ձեռն աղօրթխարելի, ուղղմունքը գլխա-
նշան շտախ: Գանձնե ապրիլուս ք տն-
կին մաքրելի: զմեզ արտասուած ք
խառնովանելի, նմա յարել ձեռն է զմեզ
փոխելի եւ աստի անդ դարձուցանելի,
տեղեւտի: տեղեւտի: փառք թեզ քս-
տեղեւտի:

[illegible]

Յիշեմ քզնից տն - առաջի, հարք և
կարարք ու ուղիք շնորհի. որք զի-
շխեի մի՞ մասնաւոր, յոքամ յազա-
նիս համբաւաւոր. եկեղեցապետէ ևն
պարտաւոր, յուարուք հայեցի ևն
հարմար - յարք զբառապիս ինն աւելե-
ցէք, զանն իմ առ. պառնթեցէք:

Այս բարեկամն յոգրաբն առեմ զվեց
նրառարս ք խորհեց չալլիցիմ: Գառա
մամբ զիրաւն արման ընտրեց մի՛ ինչ
լիցի անիրաւեւ: Գիմբն առեալ զվերն
իշիւցէք ինձ սգորեմայ ձեզ ցանձեցէք:
սգորեմայարս ք սգորեմայ, ո՛ր բարե
կամք ինձ քր-(ա)մարհաւ:

Զիմ գամենան թողեալ զընամ.
մերկ եւ միայն գառմամբ մերձ կամ.
որպէս երազ փառքս այս անցեալ. որ-
պէս զխոր զիջ թռտամենայ. մէջ որ-
մընայք թընդառաւանհ. մերկ եւ փ-
յոյք ի դատաստանհ. մէջ յիւրեղե-
կանս այս քաղաքի. ահա հաստեղեւե-
մազ անտառախոր. ալեկ իմ. ալեկու-
նաւ. յիւր ար. երգեմքք այլ յուրաւ.

Императоръ, въ виду сего, повелѣлъ:

ինքն ուղարկի թեզ Ժամանակ, ինչ գը-
թակից եղեր որոշ, ինքն կրակցի անդ
ըն ըստ։ ինչ կնքուցեր զոք ի վշտաց։
անդ թեզ ուղեք նախ անհամար, ինչ
գնդեր ի կնքան ուշ Ժամանակ, անդ
անդեքնեան ի զքեզ Ժամանակ։

Զոր համազարն իսկույն յոր
երբեք չէ զնայի ստրակի, չէր բնա-
ռք զնա ո՛չ համայն, գոգուսն անար-
գին չբռնի։ անհամազայն է ստակալի-
ն կոչալովն ա՛յ գոգալի։ որ տէր կե-
նայն ու մահու է, յորմամ կամր զմեզ
անց կոչն։ աշխուհա, աշխուհա։

Առաջնորդի փարսառածան, ոչ զա-
ւանդ յալլ գաւառ գնան. մեք զինչ
ապրտ իսկ արտաքոք: մինչ ի գաւառն
աւատար գնաւաքոք: պէտք են րազմա-
տառաւորաց, և րազմադարն ապառա-
կանաց: զինքն ազքաւապ ապառազ
աւաքոք: զի ընդ խաւար աւգոյն անց-
ցոք: ալեւոյն, ալեւոյն, փառք:

Րազմաց յոյժ պէտք են ապրաւորչ
հանապարհիչ քո ուզէկից: կնքուցա-
նել յայպպիսի մարտ, զքըջուական
(այլապէս) քաւանն ա՛յ մարդ: զի բիր-
յալ գաւազ քիզ դատաւորն, յաւզըն զիս ա-
ցըն գուշուք կրտսն. մինչ ի քոք. առ-
տաւանն: ալեւոյն արմաւն երգելի քոք: ա-

երկառասարդէ որք զայս լռակէ, մի
տուտ զկեղծ (զկեղծ Գ) զանգ զարարա-
լիցէ, լուսարարէ զորս անդ Դաւի կան-
խնցի, զի արք ի մէջն յիշատակեալ
ուր առն անուն եղբայր իւր, տէր զայս
և զայն անդ Հոնգուսպէ. զի խափա-
կութի կոնդպնան, ի մանկութե. զեթ
կարնեման. աշխուհի, աշխուհա, քեզ
անդ եղբայրն աշխուհա:

Ոչ թե յախտեց հոգիս ո՛չ մաքրին և
 ներթափան կրկն ք յառաջինն . յառաջ
 կայիս անգէն բեմին, ներուձն բնա
 ո՛չ ունիցին . զի անառք և թագմա
 զիս ապառախանալ ք անդէկ կոտորին
 բանին և զիրք անդէկ զըրբուս . ու
 ամենաւն մարդ նրանայ . տղէշուիս .

Ընկանապարհն ալն ահաւոր, զառ-
հանն ահեղ և զաւրաւոր, ո՞վ մոր
կանուխ փութալ իշէկ, յառաջագոյ
քեզ պատրաստեկ: զի յախճա՜տ

քեզ ազնեացել, ի՞նչմ գանձելն քո ազատեացել. բայց ի՞նչ բարիս մեծ արարինք, ողորմութիւն տնանդաց ցուցեր. ալէլուիա:

Ուժ մանկութե. և մարմնոյ զեղ, ի ժամ մահու գառնայ տըզեղ, որպէս ծաղիկ թառածելով, կոկորդ զնոգի վեր բերելով. յայնժամ աչաց զեղ շիջանի, զեղեցկութի. դիմաց քակտի. բերան լըռէ ի խաւսելոյ և իըջցի ունկն ի լսելոյ, ալէլուիա, ալէլուիա:

Լոյս խաւարի յայնժամ աչաց, և թարշամի լոյս երեսաց. ջլաց ամբուլութիւն. խորտակի և պարանոցն խոնարհի. ձեռք և բազուկք զոգան լըքեալ, շունչ առ բերանըն վեր բերեալ. թաւի ցանկալիցն գարշելի և զոր սուրբ նաւաստայի. ալէլուիա:

Ձիշխան մեծեալ տեսանելով, խոր հուրդ առցուք զբղջանալով, զի արդ յարմէ յայ գողային, գառապարտեալքն աւճեմքին. գառապարտեալ երթայ ինքնին զողմամբ մահու յան աւանդին: Ժողովքն որ նոյն երկնչէին, զնա կոխելով արդ ծիծաղին. ալէլուիա, ալէլուիա, փառք քեզ քո. ալէլուիա:

Որ ըզպարտաւորորն նախ կապէր, գիտարդ կոտորեալ կոյ բազմապէր. որ ահաւոր էր աստկալի, գիտարդ մեծեր և և փոյի. գնալով գառապի և եղկիլի, թերեւ ասանց իսկ ազգմաի. որ փառաքեալ զնա ցողկին, արդ հայհոյին իսկ զեղկելին. ալէ:

Ձիշխանութիւնքն գերկեալին, միայն անեալս արար յանկին. աստորս աւաղով դիմքքն կռել: Կիզկիզալով յանդիմանէ. ուր իցէ թագն իմ երկրաւոր. ի խառնութիւն այն անցաւոր. ուր յարի կացեալքն խորանկան, որք ու ալին զնա զանազան. ալէ:

Որդարե զո՞ր և և սնտի, յոր գառապիւս ևս խարկի. ահա ահեղ իշխանութի. անփոխանորդ զինուորսութի. մահու և կեանց անբողին, յայնժամ կամբ գնեղ կոչուողին. իսկ իմն էանց յանկարծակի և պատակիմ ի բոց մոռցի. ալէլուիա:

Լուս լըռեցէք որ շուրջ նստեք ի յողմաւոր ուժեք նայեք զերջինցեալն մեք մի նեղիցէք, այլ հանգարտիկ լուս ողբալեք. ըզմեծ խորհուրդն զայն տեսլեք: և զգմանն ձեր նրկաւ տեսլեք. իբր ի նմանէ զայս բաժնիք և զզուլութեան ի միտ առջեք. ալէլուիա, ալէլուիա, փառք քեզ քո. ալէլուիա:

Ողբարք է ժամս այս ահաւոր, ողորմանլիք ինձ զըթաւոր. տեսեալ ցրեկտակ ևս երկնզիմ, նըշխալ յանձնա կիրքս նեղիմ. տեսիլս առաց զանձն իմ նըղնէ զմարմինս, յահէս հալեալ հաւէ. զեղս հոգւոյս խաղաղութիւն. աղաչեցէք ողորմութիւն. ալէ:

Տեսի մանուկ ևս վախճանեալ և եղկեցի զկեանս իմ կեղեալ. քանզի խոռովեալ կայր զողալեալ ի գալ մահուն ձայնէր զրտեալ. հայր իմ աւգնես մայր իմ փրկեալ, ինձ ձեռքն ասոյ եղբայր փութայ. նոքա ազգեկն ոչ գտարկին, միայն տեսեալ հառաչէին: ալէ:

Ա՛րդ ո՛րքանիք յանկարծակի յափշտակեալ ելին աստի. յառապատից աս գերեզման լրեակցեցան լուծ յախտեան: ի հարստանաց զեռ ոչ յարեան, փեսայարտեան ոչ յանկեցան: այլ միանգամ ցնդ հարստանաց մահ գերեզման ողբքն վրայաց. ալէ:

Լճալցեութիւն. հարսանեաց, զերեզմանի զնա լըռեցեաց, համայն ըզգումն և ծիծաղել համայն և մահն և ողբ երգել. ոմն արարեալց ամաց բազմաց, և յայն զիւեր զհոգին փրշեաց. ոմն ի յուսել վախճանեցաւ, այլ ոմն ի քնոյն իսկ ոչ յարեաւ. ալէ:

Այլ քան զբոլորս ևս ողբայի և նըշմարեա իսկ եղկելի. որք աս ի մեղաւ անհոգացեալ, կայր ի յանցանա իւր հեշտացեալ. անապաշխար յանպատրաստից, մահ ժամանել աս զնա յաստից. որ սուտ յուսով գանձն իւր խաբէր, զայստարն տեսեալ զգաղիւ շնորհէր. ալէլուիա, ալէլուիա, փառք քեզ քո. ալէլուիա:

Փափաղեցէք միմյն բարեոյ, լուս

բաժնի քանակի բարեկարգ յառաջ: զի անոն է յայն յառիտեանց, ազգեր քննաց միշտ անմահեց: անոց փափկութիւն միշտ անմահեան, հանգիստ անճառ անզրգ- ջական: անոց է և զբախան խակ աղե- նայ, որ ամենայն տղիք խրեցայ- տիւ:

Յայց հաւատար անց փաթաղացոք զի ընդ սրբորոցն հանգիցուք: ընդ հրեշտակացն պարեպոյք: զի անոն անպատու միայնեցուք մեզ բարե- կամե արժեք աստուծոք: զի քննեցեալ անդէն լիցուք: ըզգնիս ազգատաց մա- անապիւ: մեզ աւգական ասցուք լը- րիւ: ալելուիա, ալելուիա, փառք քեզ:

Ամենաւար: կոյս անբռնի: մայր քիւ- կութե: յոյս ալխարհի: ամահարն: անհնարանեալ, ամանայ: միշտ երա- նեալ: յոյս ի խաւար մահու ծաղեալ: զյառիտեանց փառքն քննեալ: բարե- խաւստ Երեմիայ: մայր և պատ- նառ զու փրկից: ալելուիա:

Յքեզ աղալեմք և պապատիք հայ- ցեմք բարեկարգ մարդ և մարմնք: ըզ- միանքնոց ընդ մեր մայրիկա: զմեզ ի յանկէլ ի հրոյն փրկեա: երեւելով ամական: երեւեցիք ինձ զթիպան: ապառախով ի գնեւեմէ և ասեմանաց չար խաւարէն: ալելուիա:

Որ եւ կորուսչ մայր ալ: մնալ քրիստոսի փրկիչին մերոյ, հայցեա՛ և մի՛ կոյս զպապեր, զպարեան որդւոյ թո՛ղ զքինո փրկիչը: ըզմընկեցեալս հան- գալանէն, զգնեցական հաւաժարէն, յոգնեղ զոգովացոյց պարակեցէն, ալելու- իա: որդւոյց երգիւ: ալելու: Ջուլստ անգնեց Երեմիայ: Ընկալ բարի պա- րն հայոց: էք ողորմած եւ հայր սրբոց: Ջոր եւ ուսուեալ ի սր: զրոց: Ըզմեր ծնալան յիշեցէք: եւ ի որտէ ասոք հայցեցէք: Թողու մեղացըն յանգրեցէք: եւ ի ք- յանձն արարէք:

43.— էջ 981.— Դրիգորի Վարդապետի Ասաց- հայ ազատքի սր ի խորհրդեան ժամու Մեղոյ եւ մեկսմախի Պապարագին մատու- ցեմի՞.— Աժ. բարձրեալ, ահաւոր, ան-

քրեմէ: անխմեալի՛ անառանկի՛: անճառի՛, ինքեղոյ՛, զերացոյ՛, ինքնաբա՛, ինքնազա՛, ամենազա՛: յայն Խոյսեղոյն և անմեղմանայ, պատմառ զյայցութեան՝ որք ընդ լի- նելութեամբ իմանալեաց և զգալեաց, բերող նախախնամական զաւրաւթեամբ:

Զսր ասացող արարչութեամբ— որով անկա յանկանտան հաստատութեան— և հաւաժարեալ բարեբարութեամբ լի՛ և աստատարալի: բանաս ըզմեմէ և լցուցանես զամենեանս՝ պէս պէս, և զանպատ անպալիք արգիւստացն բա- րեալիք: ունեակնութեան պաշտպա- նեա ամենեցուն: և ո՛չ աշխտի մի- ախն, այլ որ եւ հրաշափառագոյն և ամենայն ողբանցման արժանաւոր առ բանական սեռ՝ աստատար շնոր- հաւք՝ զի առ սր անկելո՛ք քո պատկե- րին զհաղեւ պատկեր աներեւութից աստքեցիք ի փրկութիւն: ո՛չ բաւարա- նացող արատաւորական հոգւովք: ո՛չ որդւոյնապառական խորիւք: ո՛չ անա- նեացն գաւալիք:

Այլ՝ զանցանքնոց Խաւար բան: զհու- րեալ նկարագիր: զփառացոյ յոյս, զոր ո՛չ զայլ ոգ ունէրի փոխանակ նո- րա: զի թէ՛ն յամենայնի զողով կարող: և ոչ թէ՛ն անարանա ասալի քո բոս գրոյն: այլ և ո՛չ յայմնի: զի անե՛զ բան և մնալոց համարեալիքն քեզ

Յ. ՍԵՎ. Ջուլստեանէն, էջ 551: Այլ ասթի- անէն: Յ. Քաղաք Սրբոցն Արքեպիս: 10 Յաւիտ 1935 թուարդ Դամասկոս մը վը գրւ.— ... Խոյսով աղթթիւն, Խոյսեալ հաւատար: Խոյսեամբ անկիս կը զապփանք քրքոր լիզողութ: Յնեաւոյ (ՃԴ. դար), Երեմիան արքունիքին մէջ շատ յարգուած անդի որդւ: կան մը, որ լիւսն Մեծի խաւարմանաւոր ալ եղած է, և հեղինակ կը նկատուի Վերգու- կանն արգարութեան շարահանին: Ուրե- կանն է եղած ներսէն լամբրուացիին, որուն փայ յետոյ ներդրական մըն ալ գրած է: Նոյնպէս կենսագիրը եղած է Ս. Գրիգոր Խո- րեկացւոյ և անոր հրահանութեան մասին պաշտպան ունեցող մը: Անոր ոգւոյն ազգե- ցութեան ասկ է որ գրած է հաւատոյ հրա- նակներ և ազգութեան, զոր շատ կը նմա- ցընեն Խորեկացւոյ ազգութեանը, եթէ ոչ՝ բոլորովն՝ լիզով: այլ խորքով, ըստ բա- ւականին:

* Յն՝ Պապարագին է չորս չիւն Դորուրեան,

այլ ո՛չ գոյ: Եւ եթէ ըստ ամենաբաւ գաւառներէն գալացուցանեա եպարան. ահա՛ և ո՛չ անկաւ և համազոյ: զնա հանեցար տալ պարտա՝ ընդ պարտաւորացաւ: և տրուես տոնանակ գերեւըս: ընդ որս և ինչ հիացամար առէր: Ա՛յնչափ սիրեաց ամ. զաշխարհ, մինչև գորդին իւր միամին ետ, և որ նո. գլուս խաւսէր, Յայտնեաց առէ ամ. գաւըն իւր ի մեղ: զի մինչդեռ մեղատքն էաք. քո. վասն մեր մեղատաւ: և յիւր որդին ո՛չ խնայեաց. այլ վասն մեր ամենեցուն մասնեաց զնա: և որ՝ հոգւոյդ քո խաւսէր, ար: մասնեաց զնա առ մեղս մեր:

Եւ եթէ այստա առաւանցաւ ամենախնամ, զիւրոյ ո՛չ նոգլաւ հանգիւրձ գաւեհայն ինչ շարնեցես նոգլա փրկելոցս: եթէ քմտանդն հոտուր ի ստացուածն, որպէս խնայեացես, եթէ զմեծն շարնեցեր ի փոքունս հիմ ըտիւտ գաւառիցս: Եւ եթէ որդիս թեանն որմանաւորեցեր, մասնեցու թեն. ո՛ յերկրայեցիս ծխէ զորդ. ի մտաւոյ գիշերեցեր կերպարան յազանաթենն: ո՛ յերանաւանդն: եթէ գաւեհայ ընդ մահաւանցու իս խաւսեցեր. մահաւանցոյ անտեսութեան, զի ո՛րդ տարակուսանք: Անկողն ընդ և գաւեհան միտթիւն փրկութեան: ո՛ անհատաւցի: Աներեւթից մտաւայտկան տեսաւորիլ, ո՛ ո՛չ հիացի: Աննիւթից ի նիւթաւան խոնարհիլ ո՛ ո՛չ սքանչաւցի: Անարարդիր բնութեանց ի մարմնէ պարարդիլ՝ ո՛ ո՛չ սքանչաւցի: Անաւանմս մեծութեանց ընդ փոքրեկութեամբ ստանալիլ ո՛ ո՛չ փառաւորեցի: Անաւաւորոյ ընդ րոմանգաւութեամբ լինիլ, ո՛ ո՛չ րարերանեցի: Անկարշարեալոյ ի շարշարանս գալ ո՛ ո՛չ կարկաղանեցի: Անմահից ընդ մահաւանցու տեսաւորիլ, ո՛ ո՛չ գահարանեցի: Ասկայն լեզուաք առեհնայն խոնարարոյ տկարանման յատուրաղէս փառաւորութենէ մեծ պարգեհից և փրկման խնայողիս մտաւթութենէ անբաւանաւ շարնիլ: զի ո՛չ ըստ գաւառութեան որով անտեսաց

այլ ընդ սիրո՛ կամեցար փրկիլ. և ո՛չ տղով յեզանախաւ: այլ մրամնաւ գահեցար աղատել: Անտի և փքրեկալքս համարեակեալք քոյով զքեզ մաղթիլ և կամեցողիք րարեաց գեղեցիկ տալիք տրեանիլ կամաւոր խոնարանութեան ազերս: վասն զի ի մեծ շքտաւորեք պատշաճաւոր ինչ յատալ բերել ընծաւ, հալեցուցիլ և կեցուցիլ կամաց րարերարիդ. այլ զկիրս անտեսելիք բնութեան ծոցամբն բանից մեղաւս: յազապ մեր կրեալ մատուցանեք քեզ ազերս: մանաւանդ և նոյնքն դարձուցանելով զրանս մաղթանացս: որպէս առ փրկադորն և ազաւոր պարտաւորացս նմաւանգութեամբ հաւր կամաց առելով: Ա՛յ ըսն և ծնունդ, յոյս և հաւապալք, խնամաւթիլ, գաւառթիւն այ. հաւր, հակից և փառաւիկց համբաւուն և համազար, կեղեղ(նա)րար և աշխարհանորոյ հոգւոյն: Ար ի լրաւն նորաւորոյ տեսողացն մայից հոգւով քո գաւառեցիս յազապ անհաւելի աննաւնութիւն. քո խարդոյլ րացաւորութեան: Ընտրեցար յոնեաւաւի ի րայերութենէ հարաւան ինքնարան և անկապուտ պատուոյց. ի վերջին և ի նուստս մեր աշքտաւթիւն: յաննքս ինչով զկրեալն տրեանց և մարգարեկց: Ձի թէ գաւառթիւն և առաւանդն և գաւառի փրկութեան խնայողիս կարողանաւ, այլ գառաւոր իւրն կամելով յայտնել արարչական սիրոյց, զքեզ ինքն խաւսեցիք ընդ բնութիւն՝ կերպարեց հաւր, քննարարան: մատուր առեր, և զոր երկին ո՛չ բուէր տանել վերին, յանձուլ ոնեաւի մաքրեցիլոյն հոգւով ծրարեցար. և որում աշ գաւառիցն աւաւրց, և կոտորած մամաւանկայ, ինձամեծա՛ մամանակաւ յառապաստի անտարտին բնակեցար և ծոցամբն մանաւա հաւր. անմարմնութիւն կուտականն ծրար ծոցոյ. մարմնայն զգեցնամբն և որ զյոյս զգեցեալն և որպէս գաւթոյց, ի խոնարարութեան պատեցար, և որ ի քրովարան կոտուց հանդիւս, ի յանդանից եպար

մտաւ. և որ ի սրովելիցն երեք-սորեան ձայնիս սրբարանիս, ի կուսական մարտ չրթանցն զբողոքեացաւ։ Եւ որ յիմանալի խորանն վերին ընդ հաւր և ընդ հոգւոյն բնակիս՝ ի տաճարին ընծայեցար։ Եւ որ ի Թեւո թեթեւս հոգւոյն տրոպալարս՝ սրայեմար կուսապարեա՝ յամպնեթիթեւ քառ զրոյն նստեալ, իջիւ ի աբաթ խաւարի։ և զայս ամենայն յանն առեաւ քաղերտը, զի գեղեցեալն քա պատկեր ձայնացն վերտալն ի քրտա խաւարի անապահան կուսակաւն տրոպեղին յառաջին անտարաս թիւն, և ոչ կիսամանեմ՝ առեալ գրեալ թիւն, այլ քովանդակ զհոգի։ զմիտ, և զմարմին։ զաւրտ-թեանք, չարմարք և զգալիքերք։ զի նմանալն զմանն մաքրեացն։ Բարեւ և յանձառ խորն խորհրդոց կազարակակն զարդարեալք։ զենդ առ որ աւտարեակն էիք և թշնա-միւ խորհրդով ի դարն չարութեան, Այժմ աւագիկ հաշուցոյց անդամաք մարմնոյ իւրոյ ի ձեռն մարուն իւրոյ։ յանդիման կացուցանել զենդ սրս։ և անթիւն և անարտա առաջի հաւր։ զի պարտեղով գնորդակայից յո ընտ-թիւն յամպնեթիթեւ քաղերտը, ի քեզ լինքն, երեսեցուցանել՝ արգար գրեալ թիւն։ Եթէ ոչ էին հաղք որս-գտալից թշնամալն, և զգեղեցեալն ի կայաց խաշտառակեցր պարտաւոր գաւառաւորտով ամենայն չարեաց։ Ըստ աթմ, յայտ յանդիման խաշտառակեալ նըշտակեալ գնա յանմին իւրում։ Իւրեղն թեղեալ և առաջի հաւր և հրիտակաց որոյց երեսեցուցեալ ար-դար գրեալ թիւն։ քովին ամեղ կրիւք որում խաւարն ոչ եղեւ հասու։ զի թեպէտ և հալածեալ զերեւեալ ի խաւարի զյոյս։ այլ ոչ եհաս **նըքոր** ծուկեամբ իսկական, ի մտաւորա-կանս և կամ յանձնակաւ։ այլ ոչ էաք անպատիւք ըստ արդար իրաւանց։ Զի պարտիք նախկի յանցառ-րութեան գաւառեալ ի վերայ մեր և դատապարտել զմեզ մահու, զի անձն մեղիցն, առ մեղի։

Եւ մեք զի ըստ պատրանաց չարին ինքնաւթաթ կամաք սայթաքեալ ի մեղս, արդար իրաւունքն Հաւր ոչ առ-նել զմեզ ազատս։ այլ պարտ էր կամ անձամբ հատուցանել զնոյն, կամ ան-մեղի մեղանել։ փորձեալ պարտաւոր-տաց։ զի մեղանակեան մահ, ըստ ի-րաւանց զիւրն և ոչ զայլ՝ որում հատուցանել պարտս։ յազգա որոյ անմեղ և մարդասէր, որ ըստ զրոյն ոչ արարեր մեղս, և ոչ գտաւ նենդութիւն ի բերան քո, որ և առէիր ո՞վ յանդիմանեց զիս վառ մեղաց, որ և ի նմին իրի զգեցար մարմին չարեալի։ և մանկանացու անշար-չարից ի անմահ ընտթեամբ, զի չարարածաւք անշարեալից, և մահուամբ անմահիկ զչարեալեացս և մանկանացուաց լուծցեալ զգաւառ-պարտութիւն։ և զմահու զպարտառ-րութիւն զքո՝ ինքն անմեղ մարմնիկ հաւր ի չարարածաւ և ի մահ։ Կաւ-տարտը և հաւր հաւառութեան հաւր ընդ մեղանեականացս։ և զմեզ ան-պարտա ազատեցի ի յախտեղի մա-հուանէն։ Եւ որոյորովն պատարաք-նով բոլորեցս, զփրկութիւն ընտեցեր-և անդամաք մարմնոյց կացուցեալ գամենեանս սրս։ և անթիւն և ան-րատա առաջի հաւր։ յորոց վերայ զաւ-րացեալ էր դատակնիք յանցանաց նախաւանդեցին։ Վասն զի տարած-մամբ աշխարհաւանդ բողկոց քոց ի վերայ քառաթիւ խալին, զգեղ. Թն ձե-ռաց նախահաւրն ի ծառն բռնկեցեր։ Եւ հեղուամբ օտից որոյ երկիր է պատուեղ, զգարչապար նախաւանդ-մին ի ծառայ ընթացից օղջուցեղ՝ և ճալակմամբ լեղ. ոյն զդառնութի. ճալակաց պողոյն քողցողեցեալ և կափուցանելով զաշագ որ դանդաւդս նկատն, զարտեղութիւն տեսարանցն որ ի պողոյն գեղեցեալութեան մաքրե-ցեալ։ Եւ ի փակել դրանց լսարանից, զթշնա մահաբերո հեղեալ յառաջա-տեղեղ ունկն կռաին՝ ջրեցեր։ Եւ զե-լի ելին բարբառելով, զխաւապեղութիւն խորհրդակցութեան չարին իւր-

բառու որբեցեր: Եւ մերկութեամբ
զգեցողից զլոյս փառաց, զմերկու-
թիւն պատկառանաց սկզբնամարդոյն
նաժկեցեր և թոյլոր մարմնոյց նորաւու-
նսգից զբաւանդարդ պաշտանն շինեցեր:
Եւ անպարտապէս մահուանից ստանա-
լապէս որորտաւորելոցն մեռացներ
զմահ: Եւ ինչանելով ի ստորին վայրս
յոժոխոց զլոյսընտանաւուն ի նմանէ ազա-
տեցեր: Եւ յարութեամբդ կենարար
ընդ յեղ զերսեմեր ի կեանս անմահու-
կանս: Եւ իւրաքանչիւր անասնակիր
քո անպատաժ զառ ի շարքն տխուս-
կրութի. մերոյս բռնեցեր: Եւ ո՛չ աշո-
շափ միայն, այլ և նախաւորակ յա-
րակցութեան մեր առ ի քնն արտա-
կրութեն. եղեր դեզ. զի մի իրրու առ
ի քնն մեկուսացեալ ստապէն շար
զտանելով գտաւից որդէս զստալինն
արտաքէ. վտանդի գիտալեաց գիտելով
կամակոր վիշապին՝ նարեցաւ լան-
կանէյ ընդ խաժամոր և վիրաւորելոյն
արագապէս և ի մահուս կազմեցեր
զգեցի բուժական: Ձի որդէս ստեղծիչ
զորով քնութեանս զխալթութիւն վիշ-
տելով, և զվնասմն բազմանար և
յաղկարեւոտ. և ի շար առնէն խա-
տան կամեցար ամբարշտանէյ յըմ-
բուռնզական որդալթից ոտամոռայի.
և ինչպէս և փրկական անարքեւու-
թեան քո խորհուրդ, զաւրաւոր և ան-
պարտելի է արայեան ընդդէմ հակա-
սակին և իշխատակ կամաւոր մահուն
քո: Եւ ան ի խոցար շարդաւորին
և զոմա՛ն պարտելոյն, ո՛չ զամա-
զոյս լինին բիւրակերպեան նարք
վնասուոյն: Այլ մեք պարանաւք
շարին և որազանաւք ստորնայ-
նոցս միշտ, ի մահացն մահանելից զշի-
շտապէ՛ փրկողարք քո անարքեւու-
թեանց. և ո՛չ զորն յաւոյ կախիմք ի
զոյն պատեկապէս: Եւ կամ յազգապա-
կանն առնույ խոցուածս վիրաց: Յա-
զապ որ ի զպին քո ո՛վ բարերար ի
կենտարեր և յաշխարհակեցողց կամաւոր
շարշարանսն ի հանգւտ փրկուած յա-
րանին, ի վերնաստունն փորձող, ի
լրո՛ւմն ստուերին, և ի սկիզբն մշտար-

տութեան: Եւ քո յաշխարհապէս
ձեռնքո՛ւն ց և գինի. նայեցար իրկինս
առ հայր քո յորմէ ո՛չ երբեք մեկնե-
ցար. զոնցար, աւհրեցե՛ր և բաշխե-
ցե՛ր ի քո ընտրեալսն ասելով. Առէք
կերպչ ի սմանէ. աշտ մարմին իմ. և
արիւն, որ յազազս ձեր և բազմաց,
բաշխի և նեղու ի քաւութի. և ի թո-
ղութի. մեղաց զայս արարէք յիմ ին-
չառակ. քանիցս անգամ ինչ ասելիք
զնացս զայս և զբաժակս ըմպիցէք
զմահն իմ պատմեցէք մինչև եկից ևս
միւսանցամ: Եւ որպէս ի մահն նոր-
աշարժեցեր երբեմն գտնելով քո զաւ-
րութիւն առ զաւապս արդարեան որոց
ուխտեցեր. շարշարելով զեղկապտու և
ամբարշտանելով գտաւ ի խորն և
ստալթորելով յեղ նեան ելոցն ուստը
նայ և անգայ. և կերպելով երկնս
անցեալ նային, և արքայանելով
լրով վիճարդի, ետար նոցա առ-
բէն շատ իւրաքանչիւր ամի շրջա-
զայութեան գտաւ երական գտան զե-
նու և զաւուրս ետին ի սազաւարտն
ընտելի: Այլ և ցերեկանեցեալ մանու-
նայն ոսկեղէնամարտաքնն պահէյ. զի ա-
նաւ զաւուս յիշատակ քո քանչեպ որդու-
թեան քո մտաքէ ի նոստ զգալի յիշ-
տակութեան: Այալէ՛ս և առ նորով
մշտարտութեամբ, որչա ստուեր ասա-
լինն: Անար գտալց նշտարիս ի գա-
լի մեր քաւութեան և ներքեր գիտար
մեղաց մոգուն: զաւազանս կենա-
տա խաշին, զիմանով փորտաւտն
ընդդմեցեր ի լուր ասպապին, և
գիտը ինչ. ցամաքաթիւ անցուցի ընդ
նայն. և յուստ որ ամբողջ նայոյն առ
ստալթորեցի յառ ի շարեաց: Ամառ
զառ վայրս և իրկից ինչպէս կենաց նա-
ցի զմարմնով և արտաք քո կերպե-
րեցեր և ի պարզեական աշխարհ
կենդանեաց նրա իրեցեր և հաջի և
զինուս զյիշատակ կամաւոր խաշու-
նութեան քո և փրկողարք շարշարա-
նացդ և կենդանարար մահուց առան-
դեցեր, և իրրև յաւթեան, անի յեաւթեան
աւրեայ կենցաղս յաշտ սազաւարի
նրամաշեցեր և վտան աշարիկ նայի և

զինեաւ. ետաւ ժեղ զգլխատակ մարմնայ և արեան քո պարման. յայտ առնելով թէ անարտապէս ամմարմին բանդ հուր մարմին և արին եղեր ըստ Յովհաննու և Նովա Վարդանի և արեամբ շարարեցար և մեռար յապացւ մեր. և Թէպէտ առ ի քէն ընդ թիշոյն առանդեցին զայս փրկական և որդարար խորհուրդ, այլ և յաւելի, թէ ի քառաւորին, և ի թողութի. մեզաց, յայտարարեալ թէ և ամենայն աշխարհի, զի որպէս մեռն քո կենարար գործութիւնս ապամայնս փրկեաց և ապառնաց. Այսպէս և յիշատակ կամար մահուան միշտ գամենեանն փրկեաց որքն և առանկ զմեզաւորս որք մահուանդ կարաւ. եւ փրկութեան ըստ որում և յառաջ անուանին զորմէն հրատարակեցին. զեմաւ զեզն պարարեալ ամութեամբ. և որդութեամբ. ի զէն ամենայն բնութեանն անուան ըստ ապարտանքն. Էմեն եղև լոյ՝ աշխատ առատացեալ ի պարզեան մինչ զի գամենեալութեամբ կացեալքն և զգմարարարութի ի կիր Նորանմու որպէս թախ շարժի. իսկ հայր ըստն. քոր գանդափութիւն սիրոյն յայտնելով իրաւորութիւնս առ Նուա, գասի կորուսեակ և ի մահուանէ որպէս առաջի արկանելով գիւտ և կենդանութիւն. և ընդ ինքեան պարտ պարկեմեր ուրախանալ, աշխոյն ապա իրաւի է մեզացնչաց զիւս և կեանս սանց զգեանաւ ամմանից, զորոյ ետաւ հաստառաւ Նշանակ յիշատակութեան փրկելոցն հացի և զինեաւ. զոր տարեր և անուանեցեր մարտն քեզ և արին. զի անպատա Մատչէ միշտ ի մէջ եկեղեցւոյ քո յիշատակ կենդանարար մահու քո. Ըստ որում և ապացիւ. Քանիցս անգամ թէ ուսիրցէ զացա զայս և զբամակս բիրցէ զմահ իմ պատմեցէք. Եւ հրամայեցեր ի Ներկեալ յաւիտեկաւ ուր ըստ աւրտապա ըզնոյն յիշատակ փրկեաց որք անաբնութեան վերտին Նորապէս ի միտս մեր. և որպէս յամենայն ժամ կենդանարար քո մահ գտարացաւ զա-

մենեցուն ջրն ըզմեզս, այսպէս և արարատաբէն յիշատակ Նորին Նովին գարտաթեամբ զեմն հտարէ յարարատաբէն յիշատակել գաւաթեայն ըստնայ զմեզս. Արդ երանաւոր հրամանին հանեալով փրկեալ քո մաղափարդ, որպէս յամենայն ժամ և այստաւ զեմն հտարարեք. և աներկա հաստով զքեզ իմացականս տեսութեամբ նկատեմք. և հաստամք պատարապէս ի վերայ սրբոյ սեղանոյս Նրաւի հաշտութեան հաւր ընդ պարտաւորաց, իբր արդէն իսկ տեսնելով հաստոյ զիտմամբ զմիմեմեզ հաւր ըզգիտարարեմ ի վերայ կենսական փայտին. և զմաքարդորք նորանման աղբիւր կողից կայլակացեալ ի յուսացան ազտեղացեաց մեզաւք. և ի վերտին կենդանութիւն. Առտի երկեցիս և արարեմամբ, մեծաւ ընդ ինդութեան խառնել կամք առաջի սանկայի և անաւոր քո խորհրդոյս և մաղթեմք նախ և առաջին, արմատաւորեալ զմեզ ամփոփել ըզմիտս մեր յամենայն զյաղմանց սարմախաց, և անըզտաւ խորհրդով կալ առաջի քո, և զանութեանս ազերեմ զպէս և վայել է այ. յաղազ մեր պատարապելոյ, աշխարհ տեսութեամբ և հաստով որպէս առաջին աշխարհեան, յայնժամ մաղթեալ բարեբարից, որ միով բանի. զբոխտին եղև մահանդաւոր. Արդ մաղապէս և պարման տնտեսակալ, և անխշաւոր, որ զանտանելի գլխարարան յանն առաւորապատանն Էմենութեամբ ընդ բիրտապատիկ Արտիք անկեալ պարտաւորացս. Անկեալ պարտութեամբ որ մ'ը երբեք մոռոնաս զընդ որ յաղազ մեր կրեցեր, և իւրաքանչիւրովքն կրեք որպէս յայնժամ ապատարման շորեցից, և այն փրկեալ զարեմալ վան զի առանկ զարացան իմ անաբնութեանք քան թէ յայնժամ աշխարհի. որքան անդիտութեամբ յայնժամ ապաւնք. իսկ իմ գրտութեամբ առանց արեմակի և պատմեալքն. Իսկ և զյաղազս անելով ա-

պացոյցս, սակայն ի մտապահան ձգեցից, զանհրաժեշտ առեալն ամենազաւրիչ, եւ ո՛չ ինչեղի զարգարակչի հատուցումն անապառիչ, եւ անարգելարար բերաւ յամենայն հակառակին, եւ անխափան ընթացալ յամենայն հրապարս շորին, զի՛ս ինքն եւս առ ինքնայաւաթար կամաւք գործի ի ձեռն, ի չար առնել շանճարեղին, եւ անվարկութեան, ո՛չ եթեղ անգամ զոր ո՛չ ենար արտիւք, եւ ո՛չ սգայութիւն զոր ոչ անպականեաց յանցաւորութեամբ. ո՛չ են վերք մասնականք եթէ պատեսցի, եւ ո՛չ այտուռն մարմնոյ եթէ սպզանի զիցի. յառից Մինչեւ ցզուխ չիք առողջութիւն. զտեսարանս կուրացուցի, յարատ հայեցուածովք, զստարան արտաւոր լսելութեամբ, զնոտուկն մատնոտութեամբ մեղաց մեղգութիւնք, զճաշակելիս անանարար անարգելութեամբ, զձեռս անմաքո՛ւր ձգմամբ յանպատշա՛նս, զոտս ի զնացս անաբեւեռութեան. այլեւ զմատուռն տնայանին յազգայեաց անհանձարութեան, զրանականն ի խոկումն անգգաւորութեան անբարոքագաղս, զտառն, նոպանն զիւնի ընդզեմ ազգակցին բոցանկականն սիրով ֆեռնուլ արտաւար, զարդարութիւն անկրտսութեամբ, եւ որ այսոքից գործովք ներգործին. ամենեկուն ի ներքոյ անկեաց, անորոտութեամբ, անբարտաւանութեան, նախանձու, անկարեւորութեան, փառասիրութեան, մտապարտութեան, անարտաւարութեան, երգմանարտութեան, բարկութեան, արտաւարութեան, արտախտութեան, զրդսութեան, հակառակութեան, զպոքնութեան, անբնական քանկութեան, յարուսկոտ, յանաւանայնիս, ի գազանախոտ, արտախոտութեան, յարտալուսութեան, երկարատեւութեան, չաղմեղութեան, քառութեան, մտածութեան, անմտազանգութեան, գրտակ, նախաւանանք, ի շումանայ, յամբասնիս, հայտալութեան, ինզկուսականութեան, յառախտութեան, աննաւարտութեան, անապառնութեան, անգգաւարտութեան

թեան, մարդահանութեան, ուտակապասութեան, նենգութեան, չարակնութեան, չարախաւսութեան, զողութեան, զրկելոյ, յափտակութեան, անխաւսութեան, ուտ վաւրութեան, զրպարտութեան, խաբութեան, եւ որ ի սոյն յարմարին արտք, բնականք եւ եկամուտք, զոր ո՛չ եմ բուականք ընդ թուով արկանել. անձնականք եւ Մարմնագանք, եւ մտաւարկանք, ամենայն գործարանագ, յամենայն որ ի նախն կրկնեթէ ի բնական շարժից եւ ինքնական յաւաթարութեան, եւ եթէ ի շարին տրկածից, ամենայնիս յամենայնի գրտաբեցաւ:

Այլ բռնիկց նարտաւար, ամենարտաւար եւ մարտաւար, գրազմապատիկ ի կրարկցեա առ իմաստ առ ի նիքոյս յաշկութիւն, եւ զի ոչ առ ինչեւս առնիմ յարտալու ինչութեան, զքոյց ամենազորմի վարական նարտաւորութիւն. զի եւ ո՛չ այլուստեք փրկութիւն. զի եւ անգեալ եւ վիրաւորեալ Քահանայն եւ զանց արար. Ղեւնացին եւ ո՛չ զարեաց: Սամարացոյց բոս մեզ կարաւորմ ազնականութեան, որդոն եւ երբեմն անկեայն ի ձեռս աւապանաց:

Եթէ գնեմացիս բարեգոյթ յանգեալ, եթէ պոտեանցեա ըզգէրս, եթէ արկցեա ի վերայ գաւառնն շարժից եւ զգնին յարչարանաց ի քոյց գոյշեղցից շարքի քոյցով ապրեց զառաւելովք: եւ զի ամենայնիս եմ յանգաւար նշմն իրի եւ գաւ մարդուրք գրտալու իմ զգեցար բնութիւն եւ ի քեզ արդարացուցի եւ ի վերայ իմ արարեալք գանձեալք, զի եկել եւ եւ արեալք համարանութեան, եւ զի կի՛ պարտաւոր յառիտեանքն մահուն, դքեզ ինքն եւս որ ի մահ յազգայն իմեց պարտեաց, եւ զի եւ արեալքս գառայ առ երկխաւս արգ՝ եւ անշարեանայս առ յարկորդիք եւ ո՛չ ինչիցք գանձեալքս բռնիք որ յազգայն իմ դչարչարանայ. եւ ո՛չ պատկանեցի յանրերկի իրից յախառանառաւ ալ:

յոտալինն անգրէն գարնա փրստե
բառ առակին. ընդ տիգմ թաւախեցա
յարմէ սրբեցա եւ ընդ ժառնատու...
թիւն ընդոյ յորմէ մաքրեցաւ Սյլ զաւ-
րացիք որ ոչ կրէրք անպարտաւ որպէս
յամենայն մամ եւ տառար յիշատակ
փրկագործ կրկնոյ, որոյ անիւ եւ դո-
դոյ թեամբ կամ ձռալի. ի մաքրո՛ւ. Թե
սգա՞նք աւաւ անցնոյս, եւ բոլորթի:
ամենա՛նարեւած վերաւորելո՛յս. հոգ-
ւովո՞ գնո՞ցիւ, եւ մնաւ քո զմի՛սս,
եւ մարմնովո՞ զմարմինս, եւ զմասունս
եւ զշարժմունս եւ զգաւակթիւնս սոցա.
որակով յամենայն չարին արկածից
որովք մեկու՛ ըստ խորհրդոյ, ըստ բու-
նի, եւ ըստ գործոյ, եւ այժմանարեւ
քոյին շարելու, զյոխամեկս, եւ ամե-
նաթիւսաւ ճալագիւնս մեզաւքաւիլ
եւ կենդանորոր մարմնոյ քո եւ արեւան,
զի վրանս կնկարու եղեց խորանս ու-
ղովմանի, յաղլամովին անասկէն յու-
ստփայլ պայծառութեամբ. զի արմա-
նի եղեց քոյին ընտելութեան ըստ ան-
տաւ քո խառնման, եթէ որ ուսել
զմարմին իմ, եւ բոլոր գործն իմ, ու-
նի գիտես յանելին, եւ նա յիս ընտելու-
ցն, եւ ես ի նմա: Զի մի չարեանայ ի
վերայ յարիցէ թշնամին տմոյի գտեալ
զիւ ի քուսո՞ց ընտելութենէ. այլ զքեզ
անտանելոյք ընտելիլ որքեալ շնորհաւք
քո ստեղծիս, արքանքն անիւ մեծաւ
որպէս աւապակ չալի: Թագաւորաւ
ընտելի կոյտանք, ո՛չ համարեակեալ
իրք դառալինն կորովածիւք ազնդնաւ-
րութեամբ, եղիւ ընդ խաւար զնմա
աստակովման տխտից եւ զկարելվերն
աւալ խոցաւ ամա մտարեք: այլ գարնցի
շեռա ամառեղեցեալ եւ կորեանեալ դառ-
նիտեանեան տաւաթն եւ կորուստ. եւ
եւ զմարտիս կնեանց անեղով աներ-
կիւն ուղեկցոյց յամենայն վերստինն-
նէ:

Դա՛րձեալ մազթեմ ամենազուժ ա-
մենախնամ եւ ողորմած, յիշեալ զժո-
ղովուրդ քո զոր ստացար ի սկզբանէ:
Մի՛ անտես առնէր զեկեղեցիք քո զոր
պատանական արեւամբ քո զեկեցիք: Մի-
շեալ զզգորմութիւն. քո քրոջ լի եղև եր-

կիր, նայեալ յերկնից ի սրբութենէ
քումմէ եւ այց արա՛ւ ալքոյս ալամիկ
զոր անցեաց ալ ջո:

Մի զակեցիք ցա՛նկ պատուիրանաց
քոց. եւ մի՛ կորսանեցիք պարծեալ ա-
մենազար խնամոց քոց. զի մի՛ եղի-
ցի կոխումն թըշնամեաց քոց: Եւ մի՛
կթեցեցն զսա անցաւորք համապարի,
մի՛ ապականեցէ զսա զարեանայ խոցն
անմաքուր եւ մի՛ արանեցիք ի սմա
կենջն վայրենի: Մի՛ ապապատակեցէ
զարեանայ թշնամին եւ մի՛ տար յապա-
կանութիւն զգո ժառանգութիւն:
Դինք արեւան քո են ար. մի՛ ժառան-
գեցէ աւաւորաւթն: Ազնեք աննա-
րինք են՝ եթէ աւապակն չար ծառայե-
ցուցէ զզեանայ արեւամբ. քո ժողո-
վուրդ: Թիշնամ տեր զի խալիս սոսա-
ցար, չարչարանա՛ւք փրկեցիք, ար-
եւմիւր ազատեցիք, մասնամբ կնկա-
նացուցիք: Մի՛ ապախա տանէր զսոր-
սափելի երկա վաստակոց քոց: Ծան-
ցաւորք են. այլ զու թողիլ ես: Մի-
տացեա՛ւք են, այլ զու բժի՛շկ ես:
Մոյորեա՛ւք են, այլ զու գտիլ ես, մե-
սեա՛ւք են, այլ զու կենդանացեղիլ
եւ, ախա՛րք են, այլ զու գարաւա՛ր
եւ, կարելվերք են, այլ զու ամենա-
նեա՛ր եւ: Թիշնամ ար. զի մարմինքն
հագի որ եղանէ, եւ այլ ո՛չ գառնա.
ընտելին վարաքոր: եւ հակեցոյ ի
մեկս ըստ անուաւ քո բանի եթէ միւսք
մարդոյ հաստատեալ եւ ի խնամ չարի
մանկութենէ, Թեղեալ եւ ո՛չ եպերանք
յալամարալիւղիւր ստացանաւթնամբ
ի չարին պատարեաց եւ ո՛չ ընտելեամբ
ուելին. այլ նմաթեամբ ի նոյն որպէս
ընտելին հաստատեցաւ: Եւ Թշնամի
ուելին անմարմին եւ բազմանեար, եւ ի
չար տանելն իմաստան: Առքա ընդ
կարեոք եւ նա անկորուստ, սոցա
պարզամիտք եւ սոփաւարեալք եւ նա
խորամանկ եւ Ծաղեա՛ւք ուղեքք չա-
րութեան: Առքա անմեղաւք պատե-
րազմի. եւ նա վա՛րժ ի սկզբանէ:
Սյլ զու ար. կորուս յամենայն, որ
քոյնուրեք քո յամուր մտեր կոր-
ծեցեալ նշուրին, յաղթեցիք աշխար-

հակալին. զհակալն կապեցեր, զկարասին յափշտակեցեր, վասաւն բաշխեցեր, և ետաւր քորցն խախտիս առնով. Քաջայեղացաբունք զի ես յողթեցի աշխարհի: Այն արամեացիք զնայ ի վերայ իմին և քորքի և ամենայն դաւրութեան թշնամայն: Արդ Նովին զաւրութեամբ տր. և այսաւր հրաշագործեա, զաւրացուցանելով զհաւատացեալս ի վերայ կամակոր թշնամեացն: Տուր ամենայն մեղաւորաց գեպառութիւն և զղջումն խոստովանութեամբ և ազատութեամբ մաքրել ի մեղաց և հաղորդս լինել կենդանաբար և մեղատախի մարմնոյ և տրեան լոյս:

Այսք ի պատուիրանապահութեանն, զաւրացո՞ղնուս ձեռք ի նոյն հատապատկեամբ և աւրբոստութե յառաջանալով իւր ի մօր զնել և զնալ ի զաւրութենէ ի զաւրութի և փառաց ի փառս: Քանանայապետից ազիւզ գաւանութեամբ և անբասիր քաղաքաւորութեամբ առաջնորդել ժողովրդեան քո հովուական տաժողութեամբ ի վաղս զաւարայ պատուիրանաց և ի ջուր անուցադական իմաստից հողւոյդ, որով զաւարացեալ արիւրաբոր զնետ եկեացն յաջ և երկնաւոր հայրապետից խառնեալ ի հաւտ բազմութեան անմայարիցն: Քանանայից որբութեամբ և անբոսութեամբ պատուարել կենարար խորհրդայ մեղատախի մարմնով և արեան լոյս, ի մեղքութիւն անեանց ի ի քառ(ու)թիւն մեղաց ամենաւն յախարհի: Ստրկուացաց և ամենաւն յախարհի մեղեանց եկեղեցւոյ մինչև ի հաւայ (այապէս) վերջին կարգեալս աշխան, ըստ խրաքանչիւր հաւատացեալ գործոյ պաշտել արիւրութեամբ և արիւրութեամբ ի հաճոյս կամաց քոց: Թագաւորաց դասել զժողովուրդս քո արդարութեամբ, ըստ համանի սրբոց քոց պատուիրանաց առնել իրաւունս և զնալ յամենայն ճանապարհս արդարութեամբ, ուղղել զանկինս և որք ընդ ձեռամբ զաւրութեամբ, որ և յողթող ի պատերազմունս թշնամեաց ի վա-

նուսն ներհակին և խաղաղութիւն. աշխարհի, յանդորրութիւն նեղելոյ և ի հաստատութի. եկեղեցւոյ: Ի յամենաց և զմեղաւորաց և որք յաթիւ պատուութեան քաջութեամբ և արիւրութեամբ մարմնել ընդ հակառակաց հմայապատկեան, ազգութեամբ և արքայութեամբ դասել զժողովուրդս առանց կաշառաց և անհատութեան: Մեղաբոր գաւանաց ամենեցուն որք յիւրաքանչիւր կենցաղս վարսութեան սիրել զմիմեանս որպէս զանկինս և զքեզ յամենայն սրտ, և ի զաւրութենէ և ի մտաց և զնալ յամենայն պատուիրանս քո երկնիցի և Դաւանդութեամբ և որք ի շարիւն են գտնուց և որք ի բարկս յառաջանայ: Այսք ուղիւզ գաւանութեամբ ի քեզ և ի հայր քո և ի հողին նեղեցին յաւսով յարութեան, ընդ քեզ յարդ ի կենտ անեանկանս, և շարիւն զամենայն յամենայն հաց, զհողոյ և զմարմնոյ, զմտաց, զկամս և զգալամս, զգրկութեան և զանցիտութեան: և ընդայն ի յայանայ յախառնական, և հանգի իւրք արս: Ի թաղապատկեամբ արքաւայ անանկին և ամենայն սրբոց: Այսք զպատուս հաւատոյ երկրեցին յեկեղեցի քո յաւսով առ ի քնն բարեաց հատուցման, յոյով և կամ սակաւ յիւրաքանչիւր մամանակի, ընդալ անկարատ և անարգամեծար տր., և իբրեկ զմեղեցի սրբոյն, և հատու նպաս, և առաւել քան զնոյն յաներայ պարզեաց քոց յարքայութիւն. քում: Այսք իբրեկ սպասաւորի քո մեծութեանդ՝ ի մեղ լին զազարեցեցին, որպէս ի ձեռն մեզ քեզ զմեղեցեալ, թէպէտ և ես տնարժան զոյով քո պարզելոյ զի ոչ եմ մըշակ զորձանեան յարդի պատուիրանաց քոց. այլ ի քեզ ունելով, մարդասեր, զկեանս և զամենայն պատճառս, արդ մի համարիր իմէ ի գաւտապարտութիւն և նոցա հատո՞ զանեաց պարզեացոյ ըստ ընդարդոյս առատութեան քո:

Այսք բանիւ աւանդեցին մեզ յիշատակել յազաւթս, թէպէտ և ըստ

երկնից եմ...:

իս. *Հայտ ճշմարիտ (Փրիսոսոս)...* յաւթեւ-
ւածան տր...:

իբ. *Դատաւոր արդար...* ընդ ծառայիս
քո, ալ ժերկեմ զիս ի յաշտեմական ի
հրոյն... յերկնիցն տալալութեան, և
ազարմեմ:

իգ. *Ամէնողորմ տր. ողորմեա...* շնոր-
հեա՛ւ եւ տալեաց իմոց...:

իդ. *Փառաւորեալ տր. ընկալ զազալանա*
միպաւոր ծառայիս... շարեխաւսութեամբ
սրբաւնոյ ածածնին. և յովնաննու
միջոյն, եւ օրբոյն մեքիմնոսի. և
օրբոց առաւելոցն եւ մարգարիիցն, եւ
մարտիրոսացն եւ անննայն սրբոց քոց
երկնաւորաց եւ երկրաւորաց, եւ բնգ
փառք եւ զոնութիւն, պաշի եւ երկր-
պաղութիւն, հաւս եւ օրբոյն եւ սր.
նոցոյն յախանան յաիւ...: Ասոր ան-
միշտպէս կը յաջորդէ՛:

Աղաթք. — Ամ. *մարդասեր, և տր.*
ողորմութեան: զիսմ զի ի նանքա-
նայ օրաք իմոյ, ի վիմի բարեք օրո-
րեք զիս, առաւելորդեցեք ինձ: զի եւ
զիս յոյս իմ. և աշտարակ հպար յե-
րկնայ թշնամոյն, ապա ուրեմն քա-
կեցայց ի խորանի քում յաշտեան,
նաեկեա զիս քեզ հովանեալութեաց
քոց: զի զո՛ւ եւ ան: որ յուսար ապա-
թից եւ ազաւանաց իմոց, և քան զի
աշնեցաւ անմի իմ առ ի նանքանայ,
հաստատեա զիս ի բուն քո, զի ան-
սղորմութեանց եւ, և վասն աշխորիկ
աւրեմմ, և փառապնմ զքեզ. տր.
կեցո՛ւ գտալօրմարց քո: և աւրանեա
գտաւանգութիւն քո: և հովնեալ ցառ-
առ: և բարեբաղա ցառաւ միշտ յա-
ւիտեան. և պահեա զնոսա ամե-
նայն բարեպաշտութեամբ եւ պար-
կեշտութեամբ եւ մի՛ տար գժա-
ւանդութիւն. քո ի ձեռն թշնամեաց
քոց. ալ ժերկեա տր. ան: զքաղաքս
զայս: և զամենայն քաղաքս եւ
գրաւառս, և զորս հաւատով քա-
կեալ են ի նոսա, ի սօվո՛յ, ի
մանգո՛յ, ի շարմանե՛լ, յընկրզմե՛լո՛յ,
ի հրո՛յ, ի սրո՛յ, յընթացման՛ ալազ-
գեաց, և յընտանի պատերազմաց, և

յամենայն տանջանց հազարակորցին:

Յիշեա՛ւ տր: զբարեպաշտ և զհաւա-
տարեմ թագաւորս մեր և ԶԱԽԵՆԻ.
ԵՒ ԶՈՐԴՈՆ ԻՐԻ ԼԻՆԻՆ, (կարմիրով),
զորս իրացուցեր թագաւորե՛լ ի վերայ
երկրի: հովանի լի՛ր զիւրայ նորա յա-
ւոր պատերազմի. զաւրացո՛ զալ նո-
րա, բարեբաղո՛ զապալի նարա, կա-
րողացո՛ զթագաւորութիւն նորա, իւր-
նարեցո՛ նորա զամենայն խոտապաւմ
օղջո, որք զպատերազմութեան կամե-
ցան: շարեմա՛ նոցա տր. զիւրիկ և
զանյափշտակելի գիտազաւթութիւն, զի
և մեք խաղաղութեամբ նոցա վարեա-
ցաք զկեանս մեր, ամենայն բարե-
պաշտութիւն: և զգաւառութեամբ: Յի-
շեա՛ւ տր. զամենայն իշխանութիւն. և
զպետութիւն: և որք ի պապաւն են
եղբարք մեր, և զամենայն պապո-
կան նոցա, գրարին, բարեք զպա-
հնա, և զչարան գարծո՛յ յուղղութիւն
քաղցրութեամբ քո տր.: Յիշեա՛ւ տր
զառաջնակա մողղութեաց քո և աւրե-
նեա՛ւ որք վասն ուղիղ պատճառա-
նաց ոչ հանդիպեցան, ողորմեա՛ նոցա
տր. բոտ մերն սղորմութեան քում:
Յիշեա՛ւ տր. զեպիսկոպոսապետն մեր
զայս անուն, և զամենայն ուղղափառ
եպիսկոպոսուն, որք ուղիղ համա-
ռաւտն գրան քոյն ճշմարտութեանդ,
զամենայն քահանայութիւն. և զոր ի
քո: Եւրպատագութիւն: և զամե-
նայն քահանայական կարգաւորու-
թիւնս. պահեա՛ զնոսա ամենայն բարե-
պաշտութեամբ և պարկիշտութեամբ:
Յիշեա՛ւ տր. զամենայն անկեմ որք յա-
նապատի են, զքրիստոգիւնս յո ի յերկնայ,
ի յա՛յրս և ի փառաւս երկրի, և զամե-
նեանս, որ ամենայն ուրեք մուսկա-
լեա՛լ են վասն արքայութեանդ, և
փրկեա զնոսա յամենայն հնարից
չարին, և կատարեա՛ զբարեք նոցա
ընթացս և զազալութիւն նոցա. հաստա-
տեա զնոսա յերկիւզ քո աննչ զկամն
քո տր.: Յիշեա՛ւ տր. և զամենեանս
որք ի վիշտս են, որք ի տեսնկոտ-
թեան են, որք ի բանդի, որք ի յար-
սարս, որք յերկրի և որ ի ծովո՛ւ,

որք ի գերաթիւնն են. վերափոխեալ՝
որոց ի նիւանգութեանն են, այլ արա-
րժիկ հոգւոյ և մարմնայ, և ամենե-
ցուն որ յամենայն նեղութիւն. և ի
զիշտ չարչարեալս իրեն գործառո-
նեալս, զկարծախտս միմեկարեալ՝, որ
ամենեցուն փրկիչը ևս և մխթարու-
թիւն. զի նորք զթութեանց ևս և ամ-
ամենայն մխթարութեանց:

Յիշեալ ար. որ տիրեն զմեզ ժոտն
անուանող քա: Յիշեալ ար. զթմամբս
մեր որք փորձեն զմեզ. թողութիւն
շնորհա նոցա, և մի՛ յիշիք զանաթ-
նութիւն. նոցա. այլ բնական յերկիշ
քա և ի սէր. զի հանգիւղեցն
խոտանցիւց քոց բարութեանց: Յի-
շեալ ար. զմտաւոր մեր. որք ծնան և
անուցն զմեզ, և զմտայնաւոր եղբայրս
մեր. զպզպական մեր, և զքա ինչ
աշխարհի մեղան թողութիւն շնորհա,
և արքայութեանդ քո արժանաւորեալ
Յիշեալ ար. զհոգեւոր հարս մեր. և
զոր ի քա. եղբայրս մեր և զհոգեւոր
որդիս մեր զամենայն ևս կատարեալ
զամենայն խոյսուած նոցա, և թող
զամենայն յանցանս մեր զկամա և
զսկսման: Յիշեալ ար. և որք պա-
սաւիրեցին մեզ մեղաւորացս, աղա-
թիկ ժոտն նոցա ևս զամենեանն որք
յիշեն զմեզ: Յիշեալ ար. զտառքոյնա-
ցեալ հորս մեր, զմորս, զեղբայրս,
զպզպական և զանաթն մեր, և
որք ուսուցին, և յուսաւորեցին զմեզ,
և զամենեանն որք յառաքինեացն
յառաքինից նեղեցին, զորոց ևս զա-
նուանն զիտի՛ս ար.: և թող նոցա
զամենայն յանցանա նոցա զկամա և
զսկսման. և հանգ՝ զնոսա ար այնչե-
լա լինի լոյս երեսաց քոց:

Յիշեալ ար. զպաղաքս զայս յորով
բնակեալ եմք, և որք սպասաւորե-
ցին ևս սպառնցին զմեզ և որք ողոր-
մեցան և զթացան ևս աստակից ե-
ղեն մեզ և բարեզթոցանի մեզ, և
ողորմեալ և զթմալ, և զտառիկից լեր,
և զթութեամբդ քո բարեզորեալ, և
հատո նոցա փոխարեն, և մի՛ ժոտն
խալ մեղացս արդեցեալ զօգորմութիւն.

քա և զզթութիւլ. զայ ի վերայ նոցա,
և անտես արա՛ չիմ անաւթնութեան
և զանիւրաւութիւն, արա՛ և զնոսա
անտես առնել զմեզս. հայեա՛ց ողոր-
մութեամբ ի վերայ նոցա, և իւրա-
քանչիւրոցն զպատոյն նոցա շնորհա
որդիս բարերար և մարգասէր, և
ինչ անպիտանի և անարժան ծառայիս
քա ողորմեալ, և թողութիւն. շնորհա
զոր ինչ յաշխարհի մեղացեալ եմ,
և խնայապա՛ս, և հաստատեալ յեր-
կիշ քա և ի սէր: Ողբէս զի փառա-
ւորեցից զամենաւոր. անուանող հարս,
և որդւոյ, և սր. հոգւոյդ այժմ ևս:—

ԺԱՅՐԱՆԵԱՆԻ ԳԵՂԵՍԻՆԻՆԻՆԻ. ԷՅ 1003 45

Ըստ եւաթանանիցն թարգմա-
նութն. Թայաւայ մինչև ջըրհե-
ղեզն ամք ՍՄԵՐ. ի ջրհեղեղէն յաշ-
տարաւոր. ամք. ՇԻՆ: Անտի յարբա-
համ ամք. ՆԺԻ: Եւ ի ջրհեղեղէն
յարբաւամալ մնանցն ամք. ՅԵՆ: Եւ
յարբաւամալ մինչև ի մեղաւ յիւն յի-
զկատոս ամք. ՇԵՆ: Եւ յիւլիցն մինչև
ցաղորման և մինչև ցաղալին լինաւ
մանաւրիւն. ամք. ՆԵՆ: Եւ յառաքին յի-
նաւամայն յերկրորդ շնորհութեան ամք.
ՇԺԼ: Եւ անտի ի մեղաւ յիւն յիւ-
նալ լինին ամք. ԲԺԼ: Եւ մերսեղենէն
քի. մինչև ցար. զԵԺԺ, ամք ՅԵՆ: Եւ
անտի ի հայ թուականն ամք. ՄԵՆ:

Համառուս պատմութիւն ժամանակաց
հաւանել ի զամենայն պատմութեանց.
այսիքն: Ի հայ, ի Յրա՛նկ, ի յո՛նի, և
յաւորի գրեաց, աշխատութեամբ իմոյ,
ծառայիս այ. Հերմայն. Կոռնիկասոյ*, ի
բուսկանիս Հայոց 966 (1296).— Ի
թուականին Հայոց ՇԻՆ (1076),
Գաղիկ թողաւորն հայոց տղանաւ
յորդացն մտելաւէ ի բերդն Կեն-
գաւազօր (ի Լիկանդոնն՝ պոկաւ է):

* ՏԷ՝ Հերսոմ Պատմի Թարգմաց, Հ. Երկրորդ
վրջ. Ապրիլեան, Վենետիկ, 1842, էջ 77-86:
ՏԷ՝ Նաև Պատմութիւն Հայոցէն Գաղապեան,
Զարհանէլեան, Վենետիկ, 1906, էջ 112:
Կայն. 1932, էջ 91:

Սկսեա որոյ աւարէն ազգական նորա երթինոյ ընտեղեցաւ ի սահմանս Կաւսիստառոյ, և անտի հասեալ ի զեղն կաւարմազաւթ, անդ վարձանեցաւ: Եւ որպէն նորա Կաւստանեցաւ, էս'ա, զՎանկայն: և նախ աս' տրեխ'աց, ի կիւրիկա, ի վերայ աղղին Հայոց: ԵԻԹ (1080): Սուլիմանն. Եեկ (1096) Շարստեա'ց ան- զմեծ քաւանն ֆրանկաց զայ ի թափառն Սեբ', ի ձեռն ֆրանկի միախաղկէ ժիւշ, որոմ անան էր փէս էրմիդ: Եեկ (1097) Բաստոնն էստ զէնէ(ի)ս քաղաքն ի յունաց Եեկ (1098): և եղև թափառն անտրոքայ, և Ուռհաւայ յանաւորեանց: Եեկ (1099) Եղև թափառն եմի', և ասոյն ֆրանտաֆրիտ արեանց Սեբ': Եեկ (1100): Մեռաւ Գաւտառն ֆրէ: և եկաց առաջին թաղաւոր եմի': Պաղատին եղբայր Գաւտառն ֆրէ կամեն Ուռհայոյ: ԵՄ (1101) Առա'ւ Ողայրն (այլուր' եռուսյոյն) յանաւորեաց: ԵԵԼ (1102) Պարոնն Հայոց Կաւստանեցն, վարձանեցաւ, և էստ զիշխանութիւն նորա անգլաւորիկ որպէն իւր Թարաւ: ԵԵԿ (1104) Առա'ւ Աքո' յանաւորեաց: ԵԵԹ (1110) Առա' Տրապաւլիս յանաւորեանց: ԵԵԹ Առա' Պերսիս և Սարսէ յանաւորեաց: ԵԿԴ (1115) Եփեսցին քրիստոսեանքն զքաղաք և զշաղաք: ԵԿԵ (1116) Մեռաւ, թաղաւորն եմի': Պաղատին, և երկրորդ թաղաւորեաց Պաղատին Նարեքն, ազգական նոցա: ԵԵԼ (1119) վարձանեցաւ պարսն Թարաւ Հայոց, և էս'ա զիշխանութիւնն Լեւոն եղբայր նորա: ԵԵ (1131) Թա'գն, եմի': Պաղատին, վարձանեցաւ: և երկրորդ թաղաւորեաց իւր փեսայն Տարսն: ԵԵԼ (1137) թաղաւորն յաւնոց Գաւթիկաւ մէն: էս'ա զգիւրիկոյ, ի պարսն Լեւոնն, և զԼեւոն հանցիկն որպէս զն առաքեաց կաղանաւ ի կաւստանեցաւ պարսիս այր ևս անդ մեռաւ: ԵԿԵ (1143) Թաղաւորն եմի': Ֆուքն վարձանեցաւ: և յորորդ թաղաւորեաց որդի նորա Պաղատին: ԵԿԴ (1144) Թորոս, որդի Լեւոնի, եկն ի Կաւստանեցաւ պարսիս, և էստ զՎան

կայն և Զորագեաց զիշխանութիւնն Հայոց: ԵԿԼ (1146) Եղև երկրորդ բաստոն Յրաւնեաց յոր եկն զուռաթըն ռուրն (այլուր' փիլոսոֆ) ալամեաց և Լեւոն զհոռն Յրանցն: ԵԿԶ (1147) Ընրուրն և ռեոր Յրանցն պաշարեցին զՄամսիս, և ա' զպաղատին անուշ: ՈԶ (1153) Առա'ւ Առխաւան յանաւորեաց: Պարոնն Հայոց Թարաւ կրտսնաւորեալ վարձանեցաւ, և կայաւ զիշխանութիւն նորա Միւն եղբայր իւր: ՈԲԻ (1163) Թաղաւորն եմի': Պաղատին վարձանեցաւ: ՈԺԳ (1164) Միւն եղբայրն Թորոսն առաւաւ ի Սիս, և իշխանայն նորա ըրեալ զմարէն որդին Ստեֆանէի եղին պարոն Հայոց, և երրորդ թաղաւորեաց եմի': ՈԺԴ (1167) Ամառի թաղաւորն եմի', էստ զՄշանտարիայ և զՊղէս: ՈԺԵ (1168) Ամառի թաղաւորն եմի', խանկարեաց զՄայստնաթինն, և Լուսինայն ազնուութեամբ պաշտեաց զՏաթարթն, և ոչ կարաց առաւել: ՈԺԶ (1169) Պիմաւ իշխանցաւ ի քրիստոնէից: ՈԺԷ (1170) Եղև շարս սաստիկ, և փրան քաղքէտք և բերդերք, ի քաղաք անդիս, և ի սեհն: ՈԻԲ (1173) Տր. Ներսէս Կաթողիկոսն Հայոց փոխեցաւ առ Քաւ, յազգաստ ժԳ. ի Նարթի: ՈԻԴ (1174) թաղաւորն եմի'. ամառին վախճանեցաւ, և փեցերորդ թաղաւորեաց որդի նորա Պաղատին որ ևս անեցալսն զտղաւթեան: ՈԻԵ (1176) Կայսրն յունաց Մանուիլն, յաղթեցաւ ի իւրն աղան սալաւեկն մերս ի կաւնն: ՈԻԹ (1180) Կայսրն յունաց Մանուիլն վարձանեցաւ: ՈԼ (1181) է-երորդ թաղաւորեաց զմիքը Պաղատին մարդիկն յաւաժ քան զվարձանեցն Պաղատին զոգոյն: ՈԼԴ (1185) Վախճանեցաւ: Թաղաւորն եմի': Պաղատին Գոգին: ՈԼԵ (1186) Պարոնն Հայոց Ռարէկն վարձանեցաւ, և էստ զիշխանութիւն նորա Լեւոն եղբայրն իւր: Թաղաւորն եմի': Պաղատին փոքրն վարձանեցաւ: Եւ եկաց Լ-երորդ ի թաղաւորութիւն. մայր նորա Ազիլ թուգուհին և իւր հայր զիւրն Կլաւս-

զուգայց: Ուր: (1187) և կատարուեալ քրիստոնէից ի Սալաւառնէն մեր յեմ. և կալան զթագաւորն Կր և անյայտ եղև սր. խաչն քի. յորում աւուր տուին՝ զԱքա ի սալաւառային: Եւ ապա զստիւայան. որ և ի սոյն տիւր էաւ Սալաւառային զԺմ. և զամէն տէչն քաջի Սրոյ և ի Տապաւառայ: Ուր: (1190) Կայսրն ալամանաց Զտրիկն խեղդեցաւ ի գետն Սնէֆֆիկոյ և թագեցաւ յԱնտիոք: Եւ Զիւրիպ ունեւ Զտրանց և Ռիֆարոն թագաւորն Ընկլիկաց անցին յայտ Կոյս ծովու: Եւ պաշտօնցին զԱքա. որ և ի գարն Ընկլիկաց էաւ զկղզին Կիպրոսի ի Յունան ի Կրասակ տուէն: Սկիզբն եղև Կորառաւորութիւն. այսման ֆրէրացն, Ուր: (1191) Ռէստ Զտրանց և Ընկլիկաց թագաւորն. տաին զԱքա յանաւրինաց: Կր թագաւորն Եմի. զհեաւց զԿիպրոս կղզին ի թագաւորէն Ընկլիկաց: Ուր: (1192) Թագաւորն Ընկլիկաց տար Եմի ընդ Սալաւառային, և զարծազին սիրով ի ձեռն քրիստոնէից զժաւֆրն զԼրսոսֆն զԱլայր և զԿաֆաւ: Ուր: (1194) Թագաւորն Կիպրոսի վախճանցաւ. կրնն: և Երկրորդ թագաւորեաց Կիպրոսի Զեմիլի Կարայրն իւր: Պայանն նայոց Լեւոն, կալաւ զՏեմուզ քրինձն Անտիոքայ. և Կր քանտի ի կալն Սոյ: Ուր: (1195) Ազատեցաւ Տեմուզ քրինձն Անտիոքայ ի քանտն. միջնորդութիւն. Զեմիլի գունթին. և Եղև խնամութիւն. ընդ պարն Լեւոն և ընդ քրինձն: Ուր: (1196) Մեռա Ուսաւառայն. և տրեւաց Մարա և Դամասկոսի յէտ Երայր նորա: Ուր: (1197) Պարանն նայոց Լեւոն պսակեցաւ թագիւ և Եկաց ուստիին թագաւոր ի Կիլիկիա. զԺպիկն զառով տոյն յանձնութեաց: Ուր: (1198) Պերուի առաւ յանաւրեաց. Ուր: (1201) Մեռա Պեմուզն իւր որդին որ էր Կոմա Տրապուսայ: Ուր: (1202) Ուր Երկրորդ շարժն. և Կորառնեցան քաղաք զաք և ամրոցք ի սելչն. Ուր: (1203)

Լեւոն թագաւոր նայոց Լեւ զԱնտիոք. Ուր: (1204) Դունի տը Զարան. և Եմի Վէնտիկաց. տաին զԿատանդիլ. նապաւ ի Յունաց: Եւ Եղև Կայր Կատանդիլապաւ: Պապոնն: Զարքն Եմի. և Կիպրոսի զնայրն յԵրկրորդ, և աւարեցին քաղաւ տեղին ծովեղբայր: Զիւրիպ ունեւ Զտրանց և Զեմիլիկաց: Ուր: (1205) Մեռա թագաւորն Զիպրոսի Զեմիլի. Ուր: (1206) Մեռա քրինձն Անտիոքայ Պեմուզն. և Եկաց որդին Պեմուզն Կոյրն: Ուր: (1207) Թագաւորն նայոց Լեւոն, կալաւ զՍեւաստիան Նեոի որդեւ և զԿատանդիլ Մուստաֆայն և Զաւրին, և ըզՊապոնն: Գոր. Յոնանն Կաթոլիկոսն ընկեցին յաթոյն, և Եղև Կաթոլիկոս Նայոց Կոր. Դաւիթ Արքեպիսկոպոսն: Ուր: (1208) Պեմուզ քրինձն Անտիոքայ խանդեց զԿոր Դիւսարքն և զԱնտիոքայ Դունիին որ միւսեւ ինն ընդգէմ նորա, և կալաւ զպատրիարքն, որ ի քանտն վախճանեցաւ: Կատարով շահ սալաւան յիկանայ որդի Զիլի առաւրին, էաւ զԿիպրոսն ի նայոց և կալաւ Կոր. նորա զԴիւրիպ որդին Լեւոնն: Ուր: (1209) Պատերազմեցաւ Լուրթարի ընդ սալաւան յիկանայ ի Մուռա և պառնաւ սալաւան և Եկաց ի տեղի նորա Ալարոն Դադառն: Ուր: (1210) Պատեցաւ Ռեմուանն ընդ թագաւորն Մարոյ: որ Եղև Երկրորդ թագաւոր Եմի: Լեւոն թագաւորն նայոց, էանց ի Կիպրոս, և Լառ իւր կրն. զՏոյր թագաւորն Կիպրոսա զԱլայրն: Ուր: (1211) Վախճանեցաւ Կաթոլիկոսն նայոց որ: Դաւիթ. և Կորանց կալաւ զաթոն տը. Ուր: (1213) Լաւրիլիքն սպային զՊեմուզն քրինձն Անտիոքայ: Եղև մեծ պատերազմ ընդ զԱլայրեաց թագաւորն և ընդ Մարպիլն: Ուր: (1214) Զիւրիպ աւտարանց, խանդեցաւ զՔորոն ի Լաւրիլիքն զԱլայր և Լաւրի որդին ու Լաւրիանցին. խանդեցաւ զԸնկլիկաց թագաւորն զԸ-

հուսանէ։ Ուրի։ (1215) իննստաւ պապն
որոտ ժողով ընթերցանե ի նամ.
փասն թափմանն եւթի. Նիւթ. եղիսկո-
պապայ. ՆԲ. արքեպիսկոպոսայ. Ունի.
(1216) Մեհաւ. ընթերցանե այսմայ. եւ
եկեղ յետ նորա Զորին։ Թաղաւորն
Հայոց Լեւոն (տա պապով ի գրեթեր
գրապաշն Սեփար. եւ կայոյց տեղ
Որինն գնուրէն թողնեցրաւ իւրոյ.
ձեռա պապայ Թաղաւորին Լեւոնի Զա-
րիւ. Թաղաւորից Սալաւանն պաշարեաց
ըցրից կապանն եւ կայան վիշխանն
Հայոց զկոստանդին Գաւղաւաւապին.
որ կայեցաւ Ամալ Գարան. զկոստան-
դին Լամբրուին տիրոջն որդին, եւ
զկնոս տակ Մամուաղոյ տէրն եւ զայնն.
Ունի։ (1217) Եկին թաղաւորն Ունիկոյց
յայտ կայ ծովուն եւ շինեցաւ Զաստեւ
բլրինն ընդ պամր փնցեց. եւ Ռե-
նուսինն եւ պարիարդն շինեցին
զՍղաւորն ընդին։ Ունի։ (1218) Թաղա-
ւորն Կիպրոսի Ունի մեռաւ. ի Տրա-
պուլիս. եւ զարքն քրիստոնէից գնա-
ցին ի Տիմիաթ. Մեհաւ Թաղաւորն
Սղաւորն Ալփուհարանն։ Թաղաւորն
Հայոց Լեւոն եւ զին առլանն զընդին
Լուսիսայ. եւ զԼուսիսայի եւ պատանայ
զկալանաւոր իշխանս իւր. Ունի։ (1219)
Սեհաւ Զամրաթն յանարինայ. Պե-
մուղ Բրինն խեղճ զՍեփար. յնա-
րեայ. Վախանեցաւ Թաղաւորն Հա-
յոց Լեւոն. Ունի։ (1220) Մեհաւ. Զիշիպ
սեւոր Զրանցն. եւ Թաղաւորեաց որդի
նորա Լուսիս. Գարան Վահրամ Զարա-
լիսթան Հայոց. կամեցան եւ այլ իշխա-
նայն պարանցն Հայոց զկոստն
Բրինն. եւ պայն Հայոց կոստանդին
կաթարեաց գնուաւ Սերս ի Միսիս. եւ կա-
լաւ զԲրինն Ռուրէն. եւ զիշխանն ի
քաղաքն Ռարան. Վախանեցաւ Կա-
թարիկոսն Հայոց որ. Սեհաւն. եւ
եղի Կաթարիկոս որ. կոստանդին
Ռաթրերգցին. Ունի։ (1221) Թաղաւորն
Հայոց Լեւոն փոխեցաւ մահաւոր աւ-
գոս. Կոստանդին քրիստոնէից զՍե-
փարին Թաղաւորեաց Հայոց Զիշիպ
որդի կոյր Բրիննին. աւուսանայով
ընդ Զաւրի պապայ Թաղաւորն Հա-

յոց Լեւոն. եղի ստաթիկ լորտ որ
փույց զՊաֆն ի Կիպրոս կղզին. Ունի.
(1225) Թաղաւորն Հայոց Զիշիպն ըմ-
րանեցաւ յիւրոց զաւրացն. Ունի։ (1226)
Թաղաւորեաց Հայոց աւանարարի Թա-
ղաւորն Զեփուս որդի Կոստանդին ա-
ւոյց Գարանին Հայոց. Այսանն Զորքն
սկիզբն արարին շինել Մահմաւարին.
Ունի։ (1227) Յեկեղեցին Լուովմայ կանո-
նեցին զարն. Զրանցէս. եւ զորն. Ուն-
տոն. զՖրէր Մուրացն, եւ կարգեցին
աւան Զայոց. Փարէտին տիրոջ Գա-
մաւիսին. Ունի։ (1228) Ընթերցաւ Զորինն
արար սէր ընդ Միշէք Քէմն եւ զար-
նուցին սիրով ի քրիստոնեայքն զեմ.
եւ զնաղարէթի եւ զԼիւն. Ունի։ (1231)
Լուսիկոպարաւորն առին զՊերսեթայ
քաղաքն եւ զընդին պաշարեալ ալ
կարացին առնուլ զնա. Ունի։ (1232)
Լուսիկոպարաւորն խեղճ զԿիպրոսի
կղզին. եւ Պերսեթաւ տէրն խանրեաց
զԼուսիկոպարաւորն եւ խեղճ զկղզին.
Ունի։ (1233) Մեհաւ քրիննն Անտիոքս
Պէմուղ կայրն. եւ եկաց Բրինն Պե-
մուղ խեղճ. Լուսիկոպարաւորն տուին
զԿեղեցին ընդին ի Պերսեթաւ տէրն եւ
ի ձընուէղքն. Ունի։ (1238) Լուսարա-
կունն Տաւնաւն էա՛ւ զՎալաւաւ քա-
ղաքն յանարինայ. Ունի։ (1239) Լուստ
Նաւարն եւ այլ կոմսերն եկին յայսկոյս
ձովա. եւ կոստեցան ընդ Մարա Նեմեր
մատ խեղճ զաղէոյ եւ անարեւնքն յաղ-
թեցին քրիստոնէից եւ եղի մեծ կոտո-
րուի. Ունի։ (1240) Արարին սէր քրիս-
տոնեայքն ընդ առլանն Դմիտրոս. եւ
առին սիրով յանարինայ զՊիա
ձաւարին. զՍեփէթ. եւ զեմի. զամէն
երկիրն, եւ Գուսթոսի Զորքն շինեաց
զՍեփաղան եւ զարծաւ ուստ Նաւարն,
յիւր աշխարհն. Ունի։ Պերսեթաւ տէրն
սեհաւ շինել զՊերսեթ ընդին եւ ըմ-
բուրին խալէքն ընդին զՊերսեթացն
խալէքն որ զեղիկոպոսուսեցն տանէին
ի Հուս. Ունի։ (1244) եղի երկին սէր
ընդ սեփին քրիստոնէից եւ ընդ
Դմիտրոս առլանն. եւ պայքոյց առլ-
անն ի քրիստոնեայքն զեմ. իւր ա-
մէն երկրին յայնկոյս Սարգստանաւ.

զարդ գերեզոք և զնապուշ, Խորազ-
միքն մտան յաշխարհն Եմի. և պա-
տերազմեալ խանկերցին զսէւին ցրիս-
անեայք և կալան բազում իշխանք:
ՈՂԻ: (1245) Թագաւորն Հայոց Հեթում
էառ զՊաւստոս ի Հաւոժաց սուլթա-
նէն քարամի: ք: Սալտան Խրաթմաշին
զուրքն պաշարեցին զԱրսուս: Որոց
էին դաւրազութիւն Եմամարտն սահիպ,
և Կոստանցին տէր Կամբուսին: Ռուս-
տանի Պապն արար ժողով ընթրական ի
Լիւն քաղաք և բանադրեալ նսնու ի
ժառանգութենէ Ծաղիկ ընթրուքն:
ՈՂԵ (1246) Թագաւորն Հայոց Հեթում
առաքեալս զԵղար իւր զգր. Սմբատ
Պաւստոսապուն ի Կիւսեկանն: Եկաց
Թագաւորն Կիւրքուր նեղի յեռ մա-
նաւն մարն իւրոյ Ալիք Թագաւորն:
ՈՂԶ: (1247) Սուլտանն Մարա էս'ն ի
քրիստոնէիցն, զՊապարի և զԱրսու-
սան. ՈՂԻ: (1248) Լոյի զԷտրմարանցն
եկն յայկոյն ծագուին ի Կիւրքուս: ՈՂԸ:
(1249) Ընտրմարանցն էս'ն զՏամբաթն,
ի յԱլա սկսաւ առաջի Եմարն ընդ ձր-
նաւէդքն և ընդ Փիղանքն: Ի թուա-
կա: Հայոց, ՈՂԹ: (1250) Ի Յունիսն
ԻԹ: Կոստանցեալ ի սրոյ Պապն իմ
տէրն Կամբուսին: Ընէ ար Ծաղիկն
խանկերցաւ և բանեցաւ ի Մարա սուլ-
տանէն, և ի նայն մամ ապանին Մարցիք
գիրեկն սուլտանն: և ապանեցին զԷն
ար Ծաղիկն և առին զին ճա մարկ ար-
ծաթոյ: Զ: (1251) Պէմանդ Բրինձն Ան-
տիստոյ գործանեցաւ և գործունոր-
ցեաց զեռ արքի նարա Պէմանդն: ԶԱ
(1252) Ընտրմարանցն լինեաց զՂուֆ
մուրաւն: Սալտան տէրն պատկեցաւ
ընդ Եմի, գաւառ Թագաւորն Հա-
յոց Հեթում: գործանեցաւ Թագաւորն
Հայկ: ԶԹ: (1253) Ընտրմարանցն գե-
րաւորն լինեաց զԱյաւէ: Հեթի Թա-
գաւորն Կիւրքուր գործանեցաւ: Հե-
թում Թագաւորն Հայոց գեաց ի Ման-
կոյ խանն: և առնանդոցին զգաւ-
աւորն նարա զԱլիքն Պէմանդ Բրինձին
Սուրբայոյ և Կոստին Քրապուսայոյ: ԶԻ:
(1254) Ընտրմարանցն գաւառն ի յե-
րա խարչն: Վախճանեցաւ Քուսու-

թարդ ընթրուքն: Սալտանցաւ ապա-
նարեքն, և իսլամ պէկն: ԶԵ: (1256)
Սկսաւ Կախն ընդ ձիւնաւէդքն և ընդ
Վերնանց լինաւ: Հեթում Թագաւորն
Հայոց եկն ի Մանկոյ խանն և արա-
ւանց գաւառք ի գաւառն Հաւոժաց
ի Մուսանաթին և յայն: Քրապու-
սոյց զանգրանիկ արդին իւր զԷսն:
ԶԵ: (1258) Վերնանցն խանկերցին
զՆնուէդքն յԱլա, և փուլցին Կիրեկն
Պաւստին: Հաւոժան խանն էս'ն զԱր-
մաթ, և Կոստանց զՄալիքն: Հա-
լաւանն էառ զՊապաւս: Վախճանե-
ցաւ Թագաւոր Եղարն Հայոց պարան
Էսն մարալախան: ՊԸ: (1259) Թագա-
ւորն Հայոց Հեթում գեաց ի Քրապու-
սոյ յայգնալիւն իւր փեռայն: Բրին-
ձին: Եւ Քրապուսոյց զարդին իւր
զգաւորն Թարս: և Լիւնադրեցաւ եղ-
արք նարա ար: Սուրմաւ Եղար: և
առին զԱրեւիկն իրեքն յառնալիւն:
և ի նայն աւի քաղաքն Հայոց պարա-
րեալ Կոստանցին գաւառանց սուլ-
տանին Էսնն ար պաշարեց լին
զՄանգաւս: ԶԹ: (1260) Հաւոժանն էառ
զՀայոց պարանգամաւ: և զՊաւստո-
սաւ ընդ Էսնմայ արար: և ի նայն ա-
մի Սուրբայ սուլտանն Կոստանց
զգրի Թագաւորն: Հեթում Թագաւորն
Հայոց գեաց ի յինն Էսնայն: և զՊա-
ւստին: Պաւստոսաւ Էսնայն զԱրմաւայ
սուլտանն: և ինք նաւաւ սուլտան
Մարայ: յայլուն Սուրբաւ տէրն Էս-
սանց Դաւրայն զԱրսու և զՊաւ-
ստաթին: Քրապուսոյց իրեքն զԱր-
մաթաւ տէրն և Էսնայն ի ԻԹ Կար-
միր: ԶԹ: (1261) Պալիստար Սուրբին
տէրն Եսնայն զԱրսու Սուրբային:
Վախճանեցաւ Թագաւորն Կիւրքուրն:
Բրանան: և Էսնայն արք Կիւրքուս:
է՛յկ Տիգրանէսայն: Պալիստաւ զէ էս'ն
գլխաւանդիմապաւս ի Ծաղիկայն:
ի նայն աւի: Հեթում Թագաւորն Հայոց
փեռայնայնց գլխաւանդին Կարգի տն:
Սուրբանդիքարին ի զուսպին իւր յեթ-
թայն: և ի նայն աւի մեռաւ Սուրբ-
րն տէրն Սուրբանդիքարին: ԶԹԵ: (1262)
Ընտրման էառ զԱրմաւայն պարաւ: Վախ-

նանեցաւ. թաղաւորհայրն հայոց կոստանդին աւագ պարսնն: Հեթում թաղաւորն հայոց զեսոյց ի Մանթաւնն. և խանկրեաց զԽարամանն: Ի սոյն աւի կարգուեցաւ Պար. թաղաւոր որդին հայոց Լեւոն, որ և ի նմին ժամուխառնեցաւ Լամբրուն ընդ թաղաւորութիւն. հայոց: Ի սոյն աւի ծնաւ անդրանիկ զուսար Լեւոնի թաղաւորին Զապոյնն. ԶմԻ: (1263) Հեթում թաղաւորն հայոց և Թուգմասին սուլտանն և որդւոյ իրեն ժողովեցան յերակիրայ, վառել բերքերայն և սխառանք քամնայ: Վեպանեացն ի Խալէ և Գարիթ պաշարեցին զՍար և աջ կարգեցին սուլտայ: Եւ Ժնախազն ի խալէ յանցան զիրենց կարգմունկէնն որ ի Վերթէն կու զտիւն: Ըզնէթայն թաղեցին, թաղաւորն Սիկիայ հեռաւ ի բաշին և խանկրեաց զԽէմաֆրէ. ԶմԻ: (1264) Պաւտախատը սուլտանն Մարայ, Էսոյ զկրտս Փն յնապէթէն: Տուրայցն աղարկ զՊիրն: ԶմԻ: (1265) Վախճանեցաւ պարսն Աւլին թաղաւոր եղբայրն հայոց աւր Կուսիկոտայ: Ինչ ի Դեկտեմբերի յերարաթ: Ի սոյն աւի ծնաւ թաղաւոր որդին հայոց Հեթում: Զմն: (1266) Պունտուխատը սուլտանն Մարայ Էսո ի Դամբլէն զՄաֆֆէթ. և զկրասաս: Սրմբ Մաթն զաւրաք անաւրեանց կոտորեաց զգաւրս հայոց ի Մաթ և կալաւ զթաղաւորի որդին հայոց զպարսն Լեւոն և Էսպան զմիս որդին զպարսն Թորոս և հեռաւ յերկիրն հայոց. զերեսոյց և այրեաց մինչև ի Բարբրերդ և յկտանայ: Վախճանեցաւ զուեցոյ ժաֆուն Սիւրնուանն: Եւ ի սոյն աւին ծնաւ զուսար թաղաւորն հայոց Ֆիւրի: ԶմԶ: (1267) Դնչիկացն ԻՒ զայէք այրեցին զկաւայոյ ի Դնայն. և ի գաւնայն սոյն Վեպանեցն ի Կոյմաթէ և: Դայէ. Վախճանեցաւ թաղաւորանայն Կիպրասիայ Կէթն. և թաղաւորն թաղաւոր Կիպրասիայ Կալապաւ Եսայն. ԶմԼ: (1268) Պունտուխատը սուլտանն Մարայ Էսո զԷսոյ Փն և փոյոյց զՊիւֆուրթն: Եւ զարեւել Էսո զԱնուաք և փոյոյց: Զհռնաբերեցին Էսո

Թուգիկոս զար. Թակոթք. Ազատեցաւ թաղաւորորդին հայոց ի Մարայ: ԸսԻ: Ըսոյն խանկրեալ զԳուսապանն և Էսպան զնա: ԶմԸ: (1269) Փլան ի շարժե Սարգանդեթարն և Լամբուն: Եւ ի սոյն աւի ծնաւ զուսար Լեւոն թաղաւորն հայոց Սպիւն: ԶմԹ: (1270) Ընէտն Զրանին պաշարեաց զԴուրիդ և անց մեռաւ: Եւ թաղաւորեաց որդի նորա Ֆիրիդի: Վարսանսցաւ Թաղաւորն հայոց Հեթում, և Իրիւնց որդի նորա Լեւոն Գլնուխատը սուլտանն Էսո զքրատն յնապէթէն, և զՊաւտալարանն ի Դամբլէն, և զՅալաքարն ի Բրրեձէն, և զՄուսֆուրթն յԱլանեանցն, և բերդ մի ի Հալիւեցն: Տանիկ զայէք ԺԴ. կոտորեցան ի Կիպաւաւ և բռնուեցան ի տանկացն զուսաւայ: Սկսեաւ Զուսար որդի թաղաւորն Բնկիդաց և կն ի յԱլաւ: Ընտրեցին Պապ Էսոփայ, զարժանաւորն Գրիգորիոս որ եկեղաւ էր յաղաթաւալութի, Կոս Սիր Աստուարանն և կայր ի յԱլայ, և անաթ եկեղաւ տարան զնա ի Էսոմ: Մընաւ որդի թաղաւ. Լեւոն Թորոսն: ԶմԼ: (1272) Զախիթս զարեւին Սիր Աստուարանն և: զանաթ զարք ի յերգայոյ քերդն. և ի սոյն աւի անցեալ զնաց յար աշխարհն: Մնաւ որդի թաղաւորին Լեւոնի Ռուբնն: Մոլոփոնին տէրն Սիր Լեւոն, ու Աղրիզարիայն մուսեցին ու քանեցին ի Փարվանայ, ու ի Թարթարն, ու զնաց Պարսն Սմբաւ Գունդուսապոյն ի Թարթարն ի յերգաւ ի վերայ Լեւոն Թաղաւորն: Ի սոյն աւի զարեւին հայիլեցն Պարսն Վաւրմայ: Լեւոն թաղաւորին փեսայն մուսեց Սիրիկին ու զնաց ի Փարսաւալայն ու ի Թաթարն ի յերգաւ ի վերայ իրպրին. թագն: ԶմԴ (1273) Գրիգոր Պապն արար ժողով ընթրական ի Լեւոն քաղաք: Վախճանեցաւ Գլնուկ Բրինն յաղէկ նորա: Ի սոյն աւի ծնաւ զուսար Լեւոն թաղաւորն հայոց Զապուն: ԶմԻ: (1274) Պունտուխատը սուլտանն հեռաւ զաւրաք յերկիրն հայոց և խոյեաց զմեռանքն ցարաքն և անարեաց զամենայն երկիրն ի Մարայ մին

չեւ ի Կաւոնիկոս Վախճանեացաւ ճու-
րիան Սալիստոյ տէրն: ԶԻՆ: (1276)
Թաղաւորն հայոց Լէոնի ծնաւ Սմբատն
և Սպիրն խեղճփք: ԶԻՋ (1277) Ըռե-
ջառլին Զ. խաչէ եկին յԱքայ և տիրե-
ցին Աքայոյ ընդ Ռէջառլին գծնաց.
և կոչեցաւ Ռէջառլն Թաղաւոր իմի: և
Եւ ի սոյն ամի ծնաւ Թաղաւորն հայոց
Լէոնի Կոստանդինն: ԶԻՆ: (1278) Թա-
ղաւորն հայոց Լէոնի ծնաւ Ռիթա՛յն
ու Քիֆանաւն խեղճփք: ԶԻՆ (1279)
Թաղն. հայոց Լէոնի. ծնաւ Ներսէոն:
ԶԱ (1282) Մանկաւսամուր եղբայր
Աղապա խաւին պատերազմեցաւ Սա-
ղա՛ պարաւք ընդ Ալֆի Մարա սուլ-
տանն ի դուռն Համա կոտորեցան
յանաւրիեաց բազումք: և Աղամու-
ղայն ի փարսաւս դարձաւ: և յայնմ
փարսաւս կորեան ի պարսպն հայոց
աւելի քան դրո. այր. ԶԱՐ (1283)
Թուրքմանքն տիրեցին մանա՛ւերն.
յես և. ամի պարսաւսն նորա: և
Վախճանեաց՝ Աղապա խաւն և իւր
եղբայրն Մանուկ Մանուկ: և Ամատն
խա՛ն նստաւ: և ի սոյն ամի ծնաւ
Թաղն. հայոց Լէոնի. Աւչինն: և այր-
նախն խեղճփք: ԶԻԳ (1284) և եղև
թաղաւորն Ամատաւորն ի Թուրքմանց:
Վախճանեաց թագ. Կիպրոսի մէկն
Աղապանաւ: և Թաղաւորեաց որդի
նորա ճուանն: ԶԻՆ (1285) փոխեցա՛ւ.
ի քս: ամենապղծէին հոգւոյ և զե-
ղեցին տեսոյ առաքինի մայրն իմ Կե-
ւան Թաղաւորն հայոց յաղաւստանի
ԻԹ: ԶԻՆ: (1285) Աղանա՛ւ Ամատ
խաւն և Աղապա որդին աղապայն և-
զի խաւ: Վախճանեաց թագ. Կիպրո-
սի Անուանն: և Թագ. հաց իւր
ւղարարն Հեռին: Ալֆի սուլտանն
Մարա էսոս գմարդապետ յմայրիկէն.
ԶԱ (1286) Վախճանեացաւ Ֆիլիպ Ռէտր
Ֆրանցն: և Թաղաւորեաց որդի նորա
Ֆիլիպն: Վախճանեաց Թաղաւորն Ա-
րակունաց Փեռն, և Թաղաւորեաց
իւր որդին Ալթուան: Լեռի Թաղաւոր
Կիպրոսի գնաց ի յԱքայ և բռնու-
թեա՛մբ էսոս զԱքայոյ պարտութիւն.
յնէջատլին զործաւ որացն. և անտի

գնաց ի Սուր և անդ Թաղաւորեացաւ
Թաղաւոր Եմի: ԶԱՋ. (1287) Ալֆի
սուլտանն Մարայ, էսոս պարսին ի
Բրքե՛նէն: և ի սոյն ամի կարգաւեցաւ
պարոն Թորոսի քայրն, ընդ Թաղաւորն
Կիպրոսայ: Անկիլիոյ պաղէքն խաւն-
կրեցին ծովով գնէջատլին որդին և
գիւր ի յխաւան. ԶԱ (1288) փոխեցաւ
ի քս- բարեպաշտ Թաղաւորն Հայոց
Լէոն, ի Փեռտուարի Զ: և նստաւ
յախճան պարոն անդրանիկ որդին իւր
Հեթում: ԶԱ (1288) Էսոսաւ Արզուն
խաւն, և նստա՛ւ խաւն իւր ւղարարն
գնացա՛մաւն: ի նոյն ամի ծնաւ պարոն
Թորոսի որդին Լէոնն: Ալֆի սուլտանն
էսոս զՖրապոսլիո ի քրիստոնէից:
ԶԱՅ (1290) Մեռա՛ւ Ալֆի սուլտանն
Մարայ: և եկաց իւր որդին սուլտան
Աւրաֆն: ԶԵ (1291) Աւրաֆ սուլտանն
Մարայ էսոս զԱքայի քրիստ: և թու-
զին քրիստոնէքն ստանց պատերազմի
զՍուր, զՄիսիսէ, զՊերսիս, և զԱն-
տուրապ և զՏաւուրի բլրիկն: և
յայտ ամի ջնջեաւ տէրութիւն. քրիս-
տան. ի սեհէն: ԶԵԱ (1292) Աւրաֆ
սուլտանն Մարայ էսոս զԿոստանդ-
նուսիս զգեանք զՀոսանդյայն: և
գերեաց զկաթն- զար- Սուրիս և
սուրն ի սուլտան սուրսաւթիւր.
զՃաղքն զԱնյիւն: և վասն սիրոյ ես
Թաղաւորն հայոց Հեթում գանձաւոյն-
լի զգեանք զՊեհնէն: Յայտ ամի
Մուրաւա՛ն եղև. զառկի. Մուրեցան
Անարիքն, նստորք և բռնին մի հա-
յոց, ԶԵՈ: (1293) Աւրաֆ սուլտանն
պալանա՛ւ իւր ծառայիցն: և սուլտա-
նաց քիթպուզայն: Հեթում Թաղաւոր
հայոց ես պարսիկն. ի իւր պարսիկն
ի Պար. Թորոս և ինքը կրտսեանու-
ցաւ: Նընու. ի պոյն զայլք ժԲ. կռուե-
ցան ի յԱլաւ ընդ ԱՐ. զայլ և ընդ
Դուրիկ Վիտիսեանցն: և յաւեցան ի
նոյնաւն. ԻՆ. ընդ Դուրիկ և ընդ խա-
լէ: Դա՛ւ եղև Հեթում Թագ. իւր իշ-
խանացն որ էին գլուխք պարոն Հե-
թում Կաւախիստայ տէրն: և իւր աղ-
բայրն պր- Աւչին Կանչալի տէրն և
յայլ բազում յիշխանացն: և ի սոյն

ՎՐԻՊԱԿՆԵՐ

Էջ	Տող	Սխալ կամ պակաս	Ուղիղ
1	5	597	507
1բ	6	մաւած	չմաւած
4	21	բազմա	բազմա
4ա	24	արեւոտ	արեւոտ
6ա	25	զալալազգին	զալալազգին
8ա	13	եկաց յամենայն	եկաց նա յամենայն
9ա	27	քաւմէն թուամէն	քաւմէն
9բ	1	լիմաւալաւալի	աւալի
9բ	4	պարծեցի	պարծեցի
10բ	2	յերէք	յերէք
10բ	8	աւրեւոտի	աւրեւոտի
11բ	5	ԽԹԻ	ԽԶԻ
12ա	12	եկեղեցի	— Ուրեմն եկեղեցի ինչ . նախաքան
12բ	26	Խաւրեւոտի	Խաւրեւոտի
13ա	2	թաղաւորեաց	թաղաւորեաց
13բ	11	հիւ	— Լեւեռեւոտ
14ա	11	փրկութեան	փրկութեան
14բ	30	տընն	տընն
15ա	45	ծառայիք	ծառայիք
16ա	20	մամանակազրուեան	մամանակազրուեան
17ա	3	երանիցին	երանիցին
17ա	4	ալիք	ալիք
17ա	12	երգութեան	երգութեան
17ա	13	քննացէ	քննացէ
17ա	30	զաւաճեալ	զաւաճեալ
17բ	11	յաւիտեան	յաւիտեան
17բ	23	առնէ ի փրկի	առնէ զհեզս ի փրկի
18ա	24	մայր որդեաց	մայր որդեաց
19ա	42	ազգիցն որ	ազգիցն որ
19բ	25	Խճ . մեծ	Խճ . մեծ
21ա	17	... մեծի կանդերձ	... մեծի ան . չ կանդերձ
22ա	12	առջա	առջա
22ա	42	բաժնոր	բաժնոր
22բ	27	ի սիրոյն	ի սիրոյն
23բ	31	Ջի . քեզ	Ջի . քեզ
24ա	14	աւանդին	աւանդին
24ա	26	հրեշտակի	Ջի . հրեշտակի
25ա	5	կայուն	չայուն
25ա	37	ի քեզ	Ջի . քեզ
25ա	45	զի տաճարիդ	զի ի տաճարիդ
25բ	6	բնակեալն	բնակեալն
25բ	24	անթափելի	անթափելի

Էջ	Տող	Սխալ կամ պակաս	Ուղղիլ
25բ	37	Ներմարդացեալ չեղանք	Ներմարդացեալ չընին
26ա	16	դէմք	քիմք
26բ	1	տանաք	զանեառ
26բ	4	կուսածնելոյ	կուսածնելոյ
26բ	18	ի քէն զբան	ի քէն քեւ զբան
26բ	37	կեղտան	կետոան
27ա	14	հալլի	հայլլի
27ա	23	տրամակցիւ	տրամակցել
27բ	2	իմի	եմի
27բ	32	նաշակման	նաշակմանն
28ա	12	տաւաքիցեր	տաւաքեցաւ
28բ	25	արքայութիւն	արքայութեց
29ա	22	բնկեցին	բնկաւցին
29ա	25	ամաշեացին	ամաշեացեն
31ա	44	արեամբ	արեամբդ
31ա	46	սորա	նորա
32ա	46	զայրեցա	զայրեցող
32բ	48	ազաշեմք տր	ազաշեմք ըզքեզ տր
33բ	37	մանկունք	մանկունքն
33բ	46	բզմեզ	բզմեզ
34բ	34	մանկուն	մանկունն
34բ	42	բզբունքիւն հըրոյն	բզբունքիւն թաղաւորին եւ շինչուն [բզբունքիւն հըրոյն զբշկու թիւն
37բ	33	հիւանդութիւնս ի	հիւանդութիւնս Զի ի քէն բնկաւայլ զբշկու թիւն
38բ	9	մերս ինչ	մերս յեւ ըզ
39ա	31	զամապէկ	զամապէկ
41ա	37	յարբիկն	յարբիկն
41ա	38	ջորէքալն	ջորէքալն
43ա	31	մասն	մասն
43բ	8	ի կապանաց մ . . .	ի կապանաց մահու

ՀԱՄԱ ԶԻՆՏԱՐԱՊ ԳԽՈՒ. ԳՂԱՊ.

FL0313364

ԳԻՆ 12 ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՖԻՐՄԱՔ

ՀԱՅՈՒՆ

MGR. ARDAVAZT SURMEYAN

B. P. 133

ALEP-SYRIE